సమావేశము - XVIII
వాల్యూము - I
నెం. 1

వెల : రూ. 134-00
7 మార్చి, 2022
సోమవారము

తెలంగాణ శాసన పరిషత్తు కార్యకలాపాలు

అధికార నివేదిక

విషయ సూచిక

పేజి. నెం.

1. "2022-23 ఆర్థిక సంవత్సరానికి గాను వార్షిక ఆదాయ - వ్యయ పట్టిక (బడ్జెట్)" సమర్పణ ... 1

తెలంగాణ శాసన పరిషత్తు

ప్రధాన అధికారులు

ఛైర్మన్ (ప్రొటెం)	:	శ్రీ సయ్యద్ అమీనుల్ హసన్ జాఫ్రీ
కార్యదర్శి	:	డా. వి. నరసింహాచార్యులు
సంయుక్త కార్యదర్శులు	:	శ్రీ ఎస్. దుర్గాప్రసాద్
		శ్రీ సి.హెచ్. ఉపేందర్ రెడ్డి
ఉప కార్యదర్శులు	:	శ్రీమతి వి.ఎస్. ప్రసన్నకుమారి
		శ్రీ ఇ. సంజీవ రావు
సహాయ కార్యదర్శులు	:	శ్రీమతి బి. ప్రమీల
		శ్రీమతి యస్. నాగమణి
		శ్రీ డి. శ్రీనివాసులు
		శ్రీ ఎమ్. రఘుమా రెడ్డి
		శ్రీ ఎ. సుధాకర్
		శ్రీ పి. శ్రీనివాస్
		శ్రీమతి ఎస్.వి.వి. సత్యశ్రీ
		శ్రీ ఎస్. సుజిత్ కుమార్
		శ్రీ కె. భాస్కర శ్రీనివాస్
చీఫ్ రిపోర్టర్	:	శ్రీ బేతి వీరా రెడ్డి

తెలంగాణ శాసన పరిషత్తు కార్యకలాపాలు

అధికార నివేదిక

(పద్దెనిమిదవ సమావేశము – మొదటి రోజు)

సోమవారము, మార్చి 7, 2022

(సభ ఉ.గం. 11.30 లకు ప్రారంభమైనది)

(గౌరవ ప్రోటెమ్ ఛైర్మన్ అధ్యక్ష స్థానములో ఉన్నారు)

MR. CHAIRMAN PRO-TEM:- At the outset, I heartily congratulate and welcome the newly elected Members to the Telangana Legislative Council.

Now, I request Sri Vemula Prashanth Reddy, Hon'ble Minister for Roads & Buildings, Legislative Affairs and Housing to present the Annual Financial Statement (Budget) for the Financial Year 2022-2023 on behalf of the Hon'ble Minister for Finance.

SRI T. JEEVAN REDDY:- Chairman Sir, I am on a Point of Order.

శ్రీ వేముల ప్రశాంత్ రెడ్డి:– అధ్యక్షా, ఆర్థిక శాఖా మంత్రి తరఫున శాసన పరిషత్తులో బడ్జెట్‌ను నేను ప్రవేశపెడుతున్నాను.

2022 మార్చి, 7వ తేదీన తెలంగాణ రాష్ట్ర శాసనసభకు 2022–23 వార్షిక బడ్జెట్ సమర్పిస్తూ గౌరవనీయులు, ఆర్థిక శాఖామాత్యులు శ్రీ తన్నీరు హరీశ్ రావు గారి తరఫున శ్రీ వేముల ప్రశాంత్ రెడ్డి గారి ప్రసంగం

గౌరవ అధ్యక్షా..!

1. తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రంగా అవతరించిన అనతి కాలంలోనే దేశంలోకెల్లా అగ్రగామి రాష్ట్రంగా రూపుదాల్చింది. తెలంగాణ అస్తిత్వానికి నిలువెత్తు ప్రతీకగా నిలిచిన గౌరవ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖరరావు గారి సారథ్యంలో స్వరాష్ట్ర స్వప్నం సాకారమయ్యింది.

2. సమైక్య రాష్ట్రంలో ద్వితీయ శ్రేణి పౌరులుగా నానా అగచాట్లుపడుతున్న తెలంగాణ ప్రజానీకాన్ని కేసీఆర్‌గారు మేల్కొల్పిన తీరు, ఉద్యమాన్ని రగిలించి రాష్ట్రాన్ని సాధించిన తీరు చారిత్రాత్మకం.

3. తెలంగాణ సామాజిక, ఆర్థిక పరిస్థితులపై సాధికారత కలిగిన ఉద్యమ సారథినే, స్వరాష్ట్ర రథసారథిగా ప్రజలు ఎన్నుకున్నారు. తెలంగాణ పునర్నిర్మాణ బాధ్యతను వారి భుజస్కంధాల పైనే మోపారు. ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు ప్రజలు తమపై ప్రకటించిన విశ్వాసాన్ని వందకు వంద శాతం నిలబెట్టుకుంటూ, ఆనాడు ఎంతటి నిబద్ధతతో ఉద్యమాన్ని ముందుకు నడిపించారో.. అంతే నిబద్ధతతో ఈనాడు రాష్ట్రాన్నీ అభివృద్ధి పథంలో పరుగులు పెట్టిస్తున్నారు. పోరాట దశ నుంచి, రాష్ట్ర ఆవిర్భావం వరకు, నూతన రాష్ట్రాన్ని ఆదర్శ రాష్ట్రంగా అవతరింపజేసిన సందర్భం వరకు అంతా మన కండ్ల ముందే జరిగిన, జరుగుతున్న అద్భుత చరిత్ర.

4. నూతనంగా ఏర్పడిన రాష్ట్రంలో ప్రతీది నూతనంగా నిర్వచించుకోవాల్సిందే, నూతనంగా నిర్మించుకోవాల్సిందే. ప్రజల ఆకాంక్షలు, అభివృద్ధే ధ్యేయంగా ప్రణాళికలను తెలంగాణ కోణంలో రూపొందించుకోవాల్సిందే.

5. అందుకే ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు తొలి శాసనసభ సమావేశంలోనే మాట్లాడుతూ 'Telangana needs to reinvent itself and to reorient itself' అని చెప్పారు.

6. పటిష్టమైన Fiscal Prudence పాటిస్తూ, అవినీతికి ఆస్కారంలేని విధంగా టిఎస్ ఐపాస్, టిఎస్‌బిపాస్, ధరణి, డిజిటల్ నగదు బదిలీ వంటి పారదర్శక విధానాలు అమలు చేయడంవల్ల రాష్ట్రసంపదను గణనీయంగా పెంచారు. ప్రగతి ప్రస్థానంలో అనేక సవాళ్లను అధిగమించారు. క్లిష్టమైన సమస్యలను పరిష్కరించారు. ప్రజల అండదండలతో తెలంగాణను అద్భుతమైన ఆదర్శ రాష్ట్రంగా తీర్చిదిద్దారు.

అవినీతి రహిత పారదర్శక పాలన ...

7. పరిపాలనలో టీఆర్ఎస్ ప్రభుత్వం రాజీలేని వైఖరిని అవలంబించింది. ఎక్కడా అవినీతికి ఆస్కారం ఇవ్వలేదు. అడుగడుగునా పారదర్శకతను పాటించింది. కడుపు, నోరు కట్టుకొని నీతిగా, నిజాయితీగా పరిపాలించింది. ప్రతి పథకం ప్రయోజనం నేరుగా లబ్ధిదారుల ఖాతాల్లో చేరుతుండడమే దీనికి సాక్ష్యం.

8. దరఖాస్తు పెట్టాల్సిన పనిలేదు, ఆఫీసుల చుట్టూ కాగితాలు పట్టుకొని కాళ్ళరిగేలా తిరగాల్సిన అవసరం లేదు. డిజిటల్ మనీ ట్రాన్స్‌ఫర్ విధానంలో నగదును ప్రభుత్వం నేరుగా లబ్ధిదారుల ఖాతాలలో జమ చేస్తోంది. అది ఆసరా పింఛన్ కానీ, రైతుబంధు కానీ, దళితబంధు కానీ, ఆర్థిక శాఖ ముఖ్య కార్యదర్శి.. హైదరాబాద్‌లో మీట నొక్కితే... రాష్ట్రవ్యాప్తంగా లక్షలాది మంది లబ్ధిదారుల ఫోన్లు "టింగు, టింగు, టింగు, టింగుమని మోగుతున్నాయి. ఖాతాలోకి డబ్బు చేరిన సమాచారాన్ని గంటకొట్టి మరీ తెలియజేస్తున్నాయి. అందుకే ప్రజలు పదేపదే కేసీఆర్‌గారి నాయకత్వం పట్ల, టి.ఆర్.ఎస్. ప్రభుత్వం పట్ల అచంచలమైన విశ్వాసాన్ని ప్రకటిస్తున్నారు. అద్భుతమైన విజయాలను అందిస్తున్నారు.

9. అధ్యక్షా.. ఏడేళ్ల క్రితం సమైక్య పాలకుల అన్యాయాలకు వ్యతిరేకంగా ఇదే సభలో పేగులు తెగేదాకా కొట్లాడినం. ఆ చీకటి రోజులు తలుచుకుంటే ఇప్పటికీ ఒళ్లు గగుర్పొడుస్తుంది. రాష్ట్రం ఏర్పడిన నాడు తెలంగాణ పరిస్థితి చూస్తే కరువు కాటకాలు, సాగునీరు లేదు, తాగునీరు లేదు. రైతుల, చేనేత కార్మికుల ఆత్మహత్యలు, ఆకలి చావులు, తీవ్రమైన కరెంటు కోతలు, పవర్ హాలిడేలు, ఇందిరాపార్క్ దగ్గర పారిశ్రామికవేత్తల దర్నాలు.. సమస్యల వలయంలో తెలంగాణ విలవిలలాడుతున్నది. పరిపాలన పగ్గాలు చేపట్టిన వెంటనే చిక్కుముళ్లను విప్పుకుంటూ, స్పష్టతను సాధిస్తూ, క్రమక్రమంగా ఒక్కో సమస్యను పరిష్కరించుకుంటూ ముందుకు సాగాము.

10. నేడు తెలంగాణ కరువు కాటకాల నుంచి సాగునీటి సమృద్ధిని సాధించింది. కరెంటు కోతల నుంచి 24 గంటల విద్యుత్తు కాంతులలోకి పయనించింది. సంక్షోభకాలం నుంచి సంక్షేమ యుగంలోకి ప్రవేశించింది. అవమాన పరంపర నుంచి ఆత్మగౌరవ చైతన్యంలోకి అప్రతిహతంగా దూసుకుపోతోంది. ప్రజాస్వామ్య భారత చరిత్రలో తెలంగాణ రాష్ట్రప్రగతి ప్రస్థానం ఒక అద్భుతం.

11. Today Telangana is a Torch Bearer. " నేడు తెలంగాణ ఆచరించింది, రేపు దేశం అనుసరిస్తుంది" ఈ మాట అక్షర సత్యం. ఈ ఏడున్నర సంవత్సరాల చరిత్రే దానికి సాక్ష్యం. ఈ ప్రగతి యాత్రకు కొనసాగింపే నేడు నేను ప్రవేశపెడుతున్న బడ్జెట్. 2022-23 వార్షిక బడ్జెట్‌ను ప్రవేశపెట్టే అవకాశాన్ని నాకు కల్పించినందుకు గౌరవ ముఖ్యమంత్రి గారికి, శాసనసభకు మనస్ఫూర్తిగా కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాను.

12. నాయకుడు దక్షత ఉన్నవాడైతే లక్షలకైనా... కోట్లకైనా సార్థకత చేకూరుతుంది. ఖజానాకు ఎంత ధనం వచ్చి చేరిందన్నది కాదు... ఆ ధనం ప్రజల జీవితాల్లో ప్రతి ఫలించిందా? లేదా? అన్నదే ముఖ్యం. బడ్జెట్ అంటే అంకెల సముదాయం కాదు... ప్రజల ఆశల, ఆకాంక్షల వ్యక్తీకరణ.

13. బడ్జెట్‌లోని వివిధ పద్దుల వివరాల్లోకి వెళ్లేముందు ఒక కఠోర వాస్తవాన్ని నేను ప్రస్తావించక తప్పడం లేదు. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఆవిర్భవించిన తర్వాత కూడా మనకు వివక్ష ఎదురవుతూనే ఉంది. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో సమైక్య పాలకులు వివక్ష చూపితే. స్వరాష్ట్రంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం వివక్ష చూపుతున్నది.

14. కేంద్రం వైఖరి గురించి తెలంగాణ ప్రజల మాటల్లో చెప్పాలంటే 'కాళ్లల కట్టె పెట్టినట్టు' ఉంది. ప్రగతి శీల రాష్ట్రాలకు ప్రత్యేక ప్రోత్సాహం లేకపోగా నిరుత్సాహం కలిగించేలా కేంద్రం వ్యవహరిస్తున్నది. తెలంగాణ పురిటి దశలో ఉన్నప్పటి నుంచే కేంద్రం దాడి ప్రారంభమయ్యింది. రాష్ట్ర ఆవిర్భావ వేడుకలైనా జరుపుకోకముందే, ఖమ్మం జిల్లాలోని ఏడు మండలాలను ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు కట్టబెట్టింది. తెలంగాణ తొలి అడుగులోనే కేంద్ర అప్రజాస్వామిక చర్యను నిరసిస్తూ బంద్‌ను పాటించాల్సి వచ్చింది. ఏడు మండలాల అక్రమ బదలాయింపుతో మన రాష్ట్రం లోయర్ సీలేరు విద్యుత్తు ప్రాజెక్టును కోల్పోయింది. ఐదేళ్ళ పాటు హైకోర్టు విభజన చేయకుండా కేంద్రం అనవసరంగా తాత్సారం చేసింది. విభజన చట్టంలో పేర్కొన్న హామీలను ఇప్పటికీ అమలు చేయటంలేదు. ఇవి చాలవన్నట్టు పార్లమెంటులో తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆవిర్భావం గురించి చర్చ జరిగిన ప్రతీసారి "తల్లిని చంపి బిడ్డను బతికించారు" అని పదే పదే వ్యాఖ్యానిస్తూ కేంద్ర ప్రభుత్వ పెద్దలు తెలంగాణ ప్రజల మనోభావాలను దారుణంగా దెబ్బతీస్తున్నారు.

15. తెలంగాణలో అమలు పరుచవలసిన ఐ.టి.ఐ.ఆర్.ను అమలు చేయకుండా కేంద్ర ప్రభుత్వం తీరని అన్యాయం చేసింది. ఐ.టి.ఐ.ఆర్. అమలు చేసి ఉంటే తెలంగాణ ఐటీ రంగం మరింతగా పురోగమించేది. ప్రత్యక్షంగా, పరోక్షంగా లక్షలాది మందికి ఉపాధి కల్పించేది. కేంద్రం ఆ అవకాశం లేకుండా చేసింది.

16. కేంద్ర ప్రభుత్వం మన రాష్ట్రంలోని ఆనాటి 9 ఉమ్మడి జిల్లాలను వెనుకబడిన జిల్లాలుగా ప్రకటించింది. కానీ, ఈ జిల్లాలకు రావాల్సిన నిధులు ఇవ్వడంలో అనవసర జాప్యం చేస్తోంది. ఒకవైపు కో–ఆపరేటివ్ ఫెడరలిజం అని గొప్పగా చెప్తూ రెండో వైపు ఫెడరల్ స్ఫూర్తికి విరుద్ధంగా రాష్ట్రాల అధికారాలను కబళిస్తోంది.

17. కొత్త రాష్ట్రానికి అదనపు నిధులు ఇవ్వాలని కోరుతూ, ఎంతో ఆశతో రాష్ట్రప్రభుత్వం కేంద్ర సర్కారుకు ఎన్నో ప్రతిపాదనలు సమర్పించింది. రాష్ట్రముఖ్యమంత్రిగారే స్వయంగా పూనుకొని, ప్రధాన మంత్రిగారికి వినయంగా విన్నవించారు. కానీ లాభం లేకపోయింది. మిషన్ భగీరథ, మిషన్ కాకతీయ పథకాలకు 24 వేల కోట్ల ప్రత్యేక నిధులు ఇవ్వాలని నీతి ఆయోగ్ చేసిన సిఫారసులనూ కేంద్రం బుట్టదాఖలు చేసింది. 24 వేల కోట్లు కాదు కదా 24 పైసలు కూడా ఇవ్వలేదు.

18. కొత్త రాష్ట్రంలో పరిశ్రమల స్థాపనకు పన్ను మినహాయింపుతో పాటూ ఇతర ప్రోత్సాహకాలను ఇవ్వాలని ఏ.పి. పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టంలోని సెక్షన్ 94 (1) పేర్కొంది. కానీ, చెప్పుకోదగ్గ ప్రోత్సాహకాలేవీ కేంద్రం ఇవ్వలేదు. విభజన చట్టంలోని హామీలైన బయ్యారం స్టీల్ ప్లాంటు, కాజీపేట కోచ్ ఫ్యాక్టరీల విషయంలో అతీగతీ లేదు. రైల్ కనెక్టివిటీని పెంచే ప్రతిపాదనలు పెండింగ్‌లోనే పెడుతున్నది.

గిరిజన యూనివర్సిటీకి సంబంధించి కంటితుడుపుగా కేవలం 20 కోట్లను విదిల్చింది. కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకాల కోసం తెలంగాణకు విడుదల చేయాల్సిన 495 కోట్ల మొత్తాన్ని పొరపాటుగా ఆంధ్రప్రదేశ్ ఖాతాలో జమచేసింది. ఏడేళ్ల నుంచి అడుగుతున్నా ఇప్పటికీ మన రాష్ట్రనిధులను తిరిగి వ్వలేదు. దీన్నిబట్టి కేంద్ర నిర్లక్ష్యాన్ని అర్థం చేసుకోవచ్చు. ఇంకోపక్క జహీరాబాద్‌లోని 'నిమ్జ్' (NIMZ) కు సంబంధించి కేంద్రం వాటా 500 కోట్ల రూపాయలను ఇప్పటికీ ఇవ్వలేదు.

19. ఆర్థిక సంఘాల సిఫార్సులను కేంద్ర ప్రభుత్వం ఆమోదించడం ఆనవాయితీ. కానీ, ప్రస్తుత కేంద్ర సర్కారు ఆ ఆనవాయితీని ఎంత మాత్రం పాటించడం లేదు. 15వ ఆర్థిక సంఘం మన రాష్ట్రానికి 2020-21 సంవత్సరానికి 723 కోట్ల రూపాయలను ప్రత్యేక గ్రాంటుగా ఇవ్వాలని సిఫార్సు చేసింది. కేంద్రం ఆ సిఫార్సును బుట్టదాఖలు చేసింది.

20. రాష్ట్రానికి ఇచ్చే నిర్దిష్ట గ్రాంట్లు 2362 కోట్ల రూపాయలు విడుదల చేయలేదు. అదే విధంగా సెక్టార్ స్పెసిఫిక్ గ్రాంట్లు 3,024 కోట్ల రూపాయలు ఇవ్వలేదు. ఈ మొత్తం గ్రాంట్లు కలిపి 5,386 కోట్ల రూపాయల నిధులను తెలంగాణకు ఇవ్వకుండా కేంద్రం తొక్కిపెట్టింది.

21. కరోనాతో దేశం ఎంతటి ఆర్థిక సంక్షోభాన్ని ఎదుర్కొన్నదో అందరికీ తెలిసిందే. ఆ సమయంలోనూ కేంద్రం రాష్ట్రాలకు ఒక్క రూపాయి కూడా అదనంగా ఇవ్వలేదు. పైగా న్యాయ సమ్మతంగా దక్కాల్సిన నిధులలో కోతలు విధించింది. కంటి తుడుపుగా రుణ పరిమితిని పెంచుతూ దానికి షరతులు విధించింది. ఎఫ్ ఆర్ బి ఎం పెంపుదలకు, విద్యుత్తు సంస్కరణలకు లంకెపెడుతూ కేంద్రం రాష్ట్రాల మెడ మీద కత్తి పెట్టింది. రైతు వ్యతిరేక విద్యుత్ సంస్కరణలు అమలు చేయకపోవడంవల్ల తెలంగాణ ఏటా 5 వేల కోట్లు సమకూర్చుకునే అవకాశం కోల్పోయింది. మొత్తం ఐదేళ్ళలో 25 వేల కోట్ల రూపాయలు నష్టపోతుంది. దీన్ని బట్టి కేంద్రం ఎంత నిరంకుశంగా వ్యవహరిస్తున్నదో అర్థం చేసుకోవచ్చు. ఇరవై ఐదు వేల కోట్ల రూపాయల కోసం చూస్తే బాయిలకాడ మీటర్లు పెట్టాలి. రైతుల నుంచి కరెంటు ఛార్జీలు వసూలు చేయాలి. రైతుల మీద ఛార్జీల భారం వేసేందుకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం సిద్ధంగాలేదు. అది మా విధానమే కాదు. "కంఠంలో ప్రాణం ఉండగా విద్యుత్తు సంస్కరణలకు ఒప్పుకోము" అని ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు కేంద్రానికి తెగేసి చెప్పారు. నాలుగు కోట్ల ప్రజల శ్రేయస్సు కోసం 25 వేల కోట్ల రూపాయలు వదులుకోవడానికే సిద్ధపడ్డారు. ఎందుకంటే మాది రైతు ప్రభుత్వం కనుక... రైతు బిడ్డ పాలిస్తున్న ప్రభుత్వం కనుక.

22. కేంద్ర ప్రభుత్వం తాజా బడ్జెట్‌లోనూ రాష్ట్రానికి అన్యాయమే జరిగింది. ఒక్క ప్రాజెక్టుకూ జాతీయ హోదా ఇవ్వలేదు, ఒక్క పథకానికీ డబ్బులు ఇవ్వలేదు. అంతా శుష్క ప్రియాలు, శూన్య హస్తాలు. పోనీ మనకు మనం రుణం తెచ్చుకొనైనా అభివృద్ధి చేసుకుందామనుకుంటే దానికీ మోకాలడ్డుతోంది.

23. కేంద్రం పన్నుల రూపంలో వసూలు చేసే ఆదాయం మొత్తంలోంచి న్యాయబద్ధంగా 41 శాతం రాష్ట్రాలకు రావాలి. రాష్ట్రాలకు ఇవ్వాల్సిన ఈ వాటాను కుదించడానికి కేంద్రం సెస్సుల రూపంలో దొడ్డిదారిన ఆదాయం సమకూర్చుకుంటున్నది. సెస్సుల రూపంలో వచ్చే ఆదాయంలో రాష్ట్రాలకు వాటా ఉండదు. దీన్ని ఆసరాగా చేసుకొని రాష్ట్రాలకు రావాల్సిన ఆదాయంలో 11.4 శాతం ఆదాయానికి కేంద్రం గండి కొడుతోంది. రాష్ట్రాలకు 41 శాతం రావాల్సిన చోట 29.6 శాతం మాత్రమే ఇచ్చి అన్యాయం చేస్తోంది. కేంద్రం చేస్తున్న ఈ నిర్వాకాన్ని 15వ ఆర్థిక సంఘం తప్పు పట్టింది. అయినా.. నవ్వి పోదురుగాక నాకేటి సిగ్గు అన్న చందంగానే కేంద్రం వ్యవహరిస్తోంది.

24. ఇన్ని రకాల ప్రతికూలతలు, పరిమితుల మధ్య తెలంగాణ రాష్ట్రం బలీయమైన ఆర్థిక శక్తిగా ఎదిగింది. దీనికి కారణం ముఖ్యమంత్రి గారి దార్శనికత, అవినీతి రహిత పరిపాలన, తెలంగాణ ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్న పటిష్టమైన ఆర్థిక విధానాలు. డెబ్బై అయిదేళ్ల స్వతంత్ర భారత దేశ చరిత్రలో 50 వేల కోట్ల రూపాయలు రైతులకు పంట పెట్టుబడిగా అందించిన ఒకే ఒక్క రాష్ట్రం తెలంగాణ, ఏ కారణం చేతైనా రైతు మరణిస్తే ప్రీమియం భారం లేకుండా 5 లక్షల రూపాయలు అందిస్తున్న ఏకైక రాష్ట్రం తెలంగాణ. కళ్యాణలక్ష్మీ షాదీముబారక్ ద్వారా 10 లక్షల మంది పేదింటి ఆడపిల్లల పెండ్లిళ్లు జరిపించిన ఒకే ఒక్క రాష్ట్రం తెలంగాణ. 10 లక్షల మంది తల్లులకు కేసీఆర్ కిట్లను అందించిన ఒకే ఒక్క రాష్ట్రం తెలంగాణ. ఎనిమిదేళ్ల కాలంలో నలభై ఆరువేల ఆరు వందల యాభైకోట్ల రూపాయలను ఆసరా పింఛన్ల రూపంలో పేదలకు అందించిన ఏకైక రాష్ట్రం తెలంగాణ.

ఇంటింటికి నల్లాలు పెట్టి స్వచ్ఛమైన తాగు నీరు అందిస్తున్న ఒకే ఒక్క రాష్ట్రం తెలంగాణ. వ్యవసాయంతో పాటు అన్ని రంగాలకు 24 గంటలు నాణ్యమైన విద్యుత్తును సరఫరా చేస్తున్న ఒకే ఒక్క రాష్ట్రం తెలంగాణ. తలసరి విద్యుత్ వినియోగ వృద్ధిలో దేశంలోకెల్లా ప్రథమ స్థానంలో నిలిచిన రాష్ట్రం తెలంగాణ. అత్యధిక షీప్ పాపులేషన్ కలిగిన రాష్ట్రం తెలంగాణ. ప్రతీ గ్రామ పంచాయతీకి ట్రాక్టర్, ట్రాలీ, ట్యాంకర్, డంపుయార్డు, వైకుంఠ ధామం ఏర్పాటు చేసిన ఒకే ఒక్క రాష్ట్రం తెలంగాణ. ప్రతి కుటుంబానికి సంక్షేమం, ప్రతి ముఖంపై సంతోషం అనే నినాదాన్ని నిజం చేసిన రాష్ట్రం తెలంగాణ. ఇది ఏడేళ్ల చరిత్ర చాటుతున్న సత్యం. ఇది ఎవరూ కాదనడానికి వీల్లేని వాస్తవం.

25. సంపన్నులు మరింత సంపన్నులైతే ఆ సంపద వారి నుంచి పేదల వైపు ప్రవహిస్తుందని చెప్పే ట్రికిల్ డౌన్ థియరీ బడ్జెట్ కాదు మాది. బడా కార్పొరేట్ల ప్రయోజనాలు కాపాడే బడ్జెట్ అంతకంటే కాదు. ఇది బడుగుల జీవితాలు మార్చే బడ్జెట్! ఇది ముమ్మాటికీ, కేసీఆర్ మార్కు బడ్జెట్!!

ప్రగతి పథంలో దూసుకుపోతున్న తెలంగాణ

26. 2013-14లో తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిననాడు రాష్ట్రజీ.ఎస్.డి.పి. 4,51,580 కోట్ల రూపాయలు. అది 2021-22 నాటికి 11,54,860 కోట్ల రూపాయలకు చేరింది. 2015-16 నుంచి రాష్ట్ర జి.ఎస్.డి.పి. వృద్ధి రేటు జాతీయ సగటు కన్నా ఎక్కువగా ఉన్నది. పైగా ఏటికేడు వృద్ధి రేటు మధ్య వ్యత్యాసం పెరుగుతూ వస్తున్నది. కరోనా విపత్తు నేపథ్యంలో 2020-21 ఆర్థిక సంవత్సరంలో జాతీయ వృద్ధి రేటు మైనస్ 1.4 శాతం నమోదైంది. అనేక రాష్ట్రాలు కూడా నెగెటివ్ గ్రోత్ రేటును నమోదు చేశాయి. కానీ తెలంగాణ మాత్రం 2.2 శాతం పాజిటివ్ వృద్ధి రేటు సాధించింది. ఇది వ్యక్తిగతంగా నాకు ఎంతో సంతృప్తిని కలిగించింది. వాస్తవానికి ప్రత్యేక రాష్ట్రం ఏర్పాటు తర్వాత బలమైన పునాదులపై తెలంగాణ పునర్నిర్మాణం చెందుతున్నదని, స్థిరమైన ఆర్థికాభివృద్ధి సాధిస్తున్నదని చెప్పడానికి కరోనా విపత్తు సందర్భంలోను పెరిగిన ఆర్థిక వృద్ధి రేటు సాక్ష్యంగా నిలిచింది. తెలంగాణ 2015-16 నుంచి 2020-21 మధ్య సగటున 11.7 శాతం ఆర్థిక వృద్ధిని సాధించింది. తద్వారా దక్షిణాది రాష్ట్రాల్లోనే అగ్రగామిగా నిలిచింది.

27. ముందస్తు అంచనాల ప్రకారం 2021-22 ఆర్థిక సంవత్సరంలోనూ తెలంగాణ జి.ఎస్.డి.పి. వృద్ధి రేటు స్థిర ధరల వద్ద 11.2 శాతం ఉంటుందని అంచనా. అదే సమయంలో దేశ జి.డి.పి. వృద్ధి రేటు 8.9% గా అంచనా వేశారు. ప్రస్తుత ధరల వద్ద రాష్ట్ర జి.ఎస్.డి.పి. వృద్ధి రేటు 19.1 శాతంగా అంచనా వేస్తే.... దేశ జి.డి.పి. వృద్ధి 19.4 శాతంగా ఉండనుంది. దీనిని బట్టి తెలంగాణ అత్యంత వేగంగా కోవిడ్ విపత్తు నుంచి కోలుకున్నట్టు అర్థమవుతుంది.

28. తెలంగాణ అద్భుత ఆర్థిక ప్రగతి దేశ జి.డి.పి. వృద్ధికి కూడా కీలకంగా మారింది. దేశ జి.డి.పి.లో తెలంగాణ వాటా 2014-15లో 4.06 శాతంగా ఉంటే 2021-22 నాటికి 4.97 శాతానికి పెరిగింది. ఏడేళ్లలో దేశ జీ.డి.పి.కి ఒక శాతం అదనపు వాటా అందించిన ఒకే ఒక్క రాష్ట్రం మన తెలంగాణ.

29. తెలంగాణది సమ్మిళిత వృద్ధి. ఏ ఒక్క రంగం మీదనో ఆధారపడి లేదు. ముఖ్యంగా 2020-21లో పారిశ్రామిక, సేవా రంగాలు అద్భుతమైన వృద్ధి రేటు నమోదు చేశాయి. ఉత్పత్తి, నిర్మాణ రంగాలు కలిగి ఉన్న ద్వితీయ రంగం ప్రస్తుత ధరల వద్ద 21.5 శాతం వృద్ధిని నమోదు చేసింది. అంతకుముందు ఏడాది వృద్ధి -0.3 శాతంగా ఉంది.

30. సేవా రంగం సైతం 18.3 శాతం వృద్ధి రేటు సాధించింది. అంతకుముందు ఏడాది వృద్ధి 0.9 శాతం మాత్రమే.

తలసరి ఆదాయం

31. తలసరి ఆదాయం పెరుగుదల కోణంలో చూసినప్పుడు తెలంగాణ ఆర్థికంగా వృద్ధి సాధించడంతోపాటు జీవన ప్రమాణాల పెరుగుదలలో అద్భుతమైన ప్రగతి సాధించింది. 2014-15లో రాష్ట్రతలసరి ఆదాయం 1,24,104 రూపాయలు.

ఇది ఆనాటి దేశ తలసరి ఆదాయమైన 86,647 రూపాయకంటే 43 శాతం ఎక్కువ. 2021-22 నాటికి రాష్ట్ర తలసరి ఆదాయం 2,78,833 రూపాయలకు పెరిగింది. జాతీయ సగటు ఆదాయమైన 1,49,848 రూపాయలకంటే ఇది 86 శాతం అధికం. జాతీయ తలసరి ఆదాయం కన్నా తెలంగాణ రాష్ట్ర తలసరి ఆదాయం రోజు రోజుకూ పెరుగుతోంది. ప్రస్తుత ధరల వద్ద తలసరి ఆదాయ వృద్ధిరేటులో దేశంలోనే రాష్ట్రం అగ్రస్థానంలో ఉన్నది.

32. 2021-22లో రాష్ట్ర తలసరి ఆదాయం 18.8 శాతం వృద్ధి రేటు సాధించగా, జాతీయ వృద్ధి 18.1 శాతంగా నమోదైంది. 2014-15లో దక్షిణాధి రాష్ట్రాల్లో నాలుగో స్థానంలో ఉన్న తెలంగాణ... 2020-21 వచ్చేసరికి అగ్రస్థానానికి చేరింది. ఇది తెలంగాణ ప్రజల విజయం.

33. తెలంగాణ స్థిరమైన వృద్ధి రేటును సాధిస్తుందనీ, విపత్తులు ఎదురైనా వెనుకడుగు వేయదని దీనిని బట్టి అర్థం అవుతున్నది. అంతేకాదు అతి తక్కువ కాలంలోనే వేగంగా వృద్ధి చెందుతున్న రాష్ట్రాల్లో ఒకటిగా నిలవడంతోపాటు, ఎకనామిక్ పవర్ హౌస్‌గా మారిందని ఈ లెక్కలు స్పష్టం చేస్తున్నాయి.

అభివృద్ధి, సంక్షేమ కార్యక్రమాలు

34. పేదల జీవితాలు మెరుగుపడినప్పుడే సాధించిన ఆర్థికవృద్ధికి సార్థకత అని నమ్మిన ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు అభివృద్ధితో సంక్షేమాన్ని అనుసంధానించారు. ప్రజా సంక్షేమంలో తెలంగాణ దేశంలోనే ప్రథమ స్థానంలో నిలిచింది.

తెలంగాణ దళిత బంధు

35. దేశం నేడు స్వాతంత్ర్య అమృత మహోత్సవాలు జరుపుకుంటోంది. 75 ఏళ్ల స్వాతంత్ర్యం సాక్షిగా దళిత జాతి సాధికారికత అనేది కలగానే మిగిలిపోయింది. దేశాన్ని ఏలిన పాలకపక్షాలు కొన్ని పథకాలు చేపట్టినా అవి అసంపూర్ణ ఫలితాలనే ఇచ్చాయి. నిజమైన అభివృద్ధి దళితుల జీవితాల్లో నేటికీ కనిపించడంలేదు. రాజ్యాంగం అందించిన రిజర్వేషన్ల ఫలితంగా దళితులు విద్యను, ఉపాధిని పొందగలిగారు. అయినా దళితవాడలు పేదరికానికి ఆనవాళ్లుగానే మిగిలిపోయాయి. మెజారిటీ దళిత జనం ఇంకా రెక్కల కష్టం మీదనే ఆధారపడి బతుకుతున్నారనేది అంగీకరించాల్సిన చేదు నిజం.

36. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఏర్పడినప్పటికి నుంచి దళితుల అభివృద్ధి, సంక్షేమం కోసం అనేక చర్యలు చేపట్టింది. షెడ్యూల్డ్ కులాల, తెగల సమగ్ర అభివృద్ధే లక్ష్యంగా ప్రత్యేక ప్రగతి నిధి చట్టాన్ని ప్రవేశపెట్టింది. ఎస్సీ, ఎస్టీల జనాభా దామాషాను అనుసరించి, కొన్నిసార్లు దామాషాకు మించి కూడా ప్రత్యేక నిధులు కేటాయిస్తోంది. ఒక ఆర్థిక సంవత్సరంలో కేటాయించిన నిధులు పూర్తిగా ఖర్చు కాని పక్షంలో ఆ నిధులు తరువాతి ఆర్థిక సంవత్సరానికి బదలాయించేలా చట్టంలో నిబంధన పెట్టింది. ఈ విధమైన చట్టం తెచ్చిన తొలి రాష్ట్రం తెలంగాణ. గడిచిన ఆర్థిక సంవత్సరంలో దళితుల కోసం చేసిన ఖర్చు వివరాలను గౌరవ శాసనసభ్యులకు ఎప్పటిలాగానే పెన్‌డ్రైవ్ ద్వారా ప్రభుత్వం అందజేస్తోంది.

37. భారత రత్న డాక్టర్ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ ఆశయాల స్ఫూర్తితో, దళిత జాతి ఆర్థిక ప్రగతి లక్ష్యంగా ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు “దళిత బంధు” అనే విప్లవాత్మక కార్యక్రమాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. దళిత జాతి తర తరాలుగా అనుభవిస్తున్న పేదరికాన్ని, సామాజిక వివక్షను అంతమొందించే ఆయుధం “తెలంగాణ దళిత బంధు”. ఈ కార్యక్రమం దేశానికే దిశా నిర్దేశం చేస్తున్నదనడంలో ఎటువంటి సందేహం లేదు.

38. దళితబంధు కేవలం ఒక పథకం మాత్రమే కాదు. దళితులకు ఉపాధిని, ఆత్మగౌరవాన్ని, అభివృద్ధిని, వికాసాన్ని చేకూర్చే ఒక దృక్పథం. ఒక సమర్థవంతమైన విధానం. దళిత జాతి ఆర్థిక ప్రగతి సాధించిన నాడు సామాజిక అంతరాలు క్రమ క్రమంగా అంతరిస్తాయి. మానవ సంబంధాలు సమానత్వంతో పరిమళిస్తాయి.

39. రాష్ట్రంలోని ప్రతి దళిత కుటుంబానికి ఉపాధి కోసం 10 లక్షల రూపాయల ఉచిత ఆర్థిక సహాయం అందించడం దళిత బంధులో ఒక భాగం. దేశంలో ఇంత పెద్ద నగదు మొత్తాన్ని ఏ పథకం ద్వారా ఎన్నడూ ఇవ్వలేదు. దళిత కుటుంబానికి ఇంతటి భారీ ఆర్థిక సహాయాన్ని నేరుగా అందిస్తున్న అతి పెద్ద నగదు బదిలీ పథకంగా దళిత బంధు చరిత్రకెక్కింది.

40. గత ప్రభుత్వాలు దళితుల కోసం ప్రవేశపెట్టిన పథకాలను బ్యాంకు లింకేజీ, కొలాటరల్ సెక్యూరిటీలతో ముడి పెట్టడం వల్ల ఆశించిన ప్రయోజనం దక్కలేదు. దళిత బంధు పథకానికి బ్యాంకు లింకేజీ లేదు, సెక్యూరిటీలతో నిమిత్తం లేదు. అంతేకాకుండా లబ్ధిదారులు వారికి వచ్చిన పనిని, నచ్చిన పనిని ఎంపిక చేసుకునే స్వేచ్ఛ ఉంది. తిరిగి చెల్లించాల్సిన అవసరం లేకుండా గ్రాంటు రూపంలో పెద్ద మొత్తంలో ఆర్థిక సహాయం అందివ్వడం తెలంగాణ దళిత బంధు పథకం గొప్పతనం.

దళిత రక్షణ నిధి

41. దళిత బంధు ద్వారా లబ్ధిపొందిన కుటుంబం ఏదైనా ఆపదకు గురయ్యినప్పుడు ఆ కుటుంబ పరిస్థితి ఆర్థికంగా దిగజారిపోకూడదు. ఇందుకోసం దళిత రక్షణ నిధిని ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. ఆపద సమయంలో ఈ నిధి వారికి కవచంగా నిలుస్తుంది.

వివిధ వ్యాపారాల్లో దళితులకు రిజర్వేషన్లు

42. వ్యవసాయ మార్కెట్ కమిటీల నియామకంలో రిజర్వేషన్లు ప్రవేశపెట్టిన మొట్టమొదటి ప్రభుత్వం తెలంగాణ ప్రభుత్వం. దీనివల్ల ఎంతోమంది దళితులు బడుగు బలహీన వర్గాల వారు, స్త్రీలు, మార్కెట్ కమిటీ ఛైర్మన్లు అయ్యే అవకాశం కలిగింది. దళితబంధు పథకంలో భాగంగా దళితులు వివిధ వ్యాపార రంగాల్లో పైకి ఎదగడానికి ప్రత్యేక రిజర్వేషన్లను అమలులోకి తీసుకువచ్చింది.

43. ప్రభుత్వ లైసెన్సులు పొంది ఏర్పాటు చేసుకునే వైన్ షాపులు, బార్ షాపులు, వివిధ రకాల కాంట్రాక్టులు మొదలైన వాటిలో రిజర్వేషన్ల అమలుకు ప్రభుత్వం శ్రీకారం చుట్టింది. ఇటీవల రాష్ట్రంలో కొత్తగా ఏర్పాటైన 2,616 వైన్ షాపుల్లో 261 వైన్ షాపులు దళితులకు కేటాయించింది. లైసెన్సులు పొందిన దళిత కుటుంబాలు ఇది తాము కలలో కూడా ఊహించని అద్భుతమని సంబురపడ్డాయి.

44. దళిత బంధు పథకం ద్వారా మార్చి నెలాఖరు నాటికి 4 వేల కోట్ల రూపాయలతో దాదాపు 40 వేల కుటుంబాలకు లబ్ధి చేకూరబోతోంది. దళిత బంధు పథకాన్ని హుజూరాబాద్ నియోజకవర్గంతోపాటు చింతకాని, తిరుమలగిరి, నిజాంసాగర్, చారగొండ మండలాల్లో ప్రభుత్వం సంపూర్ణంగా అమలు చేస్తోంది. దాంతోపాటు రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా నియోజకవర్గానికి వంద మంది చొప్పున మొత్తం 118 నియోజకవర్గాల్లో 11 వేల 800 కుటుంబాలకు దళితబంధు పథకం కింద ఆర్థిక సహాయం అందిస్తున్నది. వచ్చే సంవత్సరాంతానికి రెండు లక్షల మందికి లబ్ధి చేకూర్చాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. దశల వారీగా రాష్ట్రంలోని అన్ని కుటుంబాలకు దళిత బంధు ప్రయోజనాలు అందివ్వటం ప్రభుత్వం లక్ష్యం. 2022-23 వార్షిక బడ్జెట్లో దళిత బంధు పథకం కోసం 17,700 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదించడమైనది.

పల్లె ప్రగతి – పట్టణ ప్రగతి

45. తెలంగాణ ప్రభుత్వం గ్రామాలను పరిశుభ్రతతో, పచ్చదనంతో, సకల మౌలిక వసతులతో కళకళలాడేలా చేసింది. తెలంగాణ పల్లెలు సాధించిన ప్రగతి ప్రమాణాలతో పోల్చితే దేశంలో ఏ రాష్ట్రం కూడా మన దరిదాపుల్లో కూడా లేదు. ఇంత గుణాత్మకమైన మార్పుకు ప్రేరణగా నిలిచిన ముఖ్యమంత్రి గారికి ప్రత్యేకంగా కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాను.

46. తెలంగాణ ప్రభుత్వం గ్రామీణ ప్రాంతాల సమగ్ర అభివృద్ధి ధ్యేయంగా అద్భుతమైన ఫలితాలను సాధిస్తోంది. పల్లె ప్రగతి అనే పేరుతో ప్రత్యేక కార్యాచరణను చేపట్టింది. 1994లో రూపొందించిన పంచాయతీరాజ్ చట్టం అనేక లోపాలతో అసమగ్రంగా ఉన్న కారణంగా నూతన పంచాయతీ రాజ్ చట్టం అవసరమని ముఖ్యమంత్రిగారు భావించారు. 2018 నూతన పంచాయతీ రాజ్ చట్టానికి రూపకల్పన చేసి అమలులోకి తెచ్చారు. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన నూతన పంచాయతీ రాజ్ చట్టం గ్రామ పంచాయతీల నిధులను, విధులను, బాధ్యతలను స్పష్టంగా నిర్దేశించింది.

పంచాయతీ కార్యదర్శుల నియామకం

47. తెలంగాణ ప్రభుత్వం పెరిగిన జనాభాకు అనుగుణంగా గ్రామ పంచాయతీల సంఖ్యను 12,769కి పెంచింది. పరిపాలన సమర్థవంతంగా జరగడం కోసం ప్రతి గ్రామ పంచాయతీకి కార్యదర్శి ఉండే విధంగా 9355 పోస్టులను కొత్తగా మంజూరు చేసి నియమించింది. పంచాయతీ రాజ్ శాఖలో దిగువ స్థాయి నుండి అత్యున్నత స్థాయి వరకు అన్ని పోస్టులను భర్తీ చేసింది. పల్లె ప్రగతి, పట్టణ ప్రగతి కార్యక్రమాల నిరంతర సమీక్ష, పర్యవేక్షణ కోసం ఐ.ఏ.ఎస్. అధికారులను లోకల్ బాడీ అడిషనల్ కలెక్టర్లుగా నియమించింది.

48. పరిశుభ్రతలోనే పరమాత్ముడు కొలువై ఉంటాడు అని మహాత్మాగాంధీ పేర్కొన్నారు. గతంలో పల్లెల్లో ఎక్కడ చూసినా చెత్తాచెదారం, పాడుపడిన ఇండ్లు, బావులు, పిచ్చిమొక్కలు, నీటి కుంటలతో దోమలకు నిలయాలుగా ఉండేవి. గ్రామ పారిశుధ్యాన్ని నిర్వహించడానికి కావాల్సిన సాధనాలు పంచాయతీల వద్ద లేకపోయేవి. తెలంగాణ ప్రభుత్వం పట్టుపట్టి పల్లెల స్వరూపాన్ని మార్చేసింది. యుద్ధ ప్రాతిపదికన మౌలిక సదుపాయల కల్పన చేసింది. ఇందులో భాగంగా చెత్త సేకరణతోపాటు వ్యర్థాల నిర్వహణ కోసం ప్రతి ఊరికి ఒక డంపు యార్డును ఏర్పాటు చేసింది. 330 కోట్ల ఖర్చుతో కొత్త విద్యుత్ స్తంభాలను అమర్చింది. అన్ని గ్రామాల్లో ఎల్.ఈ.డి. వీధి దీపాలు ఏర్పాటు చేసింది. మొక్కల పెంపకం కోసం ప్రతీ గ్రామంలో తప్పనిసరిగా నర్సరీలను ఏర్పాటు చేసింది. ఆహ్లాదకరమైన పల్లె ప్రకృతి వనాలను ఏర్పాటు చేసింది.

49. పారిశుధ్య నిర్వహణ కోసం గతంలో రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 84 ట్రాక్టర్లు మాత్రమే ఉండేవి. ఈ రోజు రాష్ట్రంలో 12,769 ట్రాక్టర్లు ఉన్నాయి. ప్రతీ గ్రామం ట్రాక్టర్, ట్యాంకర్, ట్రాలీలను కలిగి ఉన్నది. పరిశుభ్రత పెరగడంతో ప్రజారోగ్యం మెరుగుపడింది. దోమలబాధ తగ్గింది. మలేరియా వ్యాప్తి తగ్గింది.

50. మరణించిన వారి అంత్యక్రియలు గౌరవప్రదంగా జరిగేందుకు ప్రభుత్వం 1547 కోట్ల భారీ వ్యయంతో రాష్ట్రవ్యాప్తంగా అన్ని గ్రామాల్లో వైకుంఠ ధామాలను నిర్మించింది. ప్రతి నెలా గ్రామ పంచాయతీల నిర్వహణ కోసం ప్రభుత్వం నేరుగా 227.5 కోట్ల రూపాయలను విడుదల చేస్తున్నది.

51. 'సన్సద్ ఆదర్శ గ్రామ యోజన' కింద కేంద్ర ప్రభుత్వం దేశవ్యాప్తంగా గ్రామపంచాయతీలకు ప్రకటించిన తొలి పది ర్యాంకుల్లో ఏడు ర్యాంకులు తెలంగాణ గ్రామ పంచాయతీలే కైవసం చేసుకున్నాయి. ఇది పల్లె ప్రగతి సాధించిన అద్భుతమైన అభివృద్ధికి తార్కాణం.

గందగీ ముక్త్ భారత్ అవార్డుల్లో తెలంగాణ అత్యధిక శ్రమదానాలు నిర్వహించిన రాష్ట్రంగా ప్రథమ స్థానంలో నిలిచింది. దీన్‌దయాళ్ ఉపాధ్యాయ స్వశక్తీకరణ్ అవార్డుల్లో సంగారెడ్డి జిల్లా పరిషత్తుతోపాటు కోరుట్ల, ధర్మారం మండల పరిషత్తులు, ఆరు గ్రామపంచాయతీలూ అవార్డులు అందుకున్నాయి.

52. కరోనా వల్ల దేశవ్యాప్తంగా ఉపాధి అవకాశాలు దెబ్బతిన్నాయి. ఈ సందర్భంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం కొత్త ఉపాధి అవకాశాలను కల్పించాలి. కానీ, దీనికి భిన్నంగా మహాత్మగాంధీ గ్రామీణ ఉపాధి యోజన నిధులలో 25 వేల కోట్ల రూపాయలు

కోత పెట్టడంవల్ల గ్రామీణ ఉపాధి అవకాశాలు దెబ్బతింటాయి. కనుక కేంద్రం వెంటనే ఈ నిర్ణయాన్ని పునఃసమీక్షించాలని కోరుతున్నాం.

ఈ వార్షిక బడ్జెట్లో పల్లె ప్రగతి ప్రణాళిక కోసం 3330 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదించడమైనది.

పట్టణ ప్రగతి

53. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో పట్టణ జనాభాలో అత్యధిక పెరుగుదల నమోదవుతున్నది. ఈ నేపథ్యంలో పట్టణ ప్రగతి ప్రణాళికాబద్ధంగా జరగాల్సిన అవసరాన్ని ప్రభుత్వం గుర్తించింది. ప్రస్తుత అవసరాలే కాకుండా భవిష్యత్ అవసరాలను సైతం దృష్టిలో పెట్టుకొని కొత్త మున్సిపల్ చట్టాన్ని తెచ్చింది. పట్టణాలలో అభివృద్ధి కోసం “పట్టణ ప్రగతి” అనే కార్యక్రమం చేపట్టింది. మున్సిపాలిటీలకు ప్రతి నెల ఠంచన్‌గా నిధులు విడుదలవుతున్నాయి. ప్రతి ఇంటికి నల్లా నీటిని అందించేందుకు అర్బన్ భగీరథ కార్యక్రమాన్ని అమలు చేస్తున్నారు. పచ్చదనం పెంపుదల కోసం మున్సిపాలిటీలు, కార్పొరేషన్ల పరిధిలో 10 శాతం గ్రీన్ బడ్జెట్‌కోసం కేటాయిస్తున్నది.

54. టీఎస్ బీపాస్ చట్టం అమలులోకి వచ్చిన తర్వాత పట్టణాల్లో ఇండ్ల నిర్మాణ అనుమతుల ప్రక్రియ సులభతరం అయింది. స్థల విస్తీర్ణం 75 చదరపు గజాల వరకు ఉంటే, ఆ ఇంటి నిర్మాణానికి అనుమతి అవసరంలేదు. 500 చదరపు గజాల విస్తీర్ణం ఉన్న వారు స్వీయ ధృవీకరణతో సింగిల్ విండో ద్వారా ఆన్‌లైన్‌లో అనుమతులు పొందవచ్చును.

55. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా పట్టణాలలో వెజ్- నాన్ వెజ్ సమీకృత మార్కెట్ల నిర్మాణం పనులు ముమ్మరంగా సాగుతున్నాయి. పట్టణాల్లో మౌలిక వసతుల కల్పనకు టి.యూ.ఎఫ్.ఐ.డీ.సీ.నిధులు 3 వేల కోట్లు ప్రభుత్వం ఖర్చు చేస్తోంది. పట్టణాల్లో పేరుకుపోయిన లెగసీ వేస్టును బయో మైనింగ్ ద్వారా ఎరువుగా మార్చే ప్రక్రియను 123 మున్సిపాలిటీల్లో 276 కోట్లతో చేపట్టింది. గ్రామాలలో నిర్మించినట్టుగానే పట్టణాల్లో సైతం వైకుంఠ ధామాల నిర్మాణాన్ని ప్రభుత్వం చేపట్టింది.

56. రాష్ట్రంలోని 141 మున్సిపాలిటీల్లో పచ్చదనాన్ని పెంచేందుకు 1602 నర్సరీలను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. రాష్ట్రంలోని అన్ని మున్సిపాలిటీలలో ఎల్.ఈ.డీ. వీధి దీపాలను ఏర్పాటు చేసింది. భారత ప్రభుత్వం 2021లో ప్రదానం చేసిన స్వచ్ఛ సర్వేక్షణ్ అవార్డులలో తెలంగాణ మున్సిపాలిటీలు 12 అవార్డులను కైవసం చేసుకున్నాయి. ఈ వార్షిక బడ్జెట్లో పట్టణ ప్రగతి ప్రణాళికల కోసం 1394 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదించడమైనది.

విద్యారంగ అభివృద్ధి...

57. విద్య ప్రపంచాన్ని మార్చే శక్తిమంతమైన ఆయుధం. విద్య కేవలం మార్కుల కోసం కాదు. సమూల మార్పుల కోసం అని తెలంగాణా ప్రభుత్వం విశ్వసిస్తున్నది. తెలంగాణాలో కెజీ నుంచి పీజీ వరకు ఉచితంగా విద్యాబోధన జరగాలని ఉద్యమ సమయంలోనే కేసీఆర్ గారు స్వప్నించారు. రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రిగా ఆ స్వప్నాన్ని సాకారం చేసే ప్రయత్నాన్ని ప్రారంభించారు. మొదటగా గురుకుల విద్యకు పెద్ద పీట వేశారు.

58. ఆరు దశాబ్దాల సమైక్య పాలనలో తెలంగాణ ప్రాంతంలో నామమాత్రంగా కొన్ని గురుకుల పాఠశాలలు ఉండేవి. అవి కూడా అరకొర వసతులతో ఉండేవి. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఏర్పడగానే ఇదివరకు ఉన్న గురుకులాలను పటిష్ఠపరిచి పెద్ద ఎత్తున నూతన గురుకులాలను స్థాపించింది. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 973 గురుకుల పాఠశాలల్లో తగిన వసతులు ఏర్పాటు చేసి విద్యార్థులకు నాణ్యమైన విద్యను అదిస్తున్నది.

59. మహిళలు విద్యావంతులు అయితే యావత్ జాతి విజ్ఞానవంతమవుతుందని నమ్మిన నాయకుడు మన ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్‌గారు. ముఖ్యంగా దళిత, గిరిజన విద్యార్థినులు చదువు మధ్యలో మానేయకూడదని ఆలోచించారు. అందుకని తెలంగాణ ప్రభుత్వం 46 మహిళా రెసిడెన్షియల్ డిగ్రీ కళాశాలలను ఏర్పాటు చేసింది. ఐదు మహిళా రెసిడెన్షియల్ డిగ్రీ కళాశాలలో పీజీ కోర్సులను ప్రవేశపెట్టింది. ఇంత పెద్ద ఎత్తున మహిళల కోసం రెసిడెన్షియల్ కాలేజీలను ఏర్పాటు చేయడం దేశ చరిత్రలో ఇదే తొలిసారి. ఈ కృషిని 15వ ఆర్థిక సంఘం ప్రత్యేకంగా అభినందించింది.

60. తెలంగాణ ప్రభుత్వం గురుకుల విద్యార్థులకు సన్నబియ్యంతో తిన్నంత భోజనం పెడుతోంది. ఉచితంగా యూనిఫాం, పుస్తకాలు తదితర సౌకర్యాలను అందిస్తోంది.

61. ఈ దేశంలో అత్యధిక గురుకుల విద్యాలయాలు కలిగిన ఏకైక రాష్ట్రం తెలంగాణ రాష్ట్రం. అంతర్జాతీయ విద్యాసంస్థలకు దీటుగా నేడు తెలంగాణాలోని గురుకులాలు విద్యను అందిస్తున్నాయి. తెలంగాణ రెసిడెన్షియల్ స్కూళ్లలో చదువుకున్న విద్యార్థులు దేశ, విదేశాల్లో మన రాష్ట్ర విజయకేతనాన్ని ఎగురవేస్తున్నారు. ఐఐటీ, ఐఐఎం వంటి ప్రతిష్టాత్మక సంస్థలలో ప్రవేశాలు సాధిస్తున్నారు.

మన ఊరు – మన బడి/ మన బస్తీ మన బడి

62. గురుకుల విద్యకు మొదటి దశలో పెద్ద పీట వేసిన ప్రభుత్వం, రెండో దశలో ఇతర ప్రభుత్వ పాఠశాలలను బలోపేతం చేసే దిశగా దృష్టికేంద్రీకరిస్తూ మన ఊరు – మన బడి అనే బృహత్తర పథకాన్ని ప్రారంభించింది. రాష్ట్రంలోని అన్ని పాఠశాలల్లోనూ ఇంగ్లీషు మీడియంలో విద్యాబోధనను అందించడానికి ప్రభుత్వం శ్రీకారం చుట్టింది. పేదలకు ఆంగ్ల మాధ్యమం అందని ద్రాక్ష కాకూడదనీ, వారు కూడా మిగతా ప్రపంచంతో సమానంగా ఎదగాలనీ రాష్ట్రంలోని అన్ని ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లో ప్రభుత్వం ఇంగ్లీషు మీడియంను ప్రవేశ పెడుతోంది.

63. ఆధునిక అవసరాలకు అనుగుణంగా పాఠశాలల్లో మౌలిక వసతుల కల్పనను పెద్ద ఎత్తున చేపడుతోంది. దేశ భవిష్యత్తు తరగతి గదుల్లోనే తయారవుతుందని కొఠారీ కమీషన్ పేర్కొన్నది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం పాఠశాల తరగతి గదులను ప్రపంచంతో అనుసంధానం చేసేందుకు డిజిటల్ విద్యను ప్రోత్సహిస్తున్నది.

64. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 7,289 కోట్ల రూపాయలతో దశలవారీగా పాఠశాలల్లో అభివృద్ధి పనులను ప్రభుత్వం చేపడుతున్నది. ఇది గ్రామ స్థాయిలో అయితే మన ఊరు – మన బడి అనే పేరుతో, పట్టణాల్లో అయితే మన బస్తీ – మన బడి అనే పేరుతో అమలవుతుంది. మొదటి దశలో మండలాన్ని యూనిట్‌గా తీసుకొని రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 9,123 పాఠశాలల్లో 3,497 కోట్ల రూపాయలతో కార్యాచరణ ప్రారంభించింది. విద్యార్థుల సంఖ్య ఎక్కువగా ఉన్న పాఠశాలల్లో తొలిదశ కార్యక్రమం అమలవుతుంది. అది అధికారపక్షానికి చెందిన నియోజకవర్గమా.. లేక ప్రతిపక్షానికి చెందిన నియోజకవర్గమా.. అనే వివక్ష చూపకుండా అన్ని మండలాల్లో, సమాన దృష్టితో మన ఊరు – మన బడి కార్యక్రమాన్ని ప్రభుత్వం అమలు చేస్తోంది.

65. పన్నెండు రకాల మౌలిక సదుపాయాల కల్పనకు ప్రభుత్వం ప్రాధాన్యం ఇచ్చింది. 1. డిజిటల్ విద్య అమలు, 2. విద్యుదీకరణ, 3. తాగునీటి సరఫరా, 4. సరిపడా ఫర్నీచర్, 5. పాఠశాలలకు మరమ్మతులు, 6. పాఠశాలలకు రంగులు వేయడం, 7. గ్రీన్ చాక్ బోర్డుల ఏర్పాటు, 8. ప్రహరీ గోడల నిర్మాణం, 9. కిచెన్ షెడ్డుల నిర్మాణం, 10. అదనపు తరగతుల నిర్మాణం, 11. ఉన్నత పాఠశాలల్లో డైనింగ్ హాళ్ల నిర్మాణం, 12. నీటి సౌకర్యంతో కూడిన మరుగుదొడ్ల నిర్మాణం. వీటితోపాటు అనేక రకాల సదుపాయాలను మన ఊరు – మన బడి ద్వారా ప్రభుత్వం కల్పిస్తుంది. రాష్ట్రంలోని పాఠశాలలన్నింటినీ కార్పొరేట్ పాఠశాలలకు దీటుగా సకల హంగులతో సుందరంగా తీర్చిదిద్దుతుంది.

66. ఉన్నత విద్యలో మహిళలు ముందంజలో ఉండాలని తెలంగాణ ప్రభుత్వం భావిస్తోంది. ఇందుకోసం రాష్ట్రంలో మొట్టమొదటి మహిళా విశ్వ విద్యాలయాన్ని ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేయబోతోందని శాసనసభకు తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాను. దీనికోసం ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో వంద కోట్ల రూపాయలు ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తున్నది. రాష్ట్రం ఏర్పడిన నాటికి తెలంగాణలో ఒక్క ఫారెస్ట్ కాలేజీ కూడా లేదు. ఈ లోటును గుర్తించిన తెలంగాణ ప్రభుత్వం వెంటనే ములుగులో ఫారెస్ట్ కాలేజీని ఏర్పాటు చేసింది. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో రాష్ట్రంలో కొత్తగా అటవీ విశ్వవిద్యాలయాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఇందుకోసం ఈ బడ్జెట్‌లో వంద కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తున్నది.

వైద్యం – ఆరోగ్యం

హైదరాబాద్ నలుదిక్కులా సూపర్ స్పెషాలిటీ దవాఖానాలు

67. రాష్ట్రంలో వైద్య సేవలను మరింత విస్తరించాలని, పేదలకు సూపర్‌స్పెషాలిటీ వైద్య సేవలను అందించాలని ప్రభుత్వం సంకల్పించింది. T.I.M.S. (టిమ్స్) ఆధ్వర్యంలో హైదరాబాద్ నగరం నలుదిక్కులా సూపర్ స్పెషాల్టీ హాస్పిటళ్లను ఏర్పాటు చేయాలని తెలంగాణ ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. వీటిని గచ్చిబౌలి, ఎల్బీనగర్, అల్వాల్, ఎర్రగడ్డలలో ఏర్పాటు చేయనుంది. ప్రతి హాస్పిటల్‌లో వెయ్యి పడకల చొప్పున నాలుగు వేల పడకలతో నాలుగు సూపర్ స్పెషాలిటీ హాస్పిటళ్లను ఏర్పాటు చేయడం ద్వారా ప్రభుత్వం పేదలు ప్రైవేటు ఆస్పత్రులను ఆశ్రయించాల్సిన అవసరం లేకుండా చేయబోతున్నది. అదే విధంగా నిమ్స్ హాస్పిటల్‌లో మరో రెండు వేల పడకలను ప్రభుత్వం పెంచబోతున్నది. దీంతో నిమ్స్‌లో మొత్తం 3,489 పడకలు అందుబటులోకి వస్తాయి.

వరంగల్‌లో హెల్త్‌సిటీ

68. వరంగల్‌లో హెల్త్ సిటీని నిర్మించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈ క్రమంలో ఇప్పటికే కాళోజీ నారాయణ రావు వైద్య విశ్వవిద్యాలయాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. వరంగల్ నగరంలో అధునాతనమైన వసతులతో కొత్తగా రెండు వేల పడకల సూపర్ స్పెషాలిటీ హాస్పిటల్ నిర్మాణానికి ముఖ్యమంత్రి గారు శంకుస్థాపన చేశారు. 24 అంతస్తులతో నిర్మించబోయే ఈ ఆసుపత్రి కోసం 11 వందల కోట్లు వెచ్చించనుంది. ఇందులో 35 సూపర్ స్పెషాలిటీ విభాగాలు ఉంటాయి. గుండె, కిడ్నీ, కాలేయం తదితర అవయవ మార్పిడి ఆపరేషన్లతోపాటు క్యాన్సర్ వ్యాధికి సంబంధించిన కీమోథెరపీ, రేడియేషన్ వంటి అత్యాధునిక చికిత్సలూ ఈ ఆసుపత్రిలో అందుబాటులో ఉంటాయి.

ప్రతి జిల్లాకో వైద్య కళాశాల

69. 60 ఏళ్ల సమైక్య రాష్ట్ర చరిత్రలో తెలంగాణలో ఏర్పాటయిన ప్రభుత్వ వైద్య కళాశాలలు కేవలం మూడంటే మూడే. ఉస్మానియా, గాంధీ హాస్పిటళ్లు ఉమ్మడి రాష్ట్రం ఏర్పడేకన్నా ముందు నుంచే ఉన్నాయి. టి.ఆర్.ఎస్. ప్రభుత్వం ఏడున్నర ఏళ్లలో పన్నెండు కొత్త వైద్య కళాశాలలను ప్రారంభించింది. దీంతో రాష్ట్రంలోని వైద్య కళాశాలల సంఖ్య పదిహేడుకు పెరిగింది. తెలంగాణ రాష్ట్రం రావడంవల్ల, కేసీఆర్ గారి నేతృత్వంలో ప్రభుత్వం ఏర్పడటం వల్లనే వైద్య కళాశాలల సంఖ్యను ఇంతగా పెంచుకోగలిగామని సవినయంగా తెలియజేస్తున్నాను.

70. రాష్ట్రం ఏర్పడగానే మొదటివిడతగా ప్రభుత్వం 4 కొత్త వైద్య కళాశాలలు మహబూబ్‌నగర్, నల్గొండ, సూర్యాపేట, సిద్దిపేటలో ప్రారంభించింది. ఈ కళాశాలల్లో వైద్య విద్యా బోధన విజయవంతంగా జరుగుతున్నది. వీటిలో పీజీ కోర్సులు సైతం అందుబాటులోకి వస్తున్నాయి. ప్రస్తుతం మరో 8 వైద్య కళాశాలలను మంచిర్యాల, రామగుండం, జగిత్యాల, వనపర్తి, నాగర్ కర్నూల్, మహబూబాబాద్, కొత్తగూడెం, సంగారెడ్డిలకు ప్రభుత్వం మంజూరు చేసింది. రాబోయే విద్యా సంవత్సరం

నుంచి ప్రారంభమయ్యే విధంగా అన్ని చర్యలు తీసుకుంటున్నది. శరవేగంగా భవనాల నిర్మాణం, వైద్య సిబ్బంది నియామక ప్రక్రియ జరుగుతున్నది.

71. రాష్ట్ర ప్రజలకు మరో శుభవార్తను ఈ సందర్భంగా తెలియజేస్తున్నాను. రాబోయే రెండు సంవత్సరాల్లో రాష్ట్రంలోని అన్ని జిల్లాల్లో ప్రభుత్వ మెడికల్ కాలేజీలు ఏర్పాటు చేయాలని గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు నిర్ణయించారు. ఈ సంవత్సరం కొత్తగా ఎనిమిది వైద్య కళాశాలలను, ఆసిఫాబాద్, భూపాలపల్లి, వికారాబాద్, సిరిసిల్ల, జనగామ, కామారెడ్డి, కరీంనగర్, ఖమ్మం జిల్లాలలో ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేస్తుంది. 2023 సంవత్సరంలోని రాష్ట్రంలోని మిగతా ఎనిమిది జిల్లాలైన మెదక్, మేడ్చల్, రంగారెడ్డి, ములుగు, వరంగల్, నారాయణపేట, గద్వాల, యాదాద్రిలో మెడికల్ కాలేజీలను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేస్తుంది. నూతన మెడికల్ కాలేజీల స్థాపన కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో వెయ్యికోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తున్నది.

బస్తీ దవాఖానాలు

72. గతంలో నగరంలోని బస్తీలలో వైద్య సౌకర్యాలేవి ఉండేవి కావు. పేదలు విధిలేని పరిస్థితుల్లో ప్రైవేటు ఆసుపత్రులను ఆశ్రయించవలసి వచ్చేది. ఈ పరిస్థితిని మార్చేందుకు గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు హైదరాబాద్‌లో 350 బస్తీ దవాఖానాలు ఏర్పాటు చేయాలని సంకల్పించారు. ప్రస్తుతం 256 బస్తీ దవాఖానాలు సేవలందిస్తున్నాయి. వీటిలో వైద్య సేవలతో పాటు 57 రకాల పరీక్షలు నిర్వహిస్తున్నారు. ఉచితంగా మందులు పంపిణీ చేస్తున్నారు. తమ ముంగిట్లోకి ఆసుపత్రులు రావడంతో బస్తీ వాసులు హర్షం వ్యక్తం చేస్తున్నారు. చీటికిమాటికి ప్రైవేటు ఆసుపత్రులకు పోవాల్సిన బెడద తప్పిందని సంతోషపడుతున్నారు. హెచ్ఎండీఏ పరిధిలో మరో 94 బస్తీ దవాఖానాలను ఏర్పాటు చేసేందుకు ప్రభుత్వం పనులు ప్రారంభించింది. నగరంలోని బస్తీ దవాఖానాలను వస్తున్న స్పందనను పరిగణలోకి తీసుకున్న ప్రభుత్వం, రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా మున్సిపాలిటీలు, కార్పొరేషన్లలో మరో 60 బస్తీ దవాఖానాలను కొత్తగా ప్రారంభించనున్నది. బస్తీ దవాఖానాలు అందిస్తున్న సేవలను గుర్తించిన పదిహేనో ఆర్థిక సంఘం తెలంగాణ ప్రభుత్వాన్ని ప్రత్యేకంగా ప్రశంసించింది. ఈ తరహా దవాఖానలు ఇతర రాష్ట్రాలలోను ఏర్పాటు చేయాలని సూచించింది.

73. ఇటీవల రాజ్యసభలో కేంద్ర ప్రభుత్వం వైద్యరంగంలో తెలంగాణ చేస్తున్న కృషిని ప్రశంసించింది. వైద్య సేవల మీద ఎక్కువ ఖర్చు చేస్తున్న రాష్ట్రాల్లో తెలంగాణ మూడో స్థానంలో నిలిచిందని వెల్లడించింది. వైద్య సేవల కోసం తెలంగాణ ప్రభుత్వం చేస్తున్న తలసరి ఖర్చు 1698 రూపాయలు. ఆరోగ్య రంగంలో అత్యధికంగా తలసరి ఖర్చు చేస్తున్న రాష్ట్రాల్లో తెలంగాణ ముందు వరుసలో ఉన్నది.

దవాఖానాల్లో మౌలిక వసతుల అభివృద్ధి

74. తెలంగాణ ప్రభుత్వం రాష్ట్రంలోని దవాఖానలన్నింటిలో మౌలిక వసతులను పెద్ద ఎత్తున అభివృద్ధి చేసింది. వైద్య పరీక్షల పరికరాలు, మందులు తదితర సౌకర్యాలన్నీ అందుబాటులోకి తెచ్చింది. అన్ని జిల్లా కేంద్రాల్లో 'తెలంగాణ డయాగ్నస్టిక్ కేంద్రాలు' ఏర్పాటు చేసింది. ఈ కేంద్రాలు 57 కు పైగా పరీక్షలను ఉచితంగా చేస్తున్నాయి. కిడ్నీ రోగులకు వైద్యం కోసం రాష్ట్రంలో 42 ఉచిత డయాలసిస్ కేంద్రాలను, వాటిలో 313 డయాలసిస్ మిషన్లను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. రాబోయే రోజుల్లో మరిన్ని డయాలసిస్ కేంద్రాలను ఏర్పాటు చేయాలని, మిషన్ల సంఖ్యను అవసరానికి అనుగుణంగా పెంచాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. డయాలసిస్ కేంద్రాలకు రోగులు వచ్చిపోవడానికి ఆర్టీసీ ఉచిత బస్ పాస్ సౌకర్యాన్ని కల్పిస్తున్నది. రాష్ట్రంలోని ఆస్పత్రుల్లో 14 చోట్ల సీటీ స్కాన్, ఎం.ఆర్.ఐ. పరీక్షలను అందుబాటులోకి తెచ్చింది. హైదరాబాద్‌తోపాటు ఖమ్మం, వరంగల్,

ఆదిలాబాద్‌లలో 'క్యాథ్ ల్యాబ్' సేవలు అందుబాటులో వచ్చాయి. ఈ ల్యాబ్‌లలో గుండెకు సంబంధించిన శస్త్ర చికిత్సలు జరుగుతున్నాయి.

75. ప్రభుత్వ హాస్పిటళ్లలో రోగులకు చికిత్సతోపాటు పోషకాహారాన్ని అందించాలనీ, ఇందుకోసం డైట్ చార్జీలను రెట్టింపు చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. టీ.బి., క్యాన్సర్ తదితర రోగులకు బలవర్ధకమైన ఆహారం అందించడం కోసం బెడ్ ఒక్కింటికి ఇచ్చే డైట్ చార్జీలను 56 రూపాయల నుంచి 112 రూపాయలకు పెంచాలనీ, సాధారణ రోగులకు ఇచ్చే డైట్ చార్జీలు బెడ్ ఒక్కింటికి 40 రూపాయల నుంచి 80 రూపాయలకు పెంచాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. దీని కోసం ప్రభుత్వం ప్రతి ఏటా 43.5 కోట్ల రూపాయలను ఖర్చు చేయనున్నది.

76. హైదరాబాద్‌లోని 18 మేజర్ ప్రభుత్వ హాస్పిటళ్లలో రోగితో ఉండే సహాయకులకు కూడా సబ్సిడీ పై భోజన సదుపాయం కల్పించాలని నిర్ణయించింది. రెండు పూటలా వారికి ఈ భోజనం అందుతుంది. ప్రతి రోజు సుమారు 18,600 మందికి ఈ ప్రయోజనం కలుగుతుందని అంచనా వేస్తోంది. దీని కోసం సంవత్సరానికి 38.66 కోట్లు ఖర్చవుతాయి.

77. హాస్పిటళ్లలో పారిశుధ్య ప్రమాణాలను పెంచడం కోసం, పారిశుధ్య కార్మికులకు, ఇతర సిబ్బందికి వేతనాలు పెంచాలని ముఖ్యమంత్రి గారు సహృదయంతో నిర్ణయం తీసుకున్నారు. ఈ మేరకు ప్రభుత్వం బెడ్ ఒక్కింటికి చేసే పారిశుధ్య ఖర్చును 5000 నుంచి 7500 రూపాయలకు పెంచాలని నిర్ణయం తీసుకున్నది. ఇందు కోసం ప్రభుత్వం 338 కోట్ల రూపాయలను ప్రతి సంవత్సరం వెచ్చించనుంది. పేదల అవసరాల విషయంలో ముఖ్యమంత్రి గారు సదా మానవీయ హృదయంతో స్పందిస్తారనడానికి పై నిర్ణయాలే సాక్ష్యం.

మార్చురీల ఆధునికీకరణ

78. మృతదేహాలను భద్రపరచేందుకు, పోస్టుమార్టం నిర్వహించేందుకు ఉపయోగించే మార్చురీలను ఆధునీకరించాల్సిన అవసరాన్ని ప్రభుత్వం గుర్తించింది. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 61 మార్చురీల ఆధునీకరణకు 32 కోట్ల 50 లక్షల రూపాయలు ప్రభుత్వం మంజూరు చేసింది.

79. ఆరోగ్యశ్రీ ద్వారా అందించే సేవల పరిమితి గతంలో 2 లక్షలు మాత్రమే ఉండేది. ఇప్పుడా పరిమితిని తెలంగాణ ప్రభుత్వం 5 లక్షలకు పెంచింది. ప్రత్యేకంగా హార్ట్, లివర్, బోన్‌మారో వంటి అవయవ మార్పిడి చికిత్సల కోసం ఆరోగ్య శ్రీ ద్వారా పది లక్షల వరకు ఇస్తుంది. దీనివల్ల రాష్ట్రంలోని పేదలకు ఎంతో మేలు చేకూరుతుంది. ప్రాణాంతక వ్యాధుల నుంచి రక్షణ లభిస్తుంది.

80. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా 22 ఎం.సీ.హెచ్. హాస్పిటల్స్‌ను 407 కోట్లతో ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. యునిసెఫ్ సూచించిన ప్రమాణాల ప్రకారం లేబర్ రూంలను ఆధునీకరించింది.

81. రాష్ట్రంలో 300 అమ్మ ఒడి వాహనాల ద్వారా మారుమూల పల్లెల నుంచి గర్భిణీ స్త్రీలను దవాఖానాలకు తరలించే ఏర్పాటు చేసింది. హైరిస్క్ ప్రెగ్నెన్సీని గుర్తించడంలోనూ ప్రభుత్వ ఆసుపత్రుల్లో ప్రసవాల సంఖ్యను పెంచడంలోనూ తెలంగాణ దేశంలో మొదటి స్థానంలో నిలిచింది. బాలింత మరణాల తగ్గుదల రేటులోనూ తెలంగాణ ముందు వరుసలో ఉంది.

సమర్థవంతంగా కరోనా కట్టడి

82. కరోనా కట్టడి కోసం ప్రభుత్వం చేపట్టిన చర్యలను రాష్ట్ర సర్వోన్నత న్యాయస్థానం ప్రశంసించింది. దేశంలోని మరే రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చేయని విధంగా రాష్ట్రంలోని అన్ని పడకలను ఆక్సిజన్ పడకలుగా మార్చింది. పీడియాట్రిక్ ఐ.సి.యు.లను

ఏర్పాటు చేసింది. రాష్ట్రంలో ఆక్సిజన్ ఉత్పత్తి సామర్థ్యాన్ని రోజుకు 135 టన్నుల నుంచి 550 టన్నులకు పెంచేందుకు చర్యలు తీసుకున్నది.

83. రాష్ట్రంలో నిర్వహించిన జ్వర సర్వే సత్ఫలితాలను ఇచ్చింది. ప్రభుత్వ సిబ్బంది ప్రజల ఇంటి వద్దకు వెళ్లి కరోనా పరీక్షలను నిర్వహించారు. పాజిటివ్‌గా నిర్ధారణ అయితే వారికి కరోనా కిట్లను అందించారు. అవసరమైనవారిని ఆస్పత్రులకు తరలించి వైద్యం చేయించారు. నీతి ఆయోగ్ గత ఏడాది విడుదల చేసిన నివేదికలో జ్వర సర్వేను బెస్ట్ ప్రాక్టీసుగా ప్రకటించింది. వైరస్ వ్యాప్తిని ప్రాథమిక దశలోనే కట్టడి చేసేందుకు ఇది సరైన పద్ధతి అని పేర్కొన్నది. దీనివల్ల ఆస్పత్రులపై ఒత్తిడి తగ్గిందని ప్రశంసించింది.

84. వైరస్‌వ్యాప్తిని ఎదుర్కోవడంలో పట్టిష్టమైన కార్యాచరణను అమలు చేసిన మూడో అత్యుత్తమ రాష్ట్రంగా తెలంగాణాను ఎకనమిక్ సర్వే గుర్తించింది. కరోనా వాక్సినేషన్ ప్రక్రియలో సైతం తెలంగాణ జాతీయ సగటు కన్నా ముందుంది.

వ్యవసాయ సమృద్ధితో అన్నపూర్ణగా తెలంగాణ

85. తెలంగాణ ప్రభుత్వం చేసిన కృషితో వ్యవసాయరంగం కనీవినీ ఎరుగని స్థాయిలో ప్రగతిని సాధించింది. సస్యశ్యామల తెలంగాణ సాకారం అయ్యింది. నేడు రాష్ట్రంలో ఊహకందని రీతిలో వ్యవసాయోత్పత్తి పెరిగింది.

86. ఎంత పంట పెరిగిందంటే, మోసేందుకు హమాలీలు చాలడం లేదు. జోకేందుకు కాంటాలు సరిపోవడం లేదు. రాసుల కొద్దీ పంట మార్కెట్లకు తరలి వస్తున్నది.

87. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో 10 సంవత్సరాల్లో వ్యవసాయ శాఖ తెలంగాణ ప్రాంతంలో ఖర్చు చేసిన నిధుల మొత్తం 7,994 కోట్లు మాత్రమే. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడినప్పటి నుంచీ ఇప్పటి వరకు ప్రభుత్వం వ్యవసాయ శాఖ ద్వారా 83,989 కోట్లు ఖర్చు చేసింది. తెలంగాణ రాష్ట్రం రావడంవల్ల టి.ఆర్.ఎస్. ప్రభుత్వం ఏర్పడడం వల్లనే వ్యవసాయ శాఖ ఇంత పెద్ద మొత్తంలో నిధులు ఖర్చు చేయడం జరిగింది.

రికార్డు స్థాయిలో సాగు విస్తీర్ణం

88. 2014-15లో తెలంగాణ ప్రాంత సాగు విస్తీర్ణం 1.31 కోట్ల ఎకరాలు కాగా, అది 2020-21 నాటికి 2.09 కోట్ల ఎకరాలకు పెరిగింది. 2014-15లో 68.17 లక్షల టన్నుల వరి ధాన్యం ఉత్పత్తి ఉండగా 2020-21 నాటికి 218.51 లక్షల టన్నులకు ఉత్పత్తి పెరిగింది. నేడు తెలంగాణ దేశానికే అన్నం పెట్టే అన్నపూర్ణగా అవతరించింది.

రైతు బంధు

89. ఎవరు కల కననిది, ఎవరి ఊహకు అందనిది, ఎవరు దరఖాస్తు పెట్టి అడగనిది, దర్నాలు చేసి డిమాండ్ చేయనిది, ఏ ఎన్నికల మేనిఫెస్టోల్లో చెప్పనిది, కేసీఆర్ గారు తానే ఒక రైతుగా, రైతు బిడ్డగా ఆలోచించి ప్రవేశపెట్టిన మహత్తరమైన పథకం రైతుబంధు, రైతు బంధు పథకం దేశంలోని సంక్షేమ పథకాలన్నింటిలో తలమానికంగా నిలిచింది. పశ్చిమ బెంగాల్, ఆంధ్రప్రదేశ్, ఒడిశా, జార్ఖండ్ తదితర రాష్ట్రాలు రైతుబంధు పథకాన్ని ఆదర్శంగా తీసుకున్నాయి. కేంద్రం కూడా ఈ పథకాన్ని అనుసరించింది.

90. ఐక్యరాజ్యసమితి రైతుబంధు పథకాన్ని ఎంతగానో ప్రశంసించింది. ప్రముఖ వ్యవసాయార్థిక నిపుణులు అరవింద సుబ్రమణియన్, అశోక్ గులాటీ వంటి వారెందరో ఈ పథకాన్ని కొనియాడారు.

91. పంట కాలంలో ప్రతి రైతుకూ ఎకరానికి సాలీనా రూ. 10 వేల చొప్పున పెట్టుబడి సహాయం ప్రభుత్వమే అంజేయడంతో రైతులు నిరంధిగా వ్యవసాయం చేసుకోగలుగుతున్నారు. అప్పుల ఊబిలో నుంచి బయటపడ్డారు. ఇప్పటి వరకు రైతుబంధు పథకం ద్వారా గడిచిన ఎనిమిది సీజన్లలో 50,448 కోట్ల రూపాయలను 63 లక్షల మంది రైతుల ఖాతాలో ప్రభుత్వం జమ

చేసింది. ఏ పాలకుడూ ఎన్నడూ రైతులకు ఇంతగా సాయం చేసిన చరిత్రే లేదు. రైతుబంధు పథకం ద్వారా 50 వేల కోట్లను అందించినందుకు రాష్ట్రవ్యాప్తంగా రైతాంగం రైతుబంధు వారోత్సవాలను ఆనందోత్సాహాలతో జరుపుకున్నారు.

రైతు బీమా

92. తెలంగాణ ప్రభుత్వం రైతుల సంక్షేమంతోపాటు వారి కుటుంబాల సంక్షేమం కోసం కూడా పాటుపడుతోంది. ఏ కారణంగానైనా రైతు మరణిస్తే అతని కుటుంబం ఆగమైపోవద్దని రైతు బీమా పథకాన్ని ప్రవేశపెట్టింది. రాష్ట్రంలో అరగుంట భూమి ఉన్న రైతుకు కూడా అయిదు లక్షల రూపాయల ఉచిత బీమాను అందజేస్తోంది. ప్రీమియం మొత్తాన్ని ప్రభుత్వమే చెల్లిస్తోంది.

93. గత ప్రభుత్వాలు రైతులు ఆత్మహత్యలు చేసుకుంటే కొద్దిపాటి పరిహారాన్ని చెల్లించేవి. ఆ పరిహారం కోసం రైతుల కుటుంబ సభ్యులు పడరాని పాట్లు పడేవారు. కంట్లో నీళ్లు కుక్కుకొని, దరఖాస్తు చేతపట్టుకొని, పిల్లా జెల్లను వెంటపెట్టుకొని కార్యాలయాల చుట్టూ తిరిగినా ఫలితం మాత్రం ఉండేది కాదు. ఒక ఎమ్మెల్యేగా నేను ఆ దుఃఖాన్నంతా దగ్గర నుంచి చూసిన.

94. రైతు బీమా అమలులోకి వచ్చిక పరిస్థితి పూర్తిగా మారిపోయింది. రైతు కుటుంబసభ్యులు ఎవ్వరూ గడపదాటాల్సిన అవసరం లేదు. దరఖాస్తు పెట్టుకోవాల్సిన అగత్యం లేదు. మరణించిన రైతు దినవారాలు పూర్తయ్యేలోపుగానే 5 లక్షల రూపాయలు కుటుంబానికి అందుతున్నాయి. ఇప్పటి వరకు 75 వేల కుటుంబాలకు 3,775 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం అందజేసింది. ఇదీ కేసీఆర్ మార్కు – మానవీయ పరిపాలన.

95. వ్యవసాయం, దాని అనుబంధ శాఖలతో కూడిన ప్రాథమిక రంగంలో 2013-14 ఆర్థిక సంవత్సరంలో తెలంగాణలో వ్యవసాయ వృద్ధిరేటు 4.0 శాతం మాత్రమే ఉన్నది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం తీసుకున్న ప్రగతిశీల చర్యల వల్ల 2019-20 నాటికి వ్యవసాయ వృద్ధి రేటు 29 శాతానికి పెరిగింది. సమైక్య రాష్ట్రంలో శాపగ్రస్తమైన వ్యవసాయం నేడు రైతాంగం పాలిట వరంగా మారింది.

96. రాష్ట్రంలో పత్తి ఉత్పత్తి గణనీయంగా పెరిగింది. రాష్ట్రం వచ్చే నాటికి 18.45 లక్షల టన్నులుగా ఉన్న ఉత్పత్తి ప్రస్తుతం 31.60 లక్షల టన్నులకు పెరిగింది. రాష్ట్రంలో ఉత్పత్తయ్యే పత్తికి నాణ్యమైన పత్తి అనే పేరుండటంతో అంతర్జాతీయ మార్కెట్‌లో మంచి డిమాండ్ ఉంది.

97. సమైక్య రాష్ట్రంలో ఎరువులు విత్తనాల కోసం రైతులు అనుభవించిన కడగండ్లు తల్చుకుంటే, ఇప్పటికీ కండ్లల్ల నుంచి నీళ్లు కాదు... నెత్తురు కారుతుంది. ఎరువులను పోలీసు స్టేషన్లలో పెట్టి అమ్మిన దుర్మార్గ చరిత్రనూ సమైక్య రాష్ట్రంలో చూశాం. రైతులు తమ చెప్పులు లైన్లలో పెట్టి రోజుల తరబడి ఎదురు చూసే పరిస్థితి అప్పుడు ఉండేది. ఎరువులు అమ్మేచోట రైతాంగం వీపులపై లాఠీలు విరగడం ఆనవాయితీగా మారిందంటే ఆనాటి రైతాంగం కష్టాలు ఊహించుకోవచ్చు. శాసనసభ్యుడిగా నేను కూడా ఎన్నోసార్లు రైతుల తరఫున ఆనాటి ప్రభుత్వంతో ఘర్షణ పడ్డాను.

98. వ్యవసాయానికి అయిదు గంటలు నాణ్యమైన విద్యుత్తు సరఫరా చేయమని రైతులు ఎంతమొత్తుకున్నా సమైక్య రాష్ట్రప్రభుత్వాలు ఇవ్వలేకపోయాయి. కరెంటు కోతలకు తోడు, కరెంటు బిల్లులు పెంచి సమైక్యపాలకులు రైతాంగాన్ని మరింత కష్టపెట్టారు. ఇదేమిటని అడిగినందుకు కాల్చిచంపారు. ఆనాడు రైతులు కర్చిన కన్నీటిలోంచి తెలంగాణ ఉద్యమం ఉద్భవించింది. అది ఉప్పెనగా మారి సమైక్యపాలనకు చరమగీతం పాడింది.

99. తెలంగాణ ఏర్పడగానే ప్రభుత్వం వ్యవసాయ శాఖను బలోపేతం చేసే దిశగా చర్యలు చేపట్టింది. రాష్ట్రాన్ని వ్యవసాయ క్లస్టర్లుగా విభజన చేసి, ప్రతీ క్లస్టర్‌కు ఒక వ్యవసాయ విస్తరణ అధికారిని నియమింపజేసింది. ఇందుకోసం కొత్తగా 2601 మంది ఏఈవోలను నియమించింది.

పంట రుణాల మాఫీ

100. తెలంగాణ ఏర్పడిన తర్వాత 35.32 లక్షల మంది రైతులకు చెందిన 16,144 కోట్ల రూపాయల పంట రుణాలను పభుత్వం మాఫీ చేసింది. ఈ దఫా రుణమాఫీలో భాగంగా ఇప్పటి వరకు 5.12 లక్షల మంది రైతులకు సంబంధించిన రుణాలను ప్రభుత్వం మాఫీ చేసింది. 50 వేల రూపాయాలలోపు రుణాలు ఈ మార్చిలోపు మాఫీ అవుతాయి. వచ్చే ఆర్థిక సంవత్సరంలో 75 వేల లోపు ఉన్న పంట రుణాలను ప్రభుత్వం మాఫీ చేస్తుంది.

ఆయిల్ పామ్ సాగు

101. దేశంలో పామాయిల్ డిమాండ్ చాలా ఉంది. భారత దేశం 80 వేల కోట్ల రూపాయల పామాయిల్‌ను ఏటా దిగుమతి చేసుకుంటున్నది. సాగునీటి వసతి పెరిగిన తర్వాత పామాయిల్ సాగుకు తెలంగాణ ఎంతో అనువుగా మారింది. పామాయిల్‌సాగు చాలా సులభతరం. చీడపీడల బాధ ఉండదు. కోతులు, అడవి పందుల బెడద ఉండదు. పామాయిల్‌సాగు చేస్తున్న రైతులు మంచి ఆదాయం గడిస్తున్నారు. అందుకనే తెలంగాణ ప్రభుత్వం రాష్ట్రంలో విస్తృతంగా పామాయిల్ సాగును ప్రోత్సహిస్తోంది.

102. 2022-23 సంవత్సరంలో వెయ్యి కోట్లతో 2.5 లక్షల ఎకరాల ఆయిల్ పామ్ సాగును ప్రభుత్వం లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నది. దేశంలో ఇంత పెద్ద ఎత్తున పామాయిల్ సాగును ప్రోత్సహిస్తున్న ఏకైక రాష్ట్రం తెలంగాణ. తెలంగాణ రైతులు ఈ అవకాశాన్ని అందిపుచ్చుకుని పెద్ద ఎత్తున ఆయిల్ పామ్ సాగు చేపట్టాలని ప్రభుత్వం కోరుతున్నది.

103. రైతుల సమావేశాల కోసం తెలంగాణ ప్రభుత్వం రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా 2601 రైతు వేదికలను 572 కోట్ల ఖర్చుతో నిర్మించింది. రైతులకు ఈ విధమైన సదుపాయం దేశంలోని మరే రాష్ట్రం కల్పించలేదు.

104. వ్యవసాయరంగం పట్ల కేంద్రం అనుసరిస్తున్న విధానాలు దేశ వ్యాప్తంగా వ్యతిరేకతను మూటకట్టుకుంటున్నాయి.. వ్యవసాయ సంస్కరణల పేరుతో కేంద్రం ప్రవేశ పెట్టిన చట్టాలు కార్పొరేట్ శక్తులకు కొమ్ముకాసే విధంగా ఉన్నాయని రైతాంగం పెద్ద ఎత్తున నిరసనలకు దిగారు. ఈ చట్టాలను రద్దు చేయాలని డిమాండ్ చేస్తూ లక్షలాది రైతులు దేశ రాజధానిలో ఏడాదిన్నర కాలం పాటు ఎండా, వాన, చలి దేన్నీ లెక్క చేయకుండా ఆందోళన చేసిన విషయం తెల్సిందే. రైతుల పోరాటానికి తలొగ్గి కేంద్రం తాను తెచ్చిన చట్టాలను ఉపసంహరించుకోవడంతోపాటూ దేశంలోని రైతులకు క్షమాపణలు చెప్పాల్సి వచ్చింది.

105. ఇంత జరిగినా కేంద్రం తన వైఖరిని మార్చుకోవడంలేదు. ఇటీవలి బడ్జెట్‌లో ఎరువుల సబ్సిడీపై 35 వేల కోట్లు కోత విధించింది. దీనివల్ల కొన్ని రకాల ఎరువుల ధరలు అదుపు తప్పే ప్రమాదం ఉన్నది. పెట్రోలు, డీజిల్ ధరలు పెరగడంతో దేశవ్యాప్తంగా రైతాంగం ఇప్పటికే ఆందోళన పడుతోంది. ఇది చాలదన్నట్టు ఎరువుల ధరలు కూడా పెరిగితే మోయలేని భారం పడుతుంది.

106. కేంద్రం వైఖరి రైతులకు వ్యతిరేకంగా ఉన్నప్పటికీ తెలంగాణ ప్రభుత్వం మాత్రం రైతుల ప్రయోజనాల విషయంలో రాజీపడటం లేదు. ప్రభుత్వ కృషితో వ్యవసాయ రంగంలో వచ్చిన అభివృద్ధివల్ల తెలంగాణ గ్రామీణ జీవన ముఖచిత్రం మారిపోయింది. రాష్ట్రం నుంచి వలసలు ఆగిపోయాయి. పనుల కోసం ఇతర రాష్ట్రాల కూలీలు తెలంగాణాకు వలసలు వస్తున్నారు.

107. ఏడాదికి రెండు-మూడు పంటలు చేతికి వస్తుండడంతో రైతుల్లో ఆత్మ విశ్వాసం పెరిగింది. గ్రామీణ ప్రజల కొనుగోలు శక్తి పెరిగింది. వ్యవసాయం, దాని అనుబంధ రంగాలు కొత్త రూపు సంతరించుకున్నాయి. నూతన ఉపాధి అవకాశాలు పెరిగాయి. గ్రామాల్లో ట్రాక్టర్లు, వరికోత యంత్రాలు, జేసీబీలు, డోజర్ల సంఖ్య పెరిగిపోయింది. వ్యవసాయ సమృద్ధితో గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ బలోపేతమయ్యింది. రాష్ట్ర జీ.ఎస్.డీ.పీ.లో 20 శాతం ఆదాయం వ్యవసాయం నుంచే సమకూరుతుందంటే తెలంగాణ గ్రామీణ జీవితం ఎంతగా మారిపోయిందో ఊహించవచ్చు. వ్యవసాయ రంగానికి ఈ వార్షిక బడ్జెట్‌లో 24,254 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నాం.

నీటిపారుదల రంగ అభివృద్ధి

108. మట్టికైనా.. మానుకైనా.. మనిషికైనా జీవం పోసేది నీళ్లే. సమైక్య రాష్ట్రంలో తెలంగాణ నీళ్ల కోసం అనుభవించిన గోస మాటలకు అందనిది. మలి దశ తెలంగాణ పోరాట నినాదమే 'నీళ్లు-నిధులు-నియామకాలు'. ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు తెలంగాణ నీటి ఆర్తిని తీర్చడాన్ని ఒక తపస్సులా భావించారు. ఏడున్నరేళ్లలో ఎవరూ ఊహించని అద్భుతాలను ఆవిష్కరించారు. సాగు నీటి రంగ చరిత్రలో నూతన అధ్యాయాన్ని లిఖించారు.

109. తెలంగాణాలో 2014 నాటికి 20 లక్షల ఎకరాలకు మాత్రమే సాగునీటి సౌకర్యం ఉండేది. 2021 నాటికి తెలంగాణ ప్రభుత్వం 85.89 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీటి సౌకర్యం కలిగించింది. చిత్తశుద్ధి, పట్టుదల ఉంటే కానిది లేదు అని అనడానికి సాగు నీటి రంగంలో తెలంగాణ సాధించిన అభివృద్ధే నిదర్శనం.

110. రాష్ట్రంలోని అన్ని సాగు నీటి వ్యవస్థలు - ప్రాజెక్టులు, కాలువలు, చెరువులు, చెక్ డ్యాంలు, ఆనకట్టలు, కత్వలు, చిన్న, పెద్ద లిఫ్ట్ స్కీంలను ఒకే గొడుగు కిందకు తీసుకురావడానికి ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు సాగు నీటి శాఖను పునర్ వ్యవస్థీకరించారు. ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం దాదాపుగా పూర్తి కావస్తున్న నేపథ్యంలో ప్రభుత్వం వాటి నిర్వహణాపరమైన అంశాలపై ఎక్కువ దృష్టి కేంద్రీకరించింది.

మిషన్ కాకతీయ

111. శతాబ్దాలుగా తెలంగాణ వ్యవసాయానికి ఆదరవుగా ఉన్న చెరువుల పునరుద్ధరణ కార్యక్రమాన్ని ప్రభుత్వం మిషన్ కాకతీయ పేరుతో పెద్ద ఎత్తున చేపట్టింది. 5,350 కోట్లు వెచ్చించి చెరువులను, చెక్ డ్యాంలను పునరుద్ధరించింది. వీటి కింద 15.05 లక్షల ఎకరాల ఆయకట్టును స్థిరీకరించింది. చెరువుల్లో నిలువ సామర్థ్యం పెరిగింది. దీంతో చేపల పెంపకం ఊపందుకుంది. ఈ చెరువులన్నింటిని ప్రాజెక్టుల కాలువలలో అనుసంధానం చేసింది.

112. నదులపై, వాగులపై రెండు దశలలో, 3,825 కోట్లతో 1200 చెక్ డ్యాంల నిర్మాణం చేపట్టింది. మొదటిదశలో చేపట్టిన 650 చెక్ డ్యాంల పనులు పూర్తి కావస్తున్నాయి. రెండో దశ పనులు ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో పూర్తిచేయడానికి ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకుంటున్నది.

113. కల్వకుర్తి, నెట్టెంపాడు, భీమా, కోయిల్‌సాగర్, ఎల్లంపల్లి, మిడ్‌మానేరు, దేవాదుల తదితర పెండింగ్ ప్రాజెక్టులను శరవేగంగా పూర్తిచేసి రన్నింగ్ ప్రాజెక్టులుగా మార్చింది. వీటి ద్వారా దాదాపు 16 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీరు అందుతోంది. ఈ ప్రాజెక్టులు పూర్తి కావడంతో పాలమూరుతో పాటు ఎన్నోప్రాంతాలు పచ్చబడ్డాయి. వలసలు ఆగిపోయాయి.

114. పాలమూరు రంగారెడ్డి జిల్లాల సాగునీటి అవసరాలను పూర్తిగా తీర్చేందుకు ప్రభుత్వం ప్రతిష్ఠాత్మకంగా పాలమూరు-రంగారెడ్డి ఎత్తిపోతల ప్రాజెక్టును 35 వేల 200 కోట్లతో చేపట్టింది. 70 శాతం పనులు పూర్తయ్యాయి. ప్రాజెక్టు నిర్మాణానికి

నిధుల కొరత రాకుండా ఉండేందుకు కాళేశ్వరం కార్పొరేషన్‌తో అనుసంధానం చేసింది. ఇప్పటి వరకు దాదాపు 18,500 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చయ్యాయి. ఈ ప్రాజెక్టులో భాగంగా నార్లాపూర్, ఏదుల, వట్టెం, కరివెన, ఉద్దండాపూర్ రిజర్వాయర్ల, పంపుహౌజుల పనులు పురోగతిలో ఉన్నాయి. ప్రాజెక్టు నిర్మాణానికి ఏర్పడుతున్న అవరోధాలను అధిగమించి ఉమ్మడి మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలో ఏడు లక్షల ఎకరాలకు, ఉమ్మడి రంగారెడ్డి జిల్లాలో అయిదు లక్షల ఎకరాలకు, ఉమ్మడి నల్గొండ జిల్లాలో 30 వేల ఎకరాలకు మొత్తం 12.30 లక్షల ఎకరాలకు ఈ ప్రాజెక్టు ద్వారా సాగునీరు అందించి తీరుతుంది. దారిపొడుగునా ఉండే సుమారు వెయ్యికి పైగా గ్రామాలకు తాగు నీరు అందిస్తుంది.

నల్గొండ జిల్లాలో కరవు ప్రాంతాలైన మునుగోడు, దేవరకొండలతో పాటు అచ్చంపేట, కల్వకుర్తిల్లోని అయిదు మండలాల్లో 3.41 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీరందించేందుకు 6,190 కోట్లతో ఆర్. విద్యాసాగర్‌రావు – డిండి ప్రాజెక్టు నిర్మాణాన్ని చేపట్టింది.

ప్రతిఘాతక శక్తులు ప్రాజెక్టును అడ్డుకునేందుకు కేసులు వేయడం వల్ల ప్రాజెక్టు పనులకు తాత్కాలికంగా అంతరాయం ఏర్పడింది. ఏది ఏమైనా ఈ ఏడాదిలోనే పాలమూరు రంగారెడ్డి, డిండి ప్రాజెక్టుల నిర్మాణాన్ని పూర్తిచేసేందుకు ప్రభుత్వం దృఢ సంకల్పంతో ఉన్నది.

115. దేవాదుల, సీతారామ, సీతమ్మసాగర్, చనాక-కొరాట ఎత్తిపోతల పథకాల పనులు చురుగ్గా సాగుతున్నాయి. వార్ధా బ్యారేజి, కుప్తి, చెన్నూరు ఎత్తిపోతల పథకాలు, నల్లగొండ ఎత్తిపోతల పథకాలు, గద్వాల జిల్లాలోని గట్టు ఎత్తిపోతల పథకం, వికారాబాద్ రంగారెడ్డి ఎత్తిపోతల పథకాలకు త్వరలోనే టెండర్లు పిలిచి పనులు ప్రారంభించబోతున్నాం.

116. సమ్మక్క సారక్క బ్యారేజీ ప్రారంభోత్సవానికి సిద్ధంగా ఉన్నది. దీంతో దేవాదుల ద్వారా ఉమ్మడి వరంగల్ జిల్లాకు సమృద్ధిగా సాగు, తాగునీరు లభిస్తుంది.

117. కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు నిర్మాణం దేశ చరిత్రలోనే ఒక అపూర్వ ఘట్టం, ఈ ప్రాజెక్టులో భాగమైన అన్నపూర్ణ, రంగనాయక సాగర్, కొండ పోచమ్మ సాగర్ రిజర్వాయర్ల నిర్మాణం పూర్తయ్యింది. వాటితో ఆయా ప్రాంతాలకు సాగునీరు లభిస్తోంది. సాధారణంగా రిజర్వాయర్ల నిర్మాణం నదీ మార్గంలో జరుగుతుంది. కానీ, దీనికి భిన్నంగా నదీ, వాగు ఏదీ లేని చోట అతి పెద్ద రిజర్వాయర్ మల్లన్న సాగర్ నిర్మాణం కావడం సాగునీటి రంగ చరిత్రలోనే ఒక అద్భుతం.

118. ఎత్తిపోతల ప్రాజెక్టుల్లో దేశంలోకెల్లా అతిపెద్దదైన రిజర్వాయర్ మల్లన్నసాగర్‌ను ఫిబ్రవరి 23న ముఖ్యమంత్రి గారు స్వహస్తాలతో ప్రారంభించారు. 50 టి.ఎం.సీ.ల నిల్వ సామర్థ్యం కలిగిన మల్లన్నసాగర్, గోదావరి బేసిన్‌లో శ్రీరాంసాగర్ తర్వాత అతిపెద్ద రిజర్వాయర్ కావడం విశేషం. దీని నిర్మాణాన్ని అడ్డుకోవడానికి ప్రతిఘాతక శక్తులు అనేక ఆటంకాలు సృష్టించాయి. నిర్మాణం కానే కాదన్నారు.. నీళ్ళు రానే రావన్నారు. కోర్టుల్లో 350కు పైగా కేసులు వేశారు. ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారి సంకల్ప బలం ముందు ఈ కుట్రలు నిలువలేకపోయాయి. ఉప్పొంగి వచ్చిన గోదావరి జలాలు మల్లన్నసాగర్‌లోకి ప్రవేశించాయి. మల్లన్నసాగర్ గోదావరి జలాలతో కొమురెల్లి మల్లన్న పాదాలను ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్‌గారు అభిషేకించారు.

119. సంగారెడ్డి జిల్లాలో మూడు లక్షల తొంభై వేల ఎకరాలకు సాగు నీరందించే సంగమేశ్వర, బసవేశ్వర ఎత్తిపోతల పథకాలకు ప్రభుత్వం ఈ మధ్యనే శంకుస్థాపన చేసింది. దీనివల్ల తీవ్ర దుర్భిక్ష ప్రాంతాలైన నారాయణఖేడ్, జహీరాబాద్, సంగారెడ్డి, అందోల్ నియోజకవర్గాలు సస్యశ్యామలం అవుతాయి.

120. సంగమేశ్వర, బసవేశ్వర ఎత్తిపోతల పథకాలతో పాటూ, కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు పరిధిలోని నిర్మల్, నిజామాబాద్, కామారెడ్డి, యాదాద్రి-భువనగిరి, మెదక్, సంగారెడ్డి జిల్లాల్లోని ప్యాకేజీ పనులను ప్రభుత్వం త్వరితగతిన జరుపుతోంది.

121. తెలంగాణ ప్రాజెక్టుల నిర్మాణానికి కేంద్రం నుంచి ఏ తోడ్పాటు లభించడం లేదు. ఏ ఒక్క ప్రాజెక్టుకు జాతీయ హోదా ఇవ్వలేదు. ఈ మధ్యే కేంద్రం బుందేల్‌ఖండ్ ప్రాంతంలోని కేన్ బెత్వా ప్రాజెక్టుకు జాతీయ హోదా కల్పించింది. కర్ణాటకలోని అప్పర్‌భద్రకు ఇచ్చేందుకు కేంద్రం సుముఖంగా ఉన్నది. కానీ, తెలంగాణ ప్రాజెక్టులకు మాత్రం జాతీయ హోదా ఇవ్వడంలేదు.

కృష్ణా జలాల్లో తెలంగాణ వాటా తేల్చడానికి అంతర్ రాష్ట్రనదీ జలాల వివాద చట్టం సెక్షన్ 3 కింద ట్రిబ్యునల్ ఏర్పాటు చేయాలని కేంద్రానికి ఎన్ని సార్లు విజ్ఞప్తి చేసినా స్పందన లేదు. కృష్ణా జలాల్లో తెలంగాణ వాటా తేల్చడం లేదు కానీ తెలంగాణ ప్రాజెక్టులను మాత్రం కృష్ణాబోర్డు పరిధిలోకి తెస్తూ నోటిఫికేషన్ జారీచేసింది. అంటే కేంద్రం రాష్ట్రానికి అనుకూలమైందేమో చేయదు, ప్రతికూలమైంది మాత్రం వెంటనే చేస్తుంది.

122. గోదావరి ప్రాజెక్టు డి.పి.ఆర్.లను కేంద్ర జలసంఘానికి సమర్పించి అయిదు నెలలు గడుస్తున్నాయి. క్లియరెన్స్‌ల ప్రక్రియ పూర్తికావడంలేదు. కేంద్రం వెంటనే అన్ని క్లియరెన్స్‌లు త్వరితగతిన ఇవ్వాలని సభాముఖంగా కోరుతున్నాను. గోదావరి ప్రాజెక్టుకు క్లియరెన్స్ ఇవ్వలేదు కానీ, కేంద్ర బడ్జెట్‌లో గోదావరి-కావేరి అనుసంధానం గురించి ప్రస్తావించడం విడ్డూరం. ఇది తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రయోజనాలకు వ్యతిరేకం.

123. ఎవరు మోకాలడ్డినా ముఖ్యమంత్రి గారి సంకల్ప బలం మాత్రం చెక్కుచెదరదు. ప్రభుత్వం ఇప్పటికే తెలంగాణను కోటి ఎకరాల మాగాణంగా మార్చింది. ఈ కృషిని ఇదే పట్టుదలతో కొనసాగిస్తామనే, ఈ శాసనసభ ద్వారా ప్రభుత్వం హామీ ఇస్తున్నది.

విద్యుత్తు రంగం

124. కరెంటు కష్టాలకు చరమగీతం పాడిన రాష్ట్రంగా తెలంగాణ చరిత్రకెక్కింది. 24 గంటల పాటు నాణ్యమైన కరెంట్‌ను అన్ని రంగాలకు అందిస్తున్న ఒకే ఒక్క రాష్ట్రం తెలంగాణ. సమైక్య రాష్ట్రంలో కరెంటు కోతలతో తల్లడిల్లిపోయిన తెలంగాణ నేడు వెలుగు జిలుగుల రాష్ట్రంగా మారింది. చరిత్రలో అనేక మంది ముఖ్యమంత్రులు అధికారపీఠాన్ని ఎక్కారు, దిగారు. కానీ వారెవ్వరు కరెంటు సమస్యను పరిష్కరించలేకపోయారు. అది ఒక్క ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారి వల్లే సాధ్యమయ్యింది. ఎందుకంటే ఆయన రైతుబిడ్డ కనుక, రైతు పక్షపాతి కనుక.

125. విద్యుత్తు ఉత్పత్తి, పంపిణీ, సరఫరా రంగాల్లో నాటికి నేటికి హస్తిమశకాంతరం తేడా ఉంది.. రాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి ఉన్న స్థాపిత విద్యుత్ సామర్థ్యం కేవలం 7,778 మెగావాట్లు మాత్రమే. తెలంగాణ ప్రభుత్వం చేసిన కృషి ఫలితంగా నేడు మన రాష్ట్రం కలిగి ఉన్న స్థాపిత విద్యుత్తు సామర్థ్యం 17,305 మెగావాట్లు.

126. తలసరి విద్యుత్తు వినియెగ వృద్ధిలో తెలంగాణ రాష్ట్రం దేశంలోనే నంబర్ వన్. 2014లో తెలంగాణ తలసరి విద్యుత్తు వినియోగం 1110 యూనిట్లు. ఇప్పుడు 2021 నాటికి 2012 యూనిట్లకు చేరుకున్నది. జాతీయ తలసరి విద్యుత్తు వినియోగంతో పోలిస్తే మన రాష్ట్ర తలసరి విద్యుత్ వినియోగం 73 శాతం అధికంగా ఉంది. ఇది రాష్ట్ర ప్రగతిని ప్రతిబింబించే అద్భుతమైన సూచిక.

127. తెలంగాణ ఏర్పడినపుడు కేవలం 74 మెగావట్ల సోలార్ విద్యుత్ మాత్రమే ఉత్పత్తి అయ్యేది. ప్రస్తుతం మన రాష్ట్రంలో ఉత్పత్తవుతున్న సోలార్ విద్యుత్తు 4431 మెగావాట్లు, రాబోయే రెండేళ్లలో సోలార్ విద్యుత్తు ఉత్పత్తి 7 వేల మెగావాట్లకు చెరుకునే అవకాశం ఉంది.

128. తెలంగాణ ప్రభుత్వం భద్రాద్రి థర్మల్ విద్యుత్తు ఉత్పత్తి కేంద్రం నిర్మాణం పూర్తి చేసి, ఉత్పత్తిని ప్రారంభించింది. మొత్తం నాలుగు యూనిట్ల నుంచి 1080 మెగావాట్ల విద్యుత్తు నిరంతరాయంగా ఉత్పత్తి చేస్తోంది.

129. నల్గొండ జిల్లాలో టిఎస్ జెన్కో నిర్మిస్తున్న యాదాద్రి అల్ట్రా మెగా ప్రాజెక్టు పనుల శరవేగంగా జరుగుతున్నాయి.. 2023 సంవత్సరానికి ఈ విద్యుత్తు కేంద్రం అందుబటులోకి వస్తుంది. తెలంగాణ రాష్ట్రం మిగులు విద్యుత్ రాష్ట్రంగా అవతరిస్తుంది.

130. గత మార్చిలో రాష్ట్ర విద్యుత్తు డిమాండ్ గరిష్టంగా 13,688 మెగావాట్లకు చేరింది. రాబోయే రోజుల్లో 17 వేల మెగావాట్ల డిమాండ్ వచ్చినా విద్యుత్ సరఫరా సజావుగా జరిగేలా పంపిణీ, సరఫరా వ్యవస్థలను ప్రభుత్వం పటిష్టం చేసింది ఇందు కోసం 34,970 కోట్లు ఖర్చు చేసింది.

131. గతంలో పవర్ హాలిడేలతో కునారిల్లిన పరిశ్రమలు నేడు 24 గంటల విద్యుత్తుతో మూడు షిఫ్టులు పని చేస్తున్నాయి. కార్మికులకు నిరంతర ఉపాధి లభిసున్నది.

132. గ్రేటర్ హైదరాబాద్‌కు నిరంతారయం విద్యుత్ సరఫరా కోసం గౌరవ ముఖ్యమంత్రి గారి ఆదేశానుసారం 400 కె.వి. 220 కె.వి. సరఫరా వ్యవస్థను ప్రభుత్వం పటిష్ట పరిచింది. దీని వల్ల రాష్ట్ర రాజధాని ప్రాంతంలో క్షణ కాలం కూడా విద్యుత్తు అంతరాయం ఏర్పడదు.

మిషన్ భగీరథ

133. టీఆర్ఎస్ ప్రభుత్వం అధికారంలోకి వచ్చిన మొదటి ఐదేళ్లలోనే తాగు నీటి కష్టాలను తీర్చేస్తానని, లేని పక్షంలో ఓట్లు అడగనని ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్‌గారు శపథం చేశారు. మిషన్ భగీరథ పథకాన్ని రూపొందించి, రాష్ట్రంలోని అన్ని ఆవాసాలకు, ఇంటింటికి నల్లాల ద్వారా పరిశుద్ధమైన, సురక్షితమైన ఉపరితల జలాలు సరఫరా అయ్యేలా చేసారు.

134. రాష్ట్రంలో ఫ్లోరైడ్ సమస్య అంతమైంది. 70 ఏళ్ల రాష్ట్ర చరిత్రలో ఏ పార్టీ గానీ, ఏ నాయకుడుగానీ ఫ్లోరైడ్ పీడను అంతం చేయలేకపోయారు. కొత్తగా ఎవరూ ఫ్లోరోసిస్ బారిన పడటం లేదని భారత ప్రభుత్వమే పార్లమెంట్ వేదికగా ప్రకటన చేసింది.

135. మిషన్ భగీరథ తెచ్చిన మార్పుతో రాష్ట్రంలో నీళ్ల కోసం వీధిపోరాటాలు లేవు. నియోజకవర్గాల్లో ఖాళీ బిందెల ప్రదర్శనలు లేవు. శాసనసభలో తాగు నీటి కోసం వాగ్యుద్ధాలు లేవు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రతిష్టాత్మకంగా అమలు చేస్తున్న మిషన్ భగీరథ పథకంపై నీతి అయోగ్ ప్రసంశల జల్లు కురిపించింది. కేంద్ర ప్రభుత్వం మాత్రం పైసా విదల్చలేదు. మిషన్ భగీరథను ప్రేరణగా తీసుకొని కేంద్రం హర్ ఘర్ జల్ పథకాన్ని దేశమంతటా అమలు చేస్తోంది. ఇందుకోసం కేంద్ర నిధులను వెచ్చిస్తోంది. తాగునీటి సరఫరాలో రోల్‌మోడల్‌గా నిలిచిన తెలంగాణకు మాత్రం నిధులు ఇవ్వలేదు.

తెలంగాణకు హరితహారం

136. భూమిపై 33 శాతం పచ్చదనం ఉంటేనే వాతావరణ సమతుల్యత సాధ్యమవుతుంది. పచ్చదనం పెంచేందుకు జరుగుతున్న అతిపెద్ద మానవ మహా ప్రయత్నం తెలంగాణకు హరితహారం.

హరితహారంలో భాగంగా ప్రభుత్వం 2015 నుంచి 2022 వరకు 243 కోట్ల మొక్కలను నాటింది. అవకాశం ఉన్న ప్రతీ చోట మొక్కలు నాటి, పెరిగే విధంగా చర్యలు తీసుకుంటున్నది.

137. అటవీ శాఖ ఆధ్వర్యంలో అడవుల పునరుద్ధరణ కార్యక్రమం పెద్ద ఎత్తున సాగుతున్నది. ఇప్పటి వరకు ఈ కార్యక్రమం కోసం 8,511 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ఖర్చుచేసింది. రాష్ట్రంలో 2015 సంత్సరం నుంచి ప్రారంభమైన హరితహారంతో 9 లక్షల 65 వేల ఎకరాల్లో అడవుల పునరుద్ధరణ జరిగింది. ముఖ్యమంత్రి గారు ఇస్తున్న ప్రేరణతో హరితహారం ఉద్యమ స్ఫూర్తితో ముందుకు సాగుతోంది.

138. నగరాల్లో, పట్టణాల్లో అర్బన్ ఫారెస్టులను ప్రభుత్వం అభివృద్ధి చేస్తోంది. ఇప్పటి వరకు 109 అర్బన్ ఫారెస్టులను అభివృద్ధి చేసింది, నేడు తెలంగాణ వ్యాప్తంగా ఎక్కడ చూసినా పెరిగిన పచ్చదనం కనువిందు చేస్తున్నది.

తెలంగాణ ఏర్పడిన నాటితో పోలిస్తే రాష్ట్రంలో గ్రీన్‌కవర్ 7.7 శాతం మేరకు పెరిగిందని కేంద్ర ప్రభుత్వ రంగ సంస్థ ఫారెస్ట్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా ప్రకటించింది.

139. ప్రకృతి ప్రేమికులైన ముఖ్యమంత్రి గారు హరిత నిధి అనే నూతన భావనను ప్రవేశపెట్టారు. ప్రపంచంలో ఎక్కడా లేని విధంగా, పచ్చదనం అభివృద్ధి కోసం హరిత నిధిని ఏర్పాటు చేసిన మొట్టమొదటి రాష్ట్రం తెలంగాణ. హరిత నిధి ఏర్పాటులో ప్రజాప్రతినిధులు, వివిధ ప్రభుత్వ శాఖలు, ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు, సమాజంలోని ఇతర వర్గాల వారందరికీ భాగస్వామ్యం కల్పించేందుకు ప్రభుత్వం వారి నుంచి విరాళాలను కోరింది. పర్యావరణ పరిరక్షణలో ప్రతి పౌరుడు తన బాధ్యతను నిర్వర్తించాలన్నది హరిత నిధి ఆశయం.

ఈ వార్షిక బడ్జెట్లో హరిత హారం కార్యక్రమం కింద 932 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

సంక్షేమ తెలంగాణ

140. ప్రజా సంక్షేమానికి తెలంగాణ ప్రభుత్వం బడ్జెట్‌లో సింహభాగం కేటాయిస్తున్నది. తెలంగాణలో అమలవుతున్న సంక్షేమ పథకాలు యావత్ దేశానికి ఆదర్శప్రాయంగా నిలుస్తున్నాయి. టి.ఆర్.ఎస్. ప్రభుత్వం సంక్షేమంలో స్వర్ణయుగాన్ని సృష్టించిందని చెప్పడంలో అతిశయోక్తి లేదు.

అసహాయులకు ఆసరా

141. తెలంగాణ ప్రభుత్వం పేదలకు ఇచ్చే పింఛన్ల మొత్తాన్ని పెద్ద ఎత్తున పెంచింది. వృద్ధులకు, వితంతువులకు, ఎయిడ్స్ వ్యాధిగ్రస్తులకు, నేత, గీత కార్మికులకు నెలనెలా ఇచ్చే పింఛన్ల మొత్తాన్ని 200 రూపాయల నుంచి 2016 రూపాయలకు పెంచింది. దివ్యాంగులకు ఇచ్చే పింఛను 500 నుంచి 3016 కు పెంచింది. దేశంలో మరే రాష్ట్రంలోను దివ్యాంగులకు ఇంత పెద్ద మొత్తంలో పెన్షన్ ఇవ్వడంలేదు. ఆ ఘనత ఒక్క తెలంగాణ రాష్ట్రానిదే.

ఒంటరి మహిళలకు, బీడీ కార్మికులకు, బోదకాలు బాధితులకు 2016 రూపాయల చొప్పున పింఛను అందిస్తున్నది.

142. 2014 సంవత్సరంలో ఆసరా పింఛను లబ్ధిదారుల సంఖ్య 29,21,828 మాత్రమే. నేడు రాష్ట్రంలో ఆసరా పింఛన్ లబ్ధిదారుల సంఖ్య 38 లక్షల 41 వేలు గడిచిన ఏడున్నర సంవత్సరాలలో తెలంగాణ ప్రభుత్వం 46,650 కోట్ల రూపాయలను నిరుపేదలకు ఇచ్చే ఆసరా పింఛన్ల కోసం ఖర్చు చేసింది. ఇది మా ప్రభుత్వం పేదలపట్ల ప్రదర్శిస్తున్న మానవీయ వైఖరికి నిదర్శనం.

143. వృద్ధాప్య పింఛన్ల మంజూరు కోసం విధించిన వయోపరిమితిని ప్రభుత్వం 65 ఏళ్ల నుంచి 57 ఏళ్లకు తగ్గించింది. కరోనా పరిస్థితుల నేపథ్యంలో దీని అమలులో కొంత ఆలస్యం జరిగింది. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరం నుంచి సడలించిన వయోపరిమితి ప్రకారం కొత్త లబ్ధిదారులకు ఆసరా పింఛన్లను ప్రభుత్వం అందజేస్తుంది.

ఆసరా ఫించన్ల కోసం 2022–23 వార్షిక బడ్జెట్లో 11,728 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

కళ్యాణ లక్ష్మి, షాదీ ముబారక్

144. కళ్యాణలక్ష్మి, షాదీ ముబారక్ పథకం ద్వారా 10 లక్షల మంది పేద ఆడపిల్లలకు పెళ్లి ఖర్చులు అందించిన ఒకే ఒక ప్రభుత్వం తెలంగాణ ప్రభుత్వం. ఇది సంక్షేమ రంగ చరిత్రలో ఒక రికార్డు. ఆడబిడ్డ పెళ్లికి ఒక లక్షా నూట పదహారు రూపాయల ఆర్థిక సహాయాన్ని ప్రభుత్వం కన్నతల్లి చేతుల్లో పెడుతున్నది. కళ్యాణ లక్ష్మి, షాదీముబారక్ ప్రయోజనం పొందిన పేద ఆడపిల్లల కుటుంబాలవారు ప్రభుత్వానికి నిండు హృదయంతో కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నారు. వారి ఆశీస్సులే మాకు కొండంత బలం.

145. కళ్యాణ లక్ష్మి ప్రయోజనం పొందడానికి వయోపరిమితి 18 ఏళ్లు కావడంతో బాల్య వివాహాలు జరగడంలేదని స్వచ్ఛంద సంస్థల పరిశోధనల్లో వెల్లడయ్యింది.

కళ్యాణ లక్ష్మి, షాదీ ముబారక్‌కు వార్షిక బడ్జెట్లో 2750 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

పేదలకు ఆహారభద్రత

146. ఆహారభద్రత చేకూరినపుడే సమాజం ప్రగతిదారుల వెంట ప్రయాణించ గలుగుతుంది. అందుకే మహాకవి గురజాడ 'తిండి కలిగితే కండ కలదోయ్' అన్నారు. సమైక్య రాష్ట్రంలో తెల్లరేషన్ కార్డుదారుడికి నెలకు 4 కిలోల బియ్యం మాత్రమే ఇచ్చేవారు. కుటుంబంలో ఎంత మంది సభ్యులున్నప్పటికీ బియ్యం 20 కిలోలకు మించి ఇచ్చేవారు కాదు. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఈ అన్యాయమైన పరిమితిని ఎత్తివేసింది. ప్రతీ ఒక్కరికి ఇచ్చే బియ్యం 6 కిలోలకు పెంచి కుటుంబంలో ఎంత మంది ఉంటె అంతమందికి అందజేస్తున్నది.

పేదలకు గౌరవ ప్రదమైన నివాసం – డబుల్ బెడ్రూం ఇండ్ల పథకం

147. పేదలకు గౌరవప్రదమైన, సౌకర్యవంతమైన నివాసం ఉండాలని తెలంగాణ ప్రభుత్వం డబుల్ బెడ్రూం ఇండ్ల పథకాన్ని అమలు చేస్తోంది. వంద శాతం సబ్సిడీతో ఉచితంగా ఇండ్లు నిర్మించి ఇస్తున్నది. ప్రభుత్వం ఇప్పటి వరకు రెండు లక్షల 91 వేల ఇండ్లను మంజూరు చేసింది. మంజూరైన వాటిలో లక్షా 70 వేల ఇండ్లు పూర్తయ్యాయి. మిగిలిన ఇండ్లు నిర్మాణ దశలో ఉన్నాయి.

148. గత పాలకులు పేదల ఇండ్ల నిర్మాణం కోసం చాలా తక్కువ మొత్తాన్ని ఇచ్చేవారు. ఒక్క గది నిర్మించుకోవడం కోసం ఇచ్చే ఆ కొద్ది మొత్తాన్ని దశల వారీగా అందించేవారు. అది సరిపోక ఇళ్లు పూర్తి చేయడం కోసం బలహీన వర్గాల ప్రజలు అప్పులు చేయాల్సిన పరిస్థితి ఉండేది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం గత ప్రభుత్వాల పద్ధతికి భిన్నంగా ప్రతి లబ్ధిదారునికి పూర్తి ఉచితంగా రెండు పడక గదుల ఇళ్లు నిర్మించి ఇస్తోంది.

149. సొంత జాగ ఉన్నవారు డబుల్ బెడ్రూం ఇల్లు నిర్మించుకోవడానికి ప్రభుత్వం ఆర్థిక సహాయం చేస్తే బాగుంటుందని పలువురు ప్రజాప్రతినిధులు ముఖ్యమంత్రిగారికి విజ్ఞప్తి చేశారు. ఈ నేపథ్యంలో సొంత జాగ కలిగినవారు తమ స్థలంలో డబుల్ బెడ్రూం ఇల్లు కట్టుకోవడం కోసం మూడు లక్షల రూపాయల చొప్పున అందించాలని ముఖ్యమంత్రిగారు నిర్ణయం తీసుకున్నారు.

150. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో రాష్ట్రవ్యాప్తంగా నాలుగు లక్షల మందికి, సొంత స్థలంలో డబుల్‌బెడ్రూం ఇండ్ల నిర్మాణం కోసం ఒక్కొక్కరికి మూడు లక్షల రూపాయల చొప్పున ప్రభుత్వం ఇవ్వబోతోంది. నియోజకవర్గానికి మూడు వేల ఇండ్ల చొప్పున కేటాయిస్తుంది. వీటిలో మూడు లక్షల యాభై ఏడు వేల ఇండ్లు ఎమ్మెల్యేల పరిధిలో ఉంటాయి. 43 వేల ఇండ్లు ప్రత్యేక

పరిస్థితుల్లో నిర్వాసితులకు, వివిధ ప్రమాద బాధితులకు కేటాయించేందుకు వీలుగా సిఎం గారి పరిధిలో ఉంటాయి. డబుల్ బెడ్ రూం ఇండ్ల పథకం దేశానికి ఆదర్శంగా నిలిచిన పథకం.

ఇంత చక్కని గృహాలను పేదవాళ్లకు అందించిన ప్రభుత్వం చరిత్రలో మరొకటి లేదు. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో డబుల్ బెడ్రూం ఇండ్ల నిర్మాణం కోసం 12000 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం కేటాయిస్తున్నది.

గ్రామ పంచాయతీలుగా తండాలు, గూడెంలు

151. మా గూడెంలో మా పాలన..... మా తండాలో మా పాలన........ అని ఎస్టీ జనం సుదీర్ఘ కాలంపాటు పోరాడినా గత ప్రభుత్వాలు పట్టించుకోలేదు. ఎస్టీ ప్రజల చిరకాల ఆకాంక్షను టీఆర్ఎస్ ప్రభుత్వం నెరవేర్చింది. రాష్ట్రంలోని అన్ని గూడెంలు, తండాలను గ్రామ పంచాయతీలుగా మార్చింది. దీంతో రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 3146 మంది ఎస్టీలు కొత్తగా సర్పంచులు అయ్యారు.

152. గిరిజన, ఆదివాసీ గ్రామ పంచాయతీలకు సొంత భవనాల నిర్మాణం కోసం ఒక్కొక్క పంచాయతీకి ఇరవై అయిదు లక్షల చొప్పున మొత్తం 600 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం కేటాయిస్తున్నది. తమ గ్రామాలను తామే పరిపాలించుకుంటున్నారు. ఇది భారత పార్లమెంటరీ పరిపాలన వ్యవస్థలో అపురూపమైన ఘట్టం. గ్రామ పంచాయతీలకు ప్రభుత్వం ఠంఛనుగా నిధులు విడుదల చేస్తుండటంతో తండాలు, గూడెంలు అద్భుతమైన అభివృద్ధికి నోచుకుంటున్నాయి.

153. గ్రామాలకు దూరంగా ఉన్న గిరిజన ఆదివాసీ ప్రాంతాలను విద్యుధీకరణ చేయడం, వారి వ్యవసాయ భూములకు త్రీ ఫేజ్ విద్యుత్ సౌకర్యాన్ని కలిగించడం కోసం 215 కోట్లతో ప్రభుత్వం పనులు చేపట్టింది. రాబోయే రెండు లేక మూడు నెలల్లో ఈ పనులు పూర్తి చేస్తుంది.

154. ఎస్టీ వినియోగ దారుల గృహ అవసరాలకు నెలకు వంద యూనిట్ల కరెంటును ఉచితంగా ఇవ్వడం జరుగుతుంది.

155. ఎస్టీ నివాస ప్రాంతాలకు రోడ్ల నిర్మాణం కోసం ఎస్.టీ. ఎస్.డీ.ఎఫ్. నిధుల నుంచి వేయి కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తున్నది.

ఆదివాసీ, బంజారా భవనాలు

156. ఆదివాసీ భవన్, బంజార భవన్‌ల నిర్మాణానికి ప్రభుత్వం రాష్ట్ర రాజధానిలో విలువైన స్థలాలను కేటాయించింది. 72 కోట్లతో భవనాలను నిర్మించింది. ఇవి ప్రారంభోత్సవానికి సిద్ధంగా ఉన్నాయి. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా వివిధ ప్రాంతాల్లో ఆదివాసీ గిరిజనుల కోసం 32 భవనాల నిర్మాణం చేపట్టింది.

ప్రభుత్వ పండుగలుగా గిరిజన, ఆదివాసీ ఉత్సవాలు

157. ఆదివాసీ యోధుడు కొమురం భీం జయంతినీ, అదే విధంగా బంజారాల ఆరాధ్య దైవమైన సేవాలాల్ మహరాజ్ జయంతినీ రాష్ట్రపండుగలుగా సమున్నతంగా ప్రభుత్వం నిర్వహిస్తున్నది. సమ్మక్క సారక్క జాతరను రాష్ట్రజాతరగా ప్రకటించింది. ఈ ఏడాది జాతరకు 75 కోట్లు కేటాయించింది. నాగోబా జాతర, బౌరంపూర్ జాతర, జంగుబాయి జాతరలను ప్రభుత్వమే ప్రతీ ఏటా నిర్వహిస్తున్నది.

ఈ వార్షిక బడ్జెట్‌లో ఎస్టీల సంక్షేమం కోసం 12565 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

బీసీ సంక్షేమం

158. రాష్ట్రంలోని బడుగు బలహీన వర్గాల అభ్యున్నతి, సంక్షేమం కోసం టీఆర్ఎస్ ప్రభుత్వం అనేక విశిష్ట పథకాలను అమలు చేస్తున్నది. వివిధ వృత్తులకు ఆర్థిక ప్రోత్సాహాన్ని అందిస్తున్నది. ఇందుకోసం భారీ ఎత్తున నిధులు ఖర్చు చేస్తున్నది.

గొల్ల కురుమల – మత్స్యకారుల సంక్షేమం

159. రాష్ట్రంలో గొర్రెల పెంపకంపై ఆధారపడి జీవిస్తున్న గొల్ల కురుమలకు భారీ ఎత్తున గొర్రెల పంపిణీ పథకాన్ని ప్రభుత్వం చేపట్టింది. 11 వేల కోట్ల రూపాయల వ్యయంతో 7.3 లక్షల యూనిట్ల గొర్రెల పంపిణీ లక్ష్యంగా కార్యక్రమాన్ని నిర్వహిస్తున్నది. ఈ బడ్జెట్‌లో గొర్రెల పంపిణీ కోసం ప్రభుత్వం వేయి కోట్ల రూపాయలు కేటాయిస్తోందని తెలియజేస్తున్నాను.

160. రాష్ట్రంలోని వివిధ జలాశయాల్లో ప్రభుత్వమే రొయ్యలు, చేప పిల్లను వదిలి మత్స్య సంపదను అభివృద్ధి చేస్తున్నది. గంగపుత్ర, ముదిరాజ్ కులాల వారికి ఉచితంగా చేపలు పట్టుకునే అవకాశం కల్పించింది. 2014 సంవత్సరంలో 2,637 కోట్ల రూపాయల మత్స్య సంపద ఉండేది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం తీసుకున్న ప్రోత్సాహక చర్యలవల్ల నేడు 5,229 కోట్ల రూపాయల మత్స్య సంపద రాష్ట్రంలో ఉత్పత్తి అవుతోంది.

నేతన్నకు చేయూత

161. తెలంగాణ ఏర్పడగానే ప్రభుత్వం నేత కార్మికులతోపాటు, మరమగ్గాల కార్మికులకు చేతి నిండా పని కల్పించింది. బతుకమ్మ చీరల తయారీని అప్పగించింది. నిరంతరం ఉపాధి లభించే విధంగా చేసింది. నూలు, రసాయనాల మీద 50 శాతం సబ్సిడీ సదుపాయాన్ని కల్పించింది.

162. రైతు బీమా మాదిరిగానే నేతన్నలకు కూడా ఐదు లక్షల రూపాయల బీమా పథకాన్ని ఈ సంవత్సరం నుంచి ప్రభుత్వం ప్రారంభిస్తోంది.

గీత కార్మికుల సంక్షేమం

163. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఏర్పడిన తర్వాత గౌడన్నల సంక్షేమం కోసం ప్రత్యేక చర్యలు తీసుకుంది. చెట్ల రఖం వసూలు చేసే విధానానికి తెలంగాణ ప్రభుత్వం స్వస్తి చెప్పింది.

అంతే కాకుండా 7.98 కోట్ల బకాయిలను రద్దు చేసింది. గీత కార్మికులకు ఆసరా పింఛన్లను ప్రభుత్వం అందిస్తున్నది.

164. ప్రమాదవశాత్తు మరణించిన గీత కార్మికులకు గతంలో ఎక్స్‌గ్రేషియా 2 లక్షలు మాత్రమే లభించేది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఆ పరిహారాన్ని 5 లక్షలకు పెంచింది. గతంలో శాశ్వత అంగవైకల్యం పొందిన వారికి 50 వేలు మాత్రమే పరిహారం లభించేది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం 5 లక్షలకు పెంచింది. గౌడ సోదరులకు మద్యం దుకాణాల్లో 15 శాతం రిజర్వేషన్లు కల్పిస్తూ రాష్ట్రప్రభుత్వం చారిత్రాత్మక నిర్ణయం తీసుకుంది. ఈ రిజర్వేషన్ల ద్వారా 393 మద్యం దుకాణాలు రాష్ట్రంలోని గౌడ సోదరులకు లభించాయి. సమైక్య పాలనలో గ్రేటర్ హైదరాబాద్ పరిధిలో కుట్ర పూరితంగా మూసేసిన కల్లు దుకాణాలను తెలంగాణ ప్రభుత్వం తిరిగి తెరిపించింది. తద్వారా 2963 మంది లబ్ధిపొందారు.

165. తాటి చెట్టునుంచి ఉత్పత్తి అయ్యే నీరాను సాఫ్ట్ డ్రింక్‌గా ప్రవేశపెట్టడం కోసం ప్రభుత్వం ప్రత్యేక పాలసీని అమలు చేస్తోంది. నీరా ఉత్పత్తి, సేకరణ కోసం 20 కోట్ల రూపాయలు ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది. భువనగిరి దగ్గరలోని నందనంలో నీరా ప్రాసెసింగ్ యూనిట్ పనులు శరవేగంగా జరుగుతున్నాయి. నెక్లెస్ రోడ్‌లో నిర్మిస్తున్న నీరా కేఫ్‌ను ప్రభుత్వం త్వరలో ప్రారంభించనుంది.

166. గీత కార్మికుల సంక్షేమం కోసం వంద కోట్ల రూపాయలతో ప్రత్యేక పథకాన్ని ప్రభుత్వం త్వరలో ప్రవేశపెట్టబోతున్నది.

బీసీ రెసిడెన్షియల్ విద్యాసంస్థలు

167. సమైక్య రాష్ట్రంలో 35 కోట్ల ఖర్చుతో 19 బీసీ రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలలు నిర్వహించబడేవి. అందులో కేవలం 7 వేల మంది మాత్రమే చదువుకునేవారు. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఏర్పడిన తర్వాత బీసీ రెసిడెన్షియల్ పాఠశాలల సంఖ్యను 281 పెంచింది. ఈ పాఠశాలలో 1 లక్షా 32 వేల 440 మంది విద్యార్థులు నాణ్యమైన విద్యను, వసతులను పొందగలుగుతున్నారు. ఇందుకోసం ప్రతీ సంవత్సరం 620 కోట్ల రూపాయలను రాష్ట్రప్రభుత్వం ఖర్చు చేస్తోంది.

మహాత్మ జ్యోతీబా ఫూలే విద్యానిధి

168. మహాత్మ జ్యోతిబా ఫూలే విద్యానిధి పథకం కింద విదేశాలలో విద్యనభ్యసించే బీసీ విద్యార్థుల కోసం ప్రభుత్వం ఒక్కో విద్యార్థికి 20 లక్షల రూపాయల చొప్పున స్కాలర్ షిప్పులను అందజేస్తోంది.

ఇంత పెద్ద మొత్తంలో బడుగు, బలహీన వర్గాలకు స్కాలర్‌షిప్పులను అందిస్తున్న రాష్ట్రం ఒక్క తెలంగాణ మాత్రమే.

సామాజిక వర్గాలకు కమ్యూనిటీ భవనాలు

169. రాష్ట్ర రాజధానిలో 41 బీసీ కులాలకు కమ్యూనిటీ భవనాల నిర్మాణం కోసం మొత్తం 82.30 ఎకరాల స్థలాన్ని ప్రభుత్వం కేటాయించింది. వీటి నిర్మాణాల కోసం 95.25 కోట్ల నిధులను విడుదల చేసింది. నిర్మాణ పనులు పురోగతిలో ఉన్నాయి.

బీసీ సంక్షేమం కోసం ఈ వార్షిక బడ్జెట్ లో 5698 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

బ్రాహ్మణ సంక్షేమం

170. బ్రాహ్మణ సంక్షేమ పరిషత్తును 2017 జనవరి 28న రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. బ్రాహ్మణుల ఉపాధి కోసం పలు పథకాలు అమలవుతున్నాయి.

ఆరు ఎకరాల స్థలంలో పది కోట్ల ఖర్చుతో హైదరాబాద్‌లో బ్రాహ్మణ సదన్ నిర్మాణం పూర్తి కావొచ్చింది.

అర్చకుల సంక్షేమం

171. గత ప్రభుత్వాల కాలంలో అర్చకులకు, ఆలయ సిబ్బందికి దేవాలయాల ఆదాయం అనుసరించి తక్కువ వేతనాలు వచ్చేవి. ఆ వేతనాలు కూడా మూడు – నాలుగు నెలలకు ఒకసారి అందేవి. తెలంగాణ ప్రభుత్వం అర్చకుల సమస్యలను సానుభూతితో పరిశీలించింది. ఆలయ ఆదాయంతో నిమిత్తం లేకుండా మంచి వేతనాలను అందిస్తోంది.

దేవాదాయ శాఖ పరిధిలోని అర్చకులు, ఇతర సిబ్బందికి ప్రతీ నెల ఠంచనుగా జీతాలు చెల్లించడం కోసం 138 కోట్ల గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్ అందజేస్తున్నది. తద్వారా ఆలయ అర్చకులు, సిబ్బంది ఆత్మగౌరవాన్ని నిలబెట్టింది.

172. ధూప, దీప, నైవేద్యం పథకం కింద రాష్ట్రంలోని 3645 దేవాలయాలకు నెలకు 6 వేల రూపాయల చొప్పున ప్రభుత్వం నిధులను అందిస్తున్నది.

173. హైదరాబాద్ పరిధిలోని 1736 దేవాలయలకు సైతం ధూప, దీప, నైవేద్య పథకాన్ని కొత్తగా ఈ ఏడాది ప్రభుత్వం, వర్తింప జేయబోతున్నది. ఇందుకోసం 12.50 కోట్ల రూపాయల నిధులు మంజూరు చేయనుంది.

బ్రాహ్మణుల సంక్షేమం కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో 177 కోట్ల రూపాయలు కేటాయించడమైనది.

ఈడబ్ల్యూఎస్ వర్గాలకు పది శాతం రిజర్వేషన్లు

174. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చేపట్టే ఉద్యోగ నియామకాల్లో, విద్యా సంస్థల ప్రవేశాల్లో పది శాతం రిజర్వేషన్లను ఆర్థికంగా వెనుకబడిన వర్గాలకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం వర్తింపజేస్తున్నది.

మైనార్టీ సంక్షేమం

175. తెలంగాణ సర్వమతాల సంస్కృతులు నెలకొన్న ప్రాంతం. అందుకే ఇక్కడి జీవన సభ్యతను మహాత్మాగాంధీ 'గంగా జమున తెహజీబ్' గా అభివర్ణించారు. తెలంగాణ ప్రభుత్వం సకల మతాలను సమాన భావనతో ఆదరిస్తున్నది. గౌరవిస్తున్నది. వారి సంక్షేమం కోసం పాటుపడుతున్నది. గడచిన ఏడేళ్లలో మైనార్టీల సంక్షేమానికి 6,644 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు చేసింది.

176. తెలంగాణ ఏర్పడే నాటికి రాష్ట్రంలో ఉన్న మైనార్టీ గురుకులాల సంఖ్య కేవలం 12 మాత్రమే. టీ.ఆర్.ఎస్. ప్రభుత్వం 192 మైనార్టీ గురుకులాలను కొత్తగా ఏర్పాటు చేసింది.

మైనార్టీ బాలికలు చదువులో ముందుండాలన్నది ప్రభుత్వ ఆకాంక్ష. అందుకే 50 శాతం గురుకులాలను మైనార్టీ బాలికల కోసమే ప్రభుత్వం ప్రత్యేకంగా ఏర్పాటు చేసింది. ఈ గురుకులాలకు విశేష స్పందన లభించింది. నేడు రాష్ట్రంలోని మైనార్టీ గురుకులాల సంఖ్య 204కు పెరిగింది. ఈ గురుకులాల్లో మొత్తం లక్షా 14 వేల మంది విద్యార్థినీ, విద్యార్థులు చదువుకుంటున్నారు.

177. మైనార్టీ బాలికలు పదో తరగతి తర్వాత చదువు మానేస్తున్న పరిస్థితిని దృష్టిలో పెట్టుకొని ప్రభుత్వం 121 మైనార్టీ రెసిడెన్షియల్ స్కూళ్లను, రెసిడెన్షియల్ జూనియర్ కాలేజీలుగా అప్‌గ్రేడ్ చేసింది. మైనార్టీ బాలికల ఎన్‌రోల్‌మెంట్ గతంలో 18 శాతం ఉంటే నేడు 42 శాతానికి పెరిగింది. ఈ పెరుగుదల ఎంతో సంతృప్తిని, సంతోషాన్నీ కలిగిస్తోంది. మైనార్టీ బాలికల విద్యావికాసంలో తెలంగాణ నేడు దేశంలోనే మొదటి స్థానంలో నిలిచిందని చెప్పడానికి గర్వపడుతున్నాను.

178. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 54 రెసిడెన్షియల్ మైనార్టీ గురుకులాలకు పక్కా భవనాల నిర్మాణం జరుగుతోంది. హైదరాబాదులోని 29 కాలేజీల భవనాల నిర్మాణం కోసం వక్ఫ్‌బోర్డుతో సంప్రదింపులు జరిపి వక్ఫ్ భూములు ఇవ్వడానికి అంగీకరింపజేసింది. నాంపల్లిలోని అనాథ శరణాలయం అనీస్-ఉల్-గుర్బాను ప్రభుత్వం 40 కోట్లతో పునర్నిర్మించింది. ఈ భవనం ప్రారంభోత్సవానికి సిద్ధంగా ఉంది.

179. రాష్ట్రంలోని మసీదుల్లో ప్రార్థనాధికాలు నిర్వహించే పది వేల మంది ఇమాం, మౌజమ్‌లకు నెలకు 5 వేల చొప్పున ప్రభుత్వం గౌరవవేతనం అందిస్తున్నది. మైనార్టీల ప్రధాన పండుగలయిన క్రిస్మస్, రంజాన్‌లను ప్రభుత్వ పండుగలుగా ఘనంగా నిర్వహిస్తున్నది. ఈ సందర్భంగా కొత్త బట్టలను కానుకగా అందిస్తున్నది. ప్రార్థనా మందిరాలకు ప్రత్యేక నిధులను సమకూరుస్తున్నది.

మహిళా సంక్షేమం – శిశు సంక్షేమం

180. రాష్ట్రంలోని మహిళలందరికీ ప్రపంచ మహిళా దినోత్సవ ముందస్తు శుభాకాంక్షలు. నేడు సమాజంలో మహిళలు సేవలు అందించని రంగమే లేదు. సమాజ పురోగతిలో మహిళల పాత్ర ప్రాధాన్యతను సంతరించుకున్నది. మహిళా సంక్షేమం కోసం ప్రభుత్వం అనేక పథకాలను అమలు చేస్తోంది.

ఆరోగ్య లక్ష్మి

181. మహిళల ఆరోగ్య సంరక్షణ కోసం ఆరోగ్య లక్ష్మి అనే పథకాన్ని ప్రవేశపెట్టింది. ఈ పథకం ద్వారా గర్భిణీ స్త్రీలకు అంగన్ వాడీల ద్వారా పౌష్టిక ఆహారాన్ని అందిస్తున్నది. 2014 వరకు 56 శాతం అంగన్ వాడీ కేంద్రాల్లో మాత్రం భోజనం

అందించేవారు. నేడు తెలంగాణ రాష్ట్రంలో టీఆర్ఎస్ ప్రభుత్వం వంద శాతం కేంద్రాల్లో పాలు, గుడ్లతో కూడిన సమతుల పౌష్టిక ఆహారాన్ని అందిస్తున్నది.

కేసీఆర్ కిట్లు

182. తెలంగాణ ప్రభుత్వం మాతా శిశు సంక్షేమం కోసం కేసీఆర్ కిట్స్ అనే మానవీయ పథకాన్ని అమల్లోకి తెచ్చింది. ఈ పథకం సంపూర్ణంగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వ నిధులతో అమలు చేస్తోంది. మగపిల్ల వాడికి జన్మనిచ్చిన తల్లికి 12 వేలు, ఆడపిల్లకు జన్మనిచ్చిన తల్లికి 13 వేల చొప్పున ఈ పథకం కింద ఆర్థిక సాయాన్ని అందజేస్తున్నది. బాలింతకు, నవజాత శిశువుకు ఉపయోగపడేలా 16 వస్తువులతో కూడిన ప్రత్యేక కిట్‌ను కూడా అందిస్తున్నది. కేసీఆర్ కిట్స్ పథకం వల్ల ప్రభుత్వ దవాఖానాల్లో ప్రసవాల సంఖ్య 30.5 శాతం నుంచి 56 శాతానికి పెరిగింది. ఇప్పటి వరకు ప్రభుత్వం 10 లక్షల 85 వేల 462 కేసీఆర్ కిట్లను పంపిణీ చేసింది.

కేసీఆర్ న్యూట్రీషియన్ కిట్

183. రాష్ట్రంలోని ఆదిలాబాద్, కొమ్రం భీం ఆసిఫాబాద్, భద్రాచలం కొత్తగూడెం, జయశంకర్ భూపాలపల్లి, కామారెడ్డి, వికారాబాద్, ములుగు, జోగులాంబ గద్వాల, నాగర్‌కర్నూల్ జిల్లాలలోని గర్భిణీ స్త్రీలలో, బాలింతలలో రక్తహీనత సమస్య ఎక్కువగా ఉన్నట్లు ప్రభుత్వం గుర్తించింది. ఈ లోపాన్ని నివారించేందుకు, కేసీఆర్ న్యూట్రీషియన్ కిట్ అనే పేరుతో పోషకాహారంతో కూడిన కిట్‌లను పంపిణీ చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈ కిట్స్ ద్వారా ప్రతి సంవత్సరం లక్షా 25 వేల మంది మహిళలు ప్రయోజనం పొందనున్నారు.

హెల్త్ అండ్ హైజెనిక్ కిట్స్

184. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా అన్ని ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లో, జూనియర్ కాలేజీల్లో 7 నుంచి 12వ తరగతి వరకు చదువుతున్న విద్యార్థినులకు ఉచితంగా హెల్త్ అండ్ హైజెనిక్ కిట్లను ప్రభుత్వం పంపిణీ చేయనుంది.

ఈ పథకం వల్ల రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ఏడు లక్షల మంది బాలికలకు ప్రయోజనం చేకూరనుంది.

బతుకమ్మ చీరెల పంపిణీ

185. తెలంగాణ స్త్రీలు సంబురంగా జరుపుకునే పండుగ బతుకమ్మ. తెలంగాణ రాష్ట్ర అవతరణ తర్వాత బతుకమ్మను ప్రభుత్వం రాష్ట్ర పండుగగా నిర్వహిస్తున్నది. ఈ పండుగ సందర్భంగా ఆడబిడ్డలను గౌరవిస్తూ ప్రభుత్వం చీరెలను పంపిణీ చేస్తున్నది. రంజాన్, క్రిస్మస్ సందర్భంగా మైనార్టీ మతాల మహిళలకు ప్రభుత్వం చీరెలు బహుకరిస్తున్నది. ఇటీవలే అంగన్ వాడీలకు పోచంపల్లి చీరెలను పంపిణీ చేసింది. దీని ద్వారా నేత కార్మికులకు పని దొరికింది.

186. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడ్డనాడు అంగన్‌వాడీ టీచర్లకు ఇస్తున్న వేతనం రూ. 4200. తమ వేతనాలను పెంచాలని అంగన్‌వాడీలు ఆందోళనకు దిగితే సమైక్య పాలకులు వారిని అమానుషంగా గుర్రాలతో తొక్కించారు. టి.ఆర్.ఎస్. ప్రభుత్వం అంగన్‌వాడీల సమస్యలను సానుభూతితో అర్థం చేసుకొని వారికి ప్రస్తుతం రూ. 13650 వేతనం అందిస్తోంది. అదే విధంగా మినీ అంగన్‌వాడీ టీచర్లకు రూ. 7800, అంగన్‌వాడీ హెల్పర్లకు రూ. 7800 వేతనం అందిస్తున్నది. అంగన్‌వాడీ స్కీంకు ఇచ్చే నిధులలో కేంద్రం పెద్ద ఎత్తున కోత విధించింది. ఆ భారాన్ని భరిస్తూ కూడా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అంగన్‌వాడీల వేతనాన్ని మూడింతలకుపైగా పెంచింది. అంగన్‌వాడీలకు అత్యధిక వేతనం ఇస్తున్న రాష్ట్రాల్లో తెలంగాణ ముందు వరుసలో నిలిచింది.

భరోసా కేంద్రాలు

187. గృహ హింసకు గురవుతున్న మహిళలకు న్యాయ సహాయాన్ని, వైద్య సాయాన్ని తగిన రక్షణను కల్పించడం కోసం మహిళా పోలీసుల ఆధ్వర్యంలో రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ప్రభుత్వం భరోసా కేంద్రాలను ఏర్పాటు చేసింది.

చిన్నారుల మీద లైంగిక అకృత్యాలకు పాల్పడేవారిని శిక్షించేందుకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఫోక్సో కోర్టులను ఏర్పాటు చేసింది. ఈ కోర్టుల నిర్వహణ కోసం అవసరమైన నిధులను మంజూరు చేసింది. బాలల అక్రమ రవాణాను అడ్డుకునేందుకు, 33 జిల్లాల్లో ప్రత్యేక బాల రక్షక వాహనాలను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది.

న్యాయవాదుల సంక్షేమం

188. దేశంలో ఎక్కడా లేని విధంగా న్యాయవాదుల సంక్షేమం కోసం తెలంగాణ ప్రభుత్వం వంద కోట్ల రూపాయలను కేటాయించింది. నిధుల నిర్వహణ బాధ్యత అడ్వకేట్ వెల్ఫేర్ ట్రస్టుకు అప్పగించింది. ఈ ట్రస్టు ద్వారా 22 వేల మంది న్యాయవాదులకు ఇన్సూరెన్స్ పాలసీలు అందించింది. ఇది కాక కరోనా సమయంలో 15 వేల మందికి పైగా అడ్వకేట్లకు, క్లర్కులకు 25 కోట్లను సహాయంగా అందించింది.

జర్నలిస్టుల సంక్షేమం

189. ప్రభుత్వం జర్నలిస్టుల సంక్షేమం కోసం వంద కోట్ల రూపాయల నిధిని ఏర్పాటు చేసింది. ఇప్పటి వరకు 52 కోట్లు తెలంగాణ ప్రెస్ అకాడమీకి కేటాయించింది. ఎవరైనా జర్నలిస్టు మరణిస్తే ప్రభుత్వం అతని కుటుంబానికి లక్ష రూపాయల ఆర్థిక సాయాన్ని ఈ నిధుల నుండి అందిస్తున్నది. శాశ్వత అంగవైకల్యం సంభవిస్తే 50 వేల రూపాయల ఆర్థిక సాయం అందజేస్తున్నది. మరణించిన జర్నలిస్టు తల్లికీ లేదా భార్యకు అయిదేళ్లపాటు ప్రతి నెలా మూడువేల రూపాయల చొప్పున పెన్షన్ అందజేస్తోంది. పిల్లలు ఉన్నట్లయితే ఒక్కొక్కరికి వెయ్యి రూపాయల చొప్పున అదనంగా అందిస్తోంది.

190. కరోనా బారిన పడిన నాలుగు వేల మంది జర్నలిస్టులకు ఒక్కొక్కరికి 10 వేల రూపాయలకు తగ్గకుండా ఆర్థిక సహాయం అందించింది. ఇందుకోసం 5 కోట్ల 68 లక్షలను అందజేసింది.

కరోనాతో మృతిచెందిన డెబ్బై అయిదు జర్నలిస్టు కుటుంబాలకు రెండు లక్షల రూపాయల చొప్పున అందించింది.

లాక్ డౌన్ కాలంలో ప్రైవేటు టీచర్లకు సాయం

191. లాక్ డౌన్ సమయంలో ప్రైవేటు పాఠశాలలు పని చేయకపోవడంవల్ల వాటిలో పని చేసే టీచర్లు సమస్యలు ఎదుర్కొన్నారు. వారి పరిస్థితిని గమనించిన ప్రభుత్వం 2 నెలల పాటు 20 కేజీల బియ్యం, 2 వేల రూపాయల ఆర్థిక సాయం ప్రైవేటు టీచర్లకు అందించింది. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ఉన్న ప్రైవేటు స్కూళ్లలో ఉన్న 2 లక్షల 4 వేల 743 మంది బోధన, బోధనేతర సిబ్బందికి ఆర్థిక సాయం అందించింది. ఇందుకోసం ప్రభుత్వం 120 కోట్లు ఖర్చు చేసింది.

కోవిడ్ సమయంలో సంక్షేమం

192. లాక్ డౌన్ వల్ల ఆదాయం కోల్పోయిన వారికి ప్రభుత్వం సహాయం అందించింది. పేదల ఆహార భద్రత కోసం రేషన్ కోటా బియ్యం ఒక్కొక్కరికి పది కిలోల చొప్పున ప్రభుత్వం ఉచితంగా అందించింది. ఇందుకోసం రూ. 2290 కోట్లు వెచ్చించింది.

ఉద్యోగుల సంక్షేమం

193. తెలంగాణ ఉద్యమంలో భాగస్వామ్యాన్ని పంచుకున్న ఉద్యోగులకు రాష్ట్రం అవతరించిన వెంటనే తెలంగాణ రాష్ట్రం ప్రత్యేక ఇంక్రిమెంట్‌ను ప్రభుత్వం అందించింది. ఉద్యోగులకు చరిత్రలో ఎన్నడూ లేని విధంగా 43 శాతం ఫిట్మెంట్‌ను

అందించింది. కరోనాతో ఆర్థిక ఒడిదుడుకులకు గురయినా ఉద్యోగుల ప్రయోజనాలు నెరవేర్చడంలో మాత్రం ప్రభుత్వం వెనుకంజ వేయలేదు. వారి ఆకాంక్షలకు తగిన విధంగా కొత్త పీఆర్సీలో 30 శాతం ఫిట్మెంట్‌ను రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రకటించి అమలు చేసింది.

194. నేడు భారత దేశంలో అత్యధిక స్థాయి వేతనాలు పొందుతున్న ఉద్యోగులు ఎవరంటే, అది మన తెలంగాణ రాష్ట్ర ఉద్యోగులేనని సగర్వంగా ప్రకటిస్తున్నాను. ప్రభుత్వ ఉద్యోగులతో పాటు కాంట్రాక్ట్, ఔట్ సోర్సింగ్ తదితర పద్ధతుల్లో పని చేస్తున్న యావత్ ప్రభుత్వ సిబ్బందికి 30 శాతం వేతన పెంపును ప్రభుత్వం వర్తింపజేసింది. హోంగార్డులు, అంగన్ వాడి, ఆశావర్కర్లు తదితర సిబ్బంది సైతం ప్రభుత్వ ఉద్యోగులతో సమానంగా 30 శాతం వేతన పెంపును అందుకున్నారు. ఈ విధంగా దేశంలో ఒక్క టీఆర్ఎస్ ప్రభుత్వం మాత్రమే వేతనాలు పెంచిందని చెప్పడానికి కూడా గర్విస్తున్నా. విధి నిర్వహణలో మరణించిన సీపీఎస్ ఉద్యోగుల కుటుంబాలకు ఫ్యామిలీ పెన్షన్ పాలసీని వర్తింపజేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

కార్మిక సంక్షేమం

195. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా భవన నిర్మాణ రంగంలో పని చేస్తున్న కార్మికుల కోసం సరికొత్త పథకాన్ని ప్రభుత్వం ప్రకటిస్తున్నది. మొదటి విడతగా లక్షమందికి సబ్సిడీపై మోటర్ సైకిళ్లను అందజేయాలని ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు సంకల్పించారు. విధివిధానాలను త్వరలో ప్రభుత్వం ప్రకటిస్తుంది.

సింగరేణి కార్మికుల సంక్షేమం – లాభాల్లో వాటా

196. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన అనంతరం సింగరేణి కార్మికులకు కంపెనీ లాభాల్లో ఇచ్చే వాటాను రాష్ట్రప్రభుత్వం 18 నుంచి 29 శాతం వరకు పెంచుకుంటూ వచ్చింది. తద్వారా 2014 నుంచి 2020 వరకు సింగరేణి కార్మికులకు రూ. 1546.59 కోట్ల లబ్ధి జరిగింది. సింగరేణి కార్మికుల పదవీ విరమణ వయసును 61 ఏళ్లకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం పెంచింది.

డిపెండెంట్ ఎంప్లాయిమెంట్ స్కీం విధి విధానాలను సరళీకృతం చేయడం ద్వారా 11 వేల 888 మంది ఉద్యోగులకు లబ్ధి చేకూరింది. సింగరేణి కార్మికులకు గృహ నిర్మాణం కోసం పది లక్షలు రూపాయలు వడ్డీలేని రుణం ఇచ్చే పథకాన్ని ప్రవేశపెట్టింది.

జీహెచ్ఎంసీ అభివృద్ధి

197. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఏర్పడ్డ తర్వాత జీహెచ్ఎంసీ పరిధిలో మౌలిక సదుపాయాల కల్పన ఊపందుకున్నది. నగరంలో నాలాల మరమ్మత్తు పనులు 858 కోట్లతో ముమ్మరంగా జరుగుతున్నాయి. ఔటర్ రింగ్ రోడ్ చుట్టూ 387 కోట్ల రూపాయాలతో సర్వీసు రోడ్ల విస్తరణ జరుగుతోంది.

198. ఒకనాడు హైదరాబాద్ తాగునీటి అవసరాలను సంపూర్ణంగా తీర్చిన జలాశయం గండిపేట చెరువు. ఈ చెరువు నిర్మించి వంద సంవత్సరాలు అవుతున్న సందర్భంగా 36.5 కోట్లతో గండిపేట చెరువును ప్రభుత్వం మరింత అభివృద్ధి చేస్తోంది.

199. 1450 కోట్లతో సుంకిశాల నుంచి కృష్ణా జలాలను హైదరాబాదుకు అందించడానికి పైపులైన్ నిర్మాణం చేపట్టింది. ఇందుకోసం బడ్జెట్‌లో 725 కోట్లు కేటాయిస్తున్నది. హైదరాబాద్ సివరేజ్ ట్రీట్మెంట్ కోసం 3,866 కోట్ల రూపాయలను ఖర్చు చేస్తోంది. దక్షిణ భారత దేశంలో చెత్త నుంచి విద్యుత్ ఉత్పత్తి చేస్తున్న తొలినగరం హైదరాబాద్.

200. హైదరాబాద్ నగరం చుట్టూ ఆకుపచ్చని దండ వేసినట్టుగా లక్షా 66 వేల ఎకరాల్లో అర్బన్ ఫారెస్ట్ ఏర్పాటవుతోంది. ప్రపంచబ్యాంకు హైదరాబాద్ నగరాన్ని ఓ.డీ.ఎఫ్. ప్లస్ ప్లస్ నగరంగా గుర్తించింది. అదే విధంగా వాటర్ ప్లస్ నగరంగా కూడా గుర్తించింది.

201. నగరంలో ఎస్.ఆర్.డి.పీ. కింద 18 ముఖ్యమైన రోడ్లు, ఫ్లైవర్ పనులను ప్రభుత్వం పూర్తి చేసింది. సీ.ఆర్.ఎం.పీ. ద్వారా నగరంలోని 530 కిలోమీటర్ల పొడవున ఐదు రోడ్లను అభివృద్ధి (రీ కార్పెటింగ్) చేసింది. ఓవైసీ జంక్షన్‌లో కొత్త ఫ్లై ఓవర్‌ను, షేక్‌పేటలో మరో కొత్త ఫ్లైఓవరును ఇటీవల ప్రారంభించింది. ఎల్బీనగర్ – తుకారాం గేట్ అండర్ బ్రిడ్జి, బహదూర్ పుర ఫ్లై ఓవర్ వద్ద మరో అండర్ పాస్ నూ, మరో 30 ఫ్లైఓవర్లను, 18 ఫుట్ ఓవర్ బ్రిడ్జీలను ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో పూర్తి చేయబోతున్నామని తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాను.

202. హైదరాబాద్ రోడ్ డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్ నగరంలోని వివిధ ప్రాంతాల నుండి ఔటర్ రింగ్ రోడ్ వరకు సులభంగా ప్రయాణించేందుకు 39 లింకు రోడ్ల నిర్మాణం చేపట్టింది. ఇందులో 22 పూర్తయ్యాయి.

203. మెట్రో రైలు పథకంలో పాతబస్తీలోని 5.5 కి.మీ. మార్గాన్ని అనుసంధానం చేయటంలో అనేక అవాంతరాలు చోటుచేసుకున్నాయి. వారసత్వ కట్టడాలు, ప్రార్థనా స్థలాలు ఉండటంవల్ల పనులకు ఇబ్బందులు తలెత్తాయి. అవాంతరాలు పరిష్కారమయ్యే సమయానికి కోవిడ్ ప్రభావంవల్ల మెట్రో ప్రాజెక్టు నష్టాల బారిన పడ్డది. కన్సెషనర్‌తో సంప్రదించి ఈ మార్గంలో మెట్రో రైలు నిర్మాణం కోసం ప్రభుత్వం అన్ని చర్యలు తీసుకుంటుంది.

204. ఔటర్ రింగురోడ్ పరిధిలో ఆవాసాలకు తాగు నీటిసౌకర్యం కల్పించేందుకు 1200 కోట్లు ఖర్చు చేస్తోంది.

పరిపాలనా సంస్కరణలు – నూతన భవనాల నిర్మాణం

205. తెలంగాణ రాష్ట్ర అవతరణ అనంతరం పరిపాలన అవసరాలకు తగిన విధంగా ప్రభుత్వం వివిధ సంస్కరణలు చేపట్టింది. ఈ సంస్కరణల ఫలితంగా అభివృద్ధి, సంక్షేమ కార్యక్రమాలు మరింత సమర్థవంతంగా అమలవుతున్నాయి. ప్రభుత్వం రాష్ట్రాన్ని 33 జిల్లాలుగా పునర్ వ్యవస్థీకరించడంతో పాటు కొత్త డివిజన్లను, కార్పొరేషన్లను, మున్సిపాలిటీలను, గ్రామ పంచాయతీలను ఏర్పాటు చేసింది. దీంతో పరిపాలనలో సౌలభ్యం పెరిగింది.

206. భూ వివాదాలు సమస్యగా తయారవుతున్న నేపథ్యంలో భూపరిపాలనలో సంస్కరణలు తెచ్చింది. భూ రికార్డులు ప్రక్షాళన చేసి రైతులకు కొత్త పాస్ పుస్తకాలు అందజేసింది. భూ రికార్డులలో పారదర్శకతను సాధించడం కోసం ధరణి పోర్టల్ రూపొందించింది. ధరణి భూ పరిపాలనలో నవ శకానికి నాంది పలికింది.

నూతన రిజిస్ట్రేషన్, మ్యుటేషన్ విధానం వల్ల పారదర్శకంగా, సరళంగా, వేగంగా, అవినీతి రహితంగా రిజిస్ట్రేషన్ ప్రక్రియ సాగుతోంది.

రోడ్లు, భవనాలు

207. రాష్ట్రం ఏర్పడే సమయానికి ఆర్అండ్‌బి రోడ్ల పొడవు 24,245 కి.మీ.లు అందులో రెండు లైన్ల రోడ్లు, అంతకంటే పెద్ద రోడ్లు 27.9 శాతం మాత్రమే ఉండేది. రాష్ట్రం ఏర్పడ్డాక 1,835 కి.మీ.ల రోడ్ల డబుల్ లైనింగ్ పనులను ప్రభుత్వం చేపట్టింది. ఇందులో 1,651 కి.మీ.ల రోడ్డు పూర్తయ్యింది. మండలాలను, జిల్లాలను రాష్ట్ర రాజధానితో అనుసంధానం చేసే రోడ్లను సింగిల్ లైనింగ్ నుంచి డబుల్ లైనింగ్ రోడ్లుగా విస్తరిస్తోంది. మొత్తం 5,574 కి.మీ.ల రోడ్లలో 4,380 కి.మీ.ల రోడ్ల నిర్మాణం పూర్తయ్యింది. 510 వంతెనలను దశలవారీగా విస్తరిస్తోంది. ఇందులో 430 వంతెనల నిర్మాణం పూర్తయ్యింది. ప్రభుత్వం రోడ్ల మరమ్మతులు, బీటీ రెన్యూవల్స్ కోసం, మెయింటెనెన్స్ గ్రాంట్ కింద 1542 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

రీజనల్ రింగ్ రోడ్

208. హైదరాబాద్ నగరం శర వేగంగా విస్తరిస్తున్న నేపథ్యంలో ప్రస్తుతం ఉన్న ఔటర్ రింగ్ రోడ్‌కు అదనంగా రీజనల్ రింగ్ రోడ్ నిర్మించాలని ప్రభుత్వం ప్రతిపాదించింది. ట్రాఫిక్ రద్దీ తగ్గించడంతోపాటు జిల్లాల నుండి హైదరాబాద్‌కు మెరుగైన రవాణా సౌకర్యం ఈ రింగ్ రోడ్ ద్వారా కలుగుతుంది. ప్రస్తుత ఔటర్ రింగ్ రోడ్‌కు 30 కిలోమీటర్ల అవతల 340 కిలోమీటర్ల పొడవున రీజనల్ రింగ్ రోడ్ నిర్మాణం కానుంది. ఈ రోడ్డు నిర్మాణం తెలంగాణ అభివృద్ధికి కొత్త ఊపునిస్తుంది. ప్రస్తుతం రీజినల్ రింగ్ రోడ్ ఉత్తర భాగంలో భూసేకరణ పనులు ప్రారంభమయ్యాయి.

209. తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రతిపత్తిని ప్రతిబింబించే విధంగా ప్రభుత్వం నూతన సచివాలయ భవన నిర్మాణాన్ని చేపట్టింది. ఏడు లక్షల చదరపు అడుగుల విస్తీర్ణంలో, ఏడు అంతస్తుల్లో సచివాలయం నిర్మాణం అవుతోంది. మంత్రులుండే అంతస్తుల్లోనే వారి శాఖల కార్యదర్శుల, సెక్షన్ల కార్యాలయాలు ఉంటాయి. అధునాతన హంగులతో సచివాలయం ముస్తాబవుతోంది. కొత్త సచివాలయంలో ప్రజలకు, ఉద్యోగులకు, ప్రజాప్రతినిధులకు మంచి సౌకర్యాలు ఏర్పడటంతో పరిపాలనలో వేగం పెరుగుతుంది. ప్రజలకు మెరుగైన సేవలు అందుతాయి. ఈ సంవత్సరంలోనే సచివాలయ భవన నిర్మాణం పూర్తి చేసి ప్రారంభించబోతున్నాం.

210. ముప్పై జిల్లాల్లో సమస్త హంగులతో అధునాతన వసతులతో సమీకృత కలెక్టర్ కార్యాలయాలను ప్రభుత్వం అద్భుతంగా నిర్మిస్తోంది. వీటిలో 14 భవనాల నిర్మాణం పూర్తయ్యింది. ఆరు ఇప్పటికే ప్రారంభమయ్యాయి. మరో 8 త్వరలో ప్రారంభం కాబోతున్నాయి. కొన్ని రాష్ట్రాల సచివాలయ భవనాలను మించిన తీరులో మన జిల్లా కలెక్టరేట్ భవనాలు ఉన్నాయని ఇతర రాష్ట్రాల వారు కితాబునిస్తున్నారు.

దేశంలో ఏ రాష్ట్రంలో లేని విధంగా తెలంగాణ ప్రభుత్వం శాసన సభ్యుల కోసం క్యాంపు కార్యాలయాలు నిర్మించింది. ప్రభుత్వం వారి ఆత్మగౌరవాన్ని ఇనుమడింపజేసింది.

211. నగరంలోని హుస్సేన్‌సాగర్ తీరంలో, 125 అడుగుల ఎత్తుతో డాక్టర్ బాబా సాహెబ్ అంబేద్కర్ విగ్రహాన్ని ప్రభుత్వం ప్రతిష్ఠించబోతోంది. స్వతంత్ర భారతదేశానికి దృఢమైన, లిఖిత రాజ్యాంగాన్ని అందించి, దేశ భవిష్యత్తుకు బాటలు వేసిన అంబేద్కర్ మహాశయునికి ప్రభుత్వం ఈ విధంగా ఘనంగా నివాళులర్పిస్తోంది.

212. తెలంగాణ పోరాటంలో అసువులుబాసిన అమరవీరులను స్మరిస్తూ రాష్ట్ర సచివాలయానికి ఎదురుగా, లుంబినీ పార్కు సమీపంలో అమరవీరుల స్మారక స్థూపాన్ని ప్రభుత్వం నిర్మిస్తోంది. పనులు పురోగతిలో ఉన్నాయి.

దివ్య క్షేత్రంగా యాదాద్రి

213. సనాతన వైదిక ధర్మాన్ని ఆచరించడమే కాదు. దానికి అపూర్వ వైభవం తీసుకురావాలనే గట్టి సంకల్పం కలిగిన నాయకులు మన ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు. వారి నాయకత్వంలో ప్రభుత్వం తెలంగాణ ఆధ్యాత్మిక ఔన్నత్యాన్ని ప్రపంచానికి చాటే విధంగా విశేషంగా కృషి చేస్తోంది.

214. పంచ నారసింహక్షేత్రాల్లో ఒకటిగా ప్రసిద్ధి చెందిన క్షేత్రం మన యాదాద్రి. యాద ఋషి తపస్సుకు మెచ్చి లక్ష్మీ నరసింహ స్వామి స్వయంభువుగా వెలసిన పవిత్రక్షేత్రం. సమైక్య రాష్ట్రంలో తెలంగాణ దేవాలయాల పట్ల కూడా వివక్షకొనసాగింది. దానికి యాదాద్రి కూడా అతీతం కాదు.

215. గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు పరిపాలనా పగ్గాలు చేపట్టిన వెంటనే యాదాద్రిని భూలోక వైకుంఠంగా తీర్చిదిద్దడంలో నిమగ్నమయ్యారు.

ప్రఖ్యాత వైష్ణవ ఆగమ పండితులను సంప్రదించి వారి సలహాలూ, సూచనల ప్రకారం, సశాస్త్రీయంగా యాదాద్రి దేవాలయ నిర్మాణం శరవేగంగా జరిగింది. ముఖ్యమంత్రి గారు ఎంతో శ్రద్ధా భక్తులతో ఈ ఆలయ నిర్మాణాన్ని నిరంతరం పర్యవేక్షిస్తున్నారు. ఆలయ స్థంభాలను, మంటపాలను, గర్భ గుడిని, శిల్ప సౌందర్యం ఉట్టిపడే విధంగా, ప్రముఖ స్థపతులు ఉజ్వలంగా తీర్చిదిద్దారు. ప్రభుత్వం యాదాద్రి దేవాలయంతో పాటు యావత్ క్షేత్రాన్ని అత్యంత వైభవంగా తీర్చిదిద్దుతున్నది.

216. వేయి ఎకరాల్లో అంతర్జాతీయ స్థాయి ప్రమాణాలతో యాదాద్రి టెంపుల్ సిటీ నిర్మాణ పనులు శరవేగంగా జరుగుతున్నాయి. యాదాద్రి ఆలయ విమాన గోపురానికి బంగారు తాపడం చేసేందుకు ప్రజలు భక్తితో విరాళాలు సమర్పిస్తున్నారు. మహా కుంభ సంప్రోక్షణ అనంతరం యాదాద్రి నరసింహస్వామి భక్తులకు దివ్య దర్శనం ఇవ్వనున్నారు. ఇదే విధంగా ఇతర పుణ్య క్షేత్రాలను ప్రభుత్వం అభివృద్ధి చేయబోతున్నది.

217. రాష్ట్రంలో దేవాదాయ శాఖకు చెందిన భూమి 2000 ఎకరాలకుపైగా గత పాలకుల కారణంగా అన్యాక్రాంతమయింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం న్యాయపోరాటం చేసి ఆ భూములను తిరిగి స్వాధీనం చేసుకున్నది. ఇది ఆధ్యాత్మిక ధార్మిక విషయాల పట్ల తెలంగాణ ప్రభుత్వానికి ఉన్న చిత్తశుద్ధికి నిదర్శనం.

పర్యాటక రంగం

218. తెలంగాణ రాష్ట్రం ప్రసిద్ధ పర్యాటక కేంద్రాలకు నిలయం. రాష్ట్రం ఏర్పడిన వెంటనే ప్రభుత్వం పర్యాటక స్థలాల ఎంపిక కోసం ప్రత్యేక అధ్యయనం నిర్వహించింది. దీని ద్వారా 479 ప్రధాన పర్యాటక స్థలాలను గుర్తించింది. వీటిలో ఆధ్యాత్మిక, ప్రాకృతిక, చారిత్రక, విజ్ఞానాత్మక స్థలాలు ఎన్నో ఉన్నాయి. ఈ స్థలాలను ప్రత్యేక శ్రద్ధతో ప్రభుత్వం అభివృద్ధి చేస్తోంది. పర్యాటకులకు కావల్సిన సౌకర్యాలను కల్పిస్తున్నది.

219. ఇంటర్నేషనల్ కైట్ ఫెస్టివల్, స్వీట్ ఫెస్టివల్, బుద్ధ జయంతి, ప్రపంచ పర్యాటక దినోత్సవం తదితర వేడుకలను ఘనంగా నిర్వహిస్తున్నది.

220. రాష్ట్రంలో కొత్తగా నిర్మించిన జలాశయాలన్నీ ప్రకృతి రమణీయమైన ప్రదేశాల్లో ఉండటం విశేషం. ప్రాజెక్టుల పరిధిలో ఉన్న జలాశయాలన్నింటిని అద్భుతంగా తీర్చి దిద్దాలని ప్రభుత్వం సంకల్పించింది. వీటి సందర్శనకు వచ్చే పర్యాటకుల కోసం మంచి వసతులను ఏర్పాటు చేయబోతున్నది. ఇందులో భాగంగా కాళేశ్వరం సర్క్యూట్‌లో టూరిజం అభివృద్ధి కోసం 1500 కోట్ల రూపాయలు మంజూరు చేస్తున్నట్లు ఇటీవలే ముఖ్యమంత్రిగారు ప్రకటించారు.

పరిశ్రమలు – ఐటీ

221. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఏర్పడిన తర్వాత హైదరాబాద్ బ్రాండ్ ఇమేజ్ మరింత పెరిగింది. సుస్థిరమైన ప్రభుత్వం, సుపరిపాలన, మేలైన శాంతిభద్రతలు నెలకొనడంతో పెట్టుబడులు వెల్లువెత్తుతున్నాయి. జాతీయ, అంతర్జాతీయ పెట్టుబడులను ఆకర్షించడంలో తెలంగాణ అగ్రగామిగా నిలిచింది. 2015 నవంబర్‌లో ప్రవేశపెట్టిన టి.ఎస్. ఐపాస్ చట్టం పరిశ్రమల అనుమతుల ప్రక్రియను సులభతరం చేసింది. ఈ చట్టం అమల్లోకి వచ్చిన తర్వాత 17,921 పరిశ్రమలకు నూతనంగా అనుమతులు లభించాయి. 13,631 పరిశ్రమలు తమ కార్యకలాపాలను ప్రారంభించాయి. 1.07 లక్షల కోట్ల పెట్టుబడితో స్థాపించిన ఈ పరిశ్రమల్లో 8.17 లక్షల మందికి ఉపాధి లభించింది. మరో 4,982 పరిశ్రమలు ప్రారంభానికి సిద్ధమవుతున్నాయి.

222. ఇటీవలే తెలంగాణ ఎలక్ట్రిక్ వెహికల్ పాలసీని ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టింది. తద్వారా పది వేల కోట్ల పెట్టుబడులు వచ్చాయి. ఈ రంగంలో 29 వేల ఉద్యోగాలు రానున్నాయి.

223. ఐటీ రంగంలో తెలంగాణ అప్రతిహతంగా దూసుకుపోతంది. 1500కు పైగా చిన్న పెద్ద ఐటీ పరిశ్రమలు ప్రస్తుతం హైదరాబాద్‌లో నెలకొని ఉన్నాయి. ప్రపంచ దిగ్గజ కంపెనీలయిన మైక్రోసాఫ్ట్, గూగుల్, యాపిల్, ఐబీఎం, కాగ్నిజెంట్, అమేజాన్, ఒరాకిల్ తదితర సంస్థలు హైదరాబాద్ నుంచి తమ కార్యకలాపాలు కొనసాగిస్తున్నాయి.

224. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడేనాటికి ఐటీ పరిశ్రమ ద్వారా 3.23 లక్షల మందికి ప్రత్యక్ష ఉద్యోగాలు లభించేవి. టీఆర్ఎస్ ప్రభుత్వం ఐటీ అభివృద్ధి కోసం తీసుకున్న చర్యల ఫలితంగా 6.29 లక్షల మందికి ప్రత్యక్ష ఉద్యోగాలు లభించాయి. పరోక్ష ఉపాధి అవకాశాలూ పెరిగాయి.

225. కోవిడ్ ప్రభావంతో ప్రపంచం అంతా కుదేలయినా, తెలంగాణ ఐటీ ఎగుమతుల్లో 12.98 శాతం పెరుగుదల నమోదు అయింది. 2021 లో తెలంగాణ ఐటీ రంగం ఎగుమతుల మొత్తం విలువ లక్షా 45 వేల 522 కోట్లు కావడం గమనార్హం.

226. తెలంగాణను ఆర్టిఫిషియల్ ఇంటలిజెన్స్ హబ్‌గా తీర్చిదిద్దడం కోసం నాస్కాం (NAASCOM) భాగస్వామ్యంతో సెంటర్ ఆఫ్ ఎక్సలెన్స్‌ను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. నూతనంగా ఉనికిలోకి వస్తున్న అత్యున్నత సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని ఎప్పటికప్పుడు ప్రభుత్వం అందిపుచ్చుకుంటోంది. ఈ నూతన సాంకేతిక జ్ఞాన సహాయంతో పేద ప్రజలకు వివిధ సేవలు అంజేస్తోంది. ఇందులో భాగంగా డ్రోన్ల ద్వారా మారుమూల ప్రాంతాలకు, ఏజెన్సీ ఏరియాలకు వేగంగా ఔషధాలను అందించే ప్రక్రియను ప్రభుత్వం ప్రారంభించింది.

227. 'ఆలోచనతో రండి ఆవిష్కరణతో వెళ్లండి' అనే నినాదంతో స్థాపించిన టీ-హబ్, అంకుర సంస్థలకు అద్భుతమైన వరంగా మారింది. ఇదే మాదిరిగా మహిళల కోసం వీ-హబ్‌ను ప్రభుత్వం నెలకొల్పింది.

228. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఐటీ రంగంలో సాధించిన అభివృద్ధి ఇతర రాష్ట్రాలకు ఆదర్శంగా నిలిచింది. భారత ఐటీ పరిశ్రమలో కొత్తగా ఏర్పడుతున్న ప్రతి పది ఉద్యోగాల్లో 3 ఉద్యోగాలను తెలంగాణ ఐటీ రంగమే కల్పిస్తుంది. భారత ప్రభుత్వం పరిపాలనా సంస్కరణల శాఖ రూపొందించిన సుపరిపాలన సూచిలో తెలంగాణ పరిశ్రమలు, వాణిజ్య రంగంలో ప్రథమ స్థానంలో నిలిచింది.

శాంతి భద్రతలు

229. శాంతి భద్రతల విషయంలో ముఖ్యమంత్రి గారు నమ్మే సిద్ధాంతం ఒక్కటే. ఆర్తులను రక్షించాలంటే ధూర్తులను శిక్షించాలి. పట్టుదల కలిగిన గట్టి నాయకుడు ఉంటే రాష్ట్రంలో గుడుంబా గబ్బు ఉండదు. పేకాట క్లబ్బు ఉండదు. గ్యాంబ్లింగ్ జబ్బుండదు. మాదక ద్రవ్యాలుండవు. మత ఘర్షణలు ఉండవని సీఎం కేసీఆర్ గారు నిరూపించారు. అరాచక శక్తులపై ఉక్కుపాదం మోపడంలో తెలంగాణ ప్రభుత్వం రాజీలేని వైఖరిని అవలంబిస్తోంది. పోలీసు శాఖ సమర్థవంతంగా పనిచేస్తుండటంతో రాష్ట్రంలో శాంతిభద్రతలు వెల్లివిరుస్తున్నాయి. దీంతో తెలంగాణ బ్రాండ్ ఇమేజ్ అంతకంతకూ పెరుగుతోంది. జాతీయ, అంతర్జాతీయ పెట్టుబడులు వెల్లువెత్తుతున్నాయి.

230. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఏర్పడిన వెంటనే పోలీసు శాఖను పటిష్టం చేసింది. ఆధునిక సాంకేతిక విజ్ఞానాన్ని సమకూర్చింది. అధునాతన వాహనాలను అందజేసింది. పోలీసులు ప్రజలతో మమేకం అయ్యేలా 'ఫ్రెండ్లీ పోలీస్' విధానాన్ని అమలుచేస్తోంది. ఏడు పోలీసు కమీషనరేట్లను, పది పోలీసు జిల్లాలను, 25 కొత్త సబ్ డివిజన్లను, 31 సర్కిళ్లను కొత్తగా ఏర్పాటు చేసింది. హైదరాబాద్‌లోని ప్రతి పోలీస్ స్టేషన్ నిర్వహణకు ప్రతీ నెల 75 వేల రూపాయలను అందజేస్తోంది.

గత ఆరేళ్లలో 28 వేల 288 పోలీస్ ఉద్యోగాలను భర్తీ చేసింది. పోలీస్ నియామకాల్లో మహిళలకు 33 శాతం రిజర్వేషను అమలు చేస్తోంది. ట్రాఫిక్ పోలీసులకు 30 శాతం కాలుష్య భత్యాన్ని అదనంగా చెల్లిస్తున్న ఒకే ఒక్క రాష్ట్రం తెలంగాణ.

231. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా నిఘా వ్యవస్థను పటిష్టం చేయడంకోసం దేశంలోనే అత్యధికంగా 8.8 లక్షల సీసీ కెమెరాలను పోలీసు శాఖ ఏర్పాటు చేసింది. ఇంత పెద్ద సంఖ్యలో సీసీ కెమెరాలను ఏర్పాటు చేసిన ఒకే ఒక్క రాష్ట్రంగా తెలంగాణ తన ప్రత్యేకతను నిరూపించుకున్నది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రతిష్టాత్మకంగా తలపెట్టిన 20 అంతస్థుల కమాండ్ కంట్రోల్ సెంటర్ నిర్మాణం పూర్తయ్యి ప్రారంభోత్సవానికి సిద్ధంగా ఉంది. నేరం జరిగిన 24 గంటల్లో నిందితులను పరిశోధించి పట్టుకునేందుకు తెలంగాణ పోలీసు అధునాతన సాంకేతిక వ్యవస్థను ఉపయోగిస్తున్నారు.

దీంతో నేరాల సంఖ్య గణనీయంగా తగ్గింది. సైబర్ నేరాలను సమర్థవంతంగా నియంత్రించేందుకు ప్రత్యేక పరిశోధనా వ్యవస్థలను బలోపేతం చేసింది.

232. మాదక ద్రవ్యాల రవాణా అరికట్టేందుకు తెలంగాణ పోలీసు శాఖ కఠిన చర్యలు తీసుకుంటోంది. గంజాయి ఉత్పత్తి, రవాణాను నిర్మూలించేందుకు ప్రణాళికలు సిద్ధం చేసింది. అమాయకులైన యువకులు మాదక ద్రవ్యాల బారిన పడి వారి జీవితాన్ని నాశనం చేసుకోకుండా ఉండేందుకు అవసరమైన అన్ని చర్యలు ప్రభుత్వం తీసుకుంటోంది. మత్తు పదార్థాల విక్రయాలు, రవాణాలో భాగస్వాములయిన వారు ఎంతటివారైనా సరే పోలీస్ శాఖ ఉక్కుపాదం మోపుతోంది. రాష్ట్రసరిహద్దుల్లో చెక్ పోస్టుల సంఖ్యను పెంచుతోంది. నిఘా సమాచార వ్యవస్థను పటిష్ఠపరుస్తోంది. గుడుంబా, గాంబ్లింగ్ ముఠాలు తలెత్తకుండా ఇప్పటికే కట్టుదిట్టమైన చర్యలు చేపట్టింది. అదే విధంగా కల్తీ విత్తనాల వ్యాపారం చేసే వారిపై పీడీ యాక్టులు మోపుతోంది.

233. రాష్ట్రంలో పోలీస్ శాఖ సమర్థవంతంగా పని చేయడంవల్ల మత ఘర్షణలు తలెత్తడంలేదు. కొన్ని అరాచక శక్తులు విద్వేషాలను రగిల్చేందుకు శతవిధాలా ప్రయత్నం చేసినా వారి ఆటలను పోలీసులు సాగనివ్వటం లేదు. పోలీసు శాఖ పనితీరుతో తెలంగాణా వ్యాప్తంగా శాంతిభద్రతలు నెలకొనడంవల్ల ప్రజా జీవనం ప్రశాంతంగా కొనసాగుతోంది.

ఈ బడ్జెట్ లో పోలీస్ శాఖకు 9315 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

2022–23 బడ్జెట్ అంచనాలు :

234. 2022–23 ఆర్థిక సంవత్సరంలో 2,56,958.51 కోట్ల రూపాయల వ్యయాన్ని ప్రతిపాదిస్తున్నాను. దీనిలోరెవెన్యూ వ్యయం 1,89,274.82 కోట్ల రూపాయలు మరియు క్యాపిటల్ వ్యయం 29,728.44 కోట్ల రూపాయలు.

ముగింపు

235. మహాభారతం అనుశాసనిక పర్వంలో చెప్పినట్టు 'ప్రజల పనియే పాలకుని పని, ప్రజల సుఖమే పాలకుని సుఖం, ప్రజల ప్రియమే పాలకుని ప్రియము, ప్రజల హితమే పాలకుని హితము' గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారికి తెలంగాణ అభ్యుదయం గురించిన తపననే తప్ప, వేరే చింతన లేదు. ముఖ్యమంత్రి గారి సారథ్యంలో తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రజా ప్రభుత్వంగా, పేద, దళిత, వెనుకబడిన వర్గాల ప్రభుత్వంగా, మన్ననలు అందుకుంటున్నది. ఈ స్ఫూర్తిని ఇలాగే కొనసాగిస్తాం. ఎంతటి కఠిన లక్ష్యాలనైనా సాధించగల, ధీరత్వం, ఆత్మ విశ్వాసమే మాకున్న బలం.

236. ప్రతిఘాతక శక్తులు అవరోధాలను సృష్టిస్తున్నా వాటిని జయించగల సత్తా తెలంగాణ ప్రభుత్వానికి ఉంది. ప్రజల మీదే మా విశ్వాసం. మనసా, వాచా, కర్మణా ప్రజల శ్రేయస్సు కోసమే కృషి చేస్తాం.

237. తెలంగాణ అభివృద్ధి కోసం, తద్వారా జాతి నిర్మాణం కోసం పునరంకితమవుతామని సవినయంగా తెలియ జేస్తున్నాను. ఇది మాకు తెలంగాణ ఉద్యమం నేర్పిన సంస్కారం. దీన్ని భవిష్యత్తులోను కొనసాగిస్తాం అని తెలియజేస్తు 2022–23 సంవత్సరానికి గాను రూపొందించిన బడ్జెట్ ప్రతిపాదనలను సభ ఆమోదం కోసం ప్రవేశపెడుతున్నాను.

జై హింద్... జై తెలంగాణ

SPEECH OF SRI VEMULA PRASHANTH REDDY, MINISTER FOR ROADS AND BUILDINGS, LEGISLATIVE AFFAIRS AND HOUSING, GOVERNMENT OF TELANGANA WHILE PRESENTING THE BUDGET FOR THE YEAR 2022-23 ON BEHALF OF THE HON'BLE MINISTER FOR FINANCE TO THE STATE LEGISLATURE ON 7TH MARCH, 2022

Honourable Chairman Pro-tem Sir,

1. Telangana has become a front runner in all the sectors in a very short period after formation of the State. Honourable Chief Minister Shri Kalvakuntla Chandrasekhar Rao, who is the very symbol of Telangana, has led the movement and the dream of the formation of the State has become a reality.

2. The way the people of Telangana were treated as second class citizens during the rule of combined State and the suffering which they underwent and the way in which KCR was able to awaken the people and organised the movement and achieve a new State formation are all historical.

3. The people of Telangana have elected the leader of the movement, who has a complete understanding of the socio- economic conditions of the State, as the leader of the State. They have put the onus of building the State on his shoulders. Keeping the complete confidence of the people, he is developing the State very fast and with the same zeal and dedication with which he led the movement. The struggle for the new State, the movement leading to formation of the State and the development of the State as a role model in the country are all historical events which have unfolded and are unfolding in front of our own eyes.

4. Everything has to be defined anew in the newly formed State. Everything has to be built from scratch. People's expectations had to be converted into plans and programmes which are relevant to Telangana.

5. CM KCR told in the very first meeting of the Assembly that "Telangana needs to reinvent and reorient itself".

6. The wealth of the State has increased in a significant way due to fiscal prudence, due to non-corrupt practices and due to implementation of transparent policies such as TS - iPASS, TS-bPASS, Dharani and direct money transfer through digital means. Many challenges came in the journey. Difficult problems were resolved. With the support of the people, Telangana has become a model State.

Transparent and non-corrupt governance

7. The TRS Government has taken a zero-tolerance approach to corruption. There is not an iota of scope for corruption. Everywhere there is transparency. A lot of belt tightening was resorted to so that the State moves forward. The proof is that - the benefits of every scheme are directly reaching into the accounts of the people.

8. No need to send an application and no need to go around the office- this has been the modus operandi of the Government. In a transparent way, the Government is doing digital money transfer. Be it Aasara pension or Rythu Bandhu or Dalit Bandhu, the moment Principal Finance Secretary clicks the button in Hyderabad, the cell phones of lakhs of beneficiaries receive notification across the State. The notifications inform them that the money is credited to their bank

accounts. That is why people of the State have reposed confidence in the leadership of KCR and the Government of TRS. The net result is the tremendous mandate given by the people.

9. Chairman Pro-tem Sir - In this very House, we have fought bitterly against injustices meted out to Telangana by the rulers of the combined State. Even the very thought of those dark days gives shivers. When the State was formed - there was drought, no irrigation, no drinking water, suicides by farmers and weavers, hunger deaths, severe power cuts, power holidays, protests at Indira-park by industrialists - in short Telangana was caught in vicious web of problems. After taking over the reins of administration, we started resolving the knotty problems and made progress by finding solutions to each one of them.

10. Today, Telangana has moved from a drought prone State to one in which irrigation facilities are abundant. It moved from regular power shortages to a state where the power supply is given 24 by 7. From shortages it has moved to a state of golden era in welfare. It has moved from daily insults to its people to a state of self-confidence and self-respect. In democratic India, Telangana is a successful experiment.

11. Today Telangana is a torchbearer. "What Telangana does today, the country will follow tomorrow" - this is the truth. The history of the last seven and a half years is a testament to that. The Budget being presented for the financial year 2022-23 today is a part of the same journey. I thank the Honourable Chief Minister and the Legislature for giving me this opportunity.

12. It is the quality of leadership which ensures that the money is spent meaningfully. The question is not how much money has come into the treasury but whether it has made a difference to the lives of the people or not. The Budget is not a mere aggregation of numbers but is an expression of people's hopes and aspirations.

13. Before I get into the various aspects of the Budget, I would like to mention a bitter truth. The State has suffered discrimination even after formation. In the combined State, we suffered at the hands of the then rulers. And now we suffer a similar discrimination by the Centre.

14. The Centre is creating hurdles in the path of progress of the State. Instead of incentivizing the States which are progressing, the Centre is trying to actively discourage. The discrimination against Telangana started right from the day of the formation of the State. Much before the celebrations of State formation ended, seven mandals of Khammam District were merged in Andhra Pradesh. In the very first days of the formation of the State, there was a strike which had to be observed against the undemocratic actions of the Centre. Along with the seven mandalas, Telangana also lost the lower Sileru hydroelectric project. Even the division of the High Court was dragged on for a period of 5 years. The promises made in the Reorganisation Act are also not yet fulfilled. As if this was not enough, whenever there is a discussion on the formation of the State of Telangana, it is commented that it is like - "killing the mother for saving the baby". These comments made by the elders at the Centre are an insult to the people of Telangana.

15. The ITIR project allocated to Telangana was cancelled. This project would have led to further development of the IT sector in the State. Lakhs of people would have got direct and indirect employment. The Centre has denied such an opportunity to the State.

16. The Centre has notified 9 districts of the erstwhile State as backward districts. However, the grant which was supposed to be given to these districts is delayed. On one hand the Centre talks about cooperative federalism, but on the other it acts against the spirit of federalism and is encroaching on the powers of the State.

17. With great hope and expectations, Telangana State submitted a number of proposals to the centre. The Honourable Chief Minister himself met the Prime Minister personally and handed over these requests. However, no action was taken, and no funds were released. NITI Aayog has recommended that an amount of Rs 24,205 crores be released for Mission Bhagiratha and Mission Kakatiya schemes. The Centre has not even released 24 paise.

18. As per section 94 (1) of AP Reorganisation Act, tax incentives are to be given to attract new industries. However, no significant incentives were given. Bayyaram steel factory, Kazipet coach factory, improving the rail connectivity in the State are some of the issues which are still pending. A nominal amount of Rs 20 crore was provided for the Tribal University. An amount of Rs. 495 crores were inadvertently released to Andhra Pradesh during 2014, under the centrally sponsored schemes. These monies are yet to be received. We can understand the negligent attitude of the Centre by this. An amount of Rs. 500 crore which is due as the Centre's share towards Zaheerabad NIMZ is yet to be released.

19. It is customary for the Centre to accept the recommendations of the Finance Commission. But the present Central Government has not followed that custom. The 15th Finance Commission has recommended that during the year 2020-21, an amount of Rs. 723 crores are to be given to Telangana as a special grant, but the same was disregarded.

20. State specific grants of Rs 2,362 crores and sector specific grants of Rs.3,024 crores were also denied. In all, a sum of Rs.5,386 crores were denied to Telangana by the centre.

21. All of you are aware of the financial crisis which the country faced due to Corona. However no financial assistance was forthcoming from the Centre. Even the money which is customarily due was also not given. The enhanced borrowing under FRBM was linked to reforms in the power sector. Telangana will be deprived of Rs. 25,000 crores over the next five years at the rate of Rs. 5,000 crores per annum. The autocratic attitude of the Centre can be understood from this. For the sake of these Rs 25,000 crores, the State has to implement a series of reforms in the power sector which are particularly against the farming community interests. The State Government is not interested in making the farmers pay for the power which is being provided to them. That is not the policy of Telangana State. The Chief Minister KCR has told Centre that such a policy would not be implemented as long as he is alive. For the sake of four crore people of Telangana, the Government is willing to forego Rs 25,000 crore rupees. This is due to the fact that this Government is for the welfare of the farmers and the leader himself is the son of a farmer.

22. Even in the latest Union Budget, no justice was done to Telangana. No irrigation project was given national status, no money was given to any programme. It was only sweet talk without the offer of any concrete help. Even the borrowing is now conditional.

23. As per the devolution formula recommended by the Finance Commission, the States are supposed to get 41% of the divisible pool. However, the Centre, by imposition of cesses, is constantly reducing the size of the divisible pool. The cesses that are imposed by the Centre are not a part of the divisible pool. The States are receiving only 29.6%, instead of 41% leading to a shortfall of 11.4%. The same was pointed out adversely by the Fifteenth Finance Commission also. However, the Centre has brushed aside those comments and has not taken any corrective action.

24. In spite of all the adversities and limitations, Telangana has become a financially strong economy. This is due to the visionary leadership of our Chief Minister, non-corrupt administration, and effective fiscal policies. In the 75 years of the history of independent India, Telangana is the only State which has disbursed more than Rs 50,000 crores as investment assistance to the farmers. It is the only State which is implementing a free life insurance scheme of Rs. 5 lakhs for all the farmers of the State. It is the only State which has provided financial assistance to 10 lakh poor women for the conduct of their marriages. Telangana is the only State which has provided KCR kits to 10 lakh mothers. It is the only State which has disbursed Rs 46,650 crore as Aasara pensions. It is the only State which has given purified drinking water to every household of the State. It is the only State which provides 24 by 7 quality power to agriculture and to all other sectors. It is the only State which has provided a tractor, a trolley, a dump yard and a crematorium for every gram panchayat in the State. Telangana is the only State that has realised the motto of providing welfare

to every family and bringing a smile on every face. This is the truth borne out by the 7 years of history of the State. This is the truth which cannot be contradicted by anyone.

25. The State does not believe in the trickledown theory of growth. It does not believe in protecting the interests of the big corporations. The Budget is for transformation of the lives of the poor. The Budget has the mark of KCR all over it.

Telangana on a High Growth Trajectory

26. The GSDP of Telangana in 2013-14, at the time of the formation of the State was Rs 4,51,580 crores. By 2021-22, it has gone up to Rs 11,54,860 crores. State's GSDP growth has consistently been higher than the national GDP growth since 2015- 16 and the gap has been widening. At the country level, during 2020-21, there was a negative growth rate of (-)1.4 due to the adverse impact of Corona. Many States have also registered negative growth rates. But Telangana clocked a positive growth rate of (+) 2.2% during 2020-21. This is a matter of great personal satisfaction for me. The fact that Telangana withstood the havoc of the pandemic is a testimony to the strong foundations laid since the formation of the State for sustained and resilient economy. Among the southern States, Telangana stood first with an average annual growth of 11.7 per cent in current prices during the period 2015-16 to 2020-21.

27. As per the Advance Estimates, Telangana continued to maintain higher growth in the GSDP in 2021-22 too at 11.2 per cent at constant prices as compared with the national GDP growth of 8.9 per cent. At current prices, GSDP growth is estimated at 19.1 per cent as compared with the estimated GDP growth of 19.4 per cent. Thus, Telangana recovered much faster following the aftermath of the covid pandemic.

28. With such a sterling performance, the contribution of Telangana to the country's GDP improved from 4.06 per cent in 2014-15 to 4.97 per cent in 2021-22. During the last seven years, Telangana is the only State in the country whose contribution in the national economy has grown by almost 1%.

29. The growth of Telangana has become much more broad- based. Industry and services sectors recorded impressive growth over 2020-21. The secondary sector consisting of manufacturing and construction recorded an impressive growth of 21.5 per cent in current prices over contraction of 0.3 per cent in 2020-21.

30. The services sector too improved its performance significantly to 18.3 per cent in the current year over the previous year's growth of 0.9 per cent.

Per Capita Income

31. In terms of growth of per capita income, a very broad measure of economic development and average living standards, Telangana's performance has been spectacular. In 2014-15, the per capita income of Telangana at Rs.1,24,104 was higher than the national per capita income of Rs.86,647 by 1.43 times. By 2021-22, the per capita income of the State at Rs.2,78,833 exceeded the national average of Rs.1,49,848 by 1.86 times. The per capita income of Telangana is increasing at a faster pace day by day.

32. Telangana recorded a higher growth of 18.8 per cent in per capita income in 2021-22 as compared with the national growth of 18.1 per cent. In 2020-21, Telangana is a top-ranking state in per capita income among all the southern States. This is the achievement of the people of Telangana.

33. From this, it is evident that Telangana maintained its growth momentum even in adverse situations and that it has emerged as an economic powerhouse and as one of the fastest growing States in the country within a short period.

Welfare and Development Programmes

34. Our Government's policy, as articulated by the Honourable Chief Minister, has been that mere growth has no meaning and even legitimacy if the poor are denied its benefits. Telangana has proven beyond any doubt that welfare and development complement each other. In people's welfare, Telangana stands first in the country.

Telangana Dalit Bandhu:

35. This year we are celebrating the 75th year of independence of India. Even after such a long period of time the empowerment of the Dalit community is still a pipe dream. Even though a number of schemes were formulated earlier, they have not yielded the desired results. The real development is not visible in the lives of the dalits. Reservations in education and employment have certainly benefited some members of the dalit community. Still there is poverty amongst the dalits. It is a bitter truth that they are still dependent on their manual labour for their livelihood.

36. Ever since the formation of Telangana, a number of measures were taken for the welfare and development of dalits. A special Act, known as SC / ST Special Development Fund Act was enacted. Funds as per their population proportion or even more are allotted for their development. There is provision for non-lapsing of these funds on a year-by-year basis. Telangana is the first State to have such a provision. We are handing over the details of Special Development Fund expenditure details as usual in a pen drive to all the Honourable Members.

37. Inspired by Bharat Ratna, Dr. B.R. Ambedkar, with the aim of economic development of dalits, CM KCR has introduced a revolutionary scheme known as "Dalit Bandhu". This programme is aimed at eradication of not only poverty but also to put an end to social discrimination. I do not have any doubt in saying that this programme would be a torchbearer for the rest of the country.

38. Dalit Bandhu is not just a scheme. It is an attitude which will provide employment, self-respect and development. It is an effective policy. It is the beginning of a complete transformation. Once economic development is achieved, social discrimination will also subside. Human relationships will become more equal and flourish.

39. Every dalit family of the State will get a financial assistance of Rs. 10 lakhs as part of Dalit Bandhu. In the entire country, assistance on such a scale to a beneficiary has never been provided. It is a historic scheme providing the highest amount of assistance directly to the beneficiary.

40. Previous Governments linked the schemes with bank loans and collateral security. That is the reason why they never achieved the desired results. There is no bank linkage for Dalit Bandhu. No collateral security. The beneficiary has complete freedom to select any business / activity, he / she is good at. The complete financial assistance is in the shape of grants which need not be repaid. This is the greatness of Telangana Dalit Bandhu Scheme.

Dalit Rakshana Nidhi

41. To ensure that a Dalit Bandhu beneficiary family which faces an unfortunate event does not suffer financially, the Dalit Rakshana Nidhi is established. In times of need, money can be spent from this Fund so that the beneficiaries' family can be protected.

Reservations for Dalits in businesses and licences:

42.Telangana is the first State to have reservations in market committees. Due to this, a number of dalits, members of weaker sections and women got an opportunity to become market committee chairpersons. Government has made provision for special reservations in the issue of various business licences to benefit the dalit community.

43. Towards this end, reservations are being provided in businesses such as wine and beer shops and contracts. In the recently auctioned 2,616 wine shops of the State, 261 were allocated to dalits. The families which got these licences never even dreamt that such a thing was possible.

44. By the end of March this year, approximately a total number of 40,000 families are going to be benefited by Dalit Bandhu at a cost of Rs.4,000 crore. The scheme would be implemented in the saturation mode in Huzurabad Assembly segment and four more mandals - Chintakani, Tirumalagiri, Nizamsagar and Charagonda. Apart from that, in all the 118 Assembly segments of the State, 11,800 families would get the benefit at the rate of 100 families per Assembly segment. By the end of next financial year, the programme would cover two lakh families. The Government is determined to cover all the dalit families in the State in a phased manner. In the Budget of 2022-23, an outlay of Rs. 17,700 crore is proposed.

Palle Pragathi and Pattana Pragathi

45. The Government of Telangana has made all the villages clean and green and has provided the basic infrastructure. When we compare the progress achieved in these villages with any other State in the country, no State is even anywhere close. We are thankful to the Honourable Chief Minister who has inspired us to make such a qualitative transformation of the State.

46. The Government of Telangana is achieving wonderful results in the area of comprehensive development of rural areas. A special programme known as "Palle Pragathi" is being implemented. The previous Panchayat Raj Act of 1994 was found to have a lot of deficiencies and was incomplete. Chief Minister felt that a new Panchayat Raj Act is required. A new Panchayat Raj Act was enacted in the year 2018 and is currently under implementation. The new Telangana Panchayat Raj Act very clearly defines and provides for the funds, functions and responsibilities of the functionaries.

Appointment of Junior Panchayat Secretaries

47. Telangana increased the number of gram panchayats to 12,769 as per the requirements of the population. To ensure effective administration, one post of Panchayat Secretary was created in each gram Panchayat. In all, 9,355 new posts were created and filled up. In Panchayati Raj department all vacancies were filled up from the village to the highest level. To oversee the Palle Pragathi and Patna Pragathi programme in a regular manner, IAS officers were posted as Additional Collectors of local bodies.

48. Mahatma Gandhi said that cleanliness is next to godliness. Previously in the villages they used to be dirt everywhere, debris, old and abandoned houses, wells which are not safe and puddles of water which used to breed mosquitoes. There were never enough resources to take care of sanitation. The Government of Telangana has completely transformed the face of villages. On a war footing basic infrastructure was provided. To take care of sanitation and solid waste, every village has been provided with a dump yard. With an expenditure of Rs.330 crores, new electric poles were provided in the villages. LED lights were provided for street lighting. In every village, for providing greenery and plantation, nurseries were established. The village gardens and parks known as "Palle Prakruthi Vanams" were also developed.

49. Previously there were only 84 tractors for sanitation purpose across the state. Today their number is 12,769. Every village has now a tractor, trolley and a tanker. With improvement in sanitation, there is an improvement in public health. Mosquito menace has come down and incidence of malaria has also decreased.

50. The Government has constructed Vaikunta Dhamams in all the villages with an outlay of Rs.1,547 crores. These dhamams are facilitating respectful disposal of the dead bodies. Every month, an amount of Rs.227.5 crores is released to the Gram Panchayats.

51. Under the Sansad Adarsh Gram Yojana, Government of India has declared the top 10 ranks. Out of these, seven were bagged by the gram panchayats of Telangana. This is an excellent indicator of development happening in the villages. In Gandagi Mukt Bharat awards, Telangana stood first in the country in terms of the maximum amount of shramdan. In Deen Dayal Upadhyaya

Sashaktikaran awards, along with Sanga Reddy Zilla Parishad, Koratla and Dharmapuri mandals and 6 gram panchayats won awards.

52. Corona has hit employment opportunities across the country. It is imperative that the Government of India provides new employment opportunities. However, in the recently introduced Budget, there has been a reduction in the allocation for MGNREGA programme by Rs.25,000 crores. This will have an adverse impact on the provision of rural employment. Hence, it is requested that the Centre may increase the allocation.

In this Budget and allocation of Rs 3330 crores is proposed for the Palle Pragathi programme.

Pattana Pragati

53. Telangana is a fast-urbanising State. In this context, the Government of Telangana has recognised that the cities of the State have to be developed in a planned manner. Keeping in view the present and future needs of the urban areas, a new Municipal Act was brought in. In the urban areas, for the development of the cities, a programme called "Pattana Pragati" was launched. All the municipalities are being provided financial assistance every month. To provide safe drinking water, Urban Mission Bhagiratha programme is undertaken. To enhance the green cover, all the municipalities and corporations have to spend 10% of their Budget towards green initiatives.

54. After the introduction of TS- bPASS, getting building permissions has become easy. If the area is up to 75 square yards, no building permission is required. For areas which are up to 500 square metres, one can get building permissions online with self- certification through a single window.

55. Across the State, construction of integrated veg and non-veg markets in the cities is going on at a brisk pace. To create infrastructure in the towns, an amount of Rs.3,000 crores is being spent through TUFIDC. To convert the legacy waste into fertiliser, a programme of bio mining is being taken up in 123 municipalities with an outlay of Rs.276 crores. Similar to rural areas, even in towns, Vaikunta dhamams are being constructed.

56. In 141 municipalities of the State, to increase the green cover 1,602 nurseries are established. LED Street lights are also provided in all the municipalities. In the year 2021, the Government of India gave Swachh Sarvekshan awards. In these awards, Telangana municipalities bagged 12 awards in different categories. An amount of Rs.1394 crores are proposed under Pattana Pragathi programme.

Education

57. Education is a powerful weapon which can change the world. It is not merely for getting some marks in the exams but also for basic changes in the society. This is the firm belief of the Government of Telangana. During the movement, KCR was particular that there should be free education in Telangana from KG to PG. As the Chief Minister of the State, he has taken steps towards the same. To start with, focus has been placed on residential education.

58. During the six-decade rule of the combined State, there were only a few residential schools. These schools had minimal facilities. After the formation of the State, the Government has improved the infrastructure in existing schools and started a large number of new schools. Today, we have 973 residential schools across the State, with excellent infrastructure providing high quality education to the students.

59. Our Chief Minister, KCR believes that when we educate a woman, we educate the entire nation. Especially the focus should be on educating dalit and tribal girls so that they do not drop out of the education system. Towards that end, the Telangana Government has started 46 women residential degree colleges. In 5 residential colleges, postgraduate courses are also introduced. Nowhere in the country, residential institutions for women were started on such a large scale. This effort was lauded by the 15th Finance Commission.

60. The Government of Telangana provides good quality food with fine rice and nutritious meals. Uniforms, books and other amenities are also provided free.

61. Telangana leads the country in terms of the number of residential educational institutions. These schools are set up with international standards. The students who have passed out of these institutions are now studying not only in premier institutions of India but also abroad. They are getting admissions into prestigious institutions such as IITs and IIMs.

Mana Ooru - Mana Badi / Mana Basti - Mana Badi

62. In the initial stages, the Government's focus was on residential education. During the next phase, we are now focusing on improving the other schools. For this a new scheme called "Mana Ooru Mana Badi" is launched. The Government has initiated measures to introduce English medium in all the schools. The poor students who study predominantly in Government schools also should also have the benefit of studying in English. These students also get opportunities on par with others. That is why the Government is introducing English as the medium of instruction.

63. As per the requirements of the modern era, the Government is providing infrastructure in the schools in a big way. "Future of the country is decided in classrooms" said the Kothari Commission. The State Government wants to link the classrooms with the wider world and is investing in digital education.

64. Across the State, to develop the schools in a huge way, a programme with an outlay of Rs 7,289 crores is being launched. This programme is known as "Mana Ooru Mana Badi" in rural areas and as "Mana Basti Mana Badi" in urban areas. In Phase 1 of the program, a mandal is taken as a unit, and works in 9,123 schools within an outlay of Rs 3,497 crores are going to be grounded. These works are being taken up in those schools which have higher enrolment. The Government is not going to discriminate based on whether an Assembly seat is held by the ruling party or by the opposition party. This programme will be taken up in all the mandals across the State.

65. In all, 12 different types of works are being proposed. These are, 1. Digital Education 2. Electrification 3. Drinking Water. 4. Adequate Furniture 5. School Repairs 6. Painting of the Schools 7. Green Chalk Boards 8. Kitchen Sheds 9. Compound Walls 10. Additional Classrooms 11. Dining Halls in High Schools and 12. Toilets with water facility. Along with this, there would be focus on children's learning outcomes also. All the schools of the State would have facilities which are on par with corporate schools.

66. The Government of Telangana believes that women have to be at the forefront in higher education also. To achieve this, I am proud to announce to this August House that the first women University of the State of Telangana is going to be established. An outlay of Rs 100 crores is proposed towards the same. When the State was formed, there was not a single forest college. To plug the gap, the Government started a forest college at Mulugu. Now, it is decided that this college would be upgraded and made into a Forest University. An outlay of Rs 100 crore is proposed towards the same.

Healthcare and Medical Sectors

Super speciality hospitals on four sides of Hyderabad

67. To expand the medical facilities in Hyderabad, the Government has decided that there would be super specialty hospitals in all the four sides of the city. These institutions will be collectively known as Telangana Institutions of Medical Sciences (TIMS). These hospitals will be established at Gachibowli, LB Nagar, Alwal and Erragadda. With each of these super speciality hospitals having 1000 beds, the poor people need not look at corporate hospitals for their healthcare needs. Similarly, there is an addition of 2,000 beds that is being planned at NIMS. With this, the total number of beds in NIMS would increase to 3,489.

Health city in Warangal

68. Government has decided to establish a "Health City" in Warangal. Already Kaloji Narayana Rao Health University is established at Warangal. A new super speciality hospital with 2,000 beds is going to be constructed. The Honourable CM has already laid the foundation for this hospital. With an outlay of Rs 1,100 crores, this hospital will function in a building with 24 floors and with 35 super specialities. This will have facilities for transplantation of kidneys, liver and other organs. Modern cancer treatment facilities such as chemotherapy and radiation would also be made available.

Medical College for every district

69. There were only three Government medical colleges which were established in the Telangana region during the 60 years rule of the combined State. Osmania, Gandhi hospitals were established even before the combined State. TRS Government has established twelve new medical colleges in the last 7 1/2 years. The total number of medical colleges today in the State is 17. I respectfully submit to this House that such a large increase in the medical colleges was only possible because of the formation of Telangana which in turn was only possible because of the leadership of KCR.

70. As soon as the State was formed, four new medical colleges were established in Mahabubnagar, Nalgonda, Suryapet and Siddipet. These colleges are functioning well. The PG courses are also going to be taught in these institutions. Another eight medical colleges are sanctioned at Mancherial, Ramagundam, Jagtial, Wanaparthy, Nagarkurnool, Mahabubabad, Kothagudem, and Sangareddy. All steps are being taken to ensure that these colleges start functioning from the next academic year. The building construction is going on rapidly and the staff is also being recruited.

71. I am sharing another good news with the people of the State. The Honourable CM has decided that all the districts of the State will have Government medical colleges. These would be established over the next two years. This calendar year, we are going to start eight new medical colleges at Asifabad, Bhupalpally, Vikarabad, Sircila, Janagaon, Kamareddy, Karimnagar and Khammam. During 2023, new medical colleges would be established in the balance eight districts namely - Medak, Medchal, Ranga Reddy, Mulugu, Warangal, Narayanpet, Gadwal and Yadadri. The Government is proposing an outlay of Rs 1,000 crores towards the establishment of new medical colleges.

Basti Dawakhanas

72. Earlier, there were no medical facilities in bastis of Hyderabad. Poor people had to go to private hospitals as there were no alternatives. To change this situation, Honourable CM has decided that there should be 350 basti dawakhanas in Hyderabad. At present, 256 basti dawakhanas are functioning. These facilities are providing free medical care as well as 57 different types of tests. Free medicines are also being distributed.

People of Hyderabad have expressed their happiness with these basti dawakhanas as they no longer have to go to private hospitals. The Government has started the work to establish 94 basti dawakhanas in HMDA area. Encouraged by this response, the Government has now decided to open another 60 basti dawakhanas across the municipal corporations and municipalities. The 15th Finance Commission has praised the functioning of these basti dawakhanas and has recommended that the other States also should establish similar facilities.

73. Recently in Rajya Sabha even the Government of India appreciated the work being done by the State in the healthcare sector. Telangana stands number three in the country in terms of per capita Government expenditure on healthcare. This was revealed in the statistics provided by the Government of India. The per capita expenditure of Telangana stands at Rs.1,698.

Infrastructure improvement in Hospitals

74. The Telangana Government is improving the infrastructure on a large-scale in all the hospitals. A large number of equipment and medical devices were procured. Drugs and other facilities are also

improved. Telangana diagnostic centres are established in all the district headquarters. These centres are providing excellent quality services to the people. They do more than 57 different kinds of tests for free. For the benefit of kidney patients there are 42 free dialysis centres working in the State. In these centres, services are provided through 313 dialysis machines. The Government has decided to establish more such centres and to increase the number of machines as per the requirement. Free bus pass facility is being provided to the patients who visit the dialysis centres. In the Government hospitals in the State, CT scan, MRI test are made available at 14 places. Along with Hyderabad, Cath lab facilities are made available at Khammam, Warangal and Adilabad. In these facilities, heart related surgeries are being performed.

75. Patients need good food along with medical care in hospitals. Government has decided that the patients will be provided with nutritious food. For this, the diet charges are being doubled. For patients who are suffering with TB and cancer, the diet charges are being increased from Rs.56 per bed to Rs.112. Similarly for other patients, the diet charges are being increased from Rs.40 to Rs.80. An outlay of Rs.43.5 crores is proposed in the Budget.

76. In Hyderabad there are 18 major hospitals. In these hospitals apart from the patients there would also be other family members who attend to them. It has been decided that these attendants also will be provided subsidised food. It is expected that daily 18,600 people would get this benefit. An outlay of Rs.38.66 crores is proposed for the same.

77. To improve the sanitation in the hospitals Honourable Chief Minister has decided to increase the wages which are being paid to sanitary workers and others. For this, the sanitation expenditure per bed is being enhanced from Rs.5,000 to Rs.7,500. An outlay of Rs.338 crores is proposed in the Budget. All the above decisions are clear indications that Honourable CM always is in favour of taking care of the poor people's needs from a humane perspective.

Modernisation of Mortuaries

78. The mortuaries in the State are in a pitiable condition. To modernise 61 mortuaries across the State, Government has sanctioned an amount of Rs.32.5 crores.

79. The ceiling on Arogyasri was Rs.2 lakhs earlier. Now this is being enhanced to Rs.5 lakhs. For heart, liver and bone morrow transplantations, assistance up to Rs.10 lakhs will be provided. These measures will benefit the poor.

80. Across the State, the Government established 22 new MCH hospitals with an outlay of Rs. 407 crores. The labour rooms in these hospitals are modernised as per UNICEF standards.

81. There are 300 Amma Vodi vehicles which transport pregnant women to the hospital. Telangana stands number one in the country in the identification of high-risk pregnancies and increasing the number of institutional deliveries in Government hospitals. Even in the matter of reduction of maternal mortality rate, Telangana is amongst the top States.

Effective control of Corona

82. The Government has taken effective measures to control Corona. All precautionary measures were taken to face any eventuality. In a recent observation, the Honourable High Court of Telangana has also appreciated the efforts made to control Corona virus. All the beds in the hospitals were converted into oxygen beds. Paediatric ICUs were established. Steps have been taken to increase supply capacity of oxygen from 135 tons per day to 550 tons.

83. The fever survey conducted in the State has given good results. The Government staff went from House to House and conducted tests for Corona. All the people who were tested positive were provided with Corona kits. Patients who needed better care were shifted to hospitals. Niti Aayog has identified the fever survey as one of the best practices in its report. It has Stated that - "... this is an effective measure to arrest the spread of virus in the preliminary stages itself. Further, this has also reduced the pressure on the hospitals".

84. The Economic Survey has identified Telangana as the third best State in the country in implementing an effective plan against the spread of Corona. Even on the vaccination front, Telangana is ahead of the national average.

With Agriculture Development, the State is now Annapurna

85. With the effort made by the Telangana Government the State has seen unprecedented progress in the agriculture sector. The State is now abundant with agriculture produce. The total amount of production has gone up enormously.

86. There is so much agriculture produce that there are not enough labour to carry it. There are not enough scales to weigh it. Mountains of grain are now coming to the markets.

87. In the combined State, the total amount of money spent by the Agriculture Department in the Telangana area in a decade was Rs.7,994 crores only. After the formation of the State, so far the Government has spent through the Agriculture Department an amount of Rs.83,989 crores. This enormous increase in expenditure by the Agriculture Department has been possible only due to the formation of the new State and due to the TRS Government.

88. During 2014–15, the total cultivated area in Telangana was 1.31 crore acres. By 2020–21 it has increased to 2.09 crore acres. Similarly, the production of paddy in 2014–15 was 68.17 lakh metric tonnes. By 2020–21, the production has increased to 218.51 lakh metric tonnes. Today, Telangana has proudly become the Annapurna - provider of food for the rest of the country.

Rythubandhu

89. The scheme which nobody dreamt about, which is beyond anybody's imagination, which nobody has applied for, which nobody did a Dharna and demanded for and which was not part of any election manifesto – is Rythu Bandhu, which KCR as a farmer and as a son of a farmer has thought about, conceived and introduced in Telangana. The scheme has become the mother of all welfare schemes in the country. Several State Governments – West Bengal, Andhra Pradesh, Odisha, Jharkhand had taken inspiration from this. Even the Government of India got inspired by this program.

90. The United Nations has also praised the scheme. Noted Economists, Dr. Arvind Subramanian and Dr. Ashok Gulati have also praised the scheme.

91. The Government is providing investment support of Rs.10,000 per acre per year to all the farmers. With this, farmers are now able to cultivate their lands without any worries. The farmers have come out of the debt trap. So far through Rythu Bandhu in the past eight seasons, the Government has deposited Rs 50,448 crores into the accounts of 63 lakh farmers. In history, no Government has ever given so much assistance to the farming community. When the amount distributed through Rythu Bandhu crossed Rs.50,000 crores, farmers across the State celebrated the event as Rythu Bandhu Varotsavalu.

Rythu Bima

92. The Government of Telangana, apart from taking care of the welfare of the farmers is also working hard to take care of their families. Due to any unforeseen reason if a farmer dies the family should not be put to hardship. With this objective in mind, Rythu Bima scheme was introduced. Even if a farmer has half gunta of land, he is eligible to get five lakh rupees as insurance. The entire premium amount is being borne by the Government.

93. The previous Governments used to pay a paltry amount towards farmers who have committed suicide. Even to get that amount, farmers' families had to undergo lot of difficulties. With tears in their eyes and with an application in their hand along with the small kids, the farmers used to go around the offices often in vain. As an MLA, I have seen these sufferings from very close quarters.

94. The situation has dramatically changed after the introduction of Rythu Bima. The family members do not even have to go out of their house. There is no need for an application. Within the mourning period itself, the insured amount of Rs.5 lakhs is reaching the family. So far 75,501 families were given a benefit of Rs.3,775 crores. The scheme is the hallmark of the humane approach of KCR.

95. During 2013–14, the growth of agriculture and allied sectors in Telangana was only 4.0% at constant prices. Due to the proactive measures taken by the Telangana Government this growth has increased to 29.0% by 2019–20. Farming, which was looked down upon during the combined State rule is seen as a boon today.

96. The cotton production has increased significantly in the State. When the State was formed the total amount of cotton produced was 18.45 lakh tonnes. Today it has increased to 31.60 lakh tonnes. As the cotton produced in Telangana is of good quality, there is an excellent demand in the international market for the same.

97. When we recall the difficulties faced by the farmers for seeds and fertilisers in the combined States, we feel like crying. The fertilisers were distributed from the police stations. The farmers used to keep their slippers in the line for days together to get fertiliser. Police lathi charge was a common occurrence in the places where fertiliser was being distributed. As an MLA, even I have myself clashed with the then Governments regarding these issues.

98. The farmers were demanding five hours of quality power supply in the combined State's rule. The then Governments were not able to meet even this dire need. Apart from power cuts, there was an increase in electricity charges which had a negative impact on the farming sector. The protesting farmers were shot at and killed. The movement for separate State of Telangana was borne out of the suffering of the farmers. Day by day, it gathered momentum and the combined State's rule had to be ended due to the enormous agitation.

99. As soon as Telangana was formed, the Government took steps to strengthen the Agriculture Department. The State was divided into agriculture clusters and for every cluster, one agriculture extension officer was appointed. In all 2601 AEOs are now working.

Loan Waiver

100. After the formation of the State, an amount of Rs.16,144 crores of outstanding loans of 35.32 lakh farmers were waived off by the Government. In the second round of loan waiver, the Government has waived off loans of 5.12 lakh farmers. Loans upto Rs 50,000 would be waived off by the end of March this year. Further, during the next financial year, loans upto Rs 75,000 would be waived off.

Oil Palm Cultivation

101. There is a lot of demand for palm oil. India imports Rs 80,000 crores worth of palm oil annually. After availability of water from irrigation projects, the lands of Telangana have become suitable for oil palm cultivation. It is easy to cultivate palm oil. There is no pest attack. No menace from monkeys and wild boars. The farmer is getting a good income from cultivation of oil palm. Hence, the Government of Telangana is promoting the cultivation of oil palm in a big way.

102. During 2022-23 the target for cultivation of oil palm is 2.5 lakh acres. The outlay for the same is Rs 1,000 crore. Telangana is the only State in the country to encourage oil palm cultivation on such a large scale. The farmers of Telangana are requested to utilise this scheme in a big way and to take up the cultivation of oil palm.

103. For organising farmers' meetings, Telangana Government has constructed 2,601 Rythu Vedikas with an expenditure of Rs 572 crores. Facility of this type is not available anywhere else in the country.

104. There is a lot of opposition to the policies of the Centre in the agriculture sector across the country. Farmers of the country have agitated in a big way against the so-called reforms which the

Centre has introduced in the agriculture sector. The farmers are claiming that in reality these laws favour big corporations. Demanding the repeal of the farm laws, lakhs of farmers have agitated for more than one and a half year on the outskirts of Delhi, braving the elements of hot summer and cold winter. Yielding to the demands of the farmers, the Centre had to take back the farm laws and also had to apologise to the farmers.

105. In spite of all this, the Centre has not changed its stance. In the recently introduced Union Budget, there is a reduction in the fertiliser subsidy by Rs.35,000 crores. Due to this, there is likelihood of an increase in the price of certain fertilisers. As there is an increase in the price of petrol and diesel, farmers across India are already agitated. On top of this, if the fertiliser prices also go up this would be an unbearable burden on the farming community.

106. Even though the Centre's attitude is against the farming community, Telangana Government is not compromising as far as the farmers interests are concerned. With the effort made by the Government which has led to the development of the agriculture sector, there is a dramatic transformation in the rural areas. Migration for work has stopped. In fact, labour from other States are coming to Telangana to work in the farms.

107. As the farmers are able to grow 2 to 3 crops in a year, there is a boost in their confidence. It also enhanced their purchasing capacity. Farming and allied sectors have taken a new shape. Employment opportunities have increased. We see a large number of tractors, combined harvesters, JCBs and dozers in the villages. With agriculture development, the rural economy has become strong. In the State GSDP more than 20% is now contributed by the primary sector. This is a clear indication of the change in Telangana rural areas. In the Budget, an amount of Rs. 24254 crores is proposed for agriculture and allied sectors.

Irrigation

108. The lifeline for a farm or a tree or a man is water. In the combined State, the difficulties faced by Telangana in irrigation sector cannot be described in words. The tagline for the moment for a separate Telangana State was : "Water – Funds – Jobs" . Chief Minister KCR undertook the development of the irrigation sector like a penance. In the last 7 1/2 years, there is wonderful development in this sector. A new chapter is written in the history of irrigation.

109. In 2014 water was available only for 20 lakh acres in Telangana. By 2021, this has increased to 85.89 lakh acres. With determination and commitment everything can be achieved. This is amply demonstrated by the development of the irrigation sector in Telangana.

110. All the different sectors and schemes in irrigation such as – projects, canals, tanks, check dams, small and big lift irrigation schemes were all brought under a single umbrella by the Honourable Chief Minister and the Irrigation Department was reorganised accordingly. As the projects are about to be completed, the focus of the Government is now shifting towards their operation and maintenance.

Mission Kakatiya

111. For centuries Telangana's agriculture was dependent upon irrigation tanks. Government took up the tank rejuvenation programme under Mission Kakatiya in a very big way. All the tanks of the State and also the check dams were repaired and rejuvenated with an outlay of Rs.5,350 crores. With this, an ayacut of 15.05 lakh acres of area was stabilised. The storage capacity of the tanks has increased. This has given a fillip to fish production. The Government has linked all these tanks with the canals of irrigation projects in the State.

112. With an outlay of Rs.3,825 crores, the Government has taken up construction of 1,200 check dams across rivers and streams. In the first phase, the construction of 650 check dams is about to be completed. The balance check dams would be completed during the next financial year.

113. Kalwakurthy, Nettempadu, Bheema, Koil Sagar, YellamPalli, mid Manair, and Devadula are some of the pending projects which have been completed on a fast track mode and have become

operational. With these projects, an area of 16 lakh acres is being irrigated. With the completion of these projects, several drought prone areas such as Palamuru have become green. Labour migration has stopped.

114. To provide irrigation facilities to Palamuru and Rangareddy districts, the Government has taken up Palamuru Rangareddy lift irrigation scheme with an outlay of Rs.35,200 crores. More than 70% of the works are completed. To ensure availability of funds, the project is linked to Kaleshwaram Corporation. So far, an amount of Rs.18,500 crores has already been spent. As part of the project, works relating to reservoirs and pump houses are going on at a brisk pace at Narlapoor, Yedula, Vattem, Karivena, Uddandapoor. Overcoming all the hurdles, the project is going to irrigate 7 lakh acres in the erstwhile Mahbubnagar district and five lakh acres in the erstwhile Rangareddy district and 30,000 acres in the erstwhile Nalgonda District. Thus, an area of 12.30 lakh acres will receive irrigation water from this project. In addition, drinking water will be provided to more than 1,000 villages along the way.

To provide irrigation facilities to the drought prone areas of Munugode, Devarakonda, Achampet and Kalwakurthy areas of Nalgonda district, R. Vidyasagar Rao – Dindi project is taken up with an outlay of Rs.6,190 crores. This will irrigate 3.41 lakh acres. There is temporary interruption to the work due to certain elements who have approached the courts. Overcoming these hurdles, the Government is determined to complete Palamuru Rangareddy and Dindi projects during the next financial year.

115. Works relating to Devadula, Sitarama, Seethamma Sagar, Chanaka Kornata projects are going on at brisk pace. Further the Government is in the process of calling for tenders and entrustment of the works for the following projects – Wardha barrage, Kupti, Chennuru lift irrigation, Nalgonda lift irrigation ,Gattu lift irrigation scheme of Gadwal district,and Vikarabad Ranga Reddy lift irrigation scheme.

116. Sammakka Saarakka barrage is ready for inauguration. With this, the erstwhile Warangal district will have abundant supply of irrigation and drinking water through Devadula.

117. The construction of Kaleshwaram is a historical event. Annapurna, Ranganayaka Sagar, Konda Pochamma Sagar reservoirs which are part of Kaleshwaram project have been completed and are operational. Normally reservoirs are built where the river flows. Against this, Mallanna Sagar is built at a place where there is no river or a stream. A reservoir of such a magnitude has never been built in such a location and this is a miracle in itself.

118. The largest reservoir of a lift irrigation scheme anywhere in the country is Mallanna Sagar. On 23rd February,2022 Honourable Chief Minister inaugurated this. With a capacity of 50 TMC, this is the largest reservoir in the Godavari basin after Sriram Sagar. There were several obstacles which were created to stall the construction of the project. There were several nay sayers. More than 350 cases were filed in the courts. Before the steely determination of the Chief Minister, none of these obstacles could stand. Godavari rivers have now entered Mallanna Sagar. Honourable Chief Minister himself has washed the feet of Komuravelli Mallanna with Godavari waters taken from Mallanna Sagar.

119. Government has recently laid the foundations for Sangameswara and Basaveshwara projects. These projects would provide irrigation to 3.9 lakh acres in Sangareddy district. With these projects, the severely drought prone areas of Narayankhed, Zahirabad, Sangareddy and Andol constituencies will become green.

120. Along with Sangameswara and Basaveshwara projects, the Government is ensuring that the balance packages of Kaleshwaram projects related to Nirmal, Nizamabad, Kamareddy, Yadadri Bhuvanagiri, Medak and Sangareddy districts are also being expedited.

121. There is no assistance provided from the Centre for irrigation projects of the State. Not a single project is given the national project status. Recently, in the Union Budget the Centre has

provided the national project status to Ken Betwa project in Bundelkhand region. In Karnataka, Centre is in favour of giving a similar status to Upper Bhadra project. However, no such status is being extended to any project in Telangana. There is no response from the Centre in the matter of referring the issue of determining the share of Telangana in the river Krishna. under section 3 of Inter State Water Disputes Act. There is no response despite repeated requests. The share of Telangana in Krishna water is not being determined, however all the Telangana projects are brought under Krishna River Management Board. This clearly shows that the Centre would not do anything which favours the State and on the contrary would actively pursue those issues which are against the interests of the State.

122. It has been five months since the submission of DPRs related to Godavari projects to the Central Water Commission. No clearances are forthcoming. I urge and make an earnest appeal to the Centre to grant clearances expeditiously through this Assembly. There are no clearances for Godavari projects but however it is surprising to see that the linking of Godavari with Kaveri River is being prominently mentioned in the Union Budget. This is clearly against the interest of Telangana State.

123. Whatever may be the obstacles, they do not deter our Honourable Chief minister. Already one crore acres of the land of Telangana is getting irrigation water. We will continue to work with the same zeal and this is an assurance that this Government is making to this House.

Electricity

124. Telangana made history by putting an end to the woes in the electricity sector. We are the only State which supplies quality power of 24 hours to all the sectors. There were only power cuts in the combined State, but today there is only light everywhere. There have been a number of Chief Ministers who wielded power but none of them could solve the problems of the electricity sector. This is only possible to our Honourable Chief Minister KCR as he is not only the son of a farmer but also firmly favours the farmers.

125. The State has made enormous progress in electricity generation, transmission and distribution since 2014. When the State was formed the installed capacity of power was 7,778 MW. Due to the efforts made by the State, today it has reached 17,305 MW.

126. We are leading the country in terms of per capita consumption of power. In 2014, the per capita consumption was 1,110 units. By 2021, it has reached 2,012 units. Compared to the national average, our consumption is higher by 73%. This is a very good indicator of the progress that the State has made.

127. The State used to generate 74 MW of solar power in 2014. Today we are generating 4,431 MW. In the ensuing two years, this is likely to go up to 7,000 MW.

128. Telangana Government has completed Bhadradri thermal power plant and has started power generation. The four units of the plant are fully operational with 1080 MW capacity.

129. In Nalgonda district, the Yadadri ultra-mega power plant works are going on rapidly. By 2023, this project would be completed and Telangana would become a power surplus State.

130. In the month of March last year, the electricity demand in the State touched a peak of 13,688 MW. The State has created infrastructure for supply and distribution even if the peak demand goes up to 17,000 MW. An amount of Rs.34,970 crores has been spent so far to strengthen the distribution and transmission network.

131. There were power cuts and power holidays to the industry and manufacturing sector earlier. Today, we are able to supply power for 24 hours and the manufacturing units are working in three shifts. The labour is able to get uninterrupted work.

132. As per the instructions of the Honourable CM to ensure uninterrupted power supply to greater Hyderabad, the transmission and distribution network at 400 KV and 220 KV level has

been strengthened. This has ensured that there is no power cut even for a second in the capital region.

Mission Bhagiratha

133. Chief Minister KCR took a vow that unless the drinking water problem in the State is solved in five years, he is not going to ask for votes. He designed the Mission Bhagiratha project and ensured that all habitations and households of the State get safe treated drinking water.

134. There is no longer a fluoride problem in the State. In the 70 year history of the State, no party leader has been able to resolve the fluoride problem. The Government of India has made a declaration in the Parliament that there have been no new cases of fluorosis in Telangana.

135. With Mission Bhagiratha, there are no longer street fights for water. There is no longer a demonstration of empty vessels. There are no longer arguments in the Assembly about the drinking water problem. The prestigious Mission Bhagiratha was complimented by Niti Aayog. However, no financial assistance has come from the Government of India. Taking inspiration from Mission Bhagiratha, the Centre has introduced a flagship programme known as Har Ghar Jal. Resources are being spent from the Central Budget on this programme. The State has stood as a role model but is not getting any funds.

Telangana ku Haritha Haram

136. Ecological balance is only possible when there is 33% tree cover. Telangana Ku Haritha Haram is one of the largest efforts anywhere in the world to increase the green cover. As part of this programme, the Government has planted between 2015 and 2022, a total of 243 crore plants. It is not only about planting but also ensuring that they survive and grow.

137. Rejuvenation of the forest area is being taken up by the Forest Department in a big way. So far an amount of Rs.8,511 crores has been spent. From 2015, when the Haritha Haram programme started in the State, an area of 9.65 lakh acres of forest land has been rejuvenated. With the inspiration of Honourable CM, the programme is being taken up in a mission mode.

138. Urban Forests are being developed in cities and towns. So far 109 urban forests have been developed. Wherever you look in Telangana, there is greenery. Forest Survey of India has declared that the forest cover in the State of Telangana has increased by 7.7% from 2014 onwards, when the State was formed.

139. The Chief Minister, who is a nature lover has introduced a unique concept known as Haritha Nidhi. This kind of Fund is not constituted anywhere in the world. Telangana is the first State to establish Haritha Nidhi. To give a sense of participation for everyone, the Government has requested that people from different walks of life such as, elected representatives, Government officials and others to make a contribution to this Fund. The objective of the Fund is to give a stake to every citizen in the protection of the environment. An amount of Rs. 932 crores is proposed in the Budget for Haritha Haram.

Welfare in Telangana

140. A lion's share of the Budget is being spent on welfare activities. The welfare programmes being implemented in Telangana are role models for the rest of the country. It is no exaggeration to say that the golden age of welfare is ushered in by the TRS Government.

Aasara Pensions

141. Telangana Government increased the quantum of pension being given to the poor people. The pension to old age people, widows, AIDS patients, handloom workers, toddy tappers is increased from Rs.200 per month to Rs.2,016 per month. The pension to differently abled is increased from Rs.500 to Rs.3,016. In no other State, the differently abled people get such a large pension. The credit completely goes to Telangana. Even single women, beedi workers, and filaria patients also get a pension of Rs.2,016 per month.

142. During 2014, the total number of Aasara pensioners was 29,21,828 only. Today the total number of beneficiaries who get a pension is 38,41,000. During the last 7 1/2 years, the Telangana Government has spent an amount of Rs.46,650 crores towards Aasara. This clearly reflects the humane approach of our Government towards the poor.

143. The Government has reduced the age limit for Aasara pensions from 65 to 57. There is a delay in implementation due to Corona. It is decided that the reduced age limit will be made operational from the next financial year. For Aasara pensions in the Budget of 2022-23, the Government is proposing an outlay of Rs.11,728 crores.

Kalyana Lakshmi and Shaadi Mubarak

144. The only Government in the country which has conducted 10,00,000 marriages of poor girls is the Telangana Government. This is a record in the welfare sector. For the conduct of marriage of the daughter, the Government gives a financial assistance of Rs.1,00,116 to her mother. The beneficiaries of Kalyana Lakshmi and Shaadi Mubarak and their families are thankful to the Government for the assistance. The blessings of these families are the source of eternal strength.

145. As the age limit for the Kalyana Lakshmi programme is 18 years, this has also prevented child marriages. The same is confirmed in the research work done by the NGOs. An outlay of Rs. 2750 crores is being proposed towards Kalyana Lakshmi and Shaadi Mubarak.

Food Security

146. A society can progress when there is food security. That is why Mahakavi Gurazada has said that "Tindi Kaligithe Kanda Kaladoyi ". In the combined State, every white ration card holder used to get four kgs of rice per person per month. There was a limit of 20 kgs of rice on the entire card irrespective of the number of family members. The Telangana Government has removed this limit. Now every member of the family is entitled to get six kgs of rice per person and there is no limit per card.

Dignity Housing to the Poor - 2 BHK Scheme

147. Telangana Government, with an objective of providing a dignified dwelling of decent size, is implementing the 2BHK programme. Under this programme, houses are constructed with hundred percent subsidy. So far, the Government has sanctioned 2,91,000 houses. Out of these 1,70,000 houses are completed. The balance houses are at various stages of construction.

148. The previous Governments used to give a very small amount of money towards the construction of houses. Even this amount was paid in instalments. As this was not sufficient for the construction of a house, the poor people used to raise loans for the same. In contrast, the Telangana Government is constructing houses completely free without any burden on the beneficiary.

149. There were several representations made by the people's representatives to the Chief Minister that financial assistance be provided even to those poor people who want to construct houses in their own plots. In this context, the Chief Minister has decided to launch a two-bedroom housing scheme for those people who have their own plots with a unit cost of Rs.3,00,000 per house.

150. In the coming financial year, the Government has decided that across the State four lakh beneficiaries will be provided assistance to construct houses with a unit cost of Rs.3 lakhs. For each of the Assembly segments of the State, 3,000 houses are going to be taken up. With this, a total number of 3,57,000 houses will be taken up in the MLA Assembly segments. Further, a total of 43,000 houses would be available for allocation by the Chief Minister in special circumstances such as, for displaced people and those affected by natural calamities. The 2BHK scheme is a role model for the rest of the country. No other Government in the country has taken up such a scheme. In the Budget, an allocation of Rs.12,000 crores is proposed for the 2BHK programme.

Tribal Tandas and Hamlets as Gram Panchayats

151. The scheduled tribe community has struggled for a long period of time to have their own rule in their tandas and gudems. The previous Governments never paid heed to the struggle. The TRS Government has responded and fulfilled the long-standing demands of the ST community. All the gudems and tandas have now become gram panchayats. With this, across the State 3,146 STs have now become sarpanches.

152. The Government has decided to construct Gram Panchayat buildings in these tribal and adivasi panchayats. With a unit cost of Rs.25 lakhs, these buildings would be taken up with a total outlay of Rs. 600 crores. The tribals are having self-rule within their areas. In a parliamentary system like ours, this is a very landmark achievement. With the timely release of funds, even the small tandas and hamlets are developing in a wonderful manner.

153. The Government has taken up electrification works in these tribal and adivasi villages which are in interior areas. To provide three-phase electricity for agricultural requirements, a programme is underway with an outlay of Rs.215 crores. This programme is likely to be completed in the next 2 to 3 months.

154. For the domestic use of scheduled tribe communities, free power up to hundred units is being provided.

155. To improve the connectivity, it is now proposed to take up construction of roads to the ST habitation with an outlay of Rs.1,000 crores from STSDF in the Budget.

Adivasi and Banjara Bhavans

156. The Government has allocated very costly lands in Hyderabad to construct Adivasi and Banjara Bhavans. These buildings are taken up with an outlay of Rs.72 crores and are ready for inauguration. Across the State, 32 Bhavans for adivasis girijans are also under construction.

Tribal and Adivasi festivals are now Government Festivals

157. The hero of Adivasis, Komaram Bheem's Jayanti and the God of Banjaras Seva Lal Maharaj's Jayanti are now celebrated as State festivals. Sammakka Sarakka Jatara is also being celebrated as a State Jatara. During the current year, an allocation of Rs.75 crores is made for the Sammakka Sarakka Jatara. Nagoba Jatara, Baurampur Jatara and Gangubai Jatara are also being celebrated by the Government every year.

For the welfare of the scheduled tribe community, an allocation of Rs. 12565 crores is proposed in the 2022-23 Budget.

Welfare of BCs

158. The TRS Government is implementing several innovative schemes for the development and welfare of the weaker sections and backward classes. Financial assistance is provided to these committees. Huge outlays and expenditures are incurred on these programmes.

Welfare of Golla Kuruma and Fisherman

159. The Government has taken up a massive sheep distribution programme to Golla and Kuruma communities who depend on sheep rearing for their livelihood. With a total outlay of Rs.11,000 crores and with the physical target of distribution of 7.3 lakh units of sheep, this massive programme is taken up. In the Budget an allocation of Rs.1,000 crores is proposed for this programme.

160. The Government has taken a programme of free distribution of fish and prawn seed in the different reservoirs of the State. Further, the Gangaputra and the Mudiraj communities have been provided with fishing rights in these reservoirs. The size of the fisheries sector in 2014 was Rs.2,637 crores. Due to the proactive measures taken by the Government, today the size of the sector has increased to Rs.5,229 crores.

Welfare of Textile Workers

161. After the formation of the State, Government has taken measures to provide work to handloom as well as powerloom weavers. The work of producing Bathukamma sarees was given to them. It was ensured that they get work throughout the year. There is a subsidy of 50% provided on chemicals which are used in production.

162. It is proposed to start an insurance scheme for all the handloom and power loom workers on similar lines of Rythu Bhima with a sum assured of Rs.5 lakhs during the next financial year.

Welfare of Toddy Tappers

163. The Government of Telangana has taken several measures for the welfare of toddy tappers. The cess on Toddy trees has been removed. Apart from that, the accumulated cess of Rs.7.98 crores is also waived off. The toddy tappers are also being provided Aasara pensions.

164. Previously, the toddy tappers used to get an ex-gratia of only Rs.2 lakhs in case of accidental death. The Government has now increased the same to Rs.5 lakhs. Previously, the relief given to people who became permanently disabled was only Rs.50,000. This also was increased to Rs.5 lakhs by Telangana Government. A historic decision was taken to allocate and reserve 15% of wine shops to Goud community. With this decision, about 393 wine shops are now allocated to people from the Goud community. The country liquor shops which were closed in Hyderabad in the combined state, are now reopened. With this 2,963 people have benefited.

165. The Government has brought a policy of marketing Neera as a soft drink. It is proposed that an amount of Rs.20 crore would be used for production and distribution of Neera. In Nandanam village near Bhuvanagiri, Nira processing unit works are going on at a brisk pace. The Nira cafe on necklace road is also going to start soon.

166. For the welfare of the toddy tappers, it is proposed to start a special scheme with an outlay of Rs.100 crores.

BC Residential Schools

167. In the combined State, 19 BC residential schools were functioning with an annual outlay of Rs.35 crores. The total number of students in these schools was only 7,000. After the formation of Telangana the total number of BC residential schools is now 281. A total number of 1,32,440 students are now getting high-quality education with excellent facilities. The Government is spending an amount of Rs.620 crores on an annual basis on the BC residential schools.

Mahatma Jyothi Bai Phule Vidya Nidhi

168. The Government is providing to each student who is studying in an overseas institution an amount of Rs.20 lakhs as scholarship under Mahatma Jyothi Bhai Phule Vidya Nidhi scheme. There is no other State in the country which provides scholarships on such a large scale to BC students.

BC Community Halls

169. The Government has provided an extent of 87.3 acres of land for the construction of 41 BC community halls in the State capital. These buildings are being taken up with an outlay of Rs.95.25 crores . Presently, the construction work is underway. For the welfare of the BC communities an amount of Rs. 5698 crores is proposed in the Budget.

Welfare of Brahmins

170. The Brahmin Samkshema Parishad was established by the Government on 28 January 2017. There are a number of schemes which are being implemented for providing livelihood to Brahmins. A Brahmin Sadan is being constructed in Hyderabad in an area of 6 acres, with an outlay of Rs.10 crores.

Welfare of Archakas

171. During the regime of the previous Governments, temple priests and other staff used to get a salary which was dependent on the income of the temple and was also very meagre. Even those salaries used to be paid once in every 3 to 4 months. The Government of Telangana has considered the problems of the priests sympathetically. Now there is no linkage between the salaries of the priests and the temple's income. To provide salaries on a regular basis to priests and other staff of the temples, a grant- in-aid of Rs.138 crores is being provided to these institutions. This decision of the Telangana Government has restored the respect and pride of the temple staff and priests.

172. Under the scheme of Dhoopa Deepa Naivedyam, 3,645 temples of the State get a grant of Rs.6,000 per temple per month to conduct pujas in the temple.

173. It is now decided by the Government to extend the scheme of Dhoopa Deepa Naivedyam to 1,736 temples within Hyderabad.

For this, an amount of Rs.12.5 crores is being provided for in the Budget.

For the welfare of the Brahmin community a total amount of Rs. 177 crores is proposed in the Budget.

10% reservations to EWS communities

174. Telangana Government has now made a provision to provide 10% of reservation to economically weaker sections and communities in Government jobs as well as admissions to educational institutions.

Welfare of Minorities

175. People of all religions and cultures live in Telangana. That is the reason why Mahatma Gandhi described the culture of this area as " Ganga Jamuna tehzeeb". Telangana Government treats all communities and religions equally and respects them. The Government is working tirelessly for the welfare of these communities. During the last seven years, an amount of Rs.6,644 crores was spent for the welfare of the minority communities.

176. By the time Telangana was formed, there were only 12 residential schools for the minority community. The TRS Government established 192 new residential schools for minorities. The Government firmly believes that the girls of minority communities should be in the forefront of education. That is why 50% of these institutions are specially established for girls. There is a huge response from the community to these residential schools. The total number of minority residential schools in the State is now 204 and in these institutions 1,14,000 boys and girls are studying.

177. To tackle the problem of dropout of girl children after they finish the 10th class the Government has upgraded 121 minority residential schools into residential junior colleges. The enrollment of minority girls was previously at 18%, which has now gone up to 42%. It is heartening to see such a massive increase. As far as minority girls education is concerned, I am very proud to say that Telangana stands number one in the country.

178. Across the State, 54 minority residential school buildings are under construction. In Hyderabad in consultation with the Wakf Board, land has been procured for the construction of 29 colleges. The Government has completed the reconstruction of Anees Ul Gurba orphanage in Nampally with an outlay of Rs.40 crores. And now this building is ready for inauguration.

179. The Government is providing Rs.5,000 per month for imams and moujans who conduct prayers in Masjids. The Government is celebrating the main festivals of the minority community such as Christmas and Ramzan as State festivals. On this occasion, the poor people are given new clothes. Further, funds are also being provided for the upkeep of the religious institutions such as Churches and Masjids.

Women and Child welfare

180. I wish all the women of Telangana, a very happy international women's day in advance. There is no sector in which women are not playing a major role today. In the development of society women play a key part. The Government is implementing a number of welfare schemes targeted at women.

Aarogya Lakshmi

181. The Government has introduced Aarogya Lakshmi scheme to provide nutritional security for poor women. Through this scheme, pregnant women are provided nutritious food in Anganwadis. Till, 2014 only 56% of Anganwadis used to provide such nutritious food. Now in Telangana, the TRS Government has ensured that not only hundred percent of Anganwadis provide the nutritious food but also has improved the menu with the inclusion of milk and eggs.

KCR Kits

182. The Telangana Government has introduced a new programme known as KCR kits to provide for the welfare of mother and child. This programme is being implemented with the funds of the State. If a boy is born, an amount of Rs.12,000 is given to the mother and if a girls is born, then the amount is enhanced to Rs.13,000. For the benefit of the mother and the newly born child, there is a kit with 16 different items which is distributed. With the introduction of the scheme, the number of institutional deliveries in Government hospitals has increased from 30.5% to 56%. So far the Government has distributed 10,85,462 KCR kits.

KCR Nutrition Kits

183. The Government has identified that in nine districts of the State namely, Adilabad, Komaram Bheem Asifabad, Bhadrachalam Kothagudem, Jayashankar Bhupalpally, Kamareddy, Vikarabad, Mulugu, Jogulamba Gadwal and Nagarkurnool, the problem of anaemia is acute amongst pregnant woman and lactating mothers. To overcome this problem, the Government has decided to distribute a kit known as " KCR nutrition kit" which would have all the necessary supplementary nutrition required. It is expected that every year around one lakh twenty five thousand women would get benefited through this programme.

Health and Hygiene Kits

184. The Government has decided to distribute health and hygiene kits to all the girls who are studying in Government schools and Government junior colleges from class seven upwards. The scheme is expected to benefit seven lakh girls across the State.

Batukamma Sarees

185. Women of Telangana celebrate Bathukamma festival in a big way. After the formation of the State, Government is celebrating Bathukamma as a State festival. On the occasion of Bathukamma, the Government as a mark of respect to the women is distributing sarees. On the occasion of Ramzan and Christmas, the minority women are also given sarees. Recently, the Government distributed Pochampally sarees to the Anganwadi workers. With all these schemes, the handloom and power loom workers are getting enough work.

186. When Telangana was formed, Anganwadi workers' salary was Rs.4,200. When there was an agitation by the workers to enhance the salaries during the rule of combined State, the then rulers crushed the agitation by deploying mounted policemen. The TRS Government has understood the problems of Anganwadi workers sympathetically. At present, the salary is enhanced to Rs.13,650. Similarly the salary of mini Anganwadi teachers is enhanced to Rs.7,800 and to Anganwadi helpers it is enhanced to Rs.7,800. There was a reduction in the Government of India contribution towards the salaries. Even then, bearing the additional expenditure, the Government of Telangana has increased the salaries by more than three times. Telangana today is among the top States where the Anganwadi workers get the highest salaries.

Bharosa Centers

187. The State Government has established Bharosa centres across the State. These centers provide protection and immediate relief and legal and medical aid to the women who are subjected to domestic violence. The Government has also established POCSO courts to try the cases related to sexual abuse against the children. Necessary funds for functioning of these courts are provided for. To control the menace of child trafficking in all the 33 districts of the State, special Bala Rakshaka vehicles are provided for.

Lawyers' Welfare

188. The Government of Telangana has provided an amount of Rs. 100 crores for the welfare of lawyers. No other State has such a fund. The management of this fund is done by the Advocates Welfare Trust. So far 22,000 advocates have been given insurance policies. Apart from that, during the period of Corona, the Government has provided relief of Rs.25 crores to more than 15,000 advocates and their clerks.

Journalists' Welfare

189. Government has established a fund with Rs. 100 crores for the benefit of journalists. So far, an amount of Rs.52 crores is given to the Press Academy. From this fund, financial assistance of one lakh rupees is given in case of the death of any journalist. In case of permanent disability, an amount of Rs. 50,000 is given as relief. There is also a pension of Rs.3,000 per month, for a period of five years, given to the family of the deceased journalist. In case the deceased journalist has children an additional amount of Rs.1,000 per month is also provided.

190. An amount of not less than Rs.10,000 per journalist was provided to 4000 beneficiaries who were affected by Corona. An amount of Rs.5.68 crores was spent on this so far. The families of 75 journalists who died due to Corona were given an assistance of Rs. 2 lakh each.

Assistance to Private School Teachers During Lockdown

191. The teachers working in the private schools faced problems during the lockdown as the schools were closed. After observing their plight, the Government has provided relief for a period of two months in the shape of 20 kgs of rice and a financial assistance of Rs.2,000. This benefit was given to 2,04,743 teachers and staff of private schools. The Government incurred an expenditure of Rs. 120 crores for the same.

Welfare during Covid

192. The Government has extended its helping hand to the people who have lost their livelihood during the lockdown imposed to control Corona. To provide food security, 20 kgs of rice was distributed freely through the ration shops. Government incurred an expenditure of Rs. 2,290 crores towards the same.

Employees' Welfare

193. To benefit the employees who have actively participated in the movement for the formation of the State, the Government gave a special increment. A historic 43% fitment was given. In spite of the heavy hit on the State finances due to Corona, the Government has always taken measures aimed at employee welfare. As per the expectations of the employees, the Government has given a fitment of 30% under the new PRC and has implemented the new pay scales.

194. I am proud to announce that today, the employees of Telangana are amongst the highest paid in the country. Along with the State Government employees, the Government has given 30% enhancement to all the contract and outsourcing staff also. Even home guards, Anganwadi workers, Asha workers and other staff were also given a big hike of 30%. Further, I am proud to say that Telangana is the only State where such enhancement is given not only to the Government employees but also to all the other categories of staff also. The family pension scheme is now extended to those employees who die and who are currently under CPS.

Welfare of Labour

195. The Government is announcing a new scheme for the benefit of building and other construction workers. In the first phase, it is decided by Honourable Chief Minister KCR, that one lakh beneficiaries would be given motorcycles on subsidy. Guidelines of this scheme would soon to be formulated by the Government.

Welfare of Singareni Employees and Profit Sharing

196. Post formation of Telangana State, the profit share given to the employees of Singareni has increased from 18% to 29%. Due to this from 2014 to 2020, a total benefit of Rs.1,546.59 crores has accrued to the workers. The retirement age for the workers too is enhanced to 61 years by the Government. Due to simplification of the dependent employment scheme, a total number of 11,888 employees have been benefited . Singareni has introduced a scheme to provide an interest free loan of Rs.10 lakhs to its employees.

GHMC Development

197. After the formation of the State, the infrastructure development within the GHMC area is taken up in a big way. In the city, Nala development works are undertaken with an outlay of Rs.858 crores. Around the Outer Ring Road, the service roads are being expanded with an outlay of Rs.387 crores.

198. Gandipeta reservoir used to provide drinking water to Hyderabad city. The reservoir was built almost hundred years ago and the Government has taken up beautification and improvement works with an outlay of Rs.36.5 crores.

199. To augment the drinking water facilities of Hyderabad, Sunkisala project on Krishna waters, is taken up with an outlay of Rs.1,450 crores. A provision of Rs. 725 crores is proposed in the Budget for the same. To treat sewerage of Hyderabad, an amount of Rs.3,866 crores is going to be spent. Hyderabad is the first city in south India where energy is being produced from waste.

200. Like a green garland around Hyderabad, urban forests in an area of 1,66,000 acres are being developed. The World Bank has recognised Hyderabad as a ODF plus plus city. Similarly, it is also recognised as a water plus city.

201. Under the SRDP programme, 18 important roads and flyovers were completed. Under the CRMP programme, a total extent of 530 kms in five routes was developed. Recently, new flyovers were constructed near Owaisi junction and also at Shaikpet. In the ensuing financial year I am glad to announce that LB Nagar underpass, Tukaram Gate RUB, Bahadurpura flyover and another 30 flyovers and 18 foot overbridges would be completed.

202. The Hyderabad Road Development Corporation has taken up construction of 39 link roads to connect ORR with the different parts of the city. Out of these, 22 are completed.

203. To connect the last 5.5 kms in the old city with the Metro Rail Project, there were a number of obstacles. As there were heritage buildings and places of worship, the work could not be taken up. By the time these issues were resolved, the Metro rail project was in severe loss due to the lock down imposed because of COVID-19.

The Government is taking all steps for the extension of the Metro in consultation with the concessionaire.

204. The Government is spending an amount of Rs.1,200 crores to provide drinking water to all the habitations within the ORR.

Administrative Reforms - Construction of New Buildings

205. After the formation of the State, the Government has taken up a number of administrative reforms in tune with the needs of the State. As a result, the development and welfare programmes are being implemented in a more effective manner. Government has reorganised the State into 33

new districts and has also formed new revenue divisions, corporations, municipalities and gram panchayats. This has led to ease of governance.

206. As the land disputes were becoming a big problem, the Government has brought in a number of reforms in the administration of lands. A massive land records upgradation and purification programme was taken up after which farmers were given new passbooks. To bring transparency in land records matters, Dharani portal was started. This portal is the beginning of a new era in effective land administration. Due to the new registration system, the process has become simple, fast, transparent and corruption free.

Roads and Buildings

207. When the State was formed, the total length of roads under R&B was 24,245 km. Of this, the share of double lanes and slightly wider roads was only 27.9%. The Government has taken up double laning of 1835 kms of road length.. Out of this, already 1,651 kms of double laning has been completed. As a policy, all the routes connecting mandal/district to State capital are being upgraded from single lane to double lane roads. Out of a total length of 5,574 kms which was taken up already, 4,380 kms of construction is completed. 510 bridges are being upgraded in a phased manner. Out of this 430 are already completed. The proposed outlay for maintenance of roads, renewals with BT in the Budget is Rs. 1542 crores.

Regional Ring Road

208. As Hyderabad city is expanding very rapidly the Government has proposed that there should be a Regional Ring Road (RRR), in addition to the Outer Ring Road. Apart from easing the traffic congestion, RRR would reduce the time taken to travel from the districts to Hyderabad. The proposed regional Ring Road would be built beyond 30 KMs from the ORR, over a length of 340 km. This RRR road would certainly give a fillip to the development of the State. The land acquisition works in the Northern part of the Regional Ring Road have already commenced.

209. The Government has started construction of the new Secretariat building in tune with the stature of the State. This is being built over seven floors and would be spread over seven lakh square feet. It is being designed such that the Ministers, Secretaries and all the staff of the Departments would be together. The Secretariat is a modern building with state of the art facilities. There would be sufficient amenities for the people who come, employees and public representatives. This would certainly improve the speed and quality of governance. Services to the people would also be improved. The new Secretariat is going to be completed in the current year and will start functioning.

210. The Government is constructing modern, integrated Collectorate complexes in 30 districts. Out of these, 14 are completed and six are already under occupation. Another eight are ready for inauguration shortly. These buildings are better than some of the Secretariat buildings of other States. Such are the compliments that we are receiving. Nowhere in the country, there are offices for MLAs. The Government has constructed camp offices for MLAs and enhanced their prestige.

211. On the banks of Hussain Sagar a 125 feet statue of Dr. Babasaheb Ambedkar is going to be installed. This is the homage that is being paid by the Government to the father of the Constitution of independent India, and who has laid the path of development for the country.

212. In memory of the people who have lost their lives during the Telangana movement and have become martyrs, a memorial near Lumbini Park, opposite the State Secretariat is under construction. The works are in brisk progress.

Yadadri as Divya Kshetram

213. Our Chief Minister KCR not only follows Sanatana Vaidika Dharma but also is firmly determined to bring back its glory. Under his leadership, the Government is working to showcase the Telangana's spiritual greatness to the world.

214. Yadadri is one of the five Narasimha kshetras. As a boon to the penance of Yada Rishi, Lord Lakshmi Narasimha Swamy manifested himself at this holy land. The temples of Telangana, including Yadadri were neglected in the combined state.

215. The Honourable Chief Minister took on the task of developing the Yadadri temple as soon as he took the reins of the State. Taking advice from famous Vaishnava Pandits and based on their directions, the development of the temple at Yadadri was taken up at a brisk pace. The Chief Minister himself is personally supervising the construction and development of the temple on a regular basis. The temple pillars, mandapas, and the sanctum sanctorum are all adorned with beautiful sculptures by Sthapatis. Not only the temple, the entire city surrounding is being developed in a glorious manner.

216. The development works of the Yadadri Temple city in an area of 1,000 acres are going on at a brisk pace. To do gold plating of the main temple Gopuram, the devotees are giving donations. After Maha Kumbh Samproksanam, Lord Narasimha Swamy will start giving Divya Darshanam. In a similar manner, it is proposed to develop other temples of the State also.

217. More than 2,000 acres of land belonging to the temples and endowment was under encroachment . The Telangana Government took up these issues legally and resolved them and has taken over the position of these lands. This is a clear indication of the sincere attitude of the Government in this matter.

Tourism

218. There are a number of famous tourist places in Telangana. A study was conducted after formation of the State to identify potential tourist places for development. The study has identified 479 places. This includes places which have spiritual, religious, historical and scientific significance. The Government is developing these tourist places in a systematic manner. The facilities which are required for the tourists are being provided.

219. International Kite Festival, sweet festival, Buddha Jayanti and international tourist day are some of the events which are being celebrated in a grand manner.

220. All the new reservoirs which were constructed in the State are in places with abundant natural beauty. The Government is determined to develop these reservoirs as tourist places. Facilities which are required for the visitors are going to be provided. Honourable Chief Minister has recently announced that the Kaleshwaram tourist circuit would be developed with an outlay of Rs.1,500 crores.

IT and Industry

221. The brand image of Hyderabad has improved after the formation of Telangana State. There is a steady flow of investments into the State due to good and stable governance and an excellent law and order situation. The State is a frontrunner in attracting investments from within the country and outside also. The TS- iPASS Act which was enacted in November 2015 has made the process of clearances very easy. Under this Act a total number of 17 ,921 industries have taken clearances. Out of this, 13,631 industries have commenced their activities. They have provided employment to 8.17 lakh people and have brought in an investment of Rs.1.07 lakh crores. Another 4,982 industries are going to commence their operations shortly.

222. The Government has announced Telangana electric vehicles policy recently. Already investments worth Rs.10,000 crores have come to the State. It is expected that these investments would result in the creation of about 29,000 jobs.

223. Telangana is making excellent progress in the IT sector. There are more than 1,500 small and big IT companies in Hyderabad. Major companies such as, Microsoft, Google, Apple, IBM, Amazon , Oracle and Cognizant have their offices and conduct business out of Hyderabad.

224. There were 3.23 lakh people who were employed directly in the IT sector in the State when it was formed. Due to the proactive measures taken by the TRS Government, today there are 6.29 lakh employees. The indirect employment opportunities have also increased.

225. Even though many sectors were adversely affected due to Covid the IT exports from Telangana clocked a growth of 12.98 percent. The total exports from Telangana IT sector were valued at Rs 1,45,522 crores in 2021.

226. In association with NASSCOM, the Government has set up a Centre of excellence in artificial intelligence so as to make Hyderabad a hub for AI. The Government is constantly on the lookout for the cutting-edge technology. To improve the services of Government, technology is being used extensively. As part of this, a pilot project is on to supply medicines to remote and agency areas through drones.

227. T – Hub, which was started with a slogan of " come with an idea and go back with an innovation" has become a big boon for start-ups. Similarly the Government has started We- HUB exclusively for women startups.

228. Today Telangana is a role model in the IT development sector. Three out of 10 jobs created in the IT sector in the country are in Telangana. In the good governance index published by the Department of Administrative reforms of Government of India, Telangana State stood number one in the industry and commerce sector.

Law and Order

229. In the matter of law and order the Chief Minister believes in only one theory - that is "if innocent are to be protected, the guilty are to be punished." Due to his determination and steadfastness, there is no spurious liquor, there are no gambling clubs, the business of drugs is coming down and there are no communal clashes. The Government comes down with all its might on the law breakers and there is no compromise in these matters. Due to the effective functioning of the Police Department, there is peace and security for everyone in the State. This has enhanced the brand image of Telangana. This has also led to the flow of national and international investments.

230. As soon as the State was formed, the Police Department was strengthened. They have started using the latest technology in their work. A large number of modern vehicles were provided. The concept of friendly policing, where the police mingle with the public and provide services was introduced. Administrative reforms were undertaken and seven new Police Commissionerates, 10 new police districts, 25 new police sub divisions and 31 circles were created. An amount of Rs.75,000 per police station per month is being given towards sundry expenditure in Hyderabad. During the last six years, a total number of 28,288 posts were filled up in the Police Department. There is a reservation of 33% for women in these jobs. Telangana is the only State in the country, where a pollution allowance of 30% is being paid to the traffic constables.

231. To strengthen the surveillance and to help solve the crimes in a scientific manner, a total number of 8.8 lakhs CC cameras were installed in the State. Telangana is the only State where such a large number of CC cameras have been installed and Telangana takes the credit for this unique initiative. The prestigious Command and Control Centre of Hyderabad city Police, which is being constructed as a 20 storied building, is ready for inauguration. To catch the criminals within 24 hours of crime being committed Telangana police is using the latest technology. With this the crime rate has come down significantly. With emergence of new offences, such as, cybercrime, the Department has strengthened the wings and institutions dealing with them.

232. The Police Department is taking tough measures to control the transport and distribution of narcotic drugs. Plans are afoot to eliminate the production and transportation of the same. To ensure that innocent youth do not spoil their lives by being victims of drugs, the Government is taking all necessary measures. There is no compromise in taking action against the people who are involved

in transportation and trade of narcotic drugs. The number of police check posts on State borders is being increased. The intelligence is being beefed up. The spurious liquor and gambling have been controlled in the State. Even against the traders for selling spurious seeds, the Government is taking tough action by using the preventive detention laws.

233. Due to the effective measures taken by the Police Department, there are no communal clashes. Even though some antisocial elements tried to instigate and disturb communal harmony, the police is ensuring that no such thing happens. In the entire State due to the effective measures taken by the Police Department, the people are able to live peacefully. An amount of Rs. 9315 crores is proposed for the Home Department.

2022-23 Budget Estimates

234. For the financial year 2022-23, I am proposing a total expenditure of Rs.2,56,958.51 crores. Out of this, revenue expenditure is Rs.1,89,274.82 crores and capital expenditure is Rs.29,728.44 crore.

Closing Remarks

235. As the Shloka in Anushasanika Parva of Mahabharata says "People's work is the rulers work, people's happiness is the rulers happiness, people's likes are the rulers likes and people's welfare is rulers welfare". The only thought which occupies the Chief Minister's mind always is the welfare and development of the State of Telangana and there is nothing else. Under his leadership, the Government is seen as a Government of the people, of the poor, of the Dalits, of the backward communities. Let us continue the same spirit. We can achieve any tough targets. Self-confidence and courage are our strengths.

236. Even though the obstructive forces create hurdles, the Government has the capacity to overcome them. Our belief is only in the people. We will work through our thoughts, speech and deeds only for the welfare of the people.

237. I humbly submit that - let us dedicate ourselves for the development of the State of Telangana and through that for the building of the nation. This is the culture, the Telangana movement has taught us. And we will continue the same going forward also.

With this I commend this Budget to the House, Mr Chairman Pro-tem Sir.

Jai Hind Jai Telangana

عزت مآب وزیر عمارات وشوارع، اُمورِ مقننہ اور امکنہ حکومت تلنگانہ شری ویمولہ پرشانت ریڈی کی مواز نہ تقریر

برائے سال ۲۳-۲۰۲۲

ریاستی مقننہ میں ۷ ر مارچ ۲۰۲۲ کو پیشکش

عزت مآب اسپیکر صاحب:

۱۔ تلنگانہ قیام ریاست کے بعد نہایت مختصر مدت میں تمام شعبوں میں صف اول میں آ گیا ہے۔عزت مآب وزیر اعلیٰ شری کلواکنٹلا چندر شیکھر راؤ نے جو تلنگانہ کی انوٹ علامت ہیں تحریک کی قیادت کی اور ریاست کے قیام کے خواب کو شرمندہ تعبیر کیا۔

۲۔ متحدہ ریاست کے دور حکمرانی میں تلنگانہ کے عوام کے ساتھ جس طرح دوسرے درجہ کے شہریوں کی طرح سلوک کیا جاتا تھا اور وہ جس انداز میں متاثر ہو رہے تھے اور کے سی آر جس طرح عوام کو بیدار کرنے کی صلاحیت رکھتے تھے اور تحریک منظم کی اور نئی ریاست کے قیام میں کامیابی حاصل کی یہ سب کچھ تاریخ کا حصہ ہے۔

۳۔ تلنگانہ کے عوام نے تحریک کے قائد کو جو کہ ریاست کی سماجی و معاشی صورتحال کی بھرپور سوجھ بوجھ رکھتے تھے ریاست کے قائد کی حیثیت سے منتخب کیا۔عوام نے ریاست کو پروان چڑھانے کی ذمہ داری ان کے کاندھوں پر ڈالی۔عوام کا مُکمل اعتماد حاصل کرتے ہوئے اسی جوش و جذبہ اور اخلاص کے ساتھ جس کے تحت انھوں نے تحریک کی قیادت کی تھی وہ ریاست کو تیز رفتاری سے ترقی سے ہمکنار کر رہے ہیں۔نئی ریاست کے لئے جدوجہد ریاست کی تشکیل کے لئے تحریک اور ملک بھر میں ریاست کی ایک مثالی حیثیت میں ترقی تاریخ کا حصہ بن گئے ہیں جو کہ ہمارے لئے چشم کشا ہیں۔

۴۔ نو تشکیل شدہ ریاست میں ہر چیز کی نئی صورت گری کرنی تھی۔سب کچھ شروع سے تعمیر کرنا تھا۔عوامی توقعات کو ایسے منصوبوں اور پروگرامس میں تبدیل کرنا تھا جو تلنگانہ سے مطابقت رکھتے ہوں۔

۵۔ وزیر اعلیٰ کے سی آر نے اسمبلی کے سب سے پہلے اجلاس میں کہا تھا کہ ''تلنگانہ کو از سر نو دریافت کرنے اور نئی صورت گری کرنے کی ضرورت ہے''۔

۶۔ مالیاتی دانش مندی ٹی ایس۔آئی پاس ٹی ایس۔بی پاس دھرانی اور ڈیجیٹل وسائل سے رقومات کی راست منتقلی جیسے بدعنوانیوں سے پاک کاموں اور شفاف پالیسیوں کی عمل آوری کے سبب ریاست کی دولت میں قابل لحاظ اضافہ ہوا۔اس سفر کی راہ میں کئی چیالنجس حائل ہوئے۔مشکل مسائل حل کئے گئے۔عوام کی مدد سے تلنگانہ ایک مثالی ریاست بن گئی۔

شفاف اور بدعنوانیوں سے پاک حکمرانی

۷۔ ٹی آر ایس حکومت نے کرپشن کو قطعی برداشت نہ کرنے کا رویہ اپنایا۔ بدعنوانیوں کے لئے کوئی گنجائش نہیں رہی۔ ہر جگہ شفافیت ہے۔ ریاست کو آگے بڑھانے کے لئے کافی جدوجہد کی گئی۔ اس کا ثبوت یہ ہے کہ ہر اسکیم کے فوائد راست طور پر عوام کے کھاتوں میں پہنچ رہے ہیں۔

۸۔ نہ درخواست دینے کی ضرورت اور نہ دفتروں کے چکر کاٹنے کی ضرورت' یہ ہے حکومت کا طریقہ کار۔ حکومت شفاف انداز میں ڈیجیٹل رقم منتقلی کر رہی ہے۔ آسرا وظیفہ ہو یا ریتو بندھو یا دلت بندھو' حیدرآباد میں جس لمحہ صدر معتمد مالیہ نے بٹن کلک کیا' ریاست بھر میں لاکھوں استفادہ کنندگان کے سیل فونس پر اس کی اطلاع موصول ہو جاتی ہے۔ اطلاع میں انہیں بتایا جاتا ہے کہ ان کے بینک کھاتوں میں رقم جمع ہوگئی ہے۔ یہی وجہ ہے کہ ریاست کے عوام نے کے سی آر کی قیادت اور ٹی آر ایس کی حکومت پر اپنے اعتماد کا اعادہ کیا ہے۔ اس کا صاف نتیجہ عوام کی جانب سے دی گئی بھرپور تائید ہے۔

۹۔ جناب اسپیکر صاحب۔ اسی ایوان میں' ہم نے مشترکہ ریاست کے حکمرانوں کی جانب سے کی گئی ناانصافیوں کے خلاف سخت جدوجہد کی ہے۔ حتیٰ کہ ان تاریک دنوں کے تصور سے بھی روح کانپتی ہے۔ جب ریاست کا قیام عمل میں آیا۔ تب خشک سالی تھی' نہ آبپاشی' نہ پینے کا پانی' کسانوں اور بنکروں کی خودکشی' فاقہ کشی سے اموات' برقی کا بار بار منقطع ہونا' برقی تعطیلات' صنعتکاروں کی جانب سے اندرا پارک پر احتجاج۔ مختصر یہ کہ تلنگانہ' مسائل کے پیچیدہ جال میں الجھا ہوا تھا۔ نظم ونسق کی لگام تھامنے کے بعد' ہم نے الجھے ہوئے مسائل کو حل کرنا شروع کیا اور ان میں سے ہر ایک مسئلہ کا حل تلاش کرتے ہوئے ترقی کی۔

۱۰۔ آج' تلنگانہ خشک سالی سے متاثرہ ریاست سے ایسی ریاست میں تبدیل ہوگیا ہے جہاں آبپاشی کی بہ کثرت سہولیات ہیں۔ وہ مسلسل برقی قلت سے ایسی ریاست میں بدل گئی جہاں ہفتے کے ۷ دن ۲۴ گھنٹے برقی سربراہ کی جارہی ہے۔ قلتوں سے وہ بہبودی کے سنہرے دور کی ریاست میں تبدیل ہوگئی ہے۔ وہ ہر دن اس کے عوام کی توہین سے خوداعتمادی اور عزت نفس والی ریاست بن گئی ہے۔ جمہوری ہندوستان میں' تلنگانہ ایک کامیاب تجربہ ہے۔

۱۱۔ تلنگانہ آج مشعل بردار ہے۔ ''تلنگانہ آج جو کچھ کرتا ہے' کل کے دن ملک اس کی پیروی کرے گا''۔ یہ ایک سچائی ہے۔ پچھلے ساڑھے سات سال کا ماضی اس کا گواہ ہے۔ مالیاتی سال ۲۳۔۲۰۲۲ کے لئے آج پیش کیا جارہا موازنہ اسی سفر کا ایک حصہ ہے۔ میں یہ موقع عنایت کرنے پر عزت مآب وزیر اعلیٰ اور معزز مقننہ کا مشکور ہوں۔

۱۲۔ یہ قیادت کا معیار ہے جس نے اس بات کو یقینی بنایا کہ رقم بامقصد خرچ ہو۔ سوال یہ نہیں کہ خزائن میں کتنی رقم آئی ہے بلکہ عوام کی زندگیوں میں کوئی تبدیلی آئی یا نہیں۔ موازنہ محض اعداد و شمار کا جوڑ نہیں ہے بلکہ عوام کی امیدوں اور تمناؤں کا اظہار ہے۔

۱۳۔ اس سے قبل کہ میں موازنہ کے مختلف پہلوؤں کو پیش کروں، میں ایک تلخ سچائی کا حوالہ دینا چاہوں گا۔ ریاست اپنی تشکیل کے بعد بھی امتیازی سلوک جھیل رہی ہے۔ مشترکہ ریاست میں، ہم اس وقت کے حکمرانوں کے ہاتھوں پریشان تھے۔ اور اب ہم یہی امتیازی سلوک مرکز سے جھیل رہے ہیں۔

۱۴۔ مرکز، ریاست کی ترقی کی راہ میں رکاوٹیں حائل کر رہا ہے۔ ریاستوں کو، جو ترقی کر رہی ہیں، ترغیبات دینے کے بجائے مرکز سرگرمی سے ان کی حوصلہ شکنی کی کوشش کر رہا ہے۔ تلنگانہ کے خلاف امتیازی رویہ ریاست کے قیام کے بعد روز اول سے شروع ہو گیا۔ ریاست کی تشکیل کا جشن ختم ہونے سے قبل ہی ضلع کھمم کے سات منڈلوں کو آندھرا پردیش میں ضم کر دیا گیا۔ ریاست کے قیام کے ابتدائی ایام میں ایک ہڑتال کی گئی جو مرکز کی غیر جمہوری حرکتوں کے خلاف منظم کی گئی تھی۔ سات منڈلوں کے ساتھ ساتھ تلنگانہ زیریں سیلیر و ہائیڈرو الیکٹرک پراجکٹ سے بھی محروم ہو گیا۔ یہاں تک کہ ہائی کورٹ کی تقسیم کو بھی ۵ سالوں کی مدت تک گھسیٹا گیا۔ قانون تنظیم جدید میں کئے گئے وعدوں کو بھی ابھی تک پورا نہیں کیا گیا۔ اسی پر بس نہیں کیا گیا، بلکہ ریاست تلنگانہ کے قیام پر جب بھی کوئی بحث ہوئی، ایسا تبصرہ کیا گیا جیسے ''بچے کو بچانے کے لئے ماں کا قتل کر دیا گیا''۔ مرکز کے بڑوں کی جانب سے کئے گئے یہ تبصرے تلنگانہ کے عوام کی توہین ہے۔

۱۵۔ تلنگانہ کو مختص کردہ آئی ٹی آئی آر پراجکٹ منسوخ کر دیا گیا۔ یہ پراجکٹ ریاست میں آئی ٹی شعبہ کی مزید ترقی کا موجب بنے گا۔ اس سے لاکھوں لوگوں کو راست یا بالواسطہ روزگار میسر ہوتا۔ مرکز نے ریاست کو ایسا موقع مہیا کرنے سے انکار کر دیا ہے۔

۱۶۔ مرکز نے سابق ریاست کے ۹، اضلاع کو پسماندہ اضلاع کی حیثیت سے اعلان کیا۔ تاہم، ان اضلاع کو جو گرانٹ دی جانی تھی اس میں تاخیر کی گئی۔ مرکز ایک طرف باہمی تعاون کی وفاقیت کی بات کرتا ہے لیکن دوسری جانب اس کی حرکتیں وفاق کی روح کے خلاف ہیں اور وہ ریاست کے اختیارات چھین رہا ہے۔

۱۷۔ بہت ہی امید اور توقعات کے ساتھ ریاست تلنگانہ نے مرکز کو کئی تجاویز پیش کئے۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ نے وزیر اعظم سے شخصی ملاقات کی اور یہ درخواستیں حوالے کیں۔ لیکن کوئی قدم نہیں اٹھایا گیا اور کوئی فنڈس جاری نہیں کئے گئے۔ نیتی آیوگ نے مشن بھاگیرتا اور مشن کاکتیہ اسکیمات کے لئے ۲۴,۲۰۵، کروڑ روپے رقم جاری کرنے کی سفارش کی۔ مرکز نے ۲۴ پیسے بھی جاری نہیں کئے۔

۱۸۔ قانون تنظیم جدید آندھرا پردیش کی دفعہ ۹۴(۱) کے مطابق نئی صنعتوں کو راغب کرنے کے لئے محصول ترغیبات دیئے جانے چاہئے۔ تاہم کوئی اہم ترغیبات نہیں دی گئیں۔ بیارم اسٹیل فیکٹری، قاضی پیٹ کوچ فیکٹری، ریاست میں ریل راستوں کو بہتر بنانا، چند مسائل ہیں جو ہنوز التواء کا شکار ہیں۔ قبائلی جامعہ کے لئے ۲۰، کروڑ روپے کی معمولی رقم فراہم کی گئی۔ آندھرا پردیش کو ۲۰۱۴ کے دوران ۴۹۵، کروڑ روپے کی رقم غیر ضروری طور پر مرکزی کفالتی اسکیمات کے تحت جاری کر دی گئی۔ یہ رقومات ہنوز موصول

نہیں ہوئیں۔اس سے ہم مرکز کے لاپرواہی کے رویے کو سمجھ سکتے ہیں۔۵۰۰ کروڑ روپے کی رقم جو کہ ظہیرآباد این آئی ایم زیڈ کی بابت مرکز کے حصہ کے بطور باقی ہے ہنوز جاری نہیں کی گئی۔

۱۹۔ فینانس کمیشن کی سفارشات کو قبول کرنا مرکز کے لئے روایت ہے۔لیکن موجودہ مرکزی حکومت نے اس روایت پر عمل نہیں کیا۔ ۱۵ ویں فینانس کمیشن نے سال ۲۱-۲۰۲۰ کے دوران تلنگانہ کو خصوصی گرانٹ کی حیثیت سے ۷۲۳ کروڑ روپے کی رقم دینے کی سفارش کی تھی لیکن اس کا احترام نہیں کیا گیا۔

۲۰۔ ریاستی مخصوص گرانٹس ۲,۳۶۲ کروڑ روپے اور شعبہ جاتی مخصوص گرانٹس ۳,۰۲۴ کروڑ روپے دینے سے بھی انکار کیا گیا۔مجموعی طور پر مرکز کی جانب سے تلنگانہ کو ۵,۳۸۶ کروڑ روپے سے محروم رکھا گیا ہے۔

۲۱۔ کورونا کے سبب ملک کو جس مالیاتی بحران کا سامنا ہوا اس سے آپ بھی واقف ہیں تاہم مرکز سے کوئی مالی مدد نہیں آئی۔یہاں تک کہ جو رقم رواجاً ملتی تھی وہ بھی نہیں دی گئی۔ایف آر بی ایم کے تحت اضافہ شدہ قرض کو برقی شعبہ میں اصلاحات سے جوڑ دیا گیا۔ تلنگانہ آئندہ پانچ برسوں میں سالانہ ۵,۰۰۰ کروڑ روپے کے حساب سے ۲۵,۰۰۰ کروڑ روپے سے محروم رہے گا۔اس سے مرکز کے آمرانہ رویے کو سمجھا جا سکتا ہے۔ان ۲۵,۰۰۰ کروڑ روپے کے ذریعہ ریاست کو برقی شعبہ میں سلسلہ وار اصلاحات روبہ عمل لانا تھا جو کہ بطور خاص کسان طبقہ کے مفادات کے خلاف ہے۔ریاستی حکومت کسانوں سے انہیں فراہم کی جانے والی برقی کے لئے ادائیگی وصول کرنے میں دلچسپی نہیں رکھتی۔یہ ریاست تلنگانہ کی پالیسی نہیں ہے۔وزیر اعلیٰ کے سی آر نے مرکز سے کہا کہ جب تک وہ زندہ ہیں یہ پالیسی روبہ عمل نہیں لائی جائے گی۔تلنگانہ کے چار کروڑ عوام کی خاطر حکومت ۲۵,۰۰۰ کروڑ روپے کو چھوڑ دینے کو تیار ہے۔اس حقیقت کی وجہ سے کہ یہ حکومت کسانوں کی بہبود کے لئے ہے اور قائد بذات خود ایک کسان کا بیٹا ہے۔

۲۲۔ حتیٰ کہ حالیہ مرکزی موازنہ میں تلنگانہ سے انصاف روا نہیں رکھا گیا۔کسی بھی آبپاشی پراجکٹ کو قومی موقف نہیں دیا گیا کسی پروگرام کے لئے کوئی رقم نہیں دی گئی۔کسی ٹھوس مدد کی پیشکش کے بغیر محض میٹھی میٹھی باتیں کی گئیں۔حتیٰ کہ قرض بھی اب مشروط ہے۔

۲۳۔ فینانس کمیشن کی جانب سے سفارش کردہ منتقلی فارمولے کے مطابق ریاستیں قابل تقسیم اثاثے سے ۴۱ فیصد حاصل کر سکتی ہے۔ تاہم مرکز محاصل عائد کرتے ہوئے مسلسل قابل تقسیم اثاثوں کا حجم گھٹا رہی ہے۔مرکز کی جانب سے عائد کردہ محاصل قابل تقسیم اثاثوں کا حصہ نہیں ہیں۔ریاست کو ۴۱ فیصد کے بجائے صرف ۲۹٫۶ فیصد مل رہا ہے جس سے ۱۱٫۴ فیصد کی کمی ہے۔پندرھویں فینانس کمیشن نے بھی اسی کی جانب نشاندہی کی ہے۔تاہم مرکز نے ان تجزیوں کو نظر انداز کر دیا اور کوئی اصلاحی اقدام نہیں کیا۔

۲۴۔ تمام تر دشواریوں اور مجبوریوں کے باوجود تلنگانہ مالیاتی مضبوط معیشت بن گیا ہے۔یہ ہمارے وزیر اعلیٰ کی بصیرت افروز قیادت بدعنوانیوں سے پاک نظم و نسق اور موثر مالیاتی پالیسیوں کا نتیجہ ہے۔آزاد ہندوستان کی ۷۵ سالہ تاریخ میں تلنگانہ واحد ریاست

ہے جس نے کسانوں میں سرمایہ کاری مدد کے طور پر ۵۰,۰۰۰ کروڑ روپئے تقسیم کئے ہیں۔ یہ واحد ریاست ہے جو ریاست کے تمام کسانوں کے لئے ۵' لاکھ روپئے کی مفت زندگی بیمہ اسکیم روبہ عمل لا رہی ہے۔ یہ واحد ریاست ہے جس نے ۱۰' لاکھ غریب خواتین کو ان کی شادیوں کے لئے مالی مدد فراہم کی ہے۔ تلنگانہ واحد ریاست ہے جس نے ۱۰' لاکھ ماؤں کو کے سی آر کٹس فراہم کئے ہیں۔ یہ واحد ریاست ہے جہاں آسرا وظیفوں کی حیثیت سے ۴۶,۲۵۰' کروڑ روپئے تقسیم کردیئے گئے۔ صرف اسی ریاست میں ریاست کے ہر گھر کے لئے صاف پینے کا پانی مہیا کیا گیا ہے۔ یہ واحد ریاست ہے جہاں زراعت اور تمام دیگر شعبوں کو تمام ہفتہ ۲۴ گھنٹے معیاری برقی سربراہ کی جاتی ہے۔ یہ واحد ریاست ہے جہاں ریاست کی ہر گرام پنچایت کے لئے ایک ٹریکٹر' ایک ٹرالی' ایک ڈمپ یارڈ اور ایک شمشان گھاٹ دیا گیا۔ تلنگانہ واحد ریاست ہے ہر خاندان کو بہبود کی فراہمی اور ہر چہرے پر مسکراہٹ بکھیرنے کے مقصد کو حقیقت میں تبدیل کررہی ہے۔ یہ ایک سچائی ہے جو ریاست کی ۷ سالہ تاریخ سے معرض وجود میں آئی ہے۔ یہ ایسی سچائی ہے جسے کوئی بھی جھٹلا نہیں سکتا۔

۲۵۔ ریاست ترقی کی معکوس ترقی پر یقین نہیں رکھتی۔ وہ بڑے کارپوریشنوں کے مفادات کے تحفظ پر یقین نہیں رکھتی۔ موازنہ غریبوں کی زندگیوں میں تبدیلی کے لئے ہوتا ہے۔ موازنہ پر از ابتداء تا انتہا کے سی آر کی چھاپ ہوتی ہے۔

تلنگانہ اعلیٰ ترقی کی راہ پر گامزن

۲۶۔ تلنگانہ کا جی ایس ڈی پی ۱۴-۲۰۱۳ میں' ریاست کے قیام کے وقت' ۴,۵۱,۵۸۰' کروڑ روپئے تھا۔ ۲۲-۲۰۲۱ تک' یہ بڑھ کر ۱۱,۵۴,۸۶۰' کروڑ روپئے ہوگیا۔ ریاست کا جی ایس ڈی پی ۱۶-۲۰۱۵ سے مسلسل قومی جی ڈی پی ترقی سے زیادہ رہا ہے اور یہ فرق بڑھتا جارہا ہے۔ ملک کی سطح پر ۲۱-۲۰۲۰ کے دوران جب کہ کورونا کے منفی اثر کے سبب (منفی) ۶ء۴ فیصد کی شرح ترقی تھی۔ کئی ریاستوں نے بھی منفی شرح ترقی درج رجسٹر کی۔ لیکن تلنگانہ نے ۲۱-۲۰۲۰ کے دوران (مثبت) ۲ء۲ فیصد شرح ترقی ریکارڈ کیا۔ یہ میرے لئے شخصی طور پر بہت ہی اطمینان کی بات ہے۔ یہ حقیقت ہے کہ وباء کے اس دور میں تلنگانہ کی یہ ترقی ریاست کے قیام کے بعد سے ہی مستحکم اور لچکدار معیشت کے لئے رکھی گئی مضبوط بنیادوں کا ثبوت ہے۔ جنوبی ریاستوں میں' تلنگانہ ۱۶-۲۰۱۵ تا ۲۱-۲۰۲۰ کی مدت میں ۷ء۱۱ فیصد سالانہ شرح ترقی کے اوسط کے ساتھ پہلے مقام پر ہے۔

۲۷۔ پیشگی تخمینہ جات کے مطابق' تلنگانہ ۲۲-۲۰۲۱ میں قومی جی ڈی پی ۹ء۸ فیصد شرح ترقی کے بالمقابل مستقل قیمتوں پر ۲ء۱۱ فیصد جی ایس ڈی پی کی اعلیٰ ترقی کو برقرار رکھے ہوئے ہے۔ موجودہ قیمتوں پر' جی ایس ڈی پی فروغ کا تخمینہ' ۴ء۱۹ فیصد تخمینی جی ڈی پی ترقی کے بالمقابل ۱ء۱۹ فیصد ہے۔ چنانچہ تلنگانہ کووڈ وباء کے اثرات سے زیادہ تیزی سے نکل گیا۔

۲۸۔ اس طرح کے حیران کن مظاہرہ کے ساتھ تلنگانہ کا ملک کے جی ڈی پی میں تعاون ۱۵-۲۰۱۴ میں ۴٫۰۶ فیصد سے بہتر ہوکر ۲۲-۲۰۲۱ میں ۴٫۹۷ فیصد ہوگیا ہے۔ گزشتہ سات برسوں میں' تلنگانہ ملک کی واحد ریاست ہے جس نے قومی معیشت میں تقریباً ایک فیصد کی بڑھوتری کا تعاون کیا ہے۔

۲۹۔ تلنگانہ کی ترقی بہت زیادہ وسیع بنیادوں پر مبنی ہوگئی ہے۔ صنعت اور خدمات شعبوں نے ۲۱-۲۰۲۰ میں متاثر کن ترقی ریکارڈ کی۔ پیداوار اور تعمیرات پر مشتمل ثانوی شعبہ نے ۲۱-۲۰۲۰ میں ۰٫۳ فیصد اختصار پر موجودہ قیمتوں میں ۲۱٫۵ فیصد متاثر کن ترقی ریکارڈ کی۔

۳۰۔ خدمات کے شعبہ نے سال گزشتہ ۰٫۹ فیصد کی ترقی پر رواں سال ۱۸٫۳ فیصد تک اس کے مظاہرے میں قابل لحاظ بہتری پیدا کی ہے۔

فی کس آمدنی

۳۱۔ معاشی ترقی کے نہایت وسیع اقدام اور اوسط معیار زندگی' فی کس آمدنی کے فروغ کے لحاظ سے تلنگانہ کی کارکردگی متحیر کن ہے۔ ۱۵-۲۰۱۴ میں' تلنگانہ کی فی کس آمدنی ۱,۲۴,۱۰۴ روپے تھی جو کہ قومی فی کس آمدنی ۸۶,۶۴۷ روپے سے ۱٫۴۳' گنا زیادہ تھی۔ ۲۲-۲۰۲۱ تک ریاست کی فی کس آمدنی ۲,۷۸,۸۳۳' روپے قومی اوسط ۱,۴۹,۸۴۸' روپے سے ۱٫۸۶ گنا زیادہ کے ساتھ اضافہ ہوگئی ہے۔ تلنگانہ کی فی کس آمدنی دن بہ دن تیز رفتاری سے بڑھتی جارہی ہے۔

۳۲۔ تلنگانہ نے ۲۲-۲۰۲۱ میں قومی ترقی ۱۸٫۱ فیصد کے مقابل فی کس آمدنی میں ۱۸٫۸ فیصد کی اعلیٰ ترقی ریکارڈ کی۔ ۲۱-۲۰۲۰ میں تلنگانہ فی کس آمدنی کے لحاظ سے تمام جنوبی ریاستوں میں سرفہرست رہی۔ یہ تلنگانہ کے عوام کی کامیابی ہے۔

۳۳۔ اس طرح' یہ بھی ظاہر ہے کہ تلنگانہ نے منفی حالات میں بھی اس کی ترقی کی رفتار کو برقرار رکھا اور ایک معاشی قوت کے طور پر ابھری اور نہایت قلیل مدت میں یہ ملک کی تیز رفتار ترقی پذیر ریاستوں میں سے ایک ہے۔

بہبودی اور ترقیاتی پروگرامس

۳۴۔ ہماری حکومت کی پالیسی' جیسا کہ عزت مآب وزیر اعلیٰ نے وضع کی ہے' کہ محض ترقی حتیٰ کہ قانونی حیثیت بھی اس وقت تک بے معنیٰ ہے جب تک اس کے فوائد سے غریب محروم رہیں۔ تلنگانہ نے کسی شک وشبہ سے بالاتر یہ ثابت کیا ہے کہ بہبود اور ترقی ایک دوسرے کے لئے لازم وملزوم ہیں۔ عوامی بہبود میں تلنگانہ' ملک میں پہلے مقام پر ہے۔

تلنگانہ دلت بندھو:

۳۵۔ اس سال ہم ہندوستان کی آزادی کے ۷۵ ویں سال کا جشن منا رہے ہیں۔ اتنی طویل مدت گزرنے کے بعد بھی دلت طبقہ کو با اختیار بنانا ہنوز خوابوں کا گھروندا ہے۔ اگرچہ کہ قبل ازیں کئی اسکیمات وضع کی گئیں ان کے مطلوبہ نتائج حاصل نہیں ہوئے۔ حقیقی ترقی دلتوں کی زندگیوں میں نظر نہیں آتی۔ تعلیم اور روزگار میں تحفظات نے دلت طبقہ کے بعض ارکان کو یقیناً فائدہ پہنچایا ہے۔ لیکن دلتوں میں ہنوز غربت باقی ہے۔ یہ ایک تلخ حقیقت ہے کہ وہ اب بھی اپنے گزارہ زندگی کے لئے ان کی ہاتھ کی مزدوری پر منحصر ہیں۔

۳۶۔ تلنگانہ کے قیام کے بعد سے ہی دلتوں کی بہبود اور ترقی کے لئے کئی اقدامات کئے گئے۔ ایک خصوصی قانون جو قانون ایس سی/ ایس ٹی خصوصی ترقیاتی فنڈ سے موسوم ہے نافذ کیا گیا۔ ان کی آبادی کے تناسب سے بلکہ اس سے زیادہ فنڈس ان کی ترقی کے لئے مختص کئے گئے۔ ان فنڈس کے ضائع نہ ہونے کے لئے سال بہ سال کی اساس پر گنجائش موجود ہے۔ تلنگانہ اس طرح کا قانون وضع کرنے والی پہلی ریاست ہے۔ ہم ہمیشہ کی طرح خصوصی ترقیاتی فنڈ مصارف کی تفصیلات پن ڈرائیو میں تمام معزز اراکین کو فراہم کر رہے ہیں۔

۳۷۔ بھارت رتن ڈاکٹر بی آر امبیڈکر سے حوصلہ پاتے ہوئے دلتوں کی معاشی ترقی کے مقصد سے وزیر اعلیٰ کے سی آر نے ''دلت بندھو'' کے نام سے ایک انقلابی اسکیم متعارف کروائی۔ اس پروگرام کا مقصد نہ صرف غربت کا بلکہ سماجی ناانصافی کا بھی خاتمہ کرنا ہے۔ یہ کہنے میں مجھے کوئی تامل نہیں کہ یہ پروگرام ماقبی ملک کے لئے مشعل راہ ہے۔

۳۸۔ دلت بندھو محض ایک اسکیم نہیں ہے۔ یہ ایک رویہ ہے جو روزگار عزت نفس اور ترقی فراہم کرے گا۔ یہ ایک موثر پالیسی ہے۔ یہ مکمل تبدیلی کا آغاز ہے۔ ایک بار جوں ہی معاشی ترقی کا حصول ہوا سماجی ناانصافی بھی ختم ہو جائے گی۔ انسانی رشتے زیادہ مساویانہ اور خوشگوار ہو جائیں گے۔

۳۹۔ ریاست کے ہر دلت خاندان کو دلت بندھو کے حصہ کے بطور ۱۰ لاکھ روپئے کی مالی مدد ملے گی۔ پورے ملک میں ایک استفادہ کنندہ کو اتنے بڑے پیمانے پر امداد کبھی فراہم نہیں کی گئی۔ یہ ایک تاریخی اسکیم ہے جس میں استفادہ کنندہ کو راست طور پر اعلیٰ ترین رقمی امداد فراہم کی جا رہی ہے۔

۴۰۔ سابقہ حکومتیں اسکیمات کو بینک قرضوں اور معاون ضمانت سے جوڑتی تھیں۔ یہی وجہ ہے کہ وہ مطلوبہ نتائج کو کبھی حاصل نہیں کر پائیں۔ دلت بندھو کے لئے کوئی بینک رابطہ نہیں ہے۔ کوئی معاون ضمانت نہیں ہے۔ استفادہ کنندہ کو مکمل آزادی ہے کہ وہ اپنی پسند کے کاروبار/ سرگرمی کا انتخاب کرے جس میں وہ بہتر ہے۔ مکمل مالی امداد گرانٹس کی شکل میں ہے جس کی بازادائیگی کی ضرورت نہیں ہے۔ یہ تلنگانہ دلت بندھو اسکیم کی زبردست خوبی ہے۔

دلت رکشنا ندھی

۴۱۔ اس بات کو یقینی بنانے کے لئے کہ دلت بندھو استفادہ کنندہ خاندان جو بدنصیبی سے دوچار ہوتا ہے' مالی طور پر متاثر نہ ہو' دلت رکشنا ندھی کا قیام عمل میں لایا گیا۔ بوقت ضرورت اس فنڈ سے رقم خرچ کی جاسکتی ہے تاکہ استفادہ کنندہ خاندان کا تحفظ کیا جاسکے۔

کاروبار اور لائسنسوں میں دلتوں کے لئے تحفظات:

۴۲۔ تلنگانہ پہلی ریاست ہے جہاں مارکیٹ کمیٹیوں میں تحفظات دیئے گئے۔ اس کی وجہ سے کئی دلت' کمزور طبقات کے اراکین اور خواتین کو مارکیٹ کمیٹی کا صدر نشین بننے کا موقع میسر ہوا۔ حکومت نے دلت طبقہ کو فائدہ پہنچانے کے مقصد سے مختلف کاروباروں کے لائسنسوں کی اجرائی میں خصوصی تحفظات فراہم کئے۔

۴۳۔ اسی سلسلے میں شراب اور بیر کی دکانوں اور کنٹراکٹس جیسے کاروباروں میں تحفظات فراہم کئے جارہے ہیں۔ ریاست کی ۲,۶۱۶ شراب کی دکانات کے حالیہ ہراج میں' ۲۶۱' دکانیں دلتوں کو مختص کی گئیں۔ یہ لائسنس حاصل کرنے والے خاندانوں نے کبھی خواب بھی نہیں دیکھا تھا کہ ایسا بھی ممکن ہے۔

۴۴۔ اس سال مارچ کے اختتام تک ایک اندازے کے مطابق جملہ ۴۰,۰۰۰ خاندانوں کو ۴,۰۰۰ کروڑ روپئے مالیت کے دلت بندھو سے فائدہ پہنچے گا۔ اسکیم کو حضور آباد اسمبلی حلقہ انتخاب اور چار دیگر منڈلوں چنتا کنی' ترملگری' نظام ساگر اور چارا گونڈا میں مرحلہ وار طور پر روبہ عمل لایا جائے گا۔ اس کے علاوہ ریاست کے تمام ۱۱۸' اسمبلی حلقوں میں فی اسمبلی حلقہ ۱۰۰' خاندانوں کے حساب سے ۱۱,۸۰۰' خاندانوں کو فائدہ پہنچے گا۔ آئندہ مالی سال کے اختتام تک' پروگرام دو لاکھ خاندانوں کا احاطہ کرے گا۔ حکومت مرحلہ وار انداز میں ریاست کے تمام دلت خاندانوں کا احاطہ کرنے کا عزم رکھتی ہے۔ موازنہ ۲۳-۲۰۲۲ میں' ۱۷,۷۰۰' کروڑ روپئے کے مصارف تجویز کئے گئے ہیں۔

پلے پرگتی اور پٹنا پرگتی

۴۵۔ حکومت تلنگانہ نے تمام مواضعات کو صاف ستھرا اور سرسبز بنادیا ہے اور بنیادی انفراسٹرکچر فراہم کیا ہے۔ جب ہم ملک کی کسی دیگر ریاست کا ان مواضعات میں لائی گئی ترقی سے تقابل کرتے ہیں تو کوئی بھی ریاست مدمقابل نظر نہیں آتی۔ ہم عزت مآب وزیر اعلیٰ کے شکر گزار ہیں جنھوں نے ریاست کی ایسی معیاری تبدیلی کے لئے ہمیں حوصلہ بخشا ہے۔

۴۶۔ حکومت تلنگانہ دیہی علاقوں کی جامع ترقی کے میدان میں بھی حیرت انگیز نتائج حاصل کررہی ہے۔ ''پلے پرگتی'' کے نام سے خصوصی پروگرام روبہ عمل لایا جارہا ہے۔ سابقہ قانون پنچایت راج بابت ۱۹۹۴ میں کئی خامیاں پائی گئیں اور وہ نامکمل تھا۔ وزیر اعلیٰ

نے محسوس کیا کہ ایک نئے قانون پنچایت راج کی ضرورت ہے۔ایک نیا قانون پنچایت راج سال ۲۰۱۸ میں نافذ کیا گیا اور فی الحال روبہ عمل ہے۔ نیا قانون پنچایت راج تلنگانہ عہدیداروں کے فرائض اور ذمہ داریوں اور فنڈس کی بابت بہت ہی واضح انداز میں صراحت کرتا اور فراہم کرتا ہے۔

جونیئر پنچایت سکریٹریز کا تقرر:

۴۷۔ تلنگانہ نے آبادی کے تقاضوں کے مطابق گرام پنچایتوں کی تعداد میں ۱۲٫۷۶۹ تک اضافہ کیا۔موثر نظم ونسق کو یقینی بنانے کے لئے ہر گرام پنچایت میں پنچایت سکریٹری کا ایک عہدہ تخلیق کیا گیا۔مجموعی طور پر ۹٫۳۵۵ نئے عہدے تخلیق اور پُر کئے گئے۔محکمہ پنچایت راج میں تمام مخلوعہ جائیدادوں کو زیادہ سے زیادہ دیہات سے پُر کیا گیا۔ پلے پرگتی اور پٹنا پرگتی پروگرام کی باقاعدہ طور سے نگرانی کے لئے، آئی اے ایس عہدیداروں کا جماعت ہائے مقامی کے ایڈیشنل کلکٹرس کی حیثیت سے تقرر کیا گیا۔

۴۸۔ مہاتما گاندھی نے کہا تھا کہ صفائی بھی عبادت ہے۔ ماضی میں مواضعات میں ہر جگہ گندگی، کچرے کے ڈھیر، قدیم اور غیر آباد مکانات، غیر محفوظ کنویں اور پانی کے کھڈ جو مچھروں کی افزائش گاہ ہوتے تھے، ہر طرف دکھائی دیتے تھے۔صورتحال سے نمٹنے کے لئے کافی وسائل نہیں تھے۔حکومت تلنگانہ نے مواضعات کا رخ مکمل طور سے تبدیل کر دیا۔جنگی خطوط پر بنیادی انفراسٹرکچر فراہم کیا گیا۔صورتحال اور ٹھوس فضلہ سے نمٹنے کے لئے ہر موضع میں ایک ڈمپ یارڈ فراہم کیا گیا۔ ۳۳۰، کروڑ روپئے کے صرفے سے مواضعات میں نئے برقی پولس فراہم کئے گئے۔سڑکوں پر روشنی کے لئے ایل ای ڈی لائٹس فراہم کئے گئے۔ ہر موضع میں سبزہ زار اور شجر کاری کی فراہمی کیلئے نرسریاں قائم کئے گئے۔"پلے پرکرتی وانمس" کی حیثیت سے دیہی باغیچے اور چمن فروغ دئے گئے۔

۴۹۔ ماضی میں صفائی کے مقصد کے لئے ریاست بھر میں صرف ۸۴ ٹریکٹرس تھے۔آج ان کی تعداد ۱۲٫۷۶۹، ہے۔ ہر موضع میں اب ایک ٹریکٹر، ٹرالی اور ٹینکر ہے۔صفائی میں بہتری سے صحت عامہ میں بہتری آئی ہے۔مچھروں کا خطرہ کم ہو گیا اور ملیریا کے معاملات میں بھی کمی آئی ہے۔

۵۰۔ حکومت نے ۱٫۵۴۷، کروڑ روپئے کے صرفے سے تمام مواضعات میں واکینٹا دھامس تعمیر کئے۔ یہ دھامس نعشوں کی احترام کے ساتھ آخری رسومات کی سہولت مہیا کررہے ہیں۔ ہر ماہ گرام پنچایتوں کے لئے ۲۲۷٫۵، کروڑ روپئے کی رقم جاری کی جاتی ہے۔

۵۱۔ سنسد آدرش گرام یوجنا کے تحت حکومت ہند نے سرفہرست ۱۰، رینک کا اعلان کیا۔ان میں سے سات پر تلنگانہ کی گرام پنچایتوں نے قبضہ کیا۔مواضعات میں رونما ترقی کا یہ شاندار اشارہ ہے۔گندگی مکت بھارت ایوارڈس میں تلنگانہ، انجام دیئے گئے شرمدان کی زیادہ سے زیادہ تعداد کے لحاظ سے ملک میں پہلے مقام پر ہے۔دین دیال اپادھیائے سشکتی کرن ایوارڈس میں سنگاریڈی ضلع پریشد کے ساتھ کورٹلہ اور دھرمپوری منڈلوں اور ۶، گرام پنچایتوں نے ایوارڈس حاصل کئے۔

۵۲۔ کورونا نے ملک بھر میں روزگار کے مواقع پر ضرب لگائی ہے۔ یہ اچھی بات ہے کہ حکومت ہند نئے روزگار مواقع فراہم کرتی ہے۔ تاہم حال ہی میں پیش کردہ موازنہ میں منریگا پروگرام کے لئے مختص کردہ رقم میں ۲۵,۰۰۰' کروڑ روپئے تک تخفیف کیا گیا۔ اس کا دیہی روزگار کی فراہمی پر معکوس اثر مرتب ہوگا۔ چنانچہ درخواست کی گئی ہے کہ مرکز اختصاص میں اضافہ کرسکتا ہے۔
اس موازنے میں پلے پرگتی پروگرام کے لئے ۳,۳۳۰ کروڑ روپئے مختص کرنے کی تجویز رکھتے ہیں۔

پٹنا پرگتی

۵۳۔ تلنگانہ تیزی سے شہریانے والی ریاست ہے۔ اس تناظر میں حکومت تلنگانہ نے محسوس کیا کہ ریاست کے شہروں کی منصوبہ بند انداز میں ترقی ہونی چاہیئے۔ شہری علاقوں کی موجودہ اور مستقبل کی ضروریات کو پیش نظر رکھتے ہوئے ایک نیا بلدی قانون لایا گیا۔ شہری علاقوں میں' شہروں کی ترقی کے لئے ایک پروگرام ''پٹنا پرگتی'' کے نام سے شروع کیا گیا۔ تمام بلدیات کو ہر ماہ مالیاتی امداد فراہم کی جارہی ہے۔ محفوظ پینے کا پانی فراہم کرنے کے مقصد سے شہری مشن بھاگیرتا پروگرام شروع کیا گیا۔ سبزہ زار میں اضافہ کرنے کے لئے تمام بلدیات اور کارپوریشنوں کو ان کے موازنے کا ۱۰' فیصد حصہ سبزہ زار اقدامات پر خرچ کرنا ہوگا۔

۵۴۔ ٹی ایس۔ بی پاس کے آغاز کے بعد تعمیر کی اجازت کا حصول آسان ہوگیا ہے۔ اگر رقبہ ۷۵ مربع گز تک ہے تو تعمیری اجازت حاصل کرنے کی ضرورت نہیں ہے۔ ۵۰۰ مربع میٹرس تک کے رقبہ کے لئے آپ خود تصدیق کے ساتھ سنگل ونڈو کے ذریعہ آن لائن منظوری حاصل کرسکتے ہیں۔

۵۵۔ ریاست بھر کے شہروں میں' مربوط سبزی وغیر سبزی مارکٹس برق رفتاری سے تعمیر کئے جارہے ہیں۔ قصبوں میں انفراسٹرکچر کی تخلیق کے لئے ٹی یو ایف آئی ڈی سی کے ذریعہ ۳,۰۰۰ کروڑ روپئے کی رقم خرچ کی جارہی ہے۔ روایتی فضلہ کو کھاد میں تبدیل کرنے کے لئے ۲۷۶' کروڑ روپئے کے مصارف سے ۱۲۳' بلدیات میں بائیو مائننگ کی جارہی ہے۔ دیہی علاقوں کی طرز پر قصبوں میں بھی وائیکنٹا دھامس تعمیر کئے جارہے ہیں۔

۵۶۔ ریاست کے ۱۴۱' بلدیات میں سبزہ زار میں اضافہ کرنے کے لئے ۶۰۲' نرسریاں قائم کی گئیں۔ تمام بلدیات میں ایل ای ڈی اسٹریٹ لائٹیں بھی فراہم کی گئیں۔ سال ۲۰۲۱ میں حکومت ہند نے سوچھ سرویکشن ایوارڈس دیئے۔ ان ایوارڈس میں تلنگانہ کے بلدیات نے مختلف زمروں میں ۱۲' ایوارڈس حاصل کئے۔ پٹنا پرگتی پروگرام کے تحت ۱۳۹۴' کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

تعلیم

۵۷۔ تعلیم وہ طاقتور ہتھیار ہے جو دنیا کو تبدیل کرسکتا ہے۔ یہ امتحانات میں محض چند نشانات کا حصول نہیں ہے بلکہ سماج میں بنیادی تبدیلی

کے لئے بھی ہے۔حکومت تلنگانہ کا یہ مضبوط ایقان ہے۔تحریک کے دوران' کے سی آر کی شدید خواہش تھی کہ تلنگانہ میں کے جی سے پی جی تک مفت تعلیم ہونی چاہئے۔ ریاست کے وزیر اعلیٰ کی حیثیت سے انھوں نے اس سمت اقدامات کئے ہیں۔ اس کا آغاز کرتے ہوئے' اقامتی تعلیم پر توجہ مرکوز کی گئی۔

۵۸۔ مشترکہ ریاست کے چھ دہائیوں کی حکمرانی کے دوران' صرف چند اقامتی اسکول تھے۔ ان اسکولوں میں معمولی سہولیات تھیں۔ ریاست کے قیام کے بعد' حکومت نے موجود اسکولوں کے انفراسٹرکچر کو بہتر بنایا اور بڑی تعداد میں نئے اسکولوں کا آغاز کیا۔آج' ہم ریاست بھر میں شاندار انفراسٹرکچر کے ساتھ ۹۷۳' اقامتی اسکولس رکھتے ہیں' جہاں طلباء کو اعلیٰ معیاری تعلیم فراہم کی جارہی ہے۔

۵۹۔ ہمارے وزیر اعلیٰ کے سی آر کا ماننا ہے کہ ہم ایک خاتون کو تعلیم دیتے ہیں تو پوری قوم کو تعلیم یافتہ بناتے ہیں۔ دلت اور قبائلی لڑکیوں کو تعلیم دینے پر خصوصی توجہ دی جانی چاہئے تاکہ وہ تعلیمی نظام سے باہر نہ ہونے پائیں۔ اس خصوص میں' حکومت تلنگانہ نے ۴۶ خواتین اقامتی ڈگری کالجس شروع کئے۔ ۵' اقامتی کالجس میں پوسٹ گریجویٹ کورسس بھی شروع کئے گئے۔ ملک میں کہیں بھی' خواتین کے لئے اقامتی ادارہ جات اتنی بڑی تعداد میں شروع نہیں کئے گئے۔ اس مساعی کی ۱۵ویں فینانس کمیشن کی جانب سے بھی ستائش کی گئی ہے۔

۶۰۔ حکومت تلنگانہ عمدہ چاول پر مشتمل بہترین معیاری غذا اور تغذیہ بخش خوراک فراہم کرتی ہے۔ یونیفارمس' کتابیں اور دیگر سہولیات بھی مفت فراہم کئے جارہے ہیں۔

۶۱۔ اقامتی تعلیمی ادارہ جات کی تعداد کے لحاظ سے تلنگانہ ملک میں سرفہرست ہے۔ یہ اسکولس بین الاقوامی معیارات کے ساتھ قائم کئے گئے۔ ان ادارہ جات سے کامیاب طلباء نہ صرف ہندوستان بلکہ بیرون ملک کے باوقار اداروں میں تعلیم حاصل کررہے ہیں۔ وہ آئی آئی ٹیز اور آئی آئی ایمس جیسے باوقار اداروں میں داخلے حاصل کررہے ہیں۔

نااوورو۔منابڈی رمنابستی۔منابڈی

۶۲۔ ابتدائی مراحل میں' حکومت کی توجہ اقامتی تعلیم پر مرکوز تھی۔ اگلے مرحلے میں' ہم دیگر اسکولوں کو بہتر بنانے پر توجہ دے رہے ہیں۔ اس کے لئے'' مناوورو۔منابڈی'' کے نام سے نئی اسکیم کا آغاز کیا گیا۔حکومت نے تمام اسکولوں میں انگریزی ذریعہ تعلیم متعارف کروانے کے اقدامات شروع کئے ہیں۔ سرکاری اسکولوں میں زیادہ تر زیر تعلیم غریب طلباء کو بھی انگریزی میں تعلیم کے فوائد حاصل ہونے چاہئے۔ یہ طلباء بھی دوسروں کے طرز پر مواقع پاتے ہیں۔ اسی سبب حکومت نے انگریزی ذریعہ تعلیم کو متعارف کیا ہے۔

۶۳۔ عصر حاضر کے تقاضوں کے مطابق، حکومت اسکولوں میں بڑے پیمانے پر انفراسٹرکچر فراہم کررہی ہے۔کوٹھاری کمیشن نے کہا تھا ''ملک کا مستقبل کلاس روم میں طے ہوتا ہے۔'' ریاستی حکومت کلاس روم کو وسیع تر دنیا سے مربوط کرنے کی خواہاں ہے اور ڈیجیٹل تعلیم پر سرمایہ لگارہی ہے۔

۶۴۔ ریاست بھر میں اسکولوں کو بڑے پیمانے پر ترقی دینے کے لئے ۷٫۲۸۹' کروڑ روپئے کے مصارف سے ایک پروگرام کا آغاز کیا جارہا ہے۔ یہ پروگرام دیہی علاقوں میں 'منا وورومنا بڑی'' اور شہری علاقوں میں ''منا بستی منا بڑی'' کی حیثیت سے معروف ہے۔ پروگرام کے پہلے مرحلے میں ایک منڈل کو ایک اکائی کی حیثیت سے لیا گیا اور ۳٫۴۹۷' کروڑ روپئے کے مصارف کے ساتھ ۹٫۱۲۳' اسکولوں میں کاموں کا آغاز کیا جانے والا ہے۔ یہ کام ان اسکولوں میں شروع کئے جارہے ہیں جہاں طلباء کے داخلے زیادہ ہیں۔ حکومت اس بنیاد پر کوئی امتیاز نہیں کررہی ہے کہ آیا اسمبلی حلقہ انتخاب حکمران پارٹی کے قبضہ میں ہے یا اپوزیشن پارٹی کے قبضہ میں ہے۔ یہ پروگرام ریاست بھر کے تمام منڈلوں میں شروع کیا جائے گا۔

۶۵۔ مجموعی طور پر ۱۲ مختلف طرز کے کام تجویز کئے جارہے ہیں۔ وہ ہیں، ۱۔ ڈیجیٹل تعلیم ۲۔ برقی سے آراستگی ۳۔ پینے کا پانی ۴۔ مناسب فرنیچر ۵۔ اسکول کی مرمت ۶۔ اسکولوں کو رنگ وروغن ۷۔ گرین چاک بورڈس ۸۔ کچن شیڈس ۹۔ احاطہ دیواریں ۱۰۔ اضافی کلاس رومس ۱۱۔ ہائی اسکولوں میں ڈائنگ ہالس اور ۱۲۔ پانی کی سہولت کے ساتھ بیت الخلائیں۔ اس کے علاوہ بچوں کی تعلیمی تربیت کے نتائج پر بھی توجہ مرکوز کی جارہی ہے۔ ریاست کے تمام اسکولوں میں کارپوریٹ اسکولوں کے طرز پر سہولتیں میسر ہوں گی۔

۶۶۔ حکومت تلنگانہ کا ماننا ہے کہ خواتین کو اعلیٰ تعلیم میں بھی آگے ہونا چاہئے۔ اس کے حصول کی بابت میں اس باوقار ایوان میں یہ اعلان کرتے ہوئے فخر محسوس کرتا ہوں کہ ریاست تلنگانہ کی پہلی خواتین یونیورسٹی قائم کی جانے والی ہے۔ اس مقصد کے لئے ۱۰۰' کروڑ روپئے کے مصارف تجویز کئے گئے ہیں۔ ریاست کے قیام کے وقت ایک بھی فاریسٹ کالج نہیں تھا۔ اس خلیج کو پاٹنے کے لئے حکومت نے ملوگو میں ایک فاریسٹ کالج کا آغاز کیا۔ اب' اس کالج کے درجہ کو بڑھانے کا فیصلہ کیا گیا اور اسے فاریسٹ یونیورسٹی میں تبدیل کیا گیا۔ اس مقصد کی بابت ۱۰۰ کروڑ روپئے کے مصارف تجویز کئے گئے ہیں۔

شعبہ جات صحت وطبابت

حیدرآباد کے چاروں جانب سوپر اسپشیالٹی دواخانے

۶۷۔ حیدرآباد میں طبی سہولیات کی توسیع کی بابت حکومت نے فیصلہ کیا کہ شہر کے چاروں جانب سوپر اسپشیالٹی دواخانے ہوں۔ یہ دواخانے مجموعی طور پر تلنگانہ ادارہ جات برائے طبی علوم (ٹمس) سے موسوم ہوں گے۔ یہ دواخانے گچی باؤلی' ایل بی نگر' الوال اور

ایرا گڈہ میں قائم کئے جائیں گے۔فی کس ۱۰۰۰' بستروں والے ان سوپر اسپشیالٹی دواخانوں کے بعد غریب عوام کو ان کے علاج معالجے کے لئے کارپوریٹ دواخانوں کی طرف نگاہ اٹھانے کی ضرورت نہیں ہوگی۔ اسی طرح' نمس میں ۲۰۰۰' بستروں کے اضافہ کا بھی منصوبہ بنایا جارہا ہے۔اس کے ساتھ' نمس میں بستروں کی جملہ تعداد ۳،۴۸۹ ہوجائے گی۔

ورنگل میں ہیلتھ سٹی

۶۸۔ حکومت نے ورنگل میں ایک ''ہیلتھ سٹی'' قائم کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔ پہلے ہی کالوجی نارائن راؤ ہیلتھ یونیورسٹی ورنگل میں قائم کی گئی ہے۔ایک نیا سوپر اسپشیالٹی دواخانہ ۲،۰۰۰' بستروں کے ساتھ تعمیر کیا جانے والا ہے۔عزت مآب وزیر اعلیٰ نے پہلے ہی اس دواخانے کا سنگ بنیاد رکھ دیا ہے۔ ۱،۱۰۰' کروڑ روپئے کے مصارف کے ساتھ یہ دواخانہ ۲۴ منزلوں کی عمارت اور ۳۵' سوپر اسپشیالٹیز کے ساتھ کام کرے گا۔ یہاں گردوں' جگر اور دیگر اعضاء کی پیوند کاری کی سہولت بھی ہوگی۔کینسر کے علاج کی کیموتھراپی اور ریڈیئشن جیسی جدید سہولیات بھی دستیاب رہیں گی۔

ہر ضلع میں میڈیکل کالج

۶۹۔ مشترکہ ریاست کے ۶۰ سالہ دور حکمرانی میں علاقہ تلنگانہ میں صرف تین سرکاری میڈیکل کالجس قائم کئے گئے۔عثمانیہ' گاندھی ہاسپٹلس کا قیام مشترکہ ریاست سے بھی پہلے عمل میں آیا تھا۔ٹی آر ایس حکومت نے گزشتہ ۷ ۱/۲ برسوں میں بارہ نئے میڈیکل کالجس قائم کئے۔ریاست میں اب میڈیکل کالجوں کی جملہ تعداد ۱۷ ہے۔ میں ایوان کو بصد احترام یہ بتانا چاہتا ہوں کہ اتنی بڑی تعداد میں میڈیکل کالجوں کا قیام تلنگانہ کے قیام کے سبب ہی ممکن ہوا جو بہر حال صرف کے سی آر کی قیادت کی وجہ سے ممکن ہوا۔

۷۰۔ جیسے ہی ریاست قائم ہوئی' چار نئے میڈیکل کالجس محبوب نگر' نلگنڈہ' سوریا پیٹ اور سدی پیٹ میں قائم کئے گئے۔یہ کالجس بہتر طور پر کارکرد ہیں۔ان ادارہ جات میں پی جی کورسس کی تعلیم بھی دی جائے گی۔مزید آٹھ میڈیکل کالجس منچریال' راما گنڈم' جگتیال' ونپرتی' ناگر کرنول' محبوب آباد' کوتہ گوڑم اور سنگاریڈی میں منظور کئے گئے ہیں۔اس بات کو یقینی بنانے کے تمام تر اقدامات کئے جارہے ہیں کہ یہ کالجس نئے تعلیمی سال سے کارکرد ہوجائیں۔عمارت کی تعمیر تیز رفتاری سے جاری ہے اور عملہ کا تقرر بھی کیا جارہا ہے۔

۷۱۔ میں ریاست کے عوام کو ایک اور خوشخبری دینا چاہتا ہوں۔عزت مآب وزیر اعلیٰ نے فیصلہ کیا ہے کہ ریاست کے تمام اضلاع میں سرکاری میڈیکل کالجس ہوں گے۔ یہ اگلے دو برسوں میں قائم کئے جائیں گے۔اس کیلنڈر سال ہم آصف آباد' بھوپال پلی' وقار آباد' سرسلہ' جنگاؤں' کاماریڈی' کریم نگر اور کھمم میں آٹھ نئے میڈیکل کالجس شروع کرنے والے ہیں۔۲۰۲۳ کے دوران ماقبی آٹھ اضلاع یعنی میدک' میڑچل' رنگاریڈی' ملوگو' ورنگل' نارائن پیٹ' گدوال اور یادادری میں قائم کئے جائیں گے۔حکومت نئے میڈیکل کالجس قائم کرنے کی بابت ۱،۰۰۰' کروڑ روپئے کے مصارف تجویز کررہی ہے۔

بستی دواخانے

۷۲۔ حیدرآباد کی بستیوں میں قبل ازیں علاج معالجہ کی سہولیات نہیں تھیں۔غریب عوام کو متبادلات نہ ہونے کے سبب خانگی دواخانوں کو جانا پڑتا تھا۔اس صورتحال کو بدلنے کی غرض سے' عزت مآب وزیراعلیٰ نے حیدرآباد میں ۳۵۰ بستی دواخانے قائم کرنے کا فیصلہ کیا۔ فی الحال ۲۵۶ بستی دواخانے کارکرد ہیں۔ان دواخانوں میں مفت طبی نگہداشت فراہم کرنے کے ساتھ ساتھ ۵۷ مختلف نوعیت کے طبی معائنے بھی کیے جارہے ہیں۔مفت دوائیں بھی تقسیم کی جارہی ہیں۔
حیدرآباد کے عوام نے ان بستی دواخانوں پر اپنی خوشی کا اظہار کیا ہے کیونکہ اب انہیں خانگی دواخانوں کو جانے کی ضرورت باقی نہیں رہی ہے۔حکومت نے ایچ ایم ڈی اے علاقہ میں ۹۴ بستی دواخانے قائم کرنے کے لئے کام شروع کیا ہے۔اس ردعمل سے حوصلہ پاتے ہوئے' حکومت نے اب بلدی کارپوریشنوں اور بلدیات میں مزید ۶۰ بستی دواخانے کھولنے کا فیصلہ کیا ہے۔۱۵ ویں فینانس کمیشن نے بھی ان بستی دواخانوں کی ستائش کی ہے اور سفارش کی ہے کہ دیگر ریاستوں کو بھی اس طرح کے دواخانے قائم کرنا چاہئے۔

۷۳۔ حال ہی میں حکومت ہند نے بھی صحت کے شعبہ میں ریاست کی جانب سے کئے جارہے اس کام کی راجیہ سبھا میں ستائش کی۔تلنگانہ' صحت پر فی کس سرکاری مصارف کے لحاظ سے ملک میں تیسرے مقام پر ہے۔اس کا انکشاف حکومت ہند کی جانب سے فراہم کردہ اعداد و شمار میں کیا گیا ہے۔تلنگانہ کا فی کس خرچ ۱,۶۹۸ روپئے ہے۔

دواخانوں میں انفراسٹرکچر کا فروغ

۷۴۔ حکومت تلنگانہ تمام دواخانوں میں بڑے پیمانے پر انفراسٹرکچر کو بہتر بنارہی ہے۔ بڑی تعداد میں آلات اور طبی ساز و سامان خریدے گئے ہیں۔ادویات اور دیگر سہولیات کو بھی بہتر بنایا گیا ہے۔تمام ضلع مستقروں میں تلنگانہ ڈائیگناسٹک سنٹرس قائم کئے گئے ہیں۔یہ مراکز عوام کو شاندار معیاری خدمات فراہم کررہے ہیں۔وہاں ۵۷ سے زائد مختلف قسم کے معائنے مفت کئے جارہے ہیں۔گردوں کے مریضوں کے فائدہ کیلئے ریاست میں ۴۲ مفت ڈائیلاسس سنٹرس کارکرد ہیں۔ان مراکز میں ۳۱۳ ڈائیلاسس مشینوں کے ذریعہ خدمات فراہم کی جارہی ہیں۔حکومت نے فیصلہ کیا ہے کہ اس طرح کے مزید مراکز قائم کئے جائیں اور طلب کے مطابق مشینوں کی تعداد میں بھی اضافہ کیا جائے۔ڈائلاسس کے مراکز سے رجوع ہونے والے مریضوں کو مفت بس پاس کی سہولت بھی فراہم کی جارہی ہے۔ریاست کے سرکاری دواخانوں میں' سی ٹی اسکیان' ایم آر آئی معائنے ۱۴ مقامات پر دستیاب بنائے گئے ہیں۔حیدرآباد کے علاوہ کیاتھ لیاب سہولیات کھمم' ورنگل اور عادل آباد میں دستیاب بنائی گئی ہیں۔ان دواخانوں میں قلب سے متعلق سرجریاں بھی انجام دی جارہی ہیں۔

۷۵۔ دواخانوں میں مریضوں کو طبی نگہداشت کے ساتھ ساتھ بہتر خوراک کی بھی ضرورت ہے۔حکومت نے فیصلہ کیا کہ مریضوں کو تغذیہ بخش خوراک فراہم کی جائے گی۔اس کے لئے غذائی چارجس دوگنے کئے جارہے ہیں۔ٹی بی اور کینسر سے متاثرہ مریضوں کی خوراک کے اخراجات فی بستر ۵۶ روپے سے بڑھا کر ۱۱۲ روپئے کئے جارہے ہیں۔اسی طرح دیگر مریضوں کے خوراک کے اخراجات ۴۰ روپئے سے بڑھا کر ۸۰ روپئے کئے جارہے ہیں۔موازنہ میں ۴۳٫۵ کروڑ روپئے کے مصارف تجویز کئے گئے ہیں۔

۷۶۔ حیدرآباد میں ۱۸ بڑے دواخانے ہیں۔ان دواخانوں میں مریضوں کے علاوہ ان کی دیکھ بھال کرنے والے دیگر افراد خاندان بھی رہتے ہیں۔یہ طئے کیا گیا ہے کہ ان خدمت گزاروں کو بھی رعایتی قیمت پر طعام فراہم کیا جائے گا۔توقع ہے کہ اس سے یومیہ ۱۸,۶۰۰ افراد کو فائدہ پہنچے گا۔اس کے لئے ۳۸٫۶۶ کروڑ روپئے کے مصارف تجویز کئے گئے ہیں۔

۷۷۔ دواخانوں میں صفائی کو بہتر بنانے کے لئے عزت مآب وزیر اعلیٰ نے صفائی کرمچاریوں اور دیگر کو ادا کی جانے والی اجرتوں میں اضافہ کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔اس کے لئے فی بستر صفائی مصارف میں ۵,۰۰۰ روپئے سے اضافہ کرتے ہوئے اسے ۷,۵۰۰ روپئے کیا جارہا ہے۔موازنہ میں ۳۳۸ کروڑ روپئے کے مصارف تجویز کئے گئے ہیں۔یہ تمام فیصلے اس بات کا واضح اشارہ ہیں کہ عزت مآب وزیر اعلیٰ ہمیشہ ہی غریب عوام کی ضرورتوں کی انسانی نقطہ نظر سے تکمیل کے خواہاں ہیں۔

<u>مردہ خانوں کو عصری بنانا</u>

۷۸۔ ریاست میں مردہ خانے دگرگوں حالت میں ہیں۔ریاست بھر میں ۶۱ مردہ خانوں کو عصری بنانے کے لئے حکومت نے ۳۲٫۵ کروڑ روپئے کی رقم منظور کی ہے۔

۷۹۔ آروگیہ شری پر قبل ازیں ۲ لاکھ روپئے کی حد مقرر تھی۔اب اس میں اضافہ کرتے ہوئے اسے ۵ لاکھ روپئے کیا جارہا ہے۔قلب، جگر اور بون میرو پیوند کاریوں کے لئے ۱۰ لاکھ روپئے تک کی مدد فراہم کی جائے گی۔ان اقدامات سے غریبوں کو فائدہ پہنچے گا۔

۸۰۔ حکومت نے ریاست بھر میں ۴۰۷ کروڑ روپئے کے مصارف سے ۲۲ نئے ایم سی ایچ دواخانے قائم کئے ہیں۔ان دواخانوں میں لیبر رومس قائم کئے گئے ہیں اور انہیں یونیسیف معیارات کے مطابق عصری بنایا گیا ہے۔

۸۱۔ ریاست میں ۳۰۰ اماں ووڈی گاڑیاں ہیں جو حاملہ خواتین کو دواخانہ منتقل کرتی ہیں۔تلنگانہ انتہائی جوکھم والی زچگیوں کی نشاندہی کرنے اور سرکاری دواخانوں میں ادارہ جاتی زچگیوں کی تعداد بڑھانے میں ملک میں اول مقام پر موجود ہے۔حتیٰ کہ زچگی کے وقت ماں کی شرح اموات میں تخفیف کے معاملہ میں بھی تلنگانہ سرفہرست ریاستوں میں شامل ہے۔

کورونا کی موثر روک تھام

۸۲۔ حکومت نے کورونا کی روک تھام کے لئے موثر اقدامات کئے۔ کسی بھی ناگہانی صورت سے نمٹنے کے لئے تمام احتیاطی اقدامات کئے گئے۔ دواخانوں میں موجود تمام بستروں کو آکسیجن بستروں میں تبدیل کردیا گیا۔ بچوں کے آئی سی یوز قائم کئے گئے۔ آکسیجن کی سپلائی کی گنجائش ۱۳۵ ٹن یومیہ سے بڑھا کر ۵۵۰ ٹن کرنے کے اقدامات کئے ہیں۔

۸۳۔ ریاست میں بخار کا پتہ لگانے کے لئے سروے کیا گیا جس کے بہتر نتائج برآمد ہوئے۔ سرکاری عملہ گھر گھر پہنچا اور کورونا کے معائنے کئے گئے۔ ایسے تمام افراد کو جن کا معائنہ مثبت برآمد ہوا انہیں کورونا کٹس فراہم کئے گئے۔ بہتر دیکھ بھال کے متقاضی مریضوں کو دواخانوں کو منتقل کیا گیا۔ نیتی آیوگ نے اپنی رپورٹ میں بخار سے متعلق اس سروے کو بہترین مساعی سے تعبیر کیا ہے۔ اس نے کہا کہ ''وائرس کو اس کے ابتدائی مراحل میں ہی پھیلنے سے روکنے کا یہ ایک موثر قدم ہے۔ مزید یہ کہ اس سے دواخانوں پر بوجھ بھی کم ہوا''

۸۴۔ معاشی سروے میں کورونا کے پھیلاؤ کے خلاف موثر منصوبہ بندی کو روبہ عمل لانے میں تلنگانہ کو ملک میں تیسری بہتر ریاست بتایا گیا ہے۔ یہاں تک کہ ٹیکہ اندازی کے محاذ پر بھی تلنگانہ قومی اوسط سے بالاتر ہے۔

زرعی ترقی کے سبب ریاست اب اناپورنا ہے

۸۵۔ تلنگانہ حکومت کی جانب سے کی گئی کوشش کے سبب ریاست میں زرعی شعبہ میں غیر معمولی ترقی دیکھی گئی۔ ریاست میں اب زرعی پیداوار کی بہتات ہے۔ پیداوار کی جملہ مقدار میں وافر اضافہ ہوا ہے۔

۸۶۔ زرعی پیداوار کی اس قدر بہتات ہے کہ اسے اٹھانے کے لئے مزدور ناکافی ہورہے ہیں۔ ان کا وزن کرنے کے لئے ترازو کافی نہیں ہیں۔ بازاروں میں اناج کے ذخیرے آرہے ہیں۔

۸۷۔ مشترکہ ریاست میں محکمہ زراعت کی جانب سے علاقہ تلنگانہ میں خرچ کی جانے والی رقم ایک دہائی میں صرف ۷,۹۹۴ کروڑ روپے تھی۔ ریاست کی تشکیل کے بعد سے حکومت نے محکمہ زراعت کے ذریعہ تاحال ۸۳,۹۸۹ کروڑ روپے کی رقم خرچ کی جاچکی ہے۔ محکمہ زراعت کی جانب سے مصارف میں یہ غیر معمولی اضافہ صرف نئی ریاست کے قیام اور ٹی آر ایس حکومت کے سبب ہی ممکن ہوسکا ہے۔

۸۸۔ ۱۵-۲۰۱۴ کے دوران تلنگانہ میں جملہ کاشت شدہ رقبہ ۱.۳۱ کروڑ ایکر تھا۔ ۲۱-۲۰۲۰ تک یہ بڑھ کر ۲.۰۹ کروڑ ایکر ہوگئی۔ اسی طرح ۱۵-۲۰۱۴ میں پیداوار ۶۸.۱۷ لاکھ میٹرک ٹن تھی۔ ۲۱-۲۰۲۰ تک پیداوار میں ۲۱۸.۵۱ لاکھ میٹرک ٹن تک کا اضافہ ہوگیا۔ آج تلنگانہ فخریہ طور پر ماقبی ملک کے لئے خوراک کا فراہم کنندہ اناپورنا بن گیا ہے۔

رعیّتو بندھو

۸۹۔ ایسی اسکیم جس کے بارے میں کسی نے خواب بھی نہیں دیکھا تھا' جو ہر کسی کی سوچ سے ماوراء تھی' جس کو کسی نے لاگو نہیں کیا تھا' جس کے لئے کسی نے دھرنا نہیں دیا اور نہ مطالبہ کیا جو کہ کسی انتخابی منشور کا کبھی حصہ نہیں رہی ...... یہ رعیّتو بندھو ہے جو کے سی آر نے ایک کسان اور کسان کا بیٹا ہونے کی حیثیت سے اس کا تصور کیا اور تلنگانہ میں حاصل اور متعارف کیا۔ یہ اسکیم ملک میں تمام فلاحی اسکیمات کا مبداء بن گئی ہے۔ کئی ریاستی حکومتوں جیسے مغربی بنگال' آندھرا پردیش' اڈیشہ' جھارکھنڈ نے اس سے ترغیب پائی ہے۔ حتیٰ کہ حکومت ہند کو بھی اس پروگرام سے ترغیب ملی ہے۔

۹۰۔ اقوام متحدہ نے بھی اسکیم کی ستائش کی ہے۔ مشہور معاشیات دانوں ڈاکٹر اروند سبرامنین اور ڈاکٹر اشوک گلاٹی نے بھی اسکیم کی ستائش کی ہے۔

۹۱۔ حکومت تمام کسانوں کو سالانہ ۱۰،۰۰۰' روپئے فی ایکر سرمایہ کاری مدد فراہم کر رہی ہے جس کے نتیجہ میں کسان اب کسی پریشانی کے بغیر ان کی اراضیات پر کاشت کرنے کے قابل ہیں۔ کسان قرض کے جال سے باہر نکل آئے ہیں۔ رعیّتو بندھو کے ذریعہ گزشتہ آٹھ موسموں میں تا حال حکومت ۶۳' لاکھ کسانوں کے کھاتوں میں ۵۰،۴۴۸' کروڑ روپئے جمع کرواچکی ہے۔ تاریخ میں کسی بھی حکومت نے کسان طبقہ کی اتنی بڑی مدد نہیں کی تھی۔ یہ رقم جب رعیّتو بندھو کے ذریعہ تقسیم کی گئی تو ۵۰،۰۰۰' کروڑ روپئے سے متجاوز ہوگئی اور ریاست بھر میں کسانوں نے رعیّتو بندھو وراتسولو کے طور پر اس کا جشن منایا۔

رعیّتو بیمہ

۹۲۔ حکومت تلنگانہ کسانوں کی بہبود پر نظر رکھنے کے علاوہ ان کے خاندانوں کی دیکھ بھال کے لئے بھی سخت جدوجہد کر رہی ہے۔ کسی ناگہانی وجہ سے اگر کوئی کسان مرجاتا ہے تو اس کے خاندان کو کوئی پریشانی لاحق نہیں ہونی چاہئے۔ اس مقصد کو ذہن میں رکھتے ہوئے' رعیّتو بیمہ اسکیم متعارف کی گئی۔ یہاں تک کہ اگر کسی کسان کے پاس صرف نصف نصف گنٹہ اراضی ہے تو وہ پانچ لاکھ روپئے تک بیمہ پانے کا اہل ہے۔ مکمل پریمیم رقم حکومت کی جانب سے ادا کی جارہی ہے۔

۹۳۔ سابقہ حکومتیں ایسے کسانوں کو جو خودکشی کرلیں' معمولی رقم ادا کرتی تھیں۔ حتیٰ کہ یہ رقم پانے کے لئے بھی کسانوں کے خاندانوں کو بے شمار دشواریوں کا سامنا تھا۔ آنکھوں میں آنسو لئے' ہاتھ میں درخواست تھامے چھوٹے بچوں کے ساتھ کسانوں کو دفتروں کے چکر کاٹنے پڑتے تھے جو اکثر رائیگاں جاتے تھے۔ ایک رکن اسمبلی کی حیثیت سے میں نے بہت قریب سے ان مشکلات کا مشاہدہ کیا ہے۔

۹۴۔ ریعتو بیمہ کے آغاز کے بعد صورتحال میں ڈرامائی تبدیلی آئی ہے۔ ارکان خاندان کو اب اپنے گھر سے باہر جانے کی بھی ضرورت نہیں ہے۔ کوئی درخواست پیش کرنے کی ضرورت نہیں ہے۔ مدت غم کے اندر ہی ۵ لاکھ روپئے کی بیمہ رقم خاندان تک پہنچ رہی ہے۔ تا حال ۵٫۵۰۱ ۷خاندانوں کو ۳٫۷۷۵ کروڑ روپئے کا فائدہ دیا گیا۔ یہ اسکیم کے سی آر کی انسانیت نوازی کا روشن نشان ہے۔

۹۵۔ ۲۰۱۳-۱۴ کے دوران تلنگانہ میں زراعت اور ملحقہ شعبوں کی ترقی مستقل قیمتوں پر صرف ۴٫۰ فیصد تھی۔ حکومت تلنگانہ کی جانب سے کئے گئے فعال اقدامات کے سبب یہ ترقی ۲۰۱۹-۲۰ تک بڑھ کر ۲۹٫۰ فیصد ہوگئی ہے۔ مشترکہ ریاست کی حکمرانی کے دورن جس زراعت کو تحقیر سے دیکھا جاتا تھا آج نعمت تصور کیا جارہا ہے۔

۹۶۔ ریاست میں کپاس کی پیداوار میں بھی قابل لحاظ اضافہ ہوا ہے۔ ریاست جب قائم ہوئی تھی، تب کپاس کی پیداوار ۱۸٫۴۵ لاکھ ٹن تھی۔ اب یہ بڑھ کر ۳۱٫۶۰ لاکھ ٹن ہوگئی ہے۔ چونکہ تلنگانہ میں کپاس کی پیداوار بہت ہی معیاری ہوتی ہے، بین الاقوامی بازار میں اس کی کافی مانگ ہے۔

۹۷۔ اگر ہم مشترکہ ریاست کی حکمرانی میں تخم اور کھاد کے لئے کسانوں کو درپیش مشکلات کو یاد کریں، تو اس کے تصور سے ہمیں رونا آجائے گا۔ کھاد کو پولیس اسٹیشنوں سے تقسیم کیا جاتا تھا۔ کسانوں کو کھاد حاصل کرنے کے لئے کئی کئی دنوں تک قطار میں ان کی چپلیں چھوڑ کر جانا پڑتا تھا۔ جن مقامات پر کھاد تقسیم کی جاتی تھی وہاں لاٹھی چارج ایک معمول بن گیا تھا۔ ایک رکن اسمبلی کی حیثیت سے، میں بذات خود ان مسائل پر اس وقت کی حکومتوں سے متصادم ہو چکا ہوں۔

۹۸۔ مشترکہ ریاست کے دور حکمرانی میں کسان معیاری برقی کی پانچ گھنٹے سربراہی کا مطالبہ کیا کرتے تھے۔ اس وقت کی حکومتیں اس انتہائی شدید ضرورت کی تکمیل سے بھی قاصر تھیں۔ برقی کٹوتی کے علاوہ برقی چارج میں اضافہ کا بھی زرعی شعبہ پر منفی اثر مرتب ہوتا تھا۔ احتجاجی کسانوں پر گولیاں چلائی گئیں اور انہیں ہلاک کردیا گیا۔ علیحدہ ریاست تلنگانہ کے لئے تحریک نے کسانوں کی مشکلات ہی سے جنم لیا۔ دن بہ دن تحریک زور پکڑتی گئی اور مشترکہ ریاست کی حکمرانی کو زبردست احتجاج کے سبب بالآخر خاتمہ سے دوچار ہونا پڑا۔

۹۹۔ جیسے ہی تلنگانہ قائم ہوا، حکومت نے زرعی شعبہ کو مستحکم کرنے کے اقدامات کئے۔ ریاست کو زرعی کلسٹرس میں تقسیم کیا گیا اور ہر کلسٹر کے لئے ایک زرعی توسیعی عہدیدار کا تقرر کیا گیا۔ مجموعی طور پر اس وقت ۲۶۰۱ اے ای اوز کام کررہے ہیں۔

قرض معافی

۱۰۰۔ ریاست کے قیام کے بعد حکومت کی جانب سے ۳۵٫۳۲ لاکھ کسانوں کے ۱۶٫۱۴۴ کروڑ روپئے کے ماقبل قرض معاف کردیئے گئے۔ قرض معافی کے دوسرے مرحلہ میں حکومت نے ۵٫۱۲ لاکھ کسانوں کے قرض معاف کئے۔ اس سال مارچ کے اختتام تک، ۵۰٫۰۰۰

روپئے تک قرض معاف کئے جائیں گے۔مزید یہ کہ آئندہ مالیاتی سال کے دوران' ۵,۰۰۰ ۷ روپئے تک کے قرض معاف کئے جائیں گے۔

پام آئیل کی کاشت

۱۰۱۔ پام آئیل کی کافی مانگ ہے۔ ہندوستان سالانہ ۸۰,۰۰۰' کروڑ روپئے مالیتی پام آئیل درآمد کرتا ہے۔ آبپاشی پراجکٹس سے پانی کی دستیابی کے بعد تلنگانہ کی زمینات پام آئیل کی کاشت کے لئے موزوں بن گئیں۔ پام آئیل کی کاشت آسان ہوگئی۔ کیڑوں کا کوئی حملہ نہیں ہے۔ بندروں اور جنگلی ریچھوں کا کوئی خطرہ نہیں ہے۔ کسانوں کو پام آئیل کی کاشت سے بہتر آمدنی حاصل ہورہی ہے۔ چنانچہ تلنگانہ کی حکومت پام آئیل کی کاشت کو بڑے پیمانہ پر فروغ دے رہی ہے۔

۱۰۲۔ ۲۳-۲۰۲۲ کے دوران پام آئیل کی کاشت کا نشانہ ۲٫۵' لاکھ ایکر ہے۔اس کیلئے ۱,۰۰۰ کروڑ روپئے کے مصارف ہیں۔ ملک میں تلنگانہ واحد ریاست ہے جہاں پام آئیل کاشت کی اس قدر بڑے پیمانے پر حوصلہ افزائی کی جارہی ہے۔تلنگانہ کے کسانوں سے خواہش کی گئی ہے کہ وہ اس اسکیم سے بڑے پیمانہ پر استفادہ کریں اور پام آئیل کی کاشت کاری کریں۔

۱۰۳۔ کسانوں کے اجلاس منعقد کرنے کے لئے حکومت تلنگانہ نے ۵۷۲' کروڑ روپئے کے مصارف سے ۲,۶۰۱ رعیتو ویدکائیں تعمیر کروائے ہیں۔اس طرح کی سہولت ملک میں کہیں بھی دستیاب نہیں ہے۔

۱۰۴۔ مرکز کی پالیسیوں کے خلاف ملک بھر کے زرعی شعبہ میں زبردست مخالفت پائی جاتی ہے۔ ملک کے کسانوں نے خود ساختہ اصلاحات کے خلاف جو کہ زرعی شعبہ میں مرکز نے متعارف کروائے' بڑے پیمانے پر احتجاج کیا۔کسانوں کا دعویٰ ہے کہ درحقیقت یہ قوانین بڑے کارپوریشنوں کے حق میں ہیں۔ زرعی قوانین کو منسوخ کرنے کا مطالبہ کرتے ہوئے دہلی کے نواح میں لاکھوں کسانوں نے گرم اور سرد موسموں کی سختی کا مقابلہ کرتے ہوئے زائد از ڈیڑھ سال تک احتجاج کیا۔کسانوں کے مطالبات کے آگے جھکتے ہوئے مرکز کو زرعی قوانین واپس لینا پڑا اور کسانوں سے معافی مانگنی پڑی۔

۱۰۵۔ ان سب کے باوجود مرکز کے رویے میں کوئی بدلاؤ نہیں آیا۔حال ہی میں پیش کردہ مرکزی موازنہ میں کھاد پر رعایت میں ۳۵,۰۰۰' کروڑ روپئے تک کی تخفیف کردی گئی۔اس کے نتیجہ میں بعض کھادوں کی قیمتوں میں اضافہ ہوجانے کا اندیشہ ہے۔ چونکہ پٹرول اور ڈیزل کی قیمتوں میں اضافہ ہوا ہے کسانوں نے ہندوستان بھر میں پہلے ہی احتجاج منظم کیا ہے۔اس کا اصل سبب یہ ہے کہ اگر کھاد کی قیمتوں میں بھی اضافہ ہوا تو کسان طبقہ پر ناقابل برداشت بوجھ پڑے گا۔

۱۰۶۔ اگر چہ کہ مرکز کا رویہ کسان طبقہ کے خلاف ہے' حکومت تلنگانہ نے جہاں تک کسانوں کے مفادات کا تعلق ہے' اس بارے میں کوئی سمجھوتہ نہیں کیا۔ حکومت کی جانب سے کی گئی کوشش کے نتیجہ' جس سے زرعی شعبہ میں ترقی رونما ہوئی' دیہی علاقوں میں ڈرامائی تبدیلی آئی ہے۔ کام کے لئے نقل مکانی تھم گئی ہے۔ حقیقت یہ ہے کہ دیگر ریاستوں سے مزدور کھیتوں میں کام کرنے کے لئے تلنگانہ کا رخ کرر ہے ہیں۔

۱۰۷۔ چونکہ کسان ایک سال میں ۲ تا ۳ فصلیں اگانے کے قابل ہوئے ہیں' اس سے ان کے اعتماد میں اضافہ ہوا ہے۔ ان کی قوت خرید بھی بڑھ گئی ہے۔ زرعی اور ملحقہ شعبوں کی نئی صورت گری ہوئی ہے۔ روزگار کے مواقع بڑھ گئے ہیں۔ ہم دیہاتوں میں ٹریکٹرس' مشترکہ ہارویسٹرس' جے سی بیز اور ڈوزرس کی بڑی تعداد کا مشاہدہ کرر ہے ہیں۔ زرعی ترقی کے ساتھ دیہی معیشت مستحکم ہوگئی ہے۔ ریاست میں اس وقت جی ایس ڈی پی کا ۲۰ فیصد سے زائد حصہ بنیادی شعبہ سے آرہا ہے۔ یہ تلنگانہ کے دیہی علاقوں میں تبدیلی کا واضح اشارہ ہے۔ موازنہ میں زراعت اور ملحقہ شعبوں کی بابت ۲۴۲۵۴' کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

آبپاشی

۱۰۸۔ کسی کھیت یا درخت یا انسان کے لئے پانی ہی خط زندگی ہے۔ مشترکہ ریاست میں آبپاشی کے شعبہ میں تلنگانہ کو درپیش دشواریوں کو الفاظ میں بیان نہیں کیا جاسکتا۔ علیحدہ تلنگانہ ریاست کی تحریک کے لئے جو نعرہ دیا گیا تھا وہ تھا: ''پانی۔ فنڈس۔ ملازمتیں''۔ وزیراعلیٰ کے سی آر نے ایک پچھتاوے کے طور پر آبپاشی شعبہ کی ترقی کا بیڑا اٹھایا۔ گزشتہ ۲/۱ ۷ برسوں میں اس شعبہ میں شاندار ترقی ہوئی ہے۔ آبپاشی کی تاریخ میں ایک نیا باب رقم کیا گیا ہے۔

۱۰۹۔ ۲۰۱۴ میں تلنگانہ میں صرف ۲۰' لاکھ ایکر کے لئے پانی دستیاب تھا۔ ۲۰۲۱ تک یہ بڑھ کر ۸۵.۸۹' لاکھ ایکر ہوگیا۔ عزم واستقلال سے ہر چیز کا حصول ممکن ہے۔ تلنگانہ میں زرعی شعبہ کی ترقی اس کی واضح شہادت دیتی ہے۔

۱۱۰۔ آبپاشی میں تمام مختلف شعبہ جات اور اسکیمات جیسے پراجکٹس' نہریں' تالاب' چیک ڈیمس' چھوٹی اور بڑی لفٹ آبپاشی اسکیمات کو عزت مآب وزیراعلیٰ کی جانب سے ایک ہی چھت تلے لایا گیا اور محکمہ آبپاشی کو حسب ازسرنو منظم کیا گیا۔ جیسا کہ پراجکٹس تکمیل پانے والے ہیں' حکومت کی توجہ اب ان کی کارکردگی اور دیکھ بھال پر مبذول ہوگئی ہے۔

مشن کاکتیہ

۱۱۱۔ صدیوں سے تلنگانہ کی زراعت آبپاشی تالابوں پر منحصر تھی۔ حکومت نے مشن کاکتیہ کے تحت بڑے پیمانہ پر تالابوں کی بحالی کا پروگرام شروع کیا۔ ریاست کے تمام تالابوں اور چیک ڈیمس کی بھی مرمت کی گئی اور ۵,۳۵۰ کروڑ روپئے کے مصارف سے انہیں بحال کیا

گیا۔اس کے سبب ۱۵٫۰۵ لاکھ ایکر رقبہ کا ایاکٹ مستحکم ہوا۔تالابوں کی گنجائش ذخیرہ میں اضافہ ہوا۔اس سے ماہی پیداوار کو بھی فروغ ملا۔حکومت نے ان تمام تالابوں کو ریاست میں آبپاشی پراجکٹس کی نہروں کے ساتھ مربوط کردیا۔

۱۱۲۔ حکومت نے ۳,۸۲۵ کروڑ روپئے کے مصارف سے دریاؤں اور جھرنوں پر ۱,۲۰۰ چک ڈیمس تعمیر کروانے شروع کئے۔ پہلے مرحلے میں ۶۵۰ چک ڈیمس تقریباً مکمل ہونے والے ہیں۔ مابقی چک ڈیمس آئندہ مالیاتی سال کے دوران مکمل ہوجائیں گے۔

۱۱۳۔ کلواکرتی 'نیٹم پاڈو' بھیما' کوئیل ساگر' یلم پلی' مڈمنائر اور دیوادولو چندز یرالتواء پراجکٹس ہیں جنہیں برق رفتاری سے مکمل کیا گیا اور وہ کارکرد بن گئے۔ان پراجکٹس سے ۱۶ لاکھ ایکر رقبہ کی آبپاشی ہورہی ہے۔ان پراجکٹس کی تکمیل کے ساتھ کئی خشک سالی سے متاثرہ علاقے جیسے پالمور وسرسبز وشاداب ہوگئے ہیں۔مزدوروں کی نقل مکانی رک گئی ہے۔

۱۱۴۔ پالمور واور رنگاریڈی اضلاع کے لئے آبپاشی سہولیات فراہم کرنے کے لئے حکومت نے پالمور ورنگاریڈی لفٹ آبپاشی اسکیم ۳۵,۲۰۰ کروڑ روپئے کے مصارف سے شروع کی۔ ۷۰ فیصد سے زائد کام مکمل ہوگیا ہے۔فنڈس کی دستیابی کو یقینی بنانے کے لئے پراجکٹ کو کالیشورم کارپوریشن سے جوڑ دیا گیا ہے۔تا حال ۱۸,۵۰۰ کروڑ روپئے کی رقم پہلے ہی خرچ کی جاچکی ہے۔ پراجکٹ کے حصہ کے طور پر نرلاپور' یڈولا' ویٹم' کریوینا' اودنڈاپور میں ذخائر آب اور پمپ ہاؤزس سے متعلق کاموں کو تیز رفتاری سے انجام دیا جارہا ہے۔تمام رکاوٹوں کو عبور کرتے ہوئے پراجکٹ سابقہ محبوب نگر ضلع میں ۷ لاکھ ایکر اور سابقہ رنگاریڈی ضلع میں پانچ لاکھ ایکر اور سابقہ نلگنڈہ ضلع میں ۳۰,۰۰۰ ایکر اراضی کی آبپاشی کے لئے تیار ہے۔چنانچہ اس پراجکٹ سے ۱۲٫۳۰ لاکھ ایکر رقبہ کو آبپاشی کے لئے پانی میسر ہوگا۔ علاوہ ازیں راستے میں ۱,۰۰۰ سے زائد مواضعات کو پینے کا پانی بھی فراہم کیا جائے گا۔ضلع نلگنڈہ کے خشک سالی سے متاثرہ علاقوں مونو گوڑہ' دیورکنڈہ' اچم پیٹ اور کلواکرتی تک آبپاشی سہولیات فراہم کرنے کے لئے آرودیا ساگر راؤ۔ڈنڈی پراجکٹ ۶,۱۹۰ کروڑ روپئے کے مصارف سے شروع کیا گیا۔اس سے ۳٫۴۱ لاکھ ایکر رقبہ پر آبپاشی کی جائے گی۔بعض عناصر کی وجہ سے جو عدالتوں سے رجوع ہوئے' کام میں عارضی رکاوٹ پیدا ہوئی۔ان رکاوٹوں کو دور کرتے ہوئے حکومت پالمور ورنگاریڈی اور ڈنڈی پراجکٹس کی آئندہ مالیاتی سال کے دوران تکمیل کا عزم رکھتی ہے۔

۱۱۵۔ دیوادولا' سیتارام' سیتما ساگر' چنکا کورناتا پراجکٹس سے متعلق کاموں کی برق رفتاری سے انجام دہی ہورہی ہے۔مزید یہ کہ حکومت حسب ذیل پراجکٹس کے لئے کاموں کی حوالگی اور ٹنڈرس کی طلبی کے مرحلے میں ہے۔وردھا بیارتج' کپٹی' چینورو لفٹ آبپاشی' نلگنڈہ لفٹ آبپاشی' ضلع گدوال کی گٹو لفٹ آبپاشی اسکیم' وقار آباد رنگاریڈی لفٹ آبپاشی اسکیم۔

۱۱۶۔ سمّا کا سارکا بیارتج افتتاح کے لئے تیار ہے۔اس کے ساتھ ہی سابقہ ضلع ورنگل میں دیواڈولا کے ذریعہ آبپاشی اور پینے کے پانی کی وافر سربراہی ہوجائے گی۔

۱۱۷۔ کالیشورم کی تعمیر ایک تاریخی واقعہ ہے۔انا پورنا' رنگا نا یک ساگر' کونڈا پو چما ساگر ذخائر آب' جو کہ کالیشورم پراجکٹ کا حصہ ہیں' مکمل کر دیئے گئے اور کارکرد ہیں۔ بالعموم ذخائر آب وہاں تعمیر کئے جاتے ہیں جہاں دریا بہتا ہے۔اس کے برخلاف ملنا ساگر ایسے مقام پر تعمیر کیا گیا جہاں کوئی دریا یا جھرنا نہیں ہے۔اتنی بلندی پر محفوظ ذخیرہ ایسے مقام پر پہلے کبھی تعمیر نہیں کیا گیا اور یہ اپنے آپ میں ایک کرشمہ ہے۔

۱۱۸۔ ملک میں کہیں بھی لفٹ آبپاشی اسکیم کا اتنا بڑا ذخیرہ آب ملنا ساگر ہے۔عزت مآب وزیر اعلیٰ نے ۲۳رفروری ۲۰۲۲ کو اس کا افتتاح کیا۔گوداوری طاس میں سری رام ساگر کے بعد ۵۰' ٹی ایم سی کی گنجائش کے ساتھ اتنا بڑا ذخیرہ آب یہی ہے۔ پراجکٹ کی تعمیر روکنے کے لئے کئی رکاوٹیں کھڑی کی گئیں۔اس کی نفی کرنے والے کئی لوگ تھے۔عدالتوں میں ۳۵۰ سے زائد مقدمات دائر کئے گئے۔تاہم وزیر اعلیٰ کے آہنی عزم کے آگے یہ ساری رکاوٹیں ٹک نہیں سکیں۔ گوداوری دریا اب ملنا ساگر میں مل گیا ہے۔عزت مآب وزیر اعلیٰ نے بذات خود کوموراویلی ملنا کے پاؤں ملنا ساگر سے گوداوری کا پانی لے کر دھوئے۔

۱۱۹۔ حکومت نے حال ہی میں سنگا میشورا اور بسیشورا پراجکٹس کے لئے سنگ بنیاد رکھا۔ یہ پراجکٹس ضلع سنگا ریڈی میں ۳ء۹ لاکھ ایکر آبپاشی فراہم کریں گے۔ان پراجکٹس سے نارائن کھیڑ' ظہیر آباد' سنگا ریڈی اور اندول حلقہ جات اسمبلی کے کئی خشک سالی سے متاثرہ علاقے سرسبز وشاداب ہوں گے۔

۱۲۰۔ سنگا میشورا اور بسویشورا پراجکٹس کے ساتھ ساتھ حکومت' نرمل' نظام آباد' کاماریڈی' یدادری بھونگیری' میدک اور سنگا ریڈی اضلاع سے مربوط کالیشورم پراجکٹ کے ماقبی پیاکیس کو بھی تیز رفتاری سے یقینی بنا رہی ہے۔

۱۲۱۔ ریاست کے آبپاشی پراجکٹس کے لئے مرکز سے کوئی امداد فراہم نہیں کی گئی۔کسی ایک پراجکٹ کو بھی قومی پراجکٹ کا موقف نہیں دیا گیا۔مرکز نے حال ہی میں مرکزی موازنہ میں بندیل کھنڈ علاقہ میں کین بٹوا پراجکٹ کو قومی پراجکٹ کا موقف عطا کیا۔مرکز' کرناٹک میں بالائی بھدرا پراجکٹ کو اسی طرح کا موقف دینے کے حق میں ہے۔تاہم' تلنگانہ میں کسی بھی پراجکٹ کو اس طرح کا موقف عطا نہیں کیا جا رہا ہے۔دریائے کرشنا میں تلنگانہ کے پانی کے حصہ کا تعین کرنے کے مسئلہ پر قانون بین ریاستی آبی تنازعات کی دفعہ ۳ کے حوالہ سے مرکز کا کوئی ردعمل نہیں آیا ہے۔ بار ہا درخواستوں کے باوجود کوئی جواب نہیں آیا ہے۔کرشنا کے پانی میں تلنگانہ کا حصہ متعین نہیں کیا گیا لیکن تمام تلنگانہ پراجکٹس کو دریائے کرشنا انتظامی بورڈ کے تحت لایا گیا۔اس سے صاف ظاہر ہوتا ہے کہ مرکز ایسا کوئی کام نہیں کرے گا جس سے ریاست کو فائدہ ہو اور اس کے برخلاف ان مسائل پر سرگرم ہے جو ریاست کے مفادات کے خلاف ہیں۔

۱۲۲۔ مرکزی آبی کمیشن کو گوداوری پروجیکٹس سے متعلق ڈی پی آرس کی پیشکشی کے بعد سے پانچ ماہ گزر چکے ہیں۔کوئی منظوریاں عمل میں نہیں آئیں۔ میں اس ایوان کے توسط سے مرکز سے عاجلانہ اپیل کرتا ہوں کہ وہ تیز رفتاری سے منظوری کو تکمیل کو پہنچائے۔گوداوری

پراجکٹ کے لئے کوئی منظوریاں نہیں ہیں تاہم یہ دیکھ کر حیرت ہوتی ہے کہ گوداوری کو کاویری دریا سے مربوط کرنے کا مرکزی موازنہ میں نمایاں طور پر ذکر کیا گیا ہے۔ یہ واضح طور پر ریاست تلنگانہ کے مفاد کے خلاف ہے۔

۱۲۳۔ رکاوٹیں جو بھی ہوں، وہ ہمارے عزت مآب وزیراعلیٰ کو متزلزل نہیں کرتے۔ پہلے ہی تلنگانہ کی ایک کروڑ ایکر اراضی کو آبپاشی کا پانی مل رہا ہے۔ ہم اسی جوش و جذبہ سے کام جاری رکھیں گے اور حکومت کی یہ یقین دہانی اس ایوان میں کی جارہی ہے۔

برقی

۱۲۴۔ تلنگانہ نے برقی شعبہ میں بدحالی کا خاتمہ کرتے ہوئے تاریخ بنائی ہے۔ ہم واحد ریاست ہیں جو تمام شعبوں کو ۲۴ گھنٹے معیاری برقی سربراہ کرتے ہیں۔ مشترکہ ریاست میں صرف برقی کٹوتی تھی لیکن آج ہر سو اجالا پھیلا ہوا ہے۔ ایسے کئی وزرائے اعلیٰ ہیں جنھوں نے اپنے اقتدار کو بچایا لیکن ان میں سے کوئی بھی برقی شعبہ کے مسائل کو حل نہیں کرسکے۔ یہ کام صرف عزت مآب وزیراعلیٰ کے سی آر سے ہی ممکن ہوا ہے کیونکہ وہ نہ صرف ایک کسان کے بیٹے ہیں بلکہ کسانوں کے حقیقی بہی خواہ بھی ہیں۔

۱۲۵۔ ریاست نے ۲۰۱۴ سے برقی پیداوار، ترسیل اور تقسیم میں غیر معمولی ترقی کی ہے۔ جب ریاست قائم ہوئی تب برقی کی تنصیبی گنجائش ۷٫۷۷۸ میگاواٹس تھی۔ ریاست کی جانب سے کی گئی کوششوں کے نتیجہ میں آج یہ ۱۷٫۳۰۵ میگاواٹس تک پہنچ گئی ہے۔

۱۲۶۔ فی کس برقی کھپت کے لحاظ سے ہم ملک میں سرفہرست ہیں۔ ۲۰۱۴ میں فی کس کھپت ۱۱۱۰ یونٹس تھی۔ ۲۰۲۱ تک یہ ۲٫۰۱۲ یونٹس تک پہنچ گئی۔ قومی اوسط سے تقابل کریں تو ہماری کھپت ۷۳ فیصد زیادہ ہے۔ یہ ترقی کا اعلیٰ ترین اشارہ ہے جو ریاست نے بنایا ہے۔

۱۲۷۔ ریاست ۲۰۱۴ میں ۷۴ میگاواٹس شمسی توانائی پیدا کرتی تھی۔ آج ہم ۴٫۴۳۱ میگاواٹس پیدا کررہے ہیں۔ آنے والے دو سالوں میں یہ ۷٫۰۰۰ میگاواٹس تک پہنچنے کی توقع ہے۔

۱۲۸۔ حکومت تلنگانہ نے بھدرادری تھرمل برقی پلانٹ کو مکمل کیا اور برقی پیداوار شروع کردی گئی۔ پلانٹ کے چار یونٹس ۱۰۸۰ میگاواٹس گنجائش کے ساتھ مکمل طور سے کارکرد ہیں۔

۱۲۹۔ ضلع نلگنڈہ میں، یدادری الٹرا میگا پاور پلانٹ کے کام برق رفتاری سے جاری ہیں۔ ۲۰۲۳ تک یہ پراجکٹ مکمل کرلیا جائے گا اور تلنگانہ فاضل برقی والی ریاست بن جائے گی۔

۱۳۰۔ گزشتہ سال ماہ مارچ میں، ریاست میں برقی طلب ۱۳٫۶۸۸ میگاواٹس کے عروج تک پہنچ گئی۔ ریاست نے سربراہی اور تقسیم کے لئے اس طرح انفراسٹرکچر تخلیق کئے ہیں کہ اگر ۱۷٫۰۰۰ میگاواٹس تک طلب عروج پر پہنچ جائے تو اس کی تکمیل کی جائے گی۔ تقسیم و ترسیل کے جال کو مستحکم کرنے کے لئے تاحال ۳۴٫۹۷۰ کروڑ روپئے کی رقم خرچ کی گئی۔

۱۳۱۔ قبل ازیں صنعت و پیداواری شعبہ کے لئے برقی کٹوتی اور برقی تعطیلات ہوا کرتی تھیں۔ آج ہم ۲۴ گھنٹے برقی سربراہی کے اہل ہیں اور پیداواری یونٹس تین شفٹوں میں کام کررہے ہیں۔ مزدوروں کو بغیر خلل کے کام مل رہا ہے۔

۱۳۲۔ عزت مآب وزیراعلیٰ کی ہدایات کے مطابق عظیم تر حیدرآباد کو بلا خلل برقی سربراہی کو یقینی بنانے کے لئے ۴۰۰ کے وی اور ۲۲۰ کے وی سطح پر ترسیل و تقسیم کے جال کو مستحکم کیا گیا۔ اس بات کو یقینی بنایا گیا ہے کہ دارالحکومت علاقہ میں ایک سکنڈ کے لئے بھی برقی منقطع نہ ہونے پائے۔

مشن بھا گیرتا

۱۳۳۔ وزیراعلیٰ کے سی آر نے عہد کیا ہے کہ جب تک ریاست میں پینے کے پانی کا مسئلہ پانچ برسوں میں حل نہیں کیا جاتا' وہ ووٹ مانگنے کے لئے نہیں جائیں گے۔ انھوں نے مشن بھاگیرتا پراجکٹ ڈیزائن کیا اور اس بات کو یقینی بنایا کہ ریاست کے تمام قریوں اور گھروں کو محفوظ صاف شدہ پینے کا پانی پہنچے۔

۱۳۴۔ ریاست میں اب فلورائیڈ کا کوئی مسئلہ نہیں ہے۔ ریاست کی ۷۰ سال کی تاریخ میں کوئی بھی پارٹی لیڈر فلورائیڈ مسئلہ کو حل کرنے سے قاصر رہا ہے۔ حکومت ہند نے پارلیمنٹ میں اعلان کیا کہ تلنگانہ میں فلوروسس کے کوئی نئے معاملات موجود نہیں ہیں۔

۱۳۵۔ مشن بھاگیرتا کے بعد اب پانی کے لئے سڑکوں پر کسی قسم کی لڑائی نہیں ہے۔ خالی برتنوں کے ساتھ کوئی مظاہرہ نہیں ہے۔ پینے کے پانی کے مسئلہ پر اسمبلی میں طول طویل مباحث نہیں رہے۔ باوقار مشن بھاگیرتا کی نیتی آیوگ نے بھی ستائش کی ہے۔ تاہم حکومت ہند سے کوئی مالی مدد نہیں کی گئی۔ مشن بھاگیرتا سے ترغیب پاتے ہوئے' مرکز نے ہر گھر جل کے نام سے ایک فلیگ شپ پروگرام کا آغاز کیا ہے۔ مرکزی موازنہ سے اس پروگرام پر وسائل خرچ کئے جارہے ہیں۔ ریاست ایک مثالی نمونہ کے طور پر ابھری ہے لیکن اسے کوئی فنڈ نہیں مل رہے ہیں۔

تلنگانہ کو ہریتا ہارم

۱۳۶۔ ماحولیاتی توازن اسی وقت ممکن ہے جب ۳۳ فیصد درخت سایہ فگن ہوں۔ سبزہ زار کو بڑھانے کے لئے' تلنگانہ کو ہریتا ہارم دنیا میں اپنی نوعیت کی واحد بڑی مساعی ہے۔ اس پروگرام کے حصہ کے بطور حکومت نے ۲۰۱۵ اور ۲۰۲۲ کے درمیان جملہ ۲۴۳ کروڑ پودے لگائے۔ یہ صرف شجرکاری نہیں ہے بلکہ ان کی بقا اور نشوونما کو بھی یقینی بنایا گیا۔

۱۳۷۔ محکمہ جنگلات کی جانب سے جنگلات کی جلا بخشی کا کام بڑے پیمانے پر شروع کیا گیا۔ تاحال ۸,۵۱۱' کروڑ روپے خرچ کئے گئے۔ ۲۰۱۵ سے' جب کہ ریاست میں ہریتا ہارم پروگرام شروع کیا گیا ۹٫۶۵' لاکھ ایکر جنگلاتی اراضی کی جلا بخشی کی گئی۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ سے ترغیب پاتے ہوئے یہ پروگرام تحریکی انداز میں جاری ہے۔

۱۳۸۔ شہروں اور قصبوں میں شہری جنگلات کو فروغ دیا جارہا ہے۔تا حال ۱۰۹ شہری جنگلات فروغ دیئے گئے۔تلنگانہ میں آپ جدھر نگاہ اٹھائیں سبزہ زار نظر آئے گا۔فاریسٹ سروے آف انڈیا نے اعلان کیا ہے کہ ریاست تلنگانہ میں جنگلات کے احاطہ میں ۲۰۱۴ کے بعد سے' جب کہ ریاست قائم ہوئی' ۷ء۷ فیصد کا اضافہ ہوا ہے۔

۱۳۹۔ وزیراعلیٰ نے جو قدرتی مناظر کے شیدائی ہیں' ہریتا ندھی کے نام سے ایک منفرد تصور پیش کیا ہے۔اس قسم کا فنڈ دنیا میں کہیں بھی تشکیل نہیں دیا گیا ہے۔ہریتا ندھی قائم کرنے والی تلنگانہ پہلی ریاست ہے۔ہر کسی کو حصہ داری کا احساس دلانے کے لئے حکومت نے مختلف شعبہ ہائے حیات کے عوام جیسے منتخب نمائندوں' سرکاری عہدیداروں اور دیگر سے اس فنڈ میں تعاون کرنے کی درخواست کی۔ماحول کے تحفظ میں ہر شہری کا حصہ شامل کرنا ہی اس فنڈ کا مقصد ہے۔موازنہ میں ہریتا ہارم کے لئے ۹۳۲ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

تلنگانہ میں بہبود

۱۴۰۔ موازنہ کا ایک بہت بڑا حصہ بہبودی سرگرمیوں پر خرچ کیا جارہا ہے۔تلنگانہ میں روبہ عمل لائے جارہے بہبودی پروگرامس باقی ملک کے لئے مثالی نمونہ ہیں۔یہ کہنے میں کوئی مبالغہ نہیں کہ بہبود کے سنہرے دور کا حصول ٹی آر ایس حکومت کے ذریعہ ہوا ہے۔

آسرا وظائف

۱۴۱۔ حکومت تلنگانہ نے غریب عوام کو دیئے جارہے وظائف کی رقم کی مقدار میں اضافہ کیا ہے۔پیرانہ سالی' بیواؤں' ایڈس کے مریضوں' دست کاروں' تاڑی تاسندوں کے وظائف میں ماہانہ ۲۰۰ روپے سے بڑھا کر ماہانہ ۲،۰۱۶ روپے کردیا گیا۔معذورین کا وظیفہ ۵۰۰ روپے سے بڑھا کر ۳،۰۱۶ روپے کردیا گیا۔کسی بھی دیگر ریاست میں معذورین کو اتنا زیادہ وظیفہ نہیں دیا جاتا ہے۔اس کا سہرا پوری طرح تلنگانہ کے سر جاتا ہے۔یہاں تک کہ تنہا خواتین' بیڑی ورکرس اور فلیریا کے مریض بھی ماہانہ ۲،۰۱۶ روپے وظیفہ پارہے ہیں۔

۱۴۲۔ ۲۰۱۴ کے دوران آسرا وظیفہ یابوں کی جملہ تعداد صرف ۲۹،۲۱،۸۲۸ تھی۔آج وظیفہ پانے والے استفادہ کنندگان کی جملہ تعداد ۳۸،۴۱،۰۰۰ ہوگئی ہے۔گزشتہ ۱/۲ ۷ برسوں کے دوران حکومت تلنگانہ نے آسرا کی بابت ۴۶،۶۵۰ کروڑ روپے خرچ کئے۔اس سے واضح طور پر غریبوں کے تئیں ہماری حکومت کی انسانیت نوازی کا اظہار ہوتا ہے۔

۱۴۳۔ حکومت نے آسرا وظائف کے لئے عمر کی حد میں کمی کرتے ہوئے اُسے ۶۵ سال سے ۵۷ سال کردیا ہے۔کرونا کی وجہ سے اس پر عمل آوری میں تاخیر ہوئی ہے۔یہ فیصلہ کیا گیا ہے کہ حد عمر میں کی گئی تخفیف کو آنے والے مالی سال سے کارکرد بنایا جائے گا۔حکومت کی جانب سے موازنہ برائے ۲۳-۲۰۲۲ میں آسرا وظائف کے لئے ۱۱۷۲۸ کروڑ روپے کی رقم کی تجویز پیش کررہی ہے۔

کلیان لکشمی اور شادی مبارک

۱۴۴۔ ملک بھر میں غریب لڑکیوں کی ۱۰,۰۰,۰۰۰ شادیاں انجام دینے والی حکومت صرف تلنگانہ کی حکومت ہی ہے۔فلاح و بہبود کے شعبہ میں یہ ایک ریکارڈ ہے۔بیٹی کی شادی کی انجام دہی کیلئے حکومت کی جانب سے اُس کی والدہ کو ۱,۰۰,۱۱۶ روپئے کی مالی مدد دی جاتی ہے۔ کلیان لکشمی اور شادی مبارک کے استفادہ کنندگان اور ان کے خاندان اس مدد کیلئے حکومت کے مشکور ہیں۔ایسے خاندانوں کی دعائیں ہی ہماری اندرونی طاقت کا ذریعہ ہیں۔

۱۴۵۔ کلیان لکشمی پروگرام کیلئے حد عمر ۱۸ برس رکھی گئی ہے۔اس سے کمسنی کی شادی پر بھی روک لگی ہے۔اس بات کی تصدیق غیر سرکاری تنظیموں کی جانب سے کئے گئے تحقیقی کام میں بھی کی گئی ہے۔کلیان لکشمی اور شادی مبارک کیلئے ۲۷۵۰ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

غذائی تحفظ

۱۴۶۔ کوئی بھی سماج اُسی وقت ترقی کرسکتا ہے جب غذائی تحفظ موجود ہو۔یہی وجہ ہے کہ عظیم شاعر گرازادا نے کہا تھا'' تنڈی کلی گیتے کنڈا کلادوئے''۔مشترکہ ریاست میں کسی بھی سفید راشن کارڈ گیرندے کو ماہانہ فی کس چار کلوگرام چاول ملا کرتے تھے اور افراد خاندان کی تعداد کے باوجود مکمل کارڈ پر ۲۰ کلو چاول کی حد مقرر کی گئی تھی۔حکومت تلنگانہ نے اس پابندی کو برخواست کر دیا ہے۔اب خاندان کا ہر ایک رکن فی کس ۶ کلو چاول حاصل کرنے کا حقدار ہے اور اس کیلئے فی کارڈ پر کوئی تحدید بھی نہیں ہے۔

غربا کیلئے باوقار امکنہ ۔۲بی ایچ کے اسکیم

۱۴۷۔ حکومت تلنگانہ ایک باسلیقہ حجم کی پُر وقار رہائش کی فراہمی کے مقصد سے ۲بی ایچ کے پروگرام پر عمل آوری کررہی ہے۔اس پروگرام کے تحت صدفی صد سبسڈی کے ساتھ مکانات تعمیر کرتی ہے۔تاحال حکومت نے ۲,۹۱,۰۰۰ مکانات کو منظوری دی ہے۔ان میں سے ۱,۰۷,۰۰۰ مکانات مکمل ہوگئے ہیں۔ماباقی مکانات تعمیرات کے مختلف مراحل میں ہیں۔

۱۴۸۔ سابقہ حکومتیں، مکانات کی تعمیر کیلئے بہت ہی حقیر رقم دیا کرتی تھیں۔یہاں تک کہ اس رقم کو قسطوں میں دیا جاتا تھا۔چونکہ مکان کی تعمیر کے لئے یہ رقم کافی نہیں ہوا کرتی تھی اسی لئے غریب عوام کو اس کام لئے قرض لینا پڑتا تھا۔اس کے برعکس حکومت تلنگانہ کی جانب سے مستحق پر کوئی بوجھ عائد کئے بغیر مکانات کو مکمل طور پر مفت تعمیر کیا جارہا ہے۔

۱۴۹۔ عوامی نمائندوں کی جانب سے وزیر اعلیٰ کو ایسی متعدد نمائندگیاں پیش کی گئی تھیں کہ اپنے ہی ذاتی پلاٹس پر مکانات تعمیر کرنے کے خواہاں غریب عوام کو بھی مالی امداد فراہم کی جائے۔اسی تناظر میں وزیر اعلیٰ نے ذاتی پلاٹس رکھنے والے افراد کیلئے یونٹ لاگت ۳,۰۰,۰۰۰ روپئے کے صرفہ سے ڈبل بیڈروم مکانات کی اسکیم کو آغاز کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔

۱۵۰۔ حکومت نے یہ فیصلہ کیا ہے کہ آنے والے مالیاتی سال میں ریاست بھر میں چار لاکھ استفادہ کنندگان کو ۳ لاکھ روپئے یونٹ لاگت کے ساتھ مکانات کی تعمیر کی امداد فراہم کی جائے گی۔ ریاست کے ہر ایک حلقہ انتخاب اسمبلی کیلئے ۳,۰۰۰ مکانات شروع کئے جائیں گے۔ اس کے ساتھ ہی اراکین قانون ساز اسمبلی کے حلقہ جات میں جملہ ۳,۵۷,۰۰۰ عدد مکانات کا آغاز کیا جائے گا۔ مزید یہ کہ مخصوص حالات میں بے گھر عوام اور آفات سماوی سے متاثر ہونے والوں کیلئے وزیر اعلیٰ کی جانب سے مختص کئے جانے والے جملہ ۴۳,۰۰۰ مکانات دستیاب رہیں گے۔ یہ ۲ بی ایچ کے اسکیم ماباقی ملک کیلئے ایک نمونہ عمل رہے گی۔ ملک کی کسی بھی ریاستی حکومت نے اس طرح کی اسکیم کی شروعات نہیں کی۔ اس موازنہ میں ۲ بی ایچ کے پروگرام کے لئے ۱۲,۰۰۰ کروڑ روپئے مختص کرنے کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

قبائلی تانڈوں اور قریہ جات کی گرام پنچایت میں تبدیلی

۱۵۱۔ درج فہرست قبائل کے طبقہ نے اپنے تانڈوں اور گڈیم میں اپنی خود کی حکمرانی کیلئے ایک طویل عرصہ تک جدوجہد کی ہے۔ سابقہ حکومتوں نے اس جدوجہد پر کوئی توجہ نہیں دی۔ ٹی آر ایس حکومت نے اس پر ردعمل ظاہر کیا اور درج فہرست قبائل کے طبقہ کے طویل مطالبات کو پورا کیا۔ تمام گڈیمس اور تانڈوں کو اب گرام پنچایتوں میں تبدیل کردیا گیا ہے۔ جس کے ساتھ ہی ریاست بھر میں ۳,۱۴۶ ایس ٹیز اب سرپنچ بن گئے ہیں۔

۱۵۲۔ حکومت نے ان قبائلی اور آدی واسی پنچایتوں میں گرام پنچایت کی عمارتیں تعمیر کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔ ان عمارتوں کو ۲۵ لاکھ روپئے فی یونٹ کے ساتھ جملہ ۶۰۰ کروڑ روپئے کی مجموعی رقم سے شروع کیا جائے گا۔ قبائلیوں کی اپنے علاقہ جات میں شخصی حکمرانی رہے گی۔ ہماری طرح کے پارلیمانی نظام میں، یہ بہت بڑی اہم کامیابی ہے۔ فنڈز کی بروقت اجرائی کے ساتھ ہی چھوٹے تانڈے اور قریہ جات شاندار انداز میں ترقی پارہے ہیں۔

۱۵۳۔ حکومت نے اندرون علاقوں میں واقع قبائلی و آدی واسی مواضعات میں برقیانے کے کارہا کا آغاز کیا ہے۔ زرعی ضروریات کیلئے تھری۔فیس برقی کی فراہمی کی خاطر ۲۱۵ کروڑ روپئے کی لاگت سے ایک پروگرام زیر دوراں ہے۔ یہ پروگرام آئندہ دو تا تین ماہ میں مکمل ہونے کا امکان ہے۔

۱۵۴۔ درج فہرست قبائل طبقات کے گھریلو استعمال کیلئے سو یونٹس تک مفت برقی فراہم کی جارہی ہے۔

۱۵۵۔ رابطہ کو بہتر بنانے کیلئے اس موازنہ میں ایس ٹی ایس ڈی ایف سے ۱,۰۰۰ کروڑ روپئے کے صرفہ سے درج فہرست قبائل کے قریہ جات کیلئے سڑکوں کی تعمیر شروع کرنے کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

آدی واسی اور بنجارہ بھونس

۱۵۶۔ حکومت نے حیدرآباد کی انتہائی قیمتی اراضیات کو آدی واسی اور بنجارہ بھونس کی تعمیر کیلئے مختص کردیا ہے۔ان عمارتوں کو ۲۷ کروڑ روپئے کے صرفہ سے شروع کیا گیا ہے۔اور یہ افتتاح کیلئے تیار ہیں۔ریاست بھر میں آدی واسی گریجنوں کے لئے بھی ۳۲ بھونس زیر تعمیر ہیں۔

قبائلی اور آدی واسی تہوار اب سرکاری تہواروں میں تبدیل

۱۵۷۔ آدی واسیوں کے ہیرو کُمرم بھیم کی یوم پیدائش اور بنجاروں کے بھگوان سیوالال مہاراج کی یوم پیدائش کو اب سرکاری تہواروں کے طور پر منایا جارہا ہے۔سماکا سراکا جاترا کو بھی ریاستی جاترا کے بطور منایا جارہا ہے۔جاریہ برس کے دوران سماکا سراکا جاترا کیلئے ۷۵ کروڑ روپئے مختص کئے گئے۔حکومت کی جانب سے ہر سال ناگوبا جاترا'بورم پور جاترا'اور گنگو بائی جاترا کا جشن بھی منایا جارہا ہے۔
درج فہرست قبائل کے طبقہ کی بہبود کیلئے موازنہ ۲۳-۲۰۲۲ میں ۱۲۵۶۵ کروڑ روپئے مختص کرنے کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

بہبودی پسماندہ طبقات

۱۵۸۔ ٹی آر ایس حکومت کی جانب سے کمزور طبقات اور پسماندہ طبقات کی ترقی و بہبود کیلئے متعدد اختراعی اسکیمات پر عمل آوری کی جارہی ہے۔ان طبقات کو مالی مدد بھی فراہم کی جارہی ہے۔ان پروگرامس پر بھاری مصارف اور اخراجات لاحق ہوئے ہیں۔

گولہ کروما اور ماہی گیروں کی بہبود

۱۵۹۔ حکومت نے ایسے گولہ اور کروما طبقات کیلئے بھیڑ کی تقسیم کا ایک زبردست پروگرام شروع کیا ہے جو اپنے روزگار کیلئے بھیڑ کی افزائش پر منحصر ہے۔جملہ ۱۱,۰۰۰ کروڑ روپئے کے صرفہ اور بھیڑ کی ۳ء۷ لاکھ یونٹس کی تقسیم کے ایک حقیقی نشانہ کے ساتھ اس زبردست پروگرام کا آغاز کیا گیا ہے۔اس موازنہ میں اس پروگرام کے لئے ۱,۰۰۰ کروڑ روپئے مختص کرنے کی تجویز ہے۔

۱۶۰۔ حکومت نے ریاست کے مختلف ذخائر آب میں تخم ماہی و جھینگے کی مفت تقسیم کا ایک پروگرام شروع کیا ہے۔مزید یہ کہ گنگا پتر اور مدیراج طبقات کو ان ذخائر آب میں مچھلی کے شکار کے حقوق بھی عطا کئے گئے ہیں۔سال ۲۰۱۴ میں محکمہ سمکیات کی گنجائش ۲,۶۳۷ کروڑ روپئے تھی۔لیکن حکومت کی جانب سے کئے گئے موثر اقدامات کے باعث آج اس شعبہ کی گنجائش میں اضافہ کرتے ہوئے اسے ۵,۲۲۹ کروڑ روپئے کردیا گیا ہے۔

پارچہ ورکرس کی بہبود

۱۶۱۔ ریاست کے قیام کے بعد حکومت نے دستی کھرگہ اور برقی گھرگے کے بافندوں کو کام کی فراہمی کیلئے اقدامات کئے ہیں۔ اُنہیں بتکماں ساڑیوں کی تیاری کا کام دیا گیا ہے۔ اس بات کو یقینی بنایا گیا ہے کہ انھیں سال بھر کام ملتا رہے۔ اس اشیاء میں استعمال ہونے والے کیمیائی مادہ پر ۵۰ فیصد سبسڈی بھی دی گئی ہے۔

۱۶۲۔ اس بات کی تجویز پیش کی گئی ہے کہ آئندہ مالیاتی سال کے دوران ۵ لاکھ روپے کی یقینی رقم کے ساتھ تمام دستی کھرگے اور برقی کھرگے کے ورکرس کیلئے رعیتو بیمہ کے مماثل خطوط پر ایک بیمہ اسکیم کا آغاز کیا جائے۔

تاڑی تاسندوں کی بہبود

۱۶۳۔ حکومت تلنگانہ نے تاڑی تاسندوں کی بہبود کیلئے متعدد اقدامات کئے ہیں۔ تاڑی کے درختوں پر سے سیس کو ہٹا دیا گیا ہے۔ اس کے علاوہ ۹۸ء۷ کروڑ روپے کا مجموعی محصول بھی معاف کردیا گیا ہے۔ تاڑی تاسندوں کو آسرا وظائف بھی فراہم کئے جارہے ہیں۔

۱۶۴۔ سابق میں' تاڑی تاسندوں کو حادثاتی موت کی صورت میں صرف ۲ لاکھ روپے کا ایکس گریشیا ملا کرتا تھی۔ حکومت نے اب اسے ۵ لاکھ روپے تک بڑھا دیا ہے۔ ماضی میں مستقل طور معذور ہونے والے افراد کو صرف ۵۰,۰۰۰ روپے کی راحت ہی دی جاتی تھی۔ حکومت تلنگانہ کی جانب سے اسے بھی بڑھا کر ۵ لاکھ روپے کردیا گیا ہے۔ گوڑ طبقے کو شراب کی دوکان کا ۱۵ فیصد مختص کرنے اور محفوظ کرنے کا ایک تاریخی فیصلہ لیا گیا ہے۔ اس فیصلہ کے ذریعہ' گوڑ طبقہ کے عوام کو اب تقریباً ۳۹۳ شراب کی دوکانات مختص کی گئی ہیں۔ مشترکہ ریاست میں حیدرآباد میں بند رہنے والی دیسی شراب کی دوکانوں کو اب دوبارہ کھول دیا گیا ہے۔ اس اقدام سے ۲,۹۶۳' افراد کو فائدہ پہونچا ہے۔

۱۶۵۔ حکومت نے نیرہ کی ہلکے مشروب کی حیثیت سے مارکٹنگ کی پالیسی وضع کی ہے۔ ایسی تجویز پیش کی گئی ہے کہ نیرہ کی تیاری اور اس کی تقسیم کیلئے ۲۰ کروڑ روپے کی رقم کا استعمال کیا جائے گا۔ بھوانا گری کے قریب واقع نندانم موضع میں نیرہ کی تیاری کی یونٹ کے کام تیزی سے جاری ہیں۔ مستقبل قریب میں نکلس روڈ پر نیرہ کیفے بھی شروع کی جائے گی۔

۱۶۶۔ تاڑی تاسندوں کی بہبود کیلئے ۱۰۰ کروڑ روپے کے صرفہ سے ایک خصوصی اسکیم شروع کرنے کی تجویز ہے۔

درج فہرست اقوام کے اقامتی اسکولس

۱۶۷۔ مشترکہ ریاست میں ۱۹۰ درج فہرست اقوام کے اقامتی اسکولس کو ۳۵ کروڑ روپے کے سالانہ خرچ سے چلایا جاتا تھا۔ ان اسکولس میں موجود طلباء کی جملہ تعداد صرف ۷۰,۰۰۰ تھی۔ تلنگانہ کے قیام کے بعد یعنی اب جملہ درج فہرست اقوام کے اقامتی اسکولس کی تعداد ۲۸۱ ہے۔ طلباء کی جملہ تعداد ۱,۳۲,۴۴۰' کو اب بہترین سہولیات کے ساتھ انتہائی اعلی معیاری تعلیم حاصل ہورہی ہے۔ حکومت کی جانب سے درج فہرست اقامتی اسکولس پر سالانہ اساس پر ۶۲۰ کروڑ روپے کی رقم خرچ کی جارہی ہے۔

مہاتما جیوتی بائی پھولے ودیا ندھی

۱۶۸۔ حکومت کی جانب سے مہاتما جیوتی بائی پھولے ودیا ندھی اسکیم کے تحت ہر ایک ایسے طالب علم کو اسکالرشپ کے بطور ۲۰ لاکھ روپے کی رقم فراہم کی جارہی ہے جو سمندر پار کے ادارہ میں زیر تعلیم ہے۔ ملک میں ایسی کوئی ریاست نہیں ہے جو اتنے بڑے پیمانہ پر بی سی طلباء کو اسکالرشپس فراہم کرتی ہو۔

بی سی کمیونٹی ہالس

۱۶۹۔ حکومت کی جانب سے ریاستی دارالحکومت میں بی سی کے ۴۱ کمیونٹی ہالس کی تعمیر کیلئے ۸۷۔۳ ،۱ ایکر اراضی فراہم کی گئی ہے۔ یہ عمارتیں ۹۵۔۲۵ کروڑ روپے کے صرفہ سے تعمیر کی جارہی ہیں۔ فی الحال تعمیراتی کام جاری ہیں۔ بی سی طبقات کی بہبود کیلئے اس موازنہ میں ۵۶۹۸ کروڑ روپے کی رقم فراہم کرنے کی تجویز ہے۔

برہمنس کی بہبود

۱۷۰۔ حکومت کی جانب سے ۲۸ / جنوری ۲۰۱۷ کو برہمن سمکشیا پریشد قائم کیا گیا تھا۔ برہمنس کو روزگار کی فراہمی کیلئے متعدد اسکیمات پر عمل آوری کی جارہی ہے۔ حیدرآباد میں ۶ ،۱ ایکر کے رقبہ پر ۱۰ کروڑ روپے کے صرفہ سے ایک برہمن سدن کی تعمیر کی جارہی ہے۔

ارچکاس کی بہبود

۱۷۱۔ سابقہ حکومتوں کے دور میں مندر کے ایسے پُجاریوں اور دیگر عملے کو تنخواہ ملا کرتی تھی جسکا انحصار مندر کی آمدنی پر ہوا کرتا تھا اور یہ بہت ہی حقیر تھی۔ مزید یہ کہ یہ تنخواہیں ۳ تا ۴ مہینہ میں ایک مرتبہ ادا کی جاتی تھیں۔ حکومت تلنگانہ نے پُجاریوں کے ان مسائل پر ہمدردانہ انداز میں غور کیا۔ اب ریاست کے پُجاریوں اور مندر کی آمدنی کے درمیان کوئی ربط وضبط نہیں ہے۔ ایسے ادارہ جات کو منادر کے پجاریوں اور دیگر عملہ کو باقاعدہ اساس پر تنخواہوں کی فراہمی کی خاطر ۱۳۸ کروڑ روپے کی گرانٹ ان ایڈ فراہم کی جارہی ہے۔ حکومت تلنگانہ کے اس فیصلہ نے مندر کے پُجاریوں اور عملہ کی عزت واحترام کو بحال کردیا ہے۔

۱۷۲۔ دھوپا دیپا نیویدئم اسکیم کے تحت ریاست کی ۳,۶۴۵ منادر کو فی مندر ماہانہ ۶,۰۰۰ روپے کی امداد مل رہی ہے تاکہ اس مندر میں پوجا کی جاسکے۔

۱۷۳۔ حکومت کی جانب سے دھوپا دیپا نیویدئم اسکیم کو حیدرآباد میں واقع ۱,۷۳۶ منادر تک توسیع دینے کا فیصلہ کیا ہے۔ اس امر کیلئے اس موازنہ میں ۱۲۔۵ کروڑ روپے کی رقم فراہم کی جارہی ہے۔

برہمن طبقہ کی بہبود کیلئے اس موازنہ میں جملہ ۱۷۷ کروڑ روپئے رقم کی تجویز ہے۔

معاشی طور پر کمزور طبقات کیلئے ۱۰ فیصد تحفظات

۱۷۴۔ حکومت تلنگانہ نے معاشی طور پر کمزور طبقات اور فرقوں کو سرکاری ملازمتوں کے ساتھ ہی ساتھ تعلیمی ادارہ جات میں ۱۰ فیصد تحفظات کی فراہمی کیلئے گنجائش رکھی گئی ہے۔

اقلیتوں کی بہبود

۱۷۵۔ تلنگانہ میں ہر مذہب وثقافت کے حامل عوام بستے ہیں۔یہی وجہ ہے کہ مہاتما گاندھی نے اس علاقے کی تہذیب کو ''گنگا جمنا تہذیب'' قرار دیا تھا۔حکومت تلنگانہ کی جانب سے تمام طبقات اور مذاہب سے مساوی سلوک کیا جاتا ہے اوران کا احترام کیا جاتا ہے۔حکومت ان طبقات کی بہبود کیلئے بلا تکان کام کررہی ہے۔گزشتہ ۷ برسوں کے دوران اقلیتی طبقات کی بہبود کیلئے ۶,۶۴۴ کروڑ روپئے کی رقم خرچ کی گئی ہے۔

۱۷۶۔ تلنگانہ کے قیام کے وقت اقلیتی طبقہ کیلئے صرف ۱۲ اقامتی اسکولس ہی موجود تھے۔ٹی آر ایس کی حکومت نے اقلیتوں کیلئے ۱۹۲ نئے اقامتی اسکولس قائم کئے۔حکومت کا یہ ماننا ہے کہ اقلیتی طبقہ کی لڑکیاں بھی تعلیم میں سب سے آگے رہیں۔یہی وجہ ہے کہ ایسے ۵۰ فیصد ادارے خاص طور سے لڑکیوں کیلئے ہی قائم کئے گئے ہیں۔ایسے اقامتی اسکولس کے تئیں اس طبقہ کی جانب سے زبردست ردعمل حاصل ہوا ہے۔ریاست کے اقلیتی اقامتی اسکولس کی جملہ تعداد اب ۲۰۴ ہوگئی ہے اوران ادارہ جات میں ۱,۱۴,۰۰۰ طلباء اور طالبات زیر تعلیم ہیں۔

۱۷۷۔ دسویں جماعت کے بعد لڑکیوں کے ترکِ تعلیم کے مسئلہ سے نمٹنے کیلئے حکومت نے ۱۲۱ اقلیتی اقامتی اسکولس کا درجہ بڑھاتے ہوئے انھیں اقلیتی جونیئر کالجس بنادیا ہے۔سابق میں اقلیتی لڑکیوں کے داخلہ کا فیصد ۱۸ تھا جواب بڑھ کر ۴۲ فیصد تک پہونچ گیا ہے اوراس طرح کے زبردست اضافہ کا مشاہدہ کرنا ہی مسرت کا باعث ہے۔جہاں تک اقلیتی لڑکیوں کی تعلیم کا معاملہ ہے' میں فخر کے ساتھ یہ بات کہتا ہوں کہ ملک بھر میں تلنگانہ اول مقام پر موجود ہے۔

۱۷۸۔ ریاست بھر میں ۵۴ اقلیتی اقامتی اسکولس کی عمارتیں زیرِ تعمیر ہیں۔حیدرآباد میں وقف بورڈ سے مشاورت کرتے ہوئے ۲۹ کالجس کی تعمیر کیلئے اراضی حاصل کی گئی ہے۔حکومت نے ۴۰ کروڑ روپئے کے صرفہ سے نامپلی میں انیس الغرباء یتیم خانہ کی مکرر تعمیر مکمل کرلی ہے۔ اوراب یہ عمارت افتتاح کیلئے تیار ہے۔

۱۷۹۔ مساجد میں نماز پڑھانے والے آئمہ وموذنین کو ماہانہ ۵،۰۰۰ روپئے فراہم کئے جارہے ہیں۔حکومت کی جانب سے کرسمس اور رمضان جیسے اقلیتی طبقہ کے اہم تہواروں کو ریاستی تہواروں کے طور پر منایا جارہا ہے۔ایسے موقع پر غریب عوام کو نیا لباس دیا جارہا ہے گرجا گھروں اور مساجد جیسے مذہبی ادارہ جات کو بہتر رکھنے کے لئے مزید فنڈس بھی فراہم کئے جارہے ہیں۔

بہبودی خواتین واطفال

۱۸۰۔ میں تلنگانہ کی تمام خواتین کو عالمی یوم خواتین کی قبل از وقت مبارکباد دینا چاہتا ہوں۔آج ایسا کوئی شعبہ نہیں ہے جہاں خواتین کوئی اہم کردار ادا نہ کررہی ہوں۔سماج کی ترقی میں خواتین کلیدی کردار ادا کرتی ہیں۔حکومت کی جانب سے خواتین کے لئے نشانہ مقرر کرتے ہوئے متعدد بہبودی اسکیمات پر عمل کیا جارہا ہے۔

آروگیہ لکشمی

۱۸۱۔ حکومت نے غریب خواتین کو غذائی تحفظ کی فراہمی کیلئے آروگیہ لکشمی اسکیم کو متعارف کیا ہے۔اس اسکیم کے ذریعہ آنگن واڑیز میں حاملہ خواتین کو تغذیہ بخش غذا دی جارہی ہے۔سال ۲۰۱۴ تک صرف ۵۶ فیصد آنگن واڑیز کو ہی اس طرح کی تغذیہ بخش غذا میسر ہوا کرتی تھی۔اور اب تلنگانہ میں ٹی آر ایس حکومت نے اس بات کو یقینی بنایا ہے کہ آنگن واڑیز کو نہ صرف صد فیصد تغذیہ بخش غذا ملے بلکہ فہرست میں دودھ اور انڈوں کو بھی شامل کرتے ہوئے اسے بہتر بنادیا گیا ہے۔

کے سی آر کٹس

۱۸۲۔ حکومت تلنگانہ نے ماں اور بچے کی بہبود کیلئے کے سی آر کٹس کے طور پر ایک پروگرام متعارف کیا ہے۔اس پروگرام پر ریاستی فنڈس کے ذریعہ عمل آوری کی جارہی ہے۔اگر لڑکا پیدا ہو تو' ماں کو ۱۲،۰۰۰' روپئے کی رقم دی جاتی ہے اور لڑکی کی پیدائش پر اس رقم کو بڑھا کر ۱۳،۰۰۰' روپئے تک کردیا گیا ہے۔ماں اور نوزائدہ بچے کے فائدے کیلئے ۱۶ مختلف اشیاء کی حامل ایک کٹ بھی تقسیم کی جاتی ہے۔اس اسکیم کو متعارف کرنے کے ساتھ ہی سرکاری اسپتالوں میں ادارہ جاتی زچگیوں کی تعداد ۳۰٫۵ فیصد سے بڑھ کر ۵۶ فیصد تک پہونچ گئی ہے۔حکومت نے تا حال ۱۰،۸۵،۴۶۲ کے سی آر کٹس تقسیم کئے ہیں۔

کے سی آر تغذیہ کٹس

۱۸۳۔ حکومت نے اس بات کی نشاندہی کی ہے کہ ریاست کے نو اضلاع عادل آباد' کُمرم بھیم آصف آباد' بھدرا چلم' کتہ گوڑم' جے شنکر بھوپال پلی' کاماریڈی' وقار آباد' مُلگو' جوگولامبا گدوال اور ناگر کرنول میں حاملہ خواتین اور دودھ پلانے والی خواتین میں خون کی کمی کا مسئلہ پایا جاتا ہے۔ اس مسئلہ پر قابو پانے کیلئے حکومت نے ''کے سی آر تغذیہ کٹ'' کے نام سے مشہور ایک کٹ تقسیم کرنے کا فیصلہ کیا ہے جس میں ضرورت کی تمام اضافی تغذیہ موجود رہیں گی۔ اس پروگرام کے ذریعہ ہر سال تقریباً ایک لاکھ پچیس ہزار خواتین مستفید ہونے کی توقع ہے۔

صحت وحفظانِ صحت کے کٹس

۱۸۴۔ حکومت نے یہ فیصلہ کیا ہے کہ سرکاری اسکولوں اور سرکاری جونیئر کالجس میں زیر تعلیم تمام طالبات کیلئے ساتویں جماعت سے صحت وحفظانِ صحت کے کٹس تقسیم کئے جائیں۔ اس اسکیم سے توقع ہے کہ ریاست بھر کی سات لاکھ لڑکیوں کو فائدہ ہوگا۔

بتکماں ساڑیاں

۱۸۵۔ تلنگانہ کی خواتین بڑے پیمانہ پر بتکماں تہوار مناتی ہیں۔ ریاست کے قیام کے بعد حکومت کی جانب سے بتکماں کو ایک ریاستی تہوار کے طور پر منایا جارہا ہے۔ بتکماں کے موقع پر حکومت' خواتین کے احترام کیلئے ساڑیوں کی تقسیم عمل میں لاتی ہے۔ رمضان اور کرسمس کے موقع پر اقلیتی خواتین کو بھی ساڑیاں دی جاتی ہیں۔ حال ہی میں حکومت نے آنگن واڑی ورکرس میں پوچم پلی ساڑیاں تقسیم کی ہیں۔ ان تمام اسکیمات سے دستی کرگھے اور برقی کرگھے کے ورکرس کو کافی کام حاصل ہورہا ہے۔

۱۸۶۔ جس وقت تلنگانہ کا قیام عمل میں آیا تھا اُس وقت آنگن واڑی ورکرس کی تنخواہ ۴٫۲۰۰ روپے تھی۔ ورکرس کی جانب سے جب متحدہ ریاست کی حکمرانی کے دوران تنخواہوں میں اضافہ کیلئے احتجاج کیا جاتا تو اس وقت کے حکمران' اس احتجاج کو گھڑ سوار پولیس عملہ کا استعمال کرتے ہوئے ختم کردیا کرتے تھے۔ ٹی آر ایس حکومت نے آنگن واڑی ورکر کے مسائل کو ہمدردانہ انداز میں سمجھا۔ فی الحال تنخواہوں میں اضافہ کرتے ہوئے اُسے ۱۳٫۶۵۰ روپے کردیا گیا ہے۔ اسی طرح چھوٹے آنگن واڑی ٹیچرس کی تنخواہ کو بڑھا کر ۷٫۸۰۰ روپے کردیا گیا ہے اور آنگن واڑی ہیلپرس کیلئے اس تنخواہ میں اضافہ کرتے ہوئے اسے ۷٫۸۰۰ روپئے تک کردیا گیا ہے۔ ان تنخواہوں میں حکومت ہند کے تعاون میں کمی کردی گئی ہے۔ اس کے باوجود بھی حکومت تلنگانہ نے اضافی اخراجات کو برداشت کرتے ہوئے تنخواہوں میں تین گنا سے زیادہ اضافہ کیا ہے۔ آج تلنگانہ ایسی ریاستوں کے درمیان موجود ہے جہاں پر آنگن واڑی ورکرس کو زیادہ تنخواہیں ملتی ہیں۔

بھروسہ مراکز

۱۸۷۔ ریاستی حکومت نے ریاست بھر میں بھروسہ مراکز قائم کئے ہیں ۔ یہ مراکز گھریلو تشدد کی شکار خواتین کو تحفظ اور بروقت راحت کے علاوہ قانونی وطبی مدد فراہم کرتے ہیں۔حکومت نے بچوں کی جنسی ہراسانی سے متعلق مقدمات کی یکسوئی کرنے کیلئے پاسکو عدالتوں کا قیام بھی عمل میں لایا ہے۔ان عدالتوں کی کارکردگی کیلئے درکار فنڈز بھی فراہم کئے گئے ہیں۔بچوں کی اسمگلنگ کی وباء پر قابو پانے کیلئے ریاست کے تمام ۳۳' اضلاع میں خصوصی بالا رکھشا گاڑیاں فراہم کی گئی ہیں۔

وکلاء کی بہبود

۱۸۸۔ حکومت تلنگانہ نے وکلاء کی بہبود کیلئے ۱۰۰ کروڑ روپے کی رقم فراہم کی ہے۔ کسی دوسری ریاست کے پاس اس طرح کا فنڈ نہیں ہے۔ وکلاء کے بہبودی ٹرسٹ کی جانب سے اس فنڈ کا انتظام وانصرام کیا جاتا ہے۔تا حال ۲۲,۰۰۰ وکلاء کو بیمہ پالیساں دی گئی ہیں۔اس کے علاوہ کرونا کے دور میں حکومت نے ۱۵,۰۰۰ سے زائد وکلاء اور انکے کلرکس کو ۲۵ کروڑ روپے کی ریلیف فراہم کی ہے۔

صحافیوں کی بہبود

۱۸۹۔ حکومت نے صحافیوں کے فائدے کے لئے ۱۰۰ کروڑ روپے سے ایک فنڈ قائم کیا ہے۔ پریس اکیڈیمی کو تا حال ۵۲ کروڑ روپے کی رقم دی گئی ہے۔اس فنڈ سے کسی صحافی کی موت کی صورت میں ایک لاکھ روپے کی مالی مدد دی جاتی ہے۔ مستقل معذوری کی صورت میں ریلیف کے طور پر ۵۰,۰۰۰ روپے کی رقم دی جاتی ہے۔اسکے علاوہ متوفی صحافی کے خاندان کو ۵ برس کی مدت کیلئے ماہانہ ۳,۰۰۰ روپے کا وظیفہ بھی دیا جاتا ہے۔اگر متوفی صحافی کو بچے ہوں تو ماہانہ ۱,۰۰۰' روپے کی اضافی رقم بھی دی جاتی ہے۔

۱۹۰۔ کرونا سے متاثر ہونے والے ۴۰۰۰ صحافیوں کو دی گئی رقمی امداد فی کس ۱۰,۰۰۰' روپے سے کم نہیں تھی۔تا حال اس بابت ۶۸ء۵ کروڑ روپے کی رقم خرچ کی گئی ہے۔کوویڈ کی وجہ سے فوت ہونے والے ۵۷ صحافیوں کے خاندانوں کو فی کس ۲ لاکھ روپے کی امداد دی گئی۔

لاک ڈاؤن کے دوران خانگی اسکولس کے اساتذہ کو مدد

۱۹۱۔ لاک ڈاؤن کے دوران خانگی اسکولوں میں برسرکار اساتذہ کو مسائل کا سامنا کرنا پڑا کیونکہ اسکولس بند ہو گئے تھے۔ان کی حالت زار پر غور کرنے کے بعد حکومت نے دو ماہ کی مدت کیلئے ۲۰' کلو چاول اور ۲,۰۰۰' روپے کی مالی مدد کی شکل میں راحت فراہم کی ہے۔یہ فوائد خانگی اسکولوں کے ۲,۰۴,۷۴۳' اساتذہ اور عملہ کو دئے گئے۔حکومت کی جانب سے اس کاز کیلئے ۱۲۰' کروڑ روپے کا صرفہ لاحق ہوا ہے۔

کوویڈ کے دوران فلاح و بہبود

۱۹۲۔ حکومت نے ایسے افراد کیلئے اپنا دستِ تعاون دراز کیا ہے جو کرونا پر قابو پانے کیلئے عائد کردہ لاک ڈاؤن کے دوران اپنے روزگار سے ہاتھ دھو بیٹھے تھے۔ غذائی تحفظ کی فراہمی کیلئے راشن کی دوکانوں کے ذریعہ ۲۰ کلوگرام چاول مفت تقسیم کئے گئے۔ حکومت کی جانب سے اس کاز کیلئے ۲،۲۹۰ کروڑ روپئے کا صرفہ لاحق ہوا ہے۔

بہبود ملازمین

۱۹۳۔ ریاست کے قیام کی تحریک میں سرگرمی سے حصہ لینے والے ملازمین کو فائدہ پہونچانے کیلئے حکومت نے ایک خصوصی انکریمنٹ دیا ہے۔ ایک تاریخی ۴۳ فیصد فٹ منٹ بھی عطا کیا گیا ہے۔ کرونا کی وجہ سے ریاست کا مالیہ بری طرح سے متاثر ہونے کے باوجود حکومت نے ملازمین کی فلاح کے مقصد سے اقدامات کئے۔ ملازمین کی توقعات کے مطابق نئے پی آر سی کے تحت ۳۰ فیصد فٹ منٹ دیا گیا اور نئے پے اسکیلس روبعمل لائے گئے۔

۱۹۴۔ آج میں فخر کے ساتھ یہ اعلان کرتا ہو کہ تلنگانہ کے ملازمین ملک میں سب سے زیادہ ادائیگی پانے والوں میں شامل ہیں۔ ریاست کے سرکاری ملازمین کے ساتھ ہی ساتھ حکومت نے تمام کنٹراکٹ اور آؤٹ سورسنگ کے عملے کیلئے بھی ۳۰ فیصد اضافہ فراہم کیا ہے۔ یہاں تک کہ ہوم گارڈز، آنگن واڑی ورکرس، آشاورکرس اور دیگر عملہ کے لئے بھی ۳۰ فیصد کا زبردست اضافہ کیا گیا ہے۔ مزید براں میں فخر کے ساتھ یہ بھی کہتا ہوں کہ تلنگانہ ہی ایک واحد ایسی ریاست ہے جہاں پر اس طرح کا اضافہ صرف سرکاری ملازمین کو ہی نہیں بلکہ دیگر تمام زمرہ جات کے عملہ کو دیا گیا ہے۔ خاندانی وظیفہ کی اسکیم کو اب ایسے ملازمین تک بھی توسیع دی گئی ہے جو فوت ہو چکے ہیں اور جو فی الحال سی پی ایس کے تحت ہیں۔

بہبود عمال

۱۹۵۔ حکومت کی جانب سے عمارتی اور دیگر تعمیراتی ورکرس کے فائدہ کیلئے ایک نئی اسکیم کا اعلان کیا جا رہا ہے۔ پہلے مرحلہ میں عزت مآب وزیر اعلی کے سی آر کی جانب سے یہ فیصلہ کیا گیا ہے کہ ایک لاکھ استفادہ کنندگان کو سبسڈی پر موٹر سیکلس فراہم کی جائیں گی۔ حکومت کی جانب سے عنقریب اس اسکیم کے رہنمایانہ خطوط وضع کئے جائیں گے۔

سنگارینی ملازمین کی بہبود اور منافع کی حصہ داری

۱۹۶۔ ریاست تلنگانہ کے قیام کے بعد سنگارینی ملازمین کو دئے جانے والے منافع کے حصہ کو ۱۸ فیصد سے بڑھا کر ۲۹ فیصد کر دیا گیا ہے۔ اس امر کی وجہ سے سال ۲۰۱۴ سے ۲۰۲۰ تک ورکرس کو جملہ ۱،۵۴۶.۵۹ کروڑ روپئے کا فائدہ حاصل ہوا ہے۔ حکومت کی جانب

سے ورکرس کے وظیفہ حسن خدمات پر سبکدوشی کی عمر میں بھی اضافہ کرتے ہوئے اسے ۶۱ برس تک کیا گیا ہے۔ منحصر ملازمت اسکیم کو آسان بنانے کی وجہ سے جملہ ۱۱,۸۸۸ ملازمین کی تعداد مستفید ہوئی ہے۔ سنگارینی نے اپنے ملازمین کو ۱۰ لاکھ روپئے بلاسودی قرض کی فراہمی کی ایک اسکیم متعارف کی ہے۔

جی ایچ ایم سی کی ترقی

۱۹۷۔ ریاست کے قیام کے بعد جی ایچ ایم سی کے علاقہ میں بڑے پیمانے پر انفرااسٹرکچر کی ترقی کا کام شروع کیا گیا ہے۔ شہر میں ۸۵۸ کروڑ روپئے کے صرفہ سے نالوں کو بہتر بنانے کے کاموں کا آغاز کیا گیا ہے۔ آوٹر رنگ روڈ کے اطراف موجود سروس سڑکوں کو ۳۸۷ کروڑ روپئے کے صرفہ سے توسیع دی جارہی ہے۔

۱۹۸۔ گنڈی پیٹ ذخیرہ آب کا استعمال شہر حیدرآباد کو پینے کے پانی کی فراہمی کیلئے کیا جاتا ہے۔ یہ ذخیرہ آب تقریباً سو برس قبل تعمیر کیا گیا تھا اور حکومت نے ۳۶٫۵ کروڑ روپئے کے صرفہ سے اسکو خوبصورت بنانے اور اس میں بہتری لانے کے کاموں کا آغاز کیا ہے۔

۱۹۹۔ حیدرآباد کے پینے کے پانی کی سہولیات میں اضافہ کرنے کے لئے ۱,۴۵۰ کروڑ روپئے کے صرفہ سے دریائے کرشنا پر سنکی سالا پروجیکٹ کا آغاز کیا گیا ہے۔ اس امر کیلئے موازنہ میں ۷۲۵ کروڑ روپئے کی گنجائش کی تجویز رکھی گئی ہے۔ حیدرآباد کے سیوریج کی صفائی کی خاطر ۳,۸۶۶ کروڑ روپئے کی رقم خرچ کی جائے گی۔ جنوبی ہند میں حیدرآباد ہی ایسا پہلا شہر ہے جہاں پر کچرے سے برقی تیار کی جارہی ہے۔

۲۰۰۔ حیدرآباد کے شہری جنگلوں کے اطراف ۱,۶۶,۰۰۰ ایکر کے رقبہ کو سرسبز و شاداب گھنے کے مماثل ترقی دی جارہی ہے۔ عالمی بنک نے حیدرآباد کو کھلے عام رفع حاجت سے پاک شہر کے طور پر تسلیم کرلیا ہے۔ اسی طرح اسے فاضل پانی والے شہر کے بطور بھی قبول کرلیا گیا ہے۔

۲۰۱۔ ایس آر ڈی پی پروگرام کے تحت ۱۸ اہم سڑکوں اور فلائی اوورس کو مکمل کرلیا گیا۔ سی آر ایم پی پروگرام کے تحت پانچ راہداریوں کے جملہ ۵۳۰ کلومیٹر فاصلے کو ترقی دی گئی۔ حال ہی میں اویسی جنکشن اور شیخ پیٹ کے قریب بھی نئے فلائی اوور تعمیر کئے گئے۔ میں مسرت کے ساتھ یہ اعلان کرتا ہوں کہ آنے والے مالیاتی سال میں ایل بی نگر انڈر پاس، تکارام گیٹ روڈ انڈر برج، بہادر پورہ فلائی اوور اور مزید ۳۰ فلائی اوورس اور ۱۸ افٹ اوور برجس مکمل کردئے جائیں گے۔

۲۰۲۔ حیدرآباد روڈ ڈیولپمنٹ کارپوریشن نے شہر کے مختلف مقامات سے آوٹر رنگ روڈ کو جوڑنے والی ۳۹ رابطہ روڈز کی تعمیر کا آغاز کیا ہے۔ ان میں سے ۲۲ مکمل ہوگئے ہیں۔

۲۰۳۔ پرانے شہر کے آخری ۵٫۵ کیلومیٹر کو میٹرو ریل پراجکٹ سے جوڑنے کے سلسلہ میں متعدد رکاوٹیں حائل ہیں۔ چونکہ یہاں پر تاریخی عمارات اور عبادت گاہیں موجود ہیں، اسی لئے ان مسائل کی یکسوئی تک کام کا آغاز نہیں کیا جاسکتا ہے۔ میٹرو ریل پروجکٹ کو کووڈ-۱۹ کی وجہ سے عائد کردہ لاک ڈاؤن کے باعث بھاری نقصان ہوا ہے۔ حکومت کی جانب سے اراضی کے مالکانہ حقوق کے حاملین سے مشاورت کے ذریعہ میٹرو کی توسیع کیلئے تمام اقدامات کئے جارہے ہیں۔

۲۰۴۔ حکومت کی جانب سے آؤٹر رنگ روڈ کے دائرے میں واقع تمام قریہ جات کو پینے کا پانی فراہم کرنے کی خاطر ۱٬۲۰۰ کروڑ روپے کی رقم خرچ کی جارہی ہے۔

انتظامی اصلاحات ۔نئی عمارات کی تعمیر

۲۰۵۔ ریاست کے قیام کے بعد حکومت نے ریاست کی ضروریات کے مطابق متعدد انتظامی اصلاحات کا آغاز کیا ہے۔اس کے نتیجہ میں ترقیاتی اور بہبودی پروگرامس پر مزید موثر انداز میں عمل آوری کی جارہی ہے۔حکومت نے '۳۳' نئے اضلاع کے ذریعہ ریاست کی تنظیم جدید کی ہے اور نئے ریونیو ڈیوژنس' کارپوریشنس' بلدیات اور گرام پنچایتوں کو بھی قائم کیا ہے۔اس کے باعث حکمرانی میں آسانی ہوئی ہے۔

۲۰۶۔ چونکہ اراضی کے تنازعات ایک بڑا مسئلہ بن رہے تھے اس لئے حکومت نے اراضیات کے انتظامات میں متعدد اصلاحات کئے ہیں۔ اراضی ریکارڈز کو بہتر بنانے اور اس کو درست کرنے کا ایک بڑا پروگرام شروع کیا گیا جس کے بعد کسانوں کو نئے پاس بکس دئے گئے۔ اراضی کے ریکارڈز کے معاملات میں شفافیت لانے کی خاطر دھرانی پورٹل کا آغاز کیا گیا۔ یہ پورٹل' اراضی کے موثر انتظام میں ایک نئے دور کا آغاز ہے۔رجسٹریشن کے نئے نظام کی وجہ سے یہ عمل اب آسان' تیز تر' شفاف اور بدعنوانی سے پاک بن گیا ہے۔

شوارع وعمارات

۲۰۷۔ ریاست کے قیام کے وقت آر اینڈ بی کے تحت مجموعی طور پر ۲۴٬۲۴۵ کلومیٹر طویل سڑکیں تھیں۔اس میں' دورخی راستے اور معمولی وسیع سڑکیں صرف ۹ء۲۷ فیصد تھیں۔حکومت نے '۱۸۳۵' کلومیٹر تک سڑکوں کو دولین میں کرنے کے کام کا آغاز کیا۔اس میں سے پہلے ہی '۱٫۶۵۱' کلومیٹر کو دولین میں مکمل کرلیا گیا ہے۔ پالیسی کے طور' منڈل رضلع کو ریاست کے دارالحکومت سے مربوط کرنے والے تمام راستوں کو سنگل لین سے بڑھاتے ہوئے اسے دولین سڑکوں میں تبدیل کیا جارہا ہے۔ پہلے ہی شروع کردہ جملہ '۵٫۵۷۴' کلومیٹر کے فاصلہ میں سے '۴٫۳۸۰' کیلومیٹر تک تعمیر مکمل کرلی گئی ہے۔ '۵۱۰' پلوں کو مرحلہ وار انداز میں بہتر بنایا جارہا ہے۔ان میں سے ۴۳۰ کو پہلے ہی مکمل کردیا گیا ہے۔اس موازنہ میں سڑکوں کی دیکھ بھال' ان کی بی ٹی کے ذریعہ تجدید کیلئے تجویز کردہ رقم ۱۵۴۲ کروڑ روپئے ہے۔

علاقائی رنگ روڈ

۲۰۸۔ چونکہ شہر حیدرآباد میں تیزی کے ساتھ توسیع ہورہی ہے اس لئے حکومت نے تجویز دی ہے کہ یہاں پر آؤٹر رنگ روڈ کے علاوہ ایک علاقائی رنگ روڈ (آر آر آر) ہونی چاہئے۔ٹریفک کے ہجوم کو آسان بنانے کے علاوہ اضلاع سے حیدرآباد تک کے سفر کے لئے درکار وقت بھی ریجنل رنگ روڈ کی وجہ سے کم ہوجائے گا۔یہ مجوزہ ریجنل رنگ روڈ' '۳۴۰' کلومیٹر کے طویل فاصلہ پر آؤٹر رنگ روڈ سے ۳۰ کیلو

میٹر آگے تک تعمیر کی جائے گی۔ یہ ریجنل رنگ روڈ ریاست کی ترقی میں یقینی طور پر ایک جست لگائے گی۔ ریجنل رنگ روڈ کے شمالی حصہ میں حصول اراضی کے کاموں کا پہلے ہی آغاز کر دیا گیا ہے۔

۲۰۹۔ حکومت نے ریاست کے معیار کے مطابق ایک جدید سکریٹریٹ کی عمارت کی تعمیر کا آغاز کیا ہے۔ اسے سات منزل تک تعمیر کیا جارہا ہے اور یہ سات لاکھ مربع فیٹ پر پھیلی ہوئی ہوگی۔ اسے کچھ اس انداز میں ڈیزائن کیا جارہا ہے کہ وزراء' سکریٹریز اور محکمہ کا تمام عملہ ایک ساتھ رہیں گے۔ یہ سکریٹریٹ باوقار سہولیات کی حامل ایک عصری عمارت ہے۔ یہاں آنے والے عوام' ملازمین اور عوامی نمائندگان کیلئے وافر سہولیات موجود رہیں گی۔ اس کے ذریعہ حکمرانی کی رفتار اور معیار میں بہتری آئے گی اور عوام کی خدمات بھی بہتر ہوجائیں گی۔ نیا سکریٹریٹ جاریہ سال مکمل ہوجائے گا اور اپنی کارکردگی کا آغاز کردے گا۔

۲۱۰۔ حکومت ۳۰ اضلاع میں عصری' سہولتوں سے آراستہ کلکٹوریٹ کامپلکس تعمیر کررہی ہے۔ ان میں سے ۱۴' مکمل ہوگئے ہیں اور چھ پہلے ہی سے زیر استعمال ہیں۔ مزید آٹھ عنقریب افتتاح کیلئے تیار ہیں۔ یہ عمارتیں دیگر ریاستوں کے بعض سکریٹریٹ کی عمارات سے بہتر ہیں۔ ایسی ستائش ہمیں موصول ہورہی ہیں۔ ملک میں کہیں بھی ایم ایل ایز کیلئے دفاتر نہیں ہیں۔ حکومت نے ایم ایل ایز کیلئے کیمپ آفس تعمیر کئے اور ان کے وقار میں اضافہ کیا۔

۲۱۱۔ حسین ساگر کے کناروں پر ڈاکٹر بابا صاحب امبیڈکر' کا ۱۲۵' فیٹ طویل مجسمہ نصب کیا جائے گا۔ یہ حکومت کا خراج ہوگا جسے آزاد ہند کے دستور کے معمار کو ادا کیا جائے گا' جنہوں نے ملک کو ترقی کی راہ پر گامزن کیا ہے۔

۲۱۲۔ تلنگانہ تحریک کے دوران اپنی جان کا نذرانہ پیش کرنے والے اور شہید کہلانے والے لوگوں کی یاد میں زیر تعمیر ریاستی سکریٹریٹ کے روبرو لمبنی پارک کے قریب ایک یادگار زیر تعمیر ہے۔ یہ کام تیزی سے جاری ہیں۔

<u>یادادری بہ حیثیت دویا شیترم</u>

۲۱۳۔ ہمارے وزیر اعلیٰ کے سی آر صرف سناتن ویدیکا دھرما کے ماننے والے ہی نہیں بلکہ اس کی عظمت رفتہ کی بحالی کیلئے بھی پرعزم ہیں۔ ان کی زیر قیادت حکومت کی جانب سے دنیا کو تلنگانہ کی روحانی عظمت کے اظہار کیلئے بھی کام کئے جارہے ہیں۔

۲۱۴۔ یادادری بھی پانچ نرسمہا شیترا اس میں سے ایک کہلاتا ہے۔ یادارشی کی دعا کی برکت سے لارڈ لکشمی نرسمہا' اس مقدس دھرتی میں جلوہ افروز ہوئے۔ یادادری کے بشمول تلنگانہ کے منادر کو متحدہ ریاست میں نظرانداز کردیا گیا تھا۔

۲۱۵۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ نے ریاست کی باگ ڈور سنبھالنے کے ساتھ یادادری مندر کو ترقی دینے کے مقصد کو اپنایا ہے۔ مشہور ویشنو اپنڈتوں سے رائے حاصل کرتے ہوئے اور انکی ہدایات کی بنیاد پر یادادری میں مندر کو تیزی کے ساتھ ترقی دی گئی ہے۔ وزیر اعلیٰ باقاعدہ اساس پر مندر کی تعمیر اور ترقی کی شخصی طور پر باقاعدہ نگرانی کررہے ہیں۔ مندر کے ستونوں' منڈپوں اور کمروں کے سینکٹم سینٹوریم کو شتاپتی کے خوبصورت مجسموں سے سجایا گیا ہے۔ صرف مندر ہی نہیں بلکہ اطراف شہر کے سارے علاقے کو شاندار انداز میں ترقی دی جارہی ہے۔

۲۱۶۔ یادادری مندر کے شہر کی ترقی کے کاموں کو۱,۰۰۰ ایکر رقبہ میں تیزی کے ساتھ انجام دیا جارہا ہے۔ اہم مندر گو پورم کو طلائی پلیٹنگ سے ملمع کیلئے عقیدت مند عطیات دے رہے ہیں۔ مہا کمبھ سمپر وکسنم کے بعد لارڈ نرسمہا سوامی دیو یا درشنم دینے کا آغاز کریں گے۔ ریاست کے دیگر منادر کو بھی اسی طرز پر ترقی دینے کی تجویز ہے۔

۲۱۷۔ منادر اور اوقاف سے تعلق رکھنے والی زائد از ۲۰۰۰' ایکر اراضی پر غیر قانونی طور پر قبضہ کرلیا گیا ہے۔ حکومت تلنگانہ' ان مسائل پر قانونی نظر رکھی ہوئی ہے اور ان کی یکسوئی کی ہے اور ان اراضیات کے قبضوں کو واپس حاصل کرلیا گیا ہے۔ یہ امر اس معاملہ میں حکومت کے سنجیدہ رویہ کا واضح اشارہ ہے۔

سیاحت

۲۱۸۔ تلنگانہ میں متعدد سیاحتی مقامات موجود ہیں۔ ریاست کے قیام کے بعد ایک جائزہ منعقد کیا گیا تاکہ ممکنہ ترقی کیلئے سیاحتی مقامات کی نشاندہی کی جاسکے۔ اس جائزہ میں ۴۷۹ مقامات کی نشاندہی کی گئی۔ ان میں وہ مقامات بھی شامل ہے جو روحانی' مذہبی' تاریخی اور سائنسی اعتبار سے اہمیت کے حامل ہیں۔ حکومت کی جانب سے منظم انداز میں ان سیاحتی مقامات کو ترقی دی جارہی ہے۔ سیاحوں کے لئے درکار سہولیات بھی فراہم کی جارہی ہیں۔

۲۱۹۔ بین الاقوامی پتنگ بازی تہوار' مٹھائی کا تہوار' بدھا جینتی اور بین الاقوامی یوم سیاحت ایسے چند پروگرامس ہیں جنہیں بڑے پیمانے پر منایا جارہا ہے۔

۲۲۰۔ ریاست میں تعمیر کردہ تمام نئے ذخائر آب قدرتی حسن سے مالامال ہیں۔ حکومت ان ذخائر آب کو سیاحتی مقامات کے طور پر ترقی دینے کے لئے پرعزم ہے۔ سیاحوں کیلئے درکار سہولیات فراہم کی جارہی ہیں۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ نے حال ہی میں اعلان کیا تھا کہ کالیشورم سیاحتی علاقہ کو ۱,۵۰۰ کروڑ روپئے کے صرفہ سے ترقی دی جائے گی۔

آئی ٹی اور صنعت

۲۲۱۔ تلنگانہ ریاست کے قیام کے بعد حیدرآباد کی خوبصورت شبیہ بہتر ہوئی ہے۔ اچھی و مستحکم حکمرانی اور بہترین نظم وضبط کی صورتحال کی وجہ سے ریاست میں زبردست سرمایہ کاری ہورہی ہے۔ ملک کے اندر اور اس کے باہر سے بھی سرمایہ کاری کو راغب کرنے میں یہ ریاست سب سے آگے ہے۔ نومبر ۲۰۱۵ میں متعارف کردہ قانون ٹی ایس۔ آئی پاس نے منظوری کے عمل کو بہت آسان کردیا ہے۔ اس قانون کے تحت جملہ ۱۷,۹۲۱' صنعتوں نے منظوریاں حاصل کی ہے۔ اس میں سے ۱۳,۶۳۱' صنعتوں نے اپنی سرگرمیوں کا آغاز کردیا ہے۔ انہوں نے ۱۷,۸ لاکھ لوگوں کیلئے روزگار فراہم کیا اور ۲,۰۷' لاکھ کروڑ کی سرمایہ کاری لائی۔ مزید ۴,۹۸۲ صنعتیں عنقریب اپنی کارروائیوں کا آغاز کرنے جارہی ہیں۔

۲۲۲۔ حکومت نے حال ہی میں تلنگانہ الکٹریک وہیکلس پالیسی کا اعلان کیا ہے۔ پہلے ہی ریاست کو ۱۰،۰۰۰ کروڑ روپئے لاگت کی سرمایہ کاری پہونچ چکی ہے۔توقع ہے کہ ان سرمایہ کاریوں سے ۲۹،۰۰۰ ملازمتیں فراہم ہوں گی۔

۲۲۳۔ آئی ٹی کے شعبہ میں تلنگانہ زبردست پیش رفت کررہا ہے۔حیدرآباد میں ۱،۵۰۰ سے زائد چھوٹی اور بڑی آئی ٹی کمپنیاں موجود ہیں۔یہاں پر مائکروسافٹ' گوگل' ایپل' آئی بی ایم' امیزان اوراگل اور کاگنی زینٹ جیسی بڑی کمپنیوں کے دفاتر ہیں اور وہ حیدرآباد کے باہر کاروبار کررہے ہیں۔

۲۲۴۔ ریاست کے قیام کے وقت آئی ٹی کے شعبہ میں راست طور پر ۳ء۲۳ لاکھ لوگوں کو روزگار ملا تھا۔ٹی آر ایس حکومت کی جانب سے کئے گئے موثر اقدامات کی وجہ سے آج ۶ء۲۹ لاکھ ملازمین موجود ہیں۔یہاں پر بالواسطہ روزگار کے مواقع میں بھی اضافہ ہوا ہے۔

۲۲۵۔ کووڈ کی وجہہ سے گرچیکہ کئی شعبہ جات شدید متاثر ہوئے ہیں لیکن تلنگانہ آئی ٹی برآمدات میں ۱۲ء۹۸ فیصد کا زبردست اضافہ ہوا ہے۔ تلنگانہ آئی ٹی شعبہ کی جملہ برآمدات کا اندازہ ۲۰۲۱ میں ۱،۴۵،۵۲۲' کروڑ روپئے لگایا گیا تھا۔

۲۲۶۔ حکومت نے ناسکام کے تعاون سے آرٹیفیشل انٹلیجنس (مصنوعی ذہانت) میں مہارت کا ایک مرکز قائم کیا ہے تاکہ حیدرآباد کو آرٹیفیشل انٹلیجنس کے ایک مرکز میں تبدیل کیا جائے۔حکومت انتہائی عصری ٹکنالوجی کیلئے مسلسل نظر رکھے ہوئے ہے۔حکومت کی خدمات کو بہتر بنانے کیلئے جامع انداز میں ٹکنالوجی استعمال کی جارہی ہے۔اسی کے ایک حصہ کے طور پر ڈرونس کے ذریعہ دوردراز اور ایجنسی علاقوں تک ادویات کی سربراہی کا ایک تجرباتی پروجیکٹ جاری ہے۔

۲۲۷۔ ''ایک نظریہ کے ساتھ آیئے اور ایک اختراع کے ساتھ واپس جایئے'' کے نعرے کے ساتھ شروع کردہ ٹی۔ہب اب اسٹارٹ اپس کیلئے ایک بڑی نعمت بن گیا ہے۔اسی طرح حکومت نے خاتون اسٹارٹ اپس کیلئے مخصوص وی۔ہب کا آغاز کیا ہے۔

۲۲۸۔ آج' آئی ٹی کی ترقی کے شعبہ میں تلنگانہ ایک رول ماڈل بن گیا ہے۔ملک بھر میں آئی ٹی شعبہ میں قائم شدہ ۱۰' ملازمتوں میں سے تین ملازمتیں تلنگانہ میں ہیں۔حکومت ہند کے محکمہ انتظامی اصلاحات کی جانب سے شائع کردہ بہترین حکمرانی کے جدول میں ریاست تلنگانہ کو صنعت وتجارت کے شعبہ میں مقامِ اول حاصل ہوا ہے۔

نظم وضبط

۲۲۹۔ نظم وضبط کے معاملہ میں وزیراعلیٰ ایک ہی نظریہ پر یقین رکھتے ہیں جو یہ ہے ''اگر بےقصور کا تحفظ کرنا ہے تو خاطی کو سزا دی جائے''ان کے اس عزم اور تیز تر انداز کی وجہ سے یہاں پر نقلی شراب موجود نہیں ہے اور نہ ہی یہاں پر جوے کے اڈے ہیں اور نشہ آور ادویات کی تجارت کم ہوگئی ہے اور یہاں پر فرقہ وارانہ تصادم نہیں ہے۔حکومت' قانون شکنی کرنے والوں سے پوری سختی سے نمٹ رہی ہے اور ان معاملات میں کوئی مفاہمت نہیں کی جارہی ہے۔محکمہ پولیس کی موثر کارکردگی کی وجہہ سے ریاست میں ہر کسی کے لئے امن وسلامتی ہے۔اس امر نے تلنگانہ کی شبیہ کو مزید بہتر بنادیا ہے۔علاوہ ازیں اس امر نے قومی اور بین الاقوامی سرمایہ کاری کے بہاؤ کو بھی بڑھادیا ہے۔

۲۳۰۔ ریاست کی تشکیل کے ساتھ ہی محکمہ پولیس کو مستحکم کردیا گیا تھا۔انھوں نے اپنے کام میں عصری ٹکنالوجی کے استعمال کا آغاز کیا ہے۔ بڑی تعداد میں عصری گاڑیاں فراہم کی گئی ہیں۔دوستانہ پولیس کا نظریہ متعارف کیا گیا ہے جہاں پر پولیس عوام سے گھل مل جاتی ہے اور اپنی خدمات فراہم کرتی ہے۔انتظامی اصلاحات کئے گئے ہیں اور ۷ نئے پولیس کمشنریٹس '۱۰' نئے پولیس اضلاع' ۲۵ نئے پولیس سب ڈویژنس اور ۳۱' سرکلس قائم کئے گئے ہیں۔حیدرآباد میں' اخراجات کیلئے ہر ایک پولیس اسٹیشن کو ماہانہ ۷۵,۰۰۰ روپئے کی رقم دی جارہی ہے۔گزشتہ چھ برسوں کے دوران محکمہ پولیس میں جملہ ۲۸۸ '۲۸' جائیدادوں کو پُر کیا گیا ہے۔ان ملازمتوں میں خواتین کیلئے ۳۳ فیصد تحفظات رکھے گئے ہیں۔ملک بھر میں تلنگانہ ہی ایک واحد ریاست ہے جہاں پر ٹریفک کانسٹبلس کو ۳۰ فیصد آلودگی بھتہ ادا کیا جارہا ہے۔

۲۳۱۔ ریاست بھر میں نگرانی کو مستحکم کرنے اور سائنسی انداز میں جرائم کی یکسوئی میں تعاون کرنے کیلئے جملہ ۸,۸ لاکھ سی سی ٹی وی کیمرے نصب کئے گئے ہیں۔تلنگانہ واحد ریاست ہے جہاں اتنی بڑی تعداد میں سی سی کیمرے نصب کئے گئے ہیں اور اس منفرد اقدام کا سہرا تلنگانہ کے سر جاتا ہے۔حیدرآباد سٹی پولیس کے باوقار کمانڈ اینڈ کنٹرول سنٹر کو ۲۰ منزلہ عمارت میں تعمیر کیا جارہا ہے اور یہ افتتاح کیلئے تیار ہے۔جرم کے اندرون ۲۴ گھنٹوں میں مجرموں کو پکڑنے کا عزم کرنے والی تلنگانہ پولیس' عصری ٹکنالوجی کا استعمال کررہی ہے۔اس کے ذریعہ سے جرائم کی شرح میں یکسر کمی آگئی ہے۔سائبر جرائم کے طور پر سامنے آنے والے علاقہ جات کے ساتھ ہی اس محکمہ میں ان سے نمٹنے والے شعبہ جات اور ادارہ جات کو مستحکم کردیا ہے۔

۲۳۲۔ محکمہ پولیس کی جانب سے نارکوٹک ڈرگس کی منتقلی اور اس کی تقسیم پر قابو پانے کیلئے سخت اقدامات کئے جارہے ہیں۔اس کی تیاری اور منتقلی کے خاتمہ کیلئے منصوبے تیار ہیں۔اس بات کو یقینی بنانے کے لئے کہ معصوم نوجوان ڈرگس کا شکار بن کر اپنی زندگیوں کو تباہ نہ کرلیں' حکومت تمام اقدامات کررہی ہے۔نارکوٹک ڈرگس کی منتقلی اور خرید وفروخت میں ملوث افراد کے خلاف کارروائی کرنے میں کوئی مفاہمت نہیں کی جارہی ہے۔دوسری ریاست کی سرحدوں پر پولیس کے متعدد چیک پوسٹس کی تعداد میں اضافہ کیا جارہا ہے۔انٹلی جنس معلومات میں اضافہ کیا جارہا ہے۔ریاست میں نقلی شراب اور جوا پر قابو پالیا گیا ہے۔نقلی تخم کی فروخت کے تاجرین کے خلاف بھی حکومت احتیاطی حراستی قوانین کا استعمال کرتے ہوئے سخت کارروائی کررہی ہے۔

۲۳۳۔ محکمہ پولیس کی جانب سے موثر اقدامات کی وجہ سے یہاں پر کوئی فرقہ ورانہ تصادم نہیں ہے۔یہاں تک کہ بعض غیر سماجی عناصر نے فرقہ وارانہ ہم آہنگی کو متاثر کرنے کی کوشش کی تھی لیکن پولیس نے اس بات کو یقینی بنایا ہے کہ ایسا واقعہ رونما نہ ہونے پائے۔محکمہ پولیس کی جانب سے کئے گئے موثر اقدامات کے باعث ریاست بھر میں عوام اپنی زندگیوں کو پُرسکون انداز میں گذارنے کے قابل ہوئے ہیں۔محکمہ داخلہ کیلئے ۹۳۱۵ کروڑ روپئے کی تجویز ہے۔

۲۰۲۲-۲۳‘ کا تخمینہ جاتی موازنہ

۲۳۴۔ مالیاتی سال ۲۰۲۲-۲۳ کیلئے میں جملہ ۲,۵۶,۹۵۸٫۵۱ کروڑ روپے کے مصارف کی تجویز پیش کرتا ہوں ۔جس میں سے ریونیو اخراجات ۱,۸۹,۲۷۴٫۸۲ کروڑ روپے ہیں اور مصارف اخراجات ۲۹,۷۲۸٫۴۴ کروڑ روپے ہیں۔

اختتامی کلمات

۲۳۵۔ مہابھارت کے انوشاسانیکا پروا میں موجود اشلوک کے مطابق ”عوام کا کام ہی حکمرانوں کا کام ہوتا ہے‘ عوام کی خوشحالی ہی حکمرانوں کی خوشحالی ہے“ کے مصداق جیسے حکمراں ہوتے ہیں ویسے عوام ہوتے ہیں اور عوام کی بہبود ہی حکمرانوں کی بہبود کہلاتی ہے۔وزیر اعلیٰ کے ذہن میں جو سوچ ہر وقت سمائی رہتی ہے‘ وہ ریاست تلنگانہ کی بہبود اور ترقی ہے اور اس کے علاوہ کچھ نہیں۔ان کی زیر قیادت یہ حکومت عوام‘ غریبوں کی‘ دلتوں کی اور پسماندہ طبقات کی حکومت کہلاتی ہے۔آیئے اس جذبہ کے ساتھ آگے بڑھیں تو ہم مشکل سے مشکل اہداف کو حاصل کرسکتے ہیں۔خود اعتمادی اور ہمت ہی ہماری طاقت ہے۔

۲۳۶۔ گرچیکہ متعدد مخالف طاقتوں نے رکاوٹیں کھڑی کیں لیکن حکومت کے پاس ان پر قابو پانے کی صلاحیت ہے۔ہمیں صرف عوام پر ہی بھروسہ ہے۔ہم سوچ‘ الفاظ اور عمل کے ذریعہ صرف عوامی بہبود کیلئے کام کریں گے۔

۲۳۷۔ میں ادباً درخواست کرتا ہوں کے آیئے اپنے آپ کو ریاست تلنگانہ کی ترقی کیلئے وقف کریں اور اس کے ذریعہ سے قوم کی تعمیر کریں۔ یہی وہ تہذیب ہے جو ہم کو تلنگانہ تحریک نے سکھائی ہے اور ہم اسے آگے بڑھنے کے لئے جاری رکھیں گے۔

اسی کے ساتھ مئیں ایوان میں یہ موازنہ پیش کرتا ہوں جناب اسپیکر صاحب۔

جئے ہند۔ جئے تلنگانہ

☆☆☆

MR. CHAIRMAN PRO-TEM :- Now, the House is adjourned to meet again at 10-00 A.M. on Thursday, the 10th March, 2022.

(The House, then adjourned at 1-30 P.M. to meet again at 10-00 A.M. on Thursday, the 10th March, 2022.)

☺☺☺

"PUBLISHED UNDER RULE 316 OF THE RULES OF PROCEDURE AND CONDUCT OF BUSINESS IN THE TELANGANA LEGISLATIVE COUNCIL AND PRINTED AT ASSEMBLY PRESS, PUBLIC GARDENS, HYDERABAD."